İBRÂHİM İBN-İ BÂLÎ'NİN HİKMET-NÂME'Sİ
(1b-149a)
METİN

Hazırlayan

Dr. Mustafa ALTUN

İSTANBUL, 2003

İletişim Bilgileri

Dr.Mustafa Altun
Sakarya Üniversitesi
Egitim Fakültesi
Türkçe Egitimi Bölümü
Hendek-Sakarya

e-mail(elmek): maltun@sakarya.edu.tr
Url: www.dilbilimnet

ESERİN NÜSHALARI

1. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nüshası

Çalışmaya kaynak oluşturan birinci yazma, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Türkçe Yazmalar bölümünde 3290 numarayla kaydedilmişdir.

Bu nüsha, şirazeli, kenarları ve sırtı meşin olan mukavva üstüne ebru kaplı bir cilt içinde, filigranlı ve samanî renkte bir kâgıt üzerine harekeli nesih yazıyla yazılmıştır. Cilt ebadı 24x15.5 cm yazı ebadı ise 20x9 cmdir. Her sayfada 20-23 satır ve her satırda bir beyit vardır. Ancak bazı sayfalarda beyit sayısı aşılmış, kenar boşluklara ilave beyitler yazılmıştır. İlk sayfada besmele altın yaldızla yazılmış olup ilk iki sayfanın kenarları da yine altın yaldızla cedvellidir. Yazı kenarları ve konu başlıkları surhla yazılmıştır.

Eserin tamamı 300 yaprak olup müellif kaydına göre 13 bin beyitten oluşmaktadır. Mesnevi tarzında *mefâîlün mefâîlün feûlün* kalıbıyla yazılmıştır. Telif tarihi hatime kısmından anlaşıldıgına göre H.893/M.1488'dir.

Eser üzerinde, degişik yıllarda ve degişik ögretim üyeleri tarafından yaptırılmış bazı mezuniyet tezleri de hazırlanmıştır. Tezimizin hazırlanışı sırasında bu mezuniyet tezlerinden, fotokopimizdeki bazı yaprakların silik olmasından ve İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nin restorasyon çalışmalarının uzun sürmesi dolayısıyla orijinal nüshaya ulaşılamamasından ötürü, silik kısımların okunmasında yararlanılmıştır.

2. Prof.Dr. Muhammet Yelten Nüshası

Bu nüsha, şirazeli, kenarları ve sırtı meşin olan mukavvalı, miklebli, sertablı, şemseli, salbekli ve köşebentli bir cilt içinde, filigranlı ve samanî renkte bir kâgıt üzerine agırlıklı olarak harekesiz nesih yazıyla yazılmıştır. Cilt ebadı 27x18 cm, yazı ebadı 19x10 cmdir. Her sayfada 19 beyit ve her satırda bir beyit vardır. Yazı kenarları ve başlıkları surhla yazılmıştır.

Yazmada Burdur ili kütüphanesine ait H. 1233/M.1818 tarihli vakıf mührü bulunmaktadır. Nüsha 363 yapraktan oluşmaktadır. 57b ve 140b'de nüshayla ilgisi bulunmayan derkenar mevcuttur. Nüshanın bazı yaprakları tamir görmüştür.

İki nüshada da istinsah tarihine dair kayıt mevcut degildir. Ancak çalışmamıza kaynak olan İstanbul Üniversitesi Küpütüphanesi'ndeki nüsha kanaatimizce digerine göre daha eskidir. Eski Anadolu Türkçesi eserlerinin birçogu, harekeli yazıyla yazıldıgı halde, Klâsik Osmanlıca döneminde agırlıklı olarak harekesiz yazı kulanılmıştır. Bu da ikinci nüshanın daha geç bir dönemde istinsah edildigi sonucunu bize vermektedir.

METİNDEKİ BÖLÜM BAŞLIKLARI

Fî zikri's-semeketi'l-uhrâ ve bihâ 290

Bismillâhirrâhmânirrahîm

Kitâb-ı Hikmet-nâme

me fâ î lün /me fâ î lün / fe û lün

(fa’ lün)

1. Gelüñ zikr idelüm ol pâdişâhı
Ki vahş u tayr u ins ü cân sipâhı
2. Münezzeh pâdişâh-ı lemyezeldür
Ebeddür mülk anuñ hem ezeldür
3. Kemâli kâbil-i noksân degüldür
Anı bir bilmeyen insân degüldür
4. Mukaddesdür kamu ‘ayb u ‘ilelden
Muhalled milk hâlîdür halelden
5. Kamudan evvel oldur âhir oldur
Hakîkat zâhir oldur bâtın oldur
6. Kamu oldur ki ansuz nesne yokdur
Ne kim ansuz durur ol nesne yokdur
7. Gören oldur anı göz nice görsün
Tutan oldur aña el nice irsün
8. Anı gören dahı kendüyi görmez
Aña iren dahı kendüye irmez
9. Eger göstermeyeydi yüz cemâli
Cihânı yandura-y-ıdı celâli
10. Eger lutfı zülâli ahmayaydı
Nite kahrı cihânı yahmayaydı
11. Cihânı bulmasa cûdı kesretinden
Yanardı heybet-i ferdiyyetinden
12. İlâhî ‘âlimü'l-esrâr Tañrı
Kerîm ü Gaffâr u Settâr Tañrı
13. Kadîm ü Kâdir ü Kahhâr sensin
Girü kalan ‘ademdür var sensin
14. Münezzehdür vücûduñ mâ-sivâdan
Samed'sin ey Çalap çûn ü çerâdan
15. Yaradursın düridürsin gümânsuz

Bilür birlügüñi her cânlu cânsuz
16. Kapucıñ yoh vezîrüñ nâyibüñ yoh
Kerem kânısın iy Hak ni'metüñ çoh
17. Anuñ-çün gitmez aduñ kamu dilden
Ki yol var hazretüñe kamu dilden
18. Yaratmaklıkda hergiz âletüñ yok
Diriltmeklikde hôd keyfiyyetüñ yok
19. Dilerseñ balçugı âdem idersin
Ferişteden dahı a'lem idersin
20. Dilerseñ âdemi toprak kılursın
Nedür hikmet yine hem sen bilürsin
21. Yaradursın düridürsin düzersin
Yaradılmaduga döner bozarsın
22. Mukaddesdür ta'allukdan çü zâtuñ
Müberrâdur teşebbühden sıfâtuñ
23. Egerçi kesret oldı vahdetüñden
Velî gafletde kaldı vahdetüñden
24. Degül zerre iki 'âlem katuñda
Ki şâha yohsula red yok kapuñda
25. Kamunıñ evvelisin ibtidâsız
Kamunıñ âhirisin intihâsız
26. Temâmet 'akl u fehm ü fikr ü idrâk
Seni bilmekde olmışdur vehm-nâk
27. Sıfâtuñ levhi bî-pâyân olupdur
Kalem vasfuñda ser-gerdân olupdur
28. Tanukluk virürem kim evvelüñ yok
Kamunıñ âhiri vardur senüñ yok
29. Ki zâtuñ bir ü vasfuñ bî-'adeddür
Sıfâtuñ "*Kul hüvallâhu ehad*"dur
30. Eger 'âlemde mânendüñ olaydı
Cihân küllî fesâd-ıla tolaydı
31. Neye kim güldürüp virseñ hayâtı
Ol agladup irüreydi memâtı
32. Sen âdem itseñ ol hayvân ideydi
Ya sen ten düzdügüñ ol cân ideydi

33. Bahâr itdükde sen murg-zârı
Hazân ideydi ol şol dem bahârı
34. Çü sun'uñ hüsni ireydi kemâle
Şolok dem ol irüreydi zevâle
35. Sen itseñ gice ol gündüz ideydi
İnişi yokuşı ol düz ideydi
36. Nazîrin yoh misâlüñ beñdeşüñ yoh
İşüñde 'aczuñ ortaguñ işüñ yoh
37. Eger hem-dem idersin nûşı nîşe
Ödi yoh bir kişinüñ diye nîşe
38. Dirildürsin ki geh gâh öldürürsin
Benem diyene hâlin bildürürsin
39. Kazânuñ kimsene reddin bilemez
Anuñ-çün emrüñe mâni' olamaz
40. Tene bu 'akl u cân kim bahşişüñdür
Sahâvetler 'atâlar hod işüñdür
41. Selâtîn-i cihân sâ'il kapuñda
Gedâdur pâdişâhlar hazretüñde
42. Gök ehli ins ü perrî dîv ü hayvân
Yehûd ü gebr ü tersâ vü müsilmân
43. Kamu rahmet umar dillü dilince
Diler âsânlıgın öz müşkilince
44. Kamunıñ hâcetin makbûl ider çok
Gedâyı şâh u şâhı kul ider çok
45. İlâhî 'âlemüñ îcâdı hakkı
Tamunıñ uçmagıñ bünyâdı hakkı
46. Ol âdem balçıgındagı sırr içün
Melâyik secde itdügi yir içün
47. Ol od içün ki nûr itdüñ Hâlîl'e
Ol ad içün ki didüñ Cebreyil'e
48. Muhammed Mustafâ'nuñ kurbeti-çün
Firâkuñdan ölen hâlikler-içün
49. Fenâ-y-içün ki ma'nîde bekâdur
Bekâ-y-içün ki saña âşinâdur
50. Bizi der-gâhuña bî-gâne itme

Dimâgı hırs u dâm u dâne itme
51. Mesâya oldur irüren sabâhı
Seher-gâh esdüren oldur riyâhı
52. Akar emri-y-ile enhâr u ebhâr
Biter hikmeti-le eşcâr u ezhâr
53. Ma'âdin gerçi hayvân u nebâtât
Anuñ varlıgına bürhân ü âyât
54. Kamu nâtık anuñ zikriyle gûyâ
Kamu sâmit anuñ fikriyle şeydâ
55. Alur her muhdisât andan nevâyı
Okur her kâyinât aña senâyı
56. Kemâli kudreti kılur beyânı
Ki yokdur milketinde aña sânî
57. Bulupdur kâyinât anuñla çün sâz
Ne gerek arada bulına enbâz
58. Çün oldur lutfa kâmil kahra kâdir
Yarar hamde latîf ü medhe kâhir
59. Kemâl ü lutfınuñ budur berâtı
Ki mühiyyi durur dâyim hayâtı
60. Celâli kahrınuñ oldur nişânı
Mümît oldı kılur mevti-yle fânî
61. Ne kılursa revâdur hak durur ol
Her işde fâ'il ü mutlak durur ol
62. *Ta'âlâ ismühü celle sıfâta*
Tekaddes zikrehu 'izzet semâta
63. Ne fikr idersiz ey evlâd-ı âdem
'Abes mi geldi îcâda bu 'âlem
64. Bu görinen murassa' çetr-i ezrak
Kimüñ-içün kurılmışdur mu'allak
65. Kimüñ-çün oldı bu tâk-ı mu'allâ
Niçün bizendi bu sahn-ı mücellâ
66. Bu deyr içre niçün yandı bu kandîl
Kimüñ-çün oldı bu tagyîr ü tebdîl
67. Kimüñ-çün oldı bu meclis ya bu cem'
Ya niçün rûşen oldı bu yidi şem'

68. Bilür misin bu firâş-ı sabâyı
Kimüñ-çün pâk ider vech-i serâyı
69. Kimüñ-çün aldı yâ Rabb ebr-i sakkâ
Niçün saçar bu ‘anber sahnına mâ
70. Niçün döşendi bu nat’-ı bahârı
Ki zeyn oldı bu dehrüñ murg-zârı
71. Kimüñ-çün oldı bu kasr u bu eyvân
Niçün kuruldı bu hükm ü bu dîvân
72. Kime yandı bu yidi şem’-i nevvâr
Kime toldı bu yidi câm-ı ebhâr
73. Kimüñ-çün raks ider bu yidi hadrâ
Niçün ser-mestdür bu yidi gabrâ
74. Kimüñ-çündür bilür misin ya bu kevn
Neden zâhir olupdur bunca bu levn
75. Günüñ yüzi kimüñ çün oldı garrâ
Gicenüñ zülfi niçündür mutarrâ
76. Seher kumrılaruñ efgânı niçün
Güle bülbüllerüñ elhânı niçün
77. Kimüñ-çündür ki bu meşşâta-yı bâg
‘Arûs-ı nev-bahâra virür asbâg
78. Güle niçün virüldi hulle rengin
Niçün nergis urundı tâc-ı zerrîn
79. Ruhı lâlelerüñ hamrâ niçündür
Saçı sünbüllerüñ sevdâ niçündür

Fî na’ti'r-resûli ‘aleyhi's-salâtu ve's-selâm

80. Anuñ-çündür k'anuñ hakkında Mevlâ
Dimişdür midhâtı "*levlâk levlâk*"
81. Yaradıldı anuñ ‘ışkında eflâk
Anuñ şevkına cem’ oldı bu emlâk
82. Vücûda gelmeg-içün ehadiyyet
Getürdi ‘âlemi îcâda kudret
83. Bu ma’lûmâta huccet zât-ı Ahmed
Bu esbâba sebeb âyât-ı Ahmed
84. Bu mir’ât-ı cihân içinde âhir

Cemâl-i Hak durur göründi zâhir
85. Egerçi zâhirâ cismânîdür ol
Velîkin bâtın u rahmânîdür ol
86. Cemî'-i ehl-i 'âlem dü cihetdür
Muhammed şehriyârî dü cihetdür
87. Ta'allukdan kılupdur bu cümle sultân
Tecerrüdde ta'allukda bu ekvân

Fî medehâti seyyidi'l-kevneyn Muhammed resûl'ullâhi 'aleyhi's-selâm

88. Bulupdur hazret-i kudse usûl ol
Gelüpdür 'âlem-i kevne resûl ol
89. Nebî kıldı 'ibâda anı subhân
Elinde nâme-yi tevkî'-i Kur'ân
90. Olupdur "*kâbe kavseyn*" aña me'vâ
Anuñ kurbına huccetdür "*ev ednâ*"
91. Senâdur adına Tâ-Hâ vü Yâ-Sîn
Kasemdür hakkına Hâ-Mîm ü Tâ-Sîn
92. "*Raeytü Rabbî*" andan Hak haberdür
Bulupdur hazret-i Kudse vusûl dir
93. Yazıldı fethine "*fethan mübînâ*"
Okundı nasrına "*nasran 'azîzâ*"
94. Virüp safha'l-cemîl aña celîli
Buyurdı *"fasfihü's-safha'l-cemîli"*
95. Ögiben halk içinde ol kerîmi
Didi anuñ-çün "*'alâ hulkin 'azîmi*"
96. Mübârek lafz gûş olmaga esbak
Didi "*Lâ terfa'û esvâteküm*" Hak
97. Özine fahr kıldı kendü fakrı
Anuñ-içün didi "*el-fakru fahrî*"
98. Olupdur hâtemü'r-rüsüli'l-kirâm ol
Virür hem "*lâ nebiyyi ba'de*" diy'ol
99. Kerîm oldur şefî'ü'l- müznibîn ol
Mübîn oldur sirâc oldur münîr ol
100. Emîn oldur beşîr oldur nezîr ol
Hudâ'dan "*rahmeten li'l-'âlemîn*" ol

101. Hem oldur mahzen-i sırr-ı dakâyık
Hem oldur mesken-i kân-i hakâyık
102. Hem oldur menba’-ı ‘ilm ü fezâyil
Hem oldur mecma’-ı hâm u fevâzıl
103. Bihâr-ı hikmetüñ gavvâsı oldur
Cevâhir ni’metinüñ hâsı oldur
104. Hadîsi hikmet-ü fıkh u ma’âni
Bedî’ ü hem mu’ammâdur beyânı
105. Nübüvvet çeşmesinüñ murg-zârı
Risâlet gül-şeninüñ gül-’izârı
106. Vilâyet milkinüñ mîri vü hânı
Riyâset şehrinüñ şâh-ı cihânı
107. Ki ya’nî seyyid-i evlâd-ı âdem
‘Azîz-i kâyinât ı fahr-ı ‘âlem
108. Muhammed Mustafâ hayrü'l-beşerdür
Nebiyyü'l-müctebâ sâhib-eserdür
109. Resûlu'llâhdur hatmü'n-nebiyyîn
Risâlet barmagına hâtem-i dîn
110. Dem içinde kim ola "*tarfetü'l-’ayn*"
Güzâr-gâh oldı aña "*kâbe kavseyn*"
111. Cihân sathına basdugı dem akdâm
Savâmı’da sücûda geldi asnâm
112. Çü dünyâya hulûl itdi rikâbı
Yire geçdi Kenâniler kıbâbı
113. Kılupdur tâc sı[r]r-ı na’leyn felekler
Ayagı tozını sürme melekler
114. Latîf oldugı-çün cism-i begâya
Vücûdından yire düşmezdi sâye
115. Anuñ-çün salmadı yire zilâli
Ki nûruñ zıll olmaz ihtimâli
116. Öñinden gördügi gibi cihânı
Verâsından görürdi gine anı
117. Kim anuñ zâtıdur "*nûrün ‘alâ nûr*"
Olur nûr içinde nesne mestûr
118. Gör imdi bu mu’azzam mu’cizâtı

Kılınsun diyü fevt olan salâtı
119. Gurûba varmış-iken şems-i devrüñ
Dönüben menziline vardı ‘asruñ
120. Güneş kılmış iken gökde tulû’ı
Anuñ bir remzi-le kıldı rücû’ı
121. İşâret eyledi mâh oldı tâli’
Ki maşrık magrib anı gördi sâtı’
122. İnüben yir yüzine çarh-ı mâhî
İki şakk olıban virdi güvâhı
123. Ki Hakk'a Mustafâ hayrü'l-beşerdür
Bu söze "*nass v'en şakka'l-kamer*"dür
124. Çü kıldı meyyite bir kez hitâbı
Hak emr-ile aña virdi cevâbı
125. Aña söyledi hem büryân u mesmûm
Beni yime diyüben kıldı ma’lûm
126. Meger kansun diyü ‘atşân-ı ashâb
Esâbi’den akıtdı çeşme-yi âb
127. Bir avuç toprag-ıla zî-kerâmet
Sipâh-ı kâfire virdi hezîmet
128. Nihâyetsüzdür anuñ mu’cizâtı
Diyülmez dil ile medh u sıfâtı
129. Cemî’-i mu’cizâtı enbiyânuñ
Bulınur yalıñuz zâtında anuñ
130. Bu didügümüz güneşden zerredür pes
Deñizden bu beyânum katredür pes
131. Hemîşe döndügince bu havâlî
Gelüp gitdükçe eyyâm u leyâlî
132. Mesâlar açdugınca gonca efvâh
Seherler kıldugınca ‘andelîb âh
133. Sabâlar esdügince subh-demler
Çemende bülbül itdükçe nagamlar
134. Mukaddes rûhına yüz biñ tahiyyât
Mutahhar zâtına biñ biñ salavât

Fî nu’ûti'ş-şeyhîn Ebû Bekr u ‘Ömer ‘Osmân ve ‘Alî rıdvân ‘aleyhîm ecma’în

135. Mukaddem yârıdur Bû Bekr-i Sıddîk
Ki sâhib-havzdur ol ehl-i tahkîk
136. Hem oldur "*sânî isneyn fi'l-gâr*"
Aña dirler "*‘atîkallâh mine'n-nâr*"
137. Hem oldur sâbık-ı dîn-i şeri’at
Tarîkat ehline pîr-i hakîkat
138. Pes esrâruñ esrârına mahrem
Ledün ‘ilminde bir dânâ-yı a’lem
139. Habîbu'llâh ‘ışkına gör anı
Ki terk itdi cihânı hânumânı
140. ‘Ömer kim sâhib-i zühd ü tak[v]âdur
İkinci çâr-yâr-ı Mustafâ'dur
141. Cihânda ‘adl u insâf-ıla ma’rûf
İşidür "*nehy-i münker emr-i ma’rûf*"
142. Nebî olurdı dir peygâmberü'd-dîñ
Eger ben olmasam hatmü'n-nebiyîn
143. Hem oldur adıla Fârûk-ı Server
Kılıcına fedâ Kisrâ vü Kayser
144. Sırâtuñ cisrin evvel ol geçiser
Behiştüñ bâbın evvel ol açısar
145. Üçünci yârı ‘Osmân ibn-i ‘Affân
Kim oldur câmi’-i âyât-ı Kur’ân
146. Hayâ kılurdı yüzinden felekler
Utanurdı cenâbından melekler
147. Hem oldur ehl-i dîne nûr-ı vahdet
Didiler aña zi'n-nûreyn şöhret
148. Vilâyet milkine bir şâh-ı vâris
Hilâfet tahtına sâlâr-ı sâlis
149. ‘Alî kim sâhib-ü seyf ü kalemdür
Muhammed Hâşimî'ye ibn-i ‘amdur
150. Hem oldur hânedân-ı ‘ilm bâbı
Götürdi rû-yı hikmetden nikâbı
151. Hem anuñla resûl idüp tefâhür

"*‘Alî minnî ene minhü*" dimişdür

152. Hem ol zevc-i Betûl i şâh-ı Haydar
Cinân ehlinedür sâkî-yi Kevser

153. Elinde seyf-i nusrat zü'l-figârı
Gazâ meydânınuñ Düldül süvârı

154. Benî âdemde bir şîr-i Hudâ'dur
Emîrü'l-mü’minîn ehl-i tak[v]âdur

155. Dahı şunlar ki nesl-i Murtezâ'dur
Şehîdîn-i zemîn-i Kerbelâdur

156. Cihânuñ dîni cânuñ seyyidîni
Hasan'dur bil birin biri Hüseyn'i

157. Şol iki seyyide kim ra’ye-gâne
Dü hatun-ı beşerdür dü cihâne

158. Birisi Fâtıma'dur ‘örf-i zehrâ
İkinci ‘Aişe dirler Humeyrâ

159. Biri nesl-i nebiyy-i müctebâdur
Birisi ehl-i beyt-i Mustafâ'dur

160. Şol on ashâba kim şâh-ı risâlet
Duhûl-i cennete kıldı beşâret

161. Olardan dördi kimdür çâr yan
Dahı Talha zübeyir ‘Abdu[r]rahmân

162. Dahı Sa’d u Sa’îd ü Bu Va’îde
Olara oldı dünyâ bu müjde

163. Resûlüñ âline ashâbına hep
Dahı etbâ’ına ahbâbına hep

164. Cemi’-i enbiyâya evliyâya
Tamâmet asfiyâya etkıyâya

165. *Salavâtu'llâhi ‘aleyhim vesselâm*
"*Mine'l-bed ilâ yevmi'l-kıyâm*"

Fî beyâni kudretu'llâhi ta’âlâ fî âfitâbi min ‘acâyibi'l-mahlûkâti ve garâyibhâ

166. Meger Şâm iline bir subh-ı sâdık
Hücûm itmiş-idi sultân-ı maşrık

167. Elinde bir mu’arrâ seyf-i kâtı’
Kolında bir siper zerrîn lâmi’

168. Cemâlin ‘arz kılmışdı ufukdan
Nite kim dil-rübâ yüzi tutukdan
169. A’lem çekmişdi âfâka seher-gâh
Rukâ’ı hatt-ıla "*nasrun mina'llâh*"
170. Yürütmişdi taraflarda sipâhı
Basa-y-ıdı Rum'ı vü Subh-gâhı
171. Boyanmış-ıdı kana ser-te-ser garb
Kılıcı şu’lesinden görmedin harb
172. Ki ya’nî togmış-ıdı şems-i tâbân
Cihânı tutmış-ıdı nûrı yik-sân

Fî zikri efzâli'l-fusûl eyyâmi'l-bahâri

173. Zamâne şâhı kılur diyü tal’at
Cihâna virmiş-idi dehr ziynet
174. Cihânuñ lutfı dönmişdür cinâna
Ferahlar feyz iderdi bu cenâna
175. Habîbüm nakşınuñ ‘âlem müzeyyen
Olupdurdı latîf ü hûb u ahsen
176. Meger meşşâta-yı fasl-ı bahârı
Bizemişdi ‘arûs-ı murg-zârı
177. Komışdı micmer[e] la’line gül ‘ûd
Belâbil düzmiş-idi nagme-yi ‘ûd
178. Gül-istânda habîb itmege seyrân
Döşenmişdi çemen dîbâ-yı elvân
179. Seher-gâh ol nigâr-ı serv-kâmet
Yüzidür huld bâgından bir âyet
180. Meger ‘uşşâka itmege ‘itâbı
Cemâlinden götürmişdi nikâbı
181. Cemâliyle cihân olmışdı mahbûb
Nite kim cânla olur cism mergûb
182. Yüzine karşu ol zîbâ habîbüñ
İşi olmış durur âh ‘andelîbüñ
183. Belâbil görüben ol nâzenini
Kılur-ıdı seher-gâhlar enîni
184. Bizenmiş-idi levn levn gül-zâr

Kılurdı gûn-e-gûn âvâz tayyâr
185. Deminden subh-dem bâd-ı nesîmüñ
Çemen şibh-idi cennât-ı na’îmüñ
186. Heves düşürdi câna bu havâdan
Nefes gelürdi ‘İsâvî sabâdan
187. Kim ol demden zemînüñ bu mevâtı
Zamân-ıla bulupdurdı hayâtı
188. Nire baksañ yazılmışdı bu âyet
Saña "*fenzur ilâ âsâri rahmet*"
189. Ki ya’nî fasl-ı eyyâm-ı rebî’uñ
Kemâli zâhir olmışdı bedî’uñ
190. Ne hôşdur ‘ömr-i tâze mevsim-i gül
Ko bülbül aglasun bi'llâh sen gül

Fî zikri tetimmeti eyyâmi'n-nehâri

191. Görelüm kim n'olur ahvâl-i ‘âlem
Ne resm-ile döner bu çarh-ı a’zam
192. Kaçan dil dehri vü eltâfı gördi
Müzeyyen hüsn-ile etrâfı gördi
193. Letâfet birle kıluban ‘itâbı
Fesâhat birle eyledi hitâbı
194. Ki iy gavvâs-ı deryâ-yı ma’ârif
Müzehhîn cevheri sarrâf-ı ‘ârif
195. Ki sensin söz ilinüñ tâc-dârı
Fesâhat şehrinüñ hem şehriyârı
196. Dilüñdür sırr-ı Hakk'uñ tercemânı
Zihî hikmet gülinüñ medh-h^{v}ânı
197. Seher kim eyleyesin söze âheng
Tutar gül-şende bülbül bigi âheng
198. Zamâne girü devletüñ hûb
Dilüñ gûyâ başuñda ‘ışk-ı mahbûb
199. Yigitlik ‘âlimi vü ‘ömr-i tâze
Dil ü cân mübtelâdur dil-nüvâze
200. Dirîgâ böyle bu esbâb ola cûş
Olasın iy letâfet kânı hâmûş

201. Niçün söylemeyesin ‘andelîbe
Za’îfâ derd-mende vü garîbe
202. Revâdur söylemek saña revâdur
Ki bu sözler saña Hak'dan ‘atâdur

Fî beyâni hıtâbı sâhibi'l-kitâbı bâ-dil-i hôd

203. Bize şerh eyle evsâf-ı cihânı
Hikâyet kıl zemîn ü âsümânı
204. Besâyit söyle ‘ulviyyât içinde
Beyân it anı süfliyyât içinde
205. Yüz âsârât-ı ‘ulvîden eser sen
Vir ahbârât-ı suflîden haber sen
206. Nedür bu günbed ü berrâk-ı devvâr
Ki turmış tâk-ber-tâk ile izhâr
207. Ne nesnedür digil bu sakf-ı ezrak
Ya nedür bu kanâdîl-i mu’allak
208. Felekde izdihâmı bu nücûmuñ
Nedür söyle irişdükçe ‘ulûmuñ
209. Nedür bu neyyir-i a’zam semâda
Ki tutmışdur yiri gögi ziyâda
210. Degül şol şeb-ru-yı sâhib-cemâli
Nedendür kim bu naks-ı ber-kemâli
211. Nedür hem bu feleklerde melâ’îk
Haber vir kim neden halk itdi Mâlik
212. Nedür digil bu eyyâm u leyâlî
Ya nedür bu şühûr ü bu havâlî
213. Nedür bu görinen bulut havâda
Dirilür tagılur vech-i semâda
214. Neresinde turur bu gaymuñ emtâr
Sehâb içre nice olur tolu kar
215. Haber vir bu riyâhı bize ‘ârif
Neden olur bu yir yüzine ‘âtıf
216. Zemînüñ vasf kıl etrâfını hem
Bi’âd ü vüs’ati eknâfını hem
217. Yidi iklîm söyle ‘addı-y-ıla

Diyâr-ı milketi vü haddı-y-ıla
218. Ma'âdinler beyân it kân içinde
Nebâtuñ şerhin it ekvân içinde
219. Cebellerde biten eşcârı söyle
Derelerden akan enhârı söyle
220. Nedür çeşmelerüñ[e]'olur revâne
Dükenmez kış u yaz akup cihâna
221. Bize vasf eyle hem bahr-ı muhîti
Kim ortaya alupdur bu basîti
222. Bu deryâlar aña halcân olupdur
Akar yir yüzine gadrân olupdur
223. Deñizlerde 'acâyibler haber vir
Cezâyirde garâyibler haber vir
224. Hikâyet eyle envâ'-ı beşerden
Haber vir cinn ü cins-i cân-verden
225. Bu taglaruñ beyân it tellesinde
'Acâyibler digil asdâk içinde
226. Kelâm-ı hikmet emsâl-i letâyîf
Hikâyât u tevârîh u muvâsıf
227. Haber vir mu'cizât-ı enbiyâdan
Beyân it mekremât-ı evliyâdan
228. Hikâyet kıl selâtîn-i cihânı
Cihân-içün iderlerdi cidâli
229. Benüm olsun diyü bu mülk-i dünyâ
Kılurdı bir biri mülkini yagma
230. Benüm olsun diyü bu taht u bu tâc
İderdi bir biri tahtını târâc
231. Bu yir yüzinde olan inkılâbı
Diyâr içine düşen ıztırâbı
232. Niçe devr eyledi cevr-ile eflâk
Niçe boyandı hûn-ı kahr-ıla hâk
233. Niçe toldı kazâlar bu fezâya
Niçe geldi fenâlar bu fenâya
234. Nice esdi zamâne sarsar-ı kahr
Niçe tutdı zemîni tündür-i dehr

235. Kim işidüp anı gayret alavuz
Cihânuñ hâline vâkıf olavuz
236. Teferrüc kılavuz kevn ü mekânı
Temâşa idevüz vech-i cihânı
237. Bu nev'a söyle bir hoş dâsitânı
Kim anı söyleye ehl-i ma'ânî
238. Sözi şol resme yaz evrâk içinde
Okunsun dâyimâ 'uşşâk içinde
239. Sözi olsun dem-â-dem her latîfüñ
Dilinde virdi olsun her zarîfüñ
240. Güzeller boynına olsun hamâyil
Kılâde eylesün ehl-i şemâyil
241. Okunsun her zamân şehler öñinde
İşidilsün şehin-şâhlar öñinde
242. Öpülsün evde vü başa urulsun
Hemîşe göze vü kaşa sürülsün
243. Mevâzi' söylegil âyât içinde
Nesâyihler digil âyât içinde
244. Ki senden yâdigâr olsun cihâna
Aduñı söylesün ehl-i zamâne
245. Kişiye bâki kalmaz rûzigârı
Kişi oldur ki kala yâdigârı
246. Şu kimse adı kaldı ölmemişdür
Ölen oldur ki adı kalmamışdur

Fî beyâni mukaddimeti te'lîfi'l-kitâbive 'ursihi ile't-te'lîfi

247. Görelüm kim n'olur ahvâl-i 'âlem
Ne resm-ile döner bu çarh-ı a'zam
248. İşitdüm çün ki bu sözi göñülden
Kabûl itdüm anı cân u göñülden
249. Eyâ cevr ü cefâya mübtelâ dil
Didüm kim Hak durur sözüñ eyâ dil
250. Mahall-i hasret ü kân-ı mahal dil
Mekân-ı gussa vü dâru'l-hazan dil
251. Bu renc-i küncinüñ virânesi dil

Belâ vü mihnetüñ ser-hânesi dil
252. Cefâ vü cevr odı-y-ıla yanan dil
Firâk u hasret-ile boyanan dil
253. Za’îf ü derd-mend ü heste göñlüm
Giriftâr u şikeste beste göñlüm
254. Hakîkat sini bir mahbûb u meh-veş
İdüpdür ‘ışk-ıla zâr u müşevveş
255. Gümânsuz bir habîb ü yâr u mevzûn
Kılupdur sini bir şîve-le meftûn
256. Yüzüni görüben bir dil-rübânuñ
Düşüpsin ‘ışkına bi'l-külli anuñ
257. Ki sensin cem’-i şevka hâne-yi ‘ışk
Bu şem’-i vahdete pervâne-yi ‘ışk
258. Açıldı cânuñ üzre câme-yi ‘ışk
Yazıldı nâmuñ üzre nâme-yi ‘ışk
259. Yıkuksın leyki sensin mahzen-i ‘ışk
Yanuksın sende durur ma’den-i ‘ışk
260. Egerçi aduñ oldı iy göñül kalb
Velî yokdur sözüñde ‘illet ü kalb
261. Muhallessin kamu zerk u riyâdan
Mücellâsın dahı kibr ü ‘anâdan
262. Ne kim söyler-iseñ ilhâm-ı Hak'dur
Ne buyursañ kamu i’lâm-ı Hak'dur
263. Ki bir âyîne-yi gîtî-nümâsın
Musaffâsın nazar-gâh-ı Hudâ'sın
264. Ne sözüñde senüñ vardur garaz hiç
Ne fikrüñde senüñ vardur maraz hiç
265. Ne kim söyler-iseñ hak'dur revâdur
Cemî’-i ber-savâb u bî-hatâdur
266. Kelâmuñda hatâ yok hâşaallâh
Hatâ gelmiye senden inşaallâh

Fî zikri ibtidâi'l-kitâbi ve beyânı ismü'l-kitâbi

267. Görelüm kim n'olur ahvâl-i ‘âlem
Ne resm-ile döner bu çarh-ı a’zam

268. Dir-iken bu sözi ben ol seher-gâh
Te’essüf birle nâ-gâh eyledüm âh
269. Akıtdum uşbu zer üstine sîm-âb
Ki ya’nî gözlerümden çehreme âb
270. Dökiben gözlerümden seyl-âbı
Göñül elmâsına ben virdüm âbı
271. Hem ol elmâs-ıla bu dürr-i meknûn
Olup süfte getürdüm nazma mevzûn
272. Ser-âgâz eyledüm bir dem nevâyı
Muhayyer eyledüm ehl-i gınâyı
273. Rehâvîde çü dutdum râst-sâzı
‘Irâkı itdüm sifâhânı hicâzı
274. Düzetdüm şâh adına hâmeyi ben
Pes itdüm nakş-ı Hikmet-nâme'yi ben
275. Midâd nâmeyi müşk-ile ezdüm
Şehinşâh adına ‘unvân yazdum

Fî beyânı te’lîfi'l-kitâbi fî zamâni sultâni'l-Mısr Kayitbeg ve medehatühu

276. Kim oldur yir yüzinüñ pâdişâhı
Yidi iklîme bir zıll-ı ilâhî
277. Hilâfet tahtınuñ şâhı vü hânı
Vilâyet mülkinüñ şâh-ı cihânı
278. Zemînüñ hem zamânuñ ser-firâzı
Cihânuñ ziyneti cânuñ tırâzı
279. Amânallâh özi lutf-ı Rab'dur
Vücûdı maksad-ı ehl-i talebdür
280. Hudâ virmişdür aña ‘akl u derrâk
Mu’ayyendür aña esrâr-ı eflâk
281. Göñül gözine virmişdür cilâyı
Bulupdur nûr-ı Hak'dan rûşenâyı
282. Bırakmışdur zire ‘akl u gümâne
Bu fehm-i sehmin irürmiş nişâne
283. Zekî vü ‘âkıl ü ‘ârif durur ol
Cihânuñ hâline vâkıf durur ol
284. Zamâne halkınuñ bînâsı oldur

Cihânuñ bu ‘Alî Sînâ'sı oldur

285. Her işe var durur anuñ vukûfı
Hem oldur bu cihânuñ feylesôfı

286. Hadâkat gül-sitânınuñ lebîbi
Zekâvet gül-şeninüñ ‘andelîbi

287. ‘Atâ vu ma’delet h^{v}ânına bâsit
Diyâr-ı memleket hâline zâbit

288. Virülmişdür aña *"va'llâhu a’lem"*
Hudâ'dan *"seyfu ismu'llâhu a’zam"*

289. Bu İslâm ehlinüñ şâh-ı diyârı
Muhammed Emîn'üñ tâc-dârı

290. Tapusı ehl-i ‘asra Hızr İlyâs
Kapusı gice gündüz mecmu’u'n-nâs

291. Meded diyenlere feryâd-resdür
Hayât irürmege ‘Îsî-nefesdür

292. Cihânuñ mehdi-yi devri zamânı
Dahı İskender-ü sâhib-kırânı

293. Zamân-ıla tutup durur zemîni
Bu karn içinde yok durur karîni

294. Bilür hâlin vazı’uñ hem şerîfüñ
Alur adın kavînüñ hem za’îfüñ

295. Olupdur sâye-bânı sâye-yi hayr
İşügi topragı ser-mâye-yi hayr

296. Şehinşâh işigi ‘âlî işikdür
Cemî’-i halkuñ amâli işikdür

297. Şu baş kim koyalar ol âsitâne
İrişür merteb-ile âsümâna

298. Dileyen dünya vü ‘ukba sevâbı
Ola ol işigüñ bir ‘ıyd-yâbı

299. Sehâvetde zamânuñ hâtemîdür
Sehâvet ehlinüñ bil hâtemîdür

300. Muhît oldı cihânuñ cûd u feyzi
Nite kim bahr-ı a’zam katre arzı

301. Varışı subh-gâhı ‘ıyd-ı ekber
Vuruşı gicesi düşmâna mahşer

302. ‘Adalet ilinüñ nûşîn-revânı
Hidâyet milkine mehdî-yi sânî
303. Güninde akmamışdur bî-mahal baş
Deminde olmamışdur bir yürek baş
304. Zamânında kebûter bâze hem-dem
Zemîninde koyun kurd-ıla mahrem
305. Virelden kılıcı âfâka teş’î’
Getürdi düşmene ‘âlemde takdî’
306. Kader sehî kazâ târına sâdif
Kılıcı satvetinden dehr hâyif
307. Hücûmı sarsarından bahr lerzân
Kudûmı âteşinden çarh sûzân
308. Boyunlar hikmetüñ öñinde hâzi’
Halâyık buyrugı altında tâî’
309. Anuñ hışmından olmayan hazar-nâk
Meger kalbi hacerdür gözi ne hâk
310. Götüren fitnesin âhir zamânuñ
Silâhı ‘âlemüñ hayrı cihânuñ
311. Zamânuñ issidür anuñ imânı
Zamânuñ neşv ü dünyânuñ nişânı
312. Şehâmet mansıbınuñ şâhıdur ol
Nihâyet kevkebinüñ mâhıdur ol
313. Vilâyet havzasınuñ hâresidür
Cihân meydânınuñ bir fârsıdur
314. Kubâd elinde görürse kemâli
Kaçura yir yüzinden hışm anı
315. Kafâda baglınıcak hayzurânın
Güneşdür kim binüpdür aslanın
316. Kılıcı kabzası aldukda kabza
Gelür ‘Azrâyîl a’dâsına kabza
317. Urunsa hûda giyse deri’ der-bend
Kılar sitem olursa hasm der-bend
318. Alıcak eline tîg-i cüz adı
‘Adûlar çıgrışurlar el-’ayâdi
319. Kılıcı ketfine remcini bî-cân

Eger ejderhâ olsa kıla bî-cân
320. Alıcak cer-içün eline harbe
Kanı er kim gire meydân-ı harbe
321. Bu hışmı korkusı anuñ şîr-i nerri
Didürür mişede "*ine'l-müfîdî*"
322. Açarsa milke ebvâb-ı kalâ'ı
Kılur bir birine düşmen vedâ'ı
323. 'Aceb mi şâhdan havf itse a'dâ
Ki kendü ejderhâ cîşi deryâ
324. N'ola feth olsa aña her vilâyet
Sikender gibi var anda vilâyet
325. Ne Rüstem-ver gâda ura lâfı
Musâf içinde yıka kûh-ı Kâf'ı
326. Görüp Merrîh elinde tîg-i bürrân
Yanar havfından eflâk üzre sûzân
327. Okından sehm-nâk olup kamer hem
Tutar yüzine dâyim o siper hem
328. Sipâhî heybetinden cîş-i encüm
Kılupdur kal'a-yı eflâke târüm
329. Virilmişdür hudâdan aña sa'de
Melâyîk leşkerine 'avn-ı necde
330. Vilâyet minberi üzre adına
Okutdı hutbe-yi rûz adına
331. Ezelden elini sindân-ı mülke
Urıldı ismine 'âlemde sikke
332. Şerîf-i iklim-i Mısr'uñ şâhı
Ki ya'nî kubbetü'l-İslâm şâhı
333. Harâmeynüñ şehi sultânı oldur
Dahı arz-ı mukaddes hânı oldur
334. Melik Eşref cihâna pâdişâdur
Ebû'n-nasr ismi sultân Kaytbâ'dur

Fî zikri'l-münâcâti ve'd-da'veti li-sultâni-l-Mısrı Kayitbeg Hân

335. İlâhî taht-gâhın kıl mu'allâ
Niçe kim döne bu dolâb-ı hadrâ

336. Diyâra kurdugınca bâr-gâhı
Felek evcine irişür külâhı
337. Cihân olsun müdâm emrine me’mûr
Vire tursun yidi iklîme menşûr
338. Merâsîm-i şerîfi ‘âm olsun
Kitâbı nâfidü'l-ahkâm olsun
339. Kılıcı memleketler aça tursun
Aña düşmen olanlar kaça tursun
340. Virilsün günde bir iklîm özine
Kamu yir yüzi feth olsun yüzine
341. ‘Azîz itsün hemîşe nusretin Hak
Bülend itsün dem-â-dem devletin Hak
342. Kılıcı gibi göñli lâmi’ olsun
Elinde zü'l-figârı katı’ olsun
343. ‘Adûlara havâle kıla yasın
Okına başları ucında Yâ Sîn
344. ‘Adûlar togru olsunlar okına
Alup cânlarına la’net okına
345. İlâhî ser-bürân olsun kılıcı
Kim oldur düşmeni kanı kılıcı
346. Aña sehmi gibi râst olmayanuñ
Kemânı tek ham olsun püşti anuñ
347. Kesilsün irmesün başı havâya
Budak kim salmaya üstine sâye
348. Geçürsün ‘ömrini gussayla hussâd
Otursun memleket tahtında ol şâd
349. Fezâsına irişmesün kazâ hîç
Kafâsına tokınmasun kınâ hîç
350. Yavuz gözden ırag olsun cemâli
Emîn olsun yavuz dilden kemâli
351. Cinân u cân-ıla bu İbn-i Bâlî
Du’â kıldukça eyyâm u leyâli
352. Al ol zâlimlerüñ ‘ömrin ilâhî
Bu ‘âdil mâlike virgil kemâhı
353. Elin yüze silüp ashâb-ı ‘illîn

Diye âmîn Allâhümme âmîn

Fî'l-münâcâti

354. *İlâhî ente gaffâru'l-zünûbî*
İlâhî ente settâru'l-uyûbî
355. *İlâhî ente keşşâfu'l-kürûbî*
İlâhî ente 'allâmu'l-guyûbî
356. Dilerem evvelâ zâtuñ hakı-çün
Sıfât u zikr ü âyâtuñ hakı-çün
357. Cemâl u behcet ü hilmüñ hakı-çün
Kemâl ü kudret ü gılmuñ hakı-çün
358. Gınâ vu 'izz ü ikrâmuñ hakı-çün
'Atâ vu 'avf u in'âmuñ hakı-çün
359. Habîbu'llâh Ahmed hürmeti-çün
Ebû'l-Kâsım Muhammed 'izzeti-çün
360. Nebînüñ hil'ati tâcı hakı-çün
Şeb-i esrâda mi'râcı hakı-çün
361. Cemî'-i âl u ashâbı hakı-çün
Kamu etbâ'ı ahbâbı hakı-çün
362. İlâhî enbiyâlar 'izzeti-çün
Hudâyâ evliyâlar hürmeti-çün
363. Feleklerde melâyikler hakı-çün
Benî âdemde sâlikler hakı-çün
364. Yolında sıdk-ıla 'âbidler-içün
Riyâsız girçegin zâhidler-içün
365. Giceler tâ seher kâîmler-içün
Seherler tâ mesâ sâîmler içün
366. Muhiblerüñ gözi yaşı hakı-çün
Yürek zahmı ciger yaşı hakı-çün
367. Habîbüñden cüdâ 'âşıklar-içün
Nigârından ırak fârıklar-içün
368. Giceler tâ seher sâhirler-içün
Seher-gehler sınuk hâtırlar-içün
369. Seher 'âşıklaruñ âhı hakı-çün
Kamu sâdıklaruñ râhı hakı-çün

370. Garîb ü bî-kes ü bî-nâm hakı-çün
Kapularda zelîl eytâm hakı-çün
371. Gice gündüz müsâfirler hakı-çün
Kuruda yaşda hâzırlar hakı-çün
372. Esîr ü mübtelâlar hürmeti-çün
Diyârından cüdâlar furkati-çün
373. Halâyıkda benî âdem hakı-çün
Yaradılmışda bu ‘âlem hakı-çün
374. Behâyimler hakı-çün vahşeti-çün
Beriyyeler ferâhî füshati-çün
375. Bu yidi günbed-i hadrâ hakı-çün
Bu yidi birke-yi deryâ hakı-çün
376. Bu yidi encüm-i seyyâre hakkı
Bu yidi memleket iftâr hakkı
377. Sabâ yili hakı-çün subh-demler
Cihâna urdugınca subh-demler
378. Bulutlar hakı-çün rû-yı semâda
Esen yiller-içün cevv-i havâda
379. Zemîn üzre yagan emtâr hakkı
Çemenlerde biten ezhâr hakkı
380. Gicelerüñ seher-gâhı hakı-çün
Seher-gâhlar şeben-gâhı hakı-çün
381. İlâhî vir lisâna ‘avn-ı te’yîd
Kim oldur bülbül-i gül-zâr-ı tevhîd
382. Aña telkîn kıl hayrü'l-kelâmı
Senâ olsun saña nesr u nizâmı
383. Senüñ zikrüñ ola dâyim makâli
Saña şükr eylemek ola fi’âli
384. Göñül mir’âtına virgil cilâyı
Ki bulsun her küdûretden safâyı
385. Münevver eyle nûruñla çerâgın
Bizegil hikmet-i ezhâr-la bâgın
386. Bu pâs-ı ma’siyyetden anı pâk it
Cilâ vir gözgüsine tâb-nâk it
387. Tecellî nûrı-la kıl anı pür-nûr

Muhabbet nârı-la şem'ini ma'mûr

388. Hem eyle bâtınum sırruña mester
Vücûdum hikmet-i 'irfâna mazhar

389. Kemâl-i 'ilm-ile vir rûha tezyîn
Cemâl-i 'ilm-ile hem nefse tahsîn

390. Cenâb-ı hazretüñe lâyık eyle
Rızâ vir rahmetüñe lâyık eyle

391. 'Azâzîl'e ırag it bu vücûdı
"'Alâ ragmü'l-e'adî ve hasûdi"

392. Çü sensin kamuya gaffâr-ı tevvâb
Didüñ *"innî le gaffarü li-men tâb*"

393. Beşimânum günehlerüme her-gâh
Ne ki kıldum-ısa estagfiru'llâh

394. Yüz urdum bâb-ı rahmânu'r-rahîme
Hidâyet kıl sırât-ı müstakîme

395. Bu İbn Bâli'ye sen rahmet eyle
Yirini menzîlini cennet eyle

396. Umaram rahmetüñ yâ Rab[b] her-gâh
Didüñ "*Lâ taktnetun min rahmeti'llâh*"

397. Kamuya rahmet ü rahmân hakdur
Velî bu miskin iken müstehakdur

398. Günehlüdür velî Gaffâr sensin
Siyeh-rûdur velî Settâr sensin

399. Yazana okıyana bu kitâbı
İlâhî rahmet eyle vir sevâbı

Fî mevzı'i'l-kitâb

400. Bu Hikmet-nâme'yi ger okıyasın
Temâmet hikmet esrârın tuyasın

401. Olasın nûr-ı 'irfân-ıla mahzûz
Harîm-i râz dâr-ı levh-i mahfûz

402. Ola göñlüñ çerâgı gayba mir'ât
Münevver hâtıruñ esrâra mişkât

403. Gözüñe olmaya eşyâda mahcûb
Gide perde görine vech-i mahbûb

404. Kılasın ‘âlem-i ‘ulvîde cevlân
İdesin ‘âlem-i suflîyi seyrân
405. Bilesin nicedür merkûz-ı ‘âlem
Saña ma’lûm ola mermûz-ı ‘âlem
406. Temâşa kılasın vech-i cihânı
Tecellâ idesin kevn-i mekânı
407. Hicâbı gözlerüñüñ hatf ola
Yidi iklîm öñüñde keşf ola
408. Gezesin seyr idesin bahr u berri
Göresin görmedügüñ il ü şehri
409. Oturduguñ mahalden iy Hıtâ'yı
Teferrüc kılasın arz u sa’âtı
410. Felek ‘ilminde bir ‘ârif olasın
Cihân ahvâline vâkıf olasın
411. Olasın bir hakîm-i hurde-dân sen
Göresin her hafiyyâtı ‘ayân sen
412. Okısañ bu sebakdan bir varak sen
Viresin ehl-i ‘irfâna sebak sen
413. Dahı kimse senüñle urmaya dem
Harîfüñ olmaya biñde bir âdem
414. Bu mektebden okısañ ger ebâced
Olasın ma’rifet dersinde üstâd
415. Bu iklîme ki sen seyyâh olasın
Enîs ü hem-dem ü ervâh olasın
416. Kemâl ehli gerekdür bu beyâna
K'irüre fehm ü sehmini nişâna
417. Senüñ-çün söylerem ben bu kelâmı
Ki yokdur cân kulagında sımâmı
418. Nazar ehli ola sâhib beyân ol
Göre sırr-ı hafiyyâtı ‘ayân ol
419. Göñül gözinde olmaya gışâve
Ola ‘irfân ehline ‘ilâve
420. Senüñ-çün yazmışam ben bu kitâbı
Ki cân gözinde olmaya hicâbı
421. Ki gaflet uyhusından ola bîdâr

Bu vahdet perdesinde göre dîdâr
422. Nazar ehli ola vü sâhib idrâk
Ma'ârif issi ola vü derrâk
423. Şunuñ kim ma'rifetden meşrebi yok
Bu şer' içinde anuñ mezhebi yok
424. Şu kalbüñ k'olmaya nârı vü nûrı
Nice bu sırr-ıla bula sürûrı
425. Niçün kim bu 'arûs-ı nâzenîni
Ki hüsni 'âşık ider hûr-ı 'ıyni
426. Gerekdür hikmet-ile bir açuk göz
Ki göre bile bu ma'nîden ol göz
427. Velî şol göz k'açılmamış Hudâ'dan
Ne añlar baksa bu arz u semâdan
428. Sezâ olmaz ki cüft ola kabîha
Yaraşmaz hem melîh illâ melîha
429. Kerîme dimişem bintü'l-kerîme
Gerekmezdür kerîm illâ kerîme
430. Size virdüm size bintü'l-kerîmi
Sezâ görmeñ buña ibnü'l-leyimi
431. Dirîgâ hayf kim bu verd-i ahmer
Le'îm eline düşe ola ebter
432. Güle bülbül gerekdür bülbüle gül
Yaraşmaz zâg elinde sarf ola gül
433. Gerek bu cevher-içün cevherîler
K'olardur bu metâ'a müşterîler
434. Şular kim sayrefîdür bilür anı
Ne bilür cevheri her saydelânî
435. Kanı 'âlemde bir sarrâf-ı 'ârif
Kim ola bu güher kadrine vâkıf
436. Meger ol hazret-i şâh-ı cihândur
Kerem ehline mîri kâmurândur
437. Bu sırr-ı hikmete vardur vukûfı
Hem oldur bu zamânuñ feylesôfı
438. Kitâb ehline eyledüm vasiyyet
Ki bu dîvânı kıldukda kitâbet

439. Yaza şol resme kim olundı te’lîf
Emânet kılmaya ta’bîr ü tahrîf
440. *"Li-vechi'llâh"* ide tashîh ü terkîb
Nizâm ü vezn hem tasrîh ü terkîb

Ser-nâme-i Kitâb

441. Söze gel söz-ile iy murg-ı ‘âşık
Ki sözüñ fursatıdur subh-ı sâdık
442. Nefes ur ‘ışkdan derd ü dil-ile
Ki tola gül-şen içi gulgul-ile
443. Ki ol gulguldan olur sâz-ı ‘ışkuñ
Gelür ol nagmeden âvâz-ı ‘ışkuñ
444. Okı ol cân-fezâ mahbûba tahsîn
K'odur ‘âlemde sultânu'r-reyâhîn
445. Ki ya’nî şol gül-i gül-şen-fezânuñ
Cemâl-i hüsnine medh okı anuñ
446. Elâ ey sâkî-yi peymâne-yi ‘ışk
Harîf-i hâdim-i humhâne-yi ‘ışk
447. Berü sun ‘ışk câmın ‘âşıkâne
İçür vahdet meyini sâdıkâne
448. Kim içse cür’asından ol şarâbuñ
Başından gitmeye fi’li ol ayuñ
449. Şarâbından anuñ her k'ola ser-hôş
Eylemeye bu meyden kala bî-hûş
450. Şunuñ kim germ ide bu mey dimâgın
Tuta baş üstine anuñ ayagın
451. Vire bir cür’asına Rûm'ı Şâm'ı
Sata bir katresine hâs u ‘âmı
452. Salâ-yı ‘ışka sâki kıl imâmet
Çü mutrib okudı bezme ikâmet
453. Düzilse saffumuza silkümüze
Olasın bir melik bu mülkümüze
454. Kapuñda kul idesin halkumuzı
Tutasın şarkumuzı garbumuzı
455. Bizüm sohbetümüzde viren hûş

Meyümüzden olan ser-hôş u medhûş
456. Dahı terk eylemez ol bu şarâbı
Niçe kim içe kanmaz ol bu âbı
457. Gel ey mutrib söze âgâz kılgıl
Bu Hikmet-nâme'den bir sâz kılgıl
458. Teseyyür kıl ‘Irâk u Isfahân'da
Muhayyer eyle ‘uşşâkı cihânda
459. Sözi ‘âşıklaruñ sûz-ı cigerdür
Kelâmı ehl-i ‘ışkuñ kâr-gerdür
460. Kimüñ ki ‘ışkı vardur vardur âhı
Yanar oduñ olur dûd-ı siyâhı
461. Kanı bir ‘ışk eri bu ‘asr içinde
Kim adı söylene bu devr içinde
462. Bile ‘âşıklaruñ hâlin ü kâlin
Ki gine hasta bilür hasta hâlin
463. Kulak tutmuşuz ey ehl-i ma’âni
Bize vasf eyle îcâd-ı cihânı

Der-Âferîd-kerd-i dünyâ-râ Bârî Ta’âlâ Celle Celâlühu

464. Şu dem kim hazret-i Bârî Ta ‘âlâ
İrâdet kıldı k'ide halk-ı dünyâ
465. Vücûda getüre kevn-i ‘ademden
Hudûsı göstere hâl-i kıdemden
466. Mükevvin biline bu kevn içinde
Mülevvin añlana bu levn içinde
467. Mü’essir görine zât-ı eserden
Mu’abbir fehm ola asl-ı ‘iberden
468. Mu’allel okına ma’lûl içinde
Müdellel keşf ola medlûl içinde
469. Açıla nâ-gehân bir genc-i mahfî
Latîfüñ biline zâtında lutfı
470. Ki ya’nî ola kudret genc peydâ
Beyân olsa bu sırrı "*künt-i kenzâ*"
471. Biline Halık'uñ tevhîd-i zâtı
Celâl ü ‘izzi vü kadri sıfâtı

472. Yog-ıdı bu arâzi vü semavât
Görinmezdi bu aktâr u felâvât
473. Ne fürüş var-ıdı ne ‘arş ne kürsî
Ne dünyâ var-ıdı ne cinn ne insi
474. Var-ıdı bir mu’azzam pâk cevher
Mudî ü lâmi’ ü şeffâf u enver
475. Yog-ıdı hilkatine anuñ bidâye
Geçürdi-y-di zamânı bî-nihâye
476. Nazar kıldı aña bir kerre vehhâb
Eridi heybetinden oldı çün âb
477. Deñiz oldı vü bes itdi temevvüc
Tehezzül eyledi kıldı teheyyüc
478. Ki buldı bahr mevc-ile tezebbüd
Hem oldı bir duhân andan tevellüd
479. Duhânından o bahruñ kudrete bak
Semâvâtı yaratdı Bâri Hallâk
480. Kefenden bast itdi yirleri hem
"Ta’âla'llâh zihî Hallâk-ı ‘âlem"
481. Meger kim altı günde Rabb-i ma’bûd
Yidi kat yiri gögi kıldı mevcûd
482. Ki her biri eger arz u semâvât
İkişer günde buldı hilkat-i zât
483. Ki ya’nî müddet-i mâddedür evvel
Hem oldı sânide sûret mükemmel
484. İki günde dahı bulup kemâlât
Nücûm u hem nüfûs u hem nebâtât
485. Vücûda geldi bu a’yân ya’nî
Bu kâfî sittetü'l-eyyâm-ı ma’nî
486. Bu mevcûdât kim görürsin a’yân
Yaratmışdur iki sınf üzre Sübhân
487. Nedür bu sınf-ı ma’kûlât-ı ‘ulvî
Birinüñ adı mahsûsât-ı süflî
488. Çü yaratdı tabâk-ı ‘âliyâtı
Kodı üstinde bu rûhâniyâtı
489. Tabâk-ı çarh içinde Rabb-i Hallâk

Çerâgına nücûmuñ virdi işrâk
490. Yaratdı çâr ‘anâsır ümmehâtı
Cemâdât u nebât u zû-hayâtı
491. Bulara hâtem oldı zât-ı insân
Ki insân-ıla revnak buldı ekvân
492. İşidilmiş haberdür Vehb'den hem
Ki dimiş Mustafâ sâlâr-ı a’zam
493. Yaratdı on sekiz biñ ‘âlemi Hak
Olardan birisi dünyâdur ancak
494. İkiye munkasimdür zât-ı dünyâ
Biri pinhândur bir kısm peydâ
495. Ki ya’nî biri görinmez nazarda
Mu’ayyendür biri baksañ basarda
496. Görinmeyen nedür ‘arş ile kürsî
Melâyik cinn-ile şeytân cinsi
497. Görinen göze uş arz u semâdur
Zevâtü'n-nefs ü mâ-fevka's-serâdur
498. Girü vâhid olıban varlıgı hem
‘Alem oldı anuñ zâtına ‘âlem
499. Dimişdür ehl-i Hakk añla dakâyık
Ki sâbitdür bu eşyâya hakâyık
500. Vücûd içre ne varsa mâ-siva'llâh
Kamu mahlûkdur el-halku lillâh
501. Çü her eczâsı-la bu ‘âlemiyân
Kimi a’râzdur kimisi a’yân
502. Kamu muhdes durur bu zât-ı dünyâ
Buña muhdis düşüpdür Hak Ta’âlâ

Fî zikri halk-i levhi'l-mahfûzi

503. Yaratdı levh-i mahfûzı mukaddem
Hudâ bir zerre-yi beyzâdan a’zam
504. Dahı yaratmadın Hak kâyinâtı
Hem îcâd itmedin bu mümkinâtı
505. Ne kim var-ısa bu kevn ü mekânda
Ne olmış olacag-ısa cihânda

506. Kamu ol levh içinde oldı melhûz
Anuñ-çün oldı adı levh-i mahfûz

Fî halki'l-kalemi

507. Vücûda nakş iden Hâlık ‘ademden
Yaratdı levhden soñra kalemden
508. Nazar kıldı aña Hak heybet-ile
İki şakk oldı ucı kudret-ile
509. Nidâ oldı aña kim yâ kalem yaz
Çün irdi sem’ine anuñ bu âvâz
510. Taharrük kıldı vu ditredi hâme
Hudâ'nuñ zikri-le geldi kelâma
511. Yüridi levh üzre kıldı tahrîr
Ne kim olmış olacag-ısa takdîr
512. Sa’îd oldı sa’îd olan kalemden
Şakî oldı şakî olan kalemden
513. Çü toldı levh ceff oldı kalem bes
Bilindi her vücûd u her ‘adem bes

Fî halki'l-’arşi ve'l-kürsiyyi

514. Yaratdı kudret-ile "*Allâhu ekber* "
İki a’lâ vu a’zam pâk cevher
515. Birisinden yaratdı ‘arş-ı a’zam
Birinden kürsiyi halk eyledi hem
516. Kodı kürsînüñ üstinde hakîmi
Mu’allâ sakf-veş ‘arş-ı ‘azîmi
517. Esâsın koymadın evvel zi-Hallâk
Yaratdı ‘arş-ı bevâ yûh arıstâk
518. Pes imdi gökleri yaratdı Kâdir
Dönüp bu yirleri halk itdi âhir
519. Dimişdür Vehb ashâb-ı övelden
Bu dünyâda kütüb yokdur ezelden
520. Ki zikr olmaya anda ‘arş-ı kürsî
Okınmaya bu ‘ilmüñ anda dersi

Fî halki’l-mâ’i ve'r-rîhi

521. Hudâ bir zerreden yaratdı mâyı

İşidüp mâ-yı kudretden nidâyı
522. Revâna oldı vü geldi sarîra
Ki tesbîh itdi Hallâk-ı habîra
523. Sebeb kıldı Hak anı bu hayâta
Vasîta eyledi neşv-i nebâta
524. Bu söze isteseñ bürhân ü huccet
"Mine'l-mâ'e külle şey'in hayy"dür âyet
525. Pes andan soñra yaratdı yili Hak
Buyurdı böyledür fa'âl-i mutlak
526. Getürdi suyı zahrı üstine bâd
Ta'ala'llâh zihî üstâd üstâd
527. Meger esüp sarîr itdügi bu rîh
Nedür ya'nî kılur Mevlâ'ya tesbîh

Fî halki'l-eflâki's-seb'ati ve beyânihâ

528. Dahı bu gökler-içün Hak Ta'âlâ
Didi *"seb'a semavâtin tıbâkâ"*
529. Nedür zât-ı felek 'ilme muhît ol
Kürriyyi'ş-şekl ü hem cism-i basît ol
530. Eserde ne sebükdür ne girân-ver
Ve ne meltem durur ne dardagândur
531. Ne ratb u yabis ü ne hâr u bârid
'Aceb hilkat kalupdur anı vâhid
532. Taharrük kılur ammâ bi'l-irâde
Dahı kâbil degül kevn-i fesâda
533. Mücedded oldıgı-çün her cihâtı
Mahal olmaz fesâd-ı kevne zâtı
534. Taharrük eyledükçe her medârı
Olur bir vast üzre istidârı
535. Tabi'atda istidâr-ı kadri bu zâta
Temeyyül yokdur anda bir cihâta
536. K'odur mebde'-i meyl-i istidâret
Yog anda mebde'-i meyl-i istikâmet
537. Çü meylinde bulınmaz istikâmet
Yaramaz dahı hariku'l-kıyâmet

538. Egerçi dir bunı erbâb-ı hikmet
Buña kâyil degül ehl-i şeri'at
539. Ki hariku'l-kıyâme bu semavât
Yaramasa fesâd-ı kevne bi'z-zât
540. Felekden bulmayaydı râh-ı imkân
Hübût-ı vahy hem inzâl-i Kur'ân
541. Su'ûd-ı 'Îsa mi'râc-ı Muhammed
Kadîm olaydı kalaydı muhalled
542. Her eflâküñ var ammâ bir medârı
Muhâlif bir birine istidârı
543. Çü devrân üstinedür yok karârı
Tagayyürde durur dâyim medârı
544. Bu nev'-ıla muhaddesdür sıfâtı
Mu'ayyendür ki hâdis oldı zâtı
545. Mu'allakdur mu'arrâdur senedden
Muhallasdur 'ilâka vu 'amedden
546. Kimi dolâbi kimi âsiyâbî
Kimi deyr ü kiminüñ var şitâbı
547. Kimisi çigzinür hem çün hamâyil
Hem olmaz bir nefes devrinde bâtıl
548. Kimi garba tolanur kimi şarka
Kimi tahta döner kimisi fevka

Fî beyâni keyfiyeti'l-eflâk 'alâ vefki'l-ekâlîmi's-seb'

549. Yidi eflâki didi ehl-i ta'lîm
Musattahdur 'alâ seb'i'l-akâlîm
550. Yidi yılduz yaratdı Hâlıku'l-halk
Ki her yılduz bir iklîme virür şevk
551. Düşüpdür her felek bir isme mazhar
K'olur te'sîr-i ismüñ anda mazhar
552. Yidi sitârenüñ biri Zuhal'dür
Yidinci çarh hem aña mahaldür
553. Yidinci göge mensûb ism-i Razzâk
Komış yidinci iklîm üzre Hallâk
554. İkinci necmüñ adı Müşterî'dür

Hem altıncı felek anuñ yiridür
555. ‘Alîmüñ mazharıdur âsümânı
Aña mensûbdur iklîm-i sânî
556. Nedür üçincinüñ Merrîh ismi
Beşinci çarh anuñ oldı kısmı
557. Aña mensûb olupdur ism-i kahhâr
Anuñdur hem üçinci mülk-i aktâr
558. Nedür dördinci yılduz Şems nâmı
Semâ’-ı Râbi’ oldı anuñ makâmı
559. Aña muhyi adı mazhar düşüpdür
Ki milk-i râbi’a hâver düşüpdür
560. Beşinci yılduz adı oldı Zühre
Üçinci çarh olupdur aña behre
561. Musavver isminüñ ol mazharıdur
Anuñ iklîm-i hâmis manzarıdur
562. ‘Utârid'dür meger altıncı yılduz
İkinci çarh anuñ oldı düpdüz
563. Düşüpdür ismi Bârî aña mensûb
Olupdur kısm-ı sâdis aña mahsûb
564. Yidinci yılduzuñ adı Kamer'dür
Meger evvelki gök aña makardur
565. Düşüpdür ol felek Hallâk'a mazhar
Tutar yidinci iklîm üzre manzar
566. Rivâyetdür ki râbi’de turur Mâh
Güneş hâmisdedür dir ba’zı revâh
567. Kamer gögi Hudâ dir devr içinde
Güneş gögine dâyim seyr içinde
568. Hisâb içinde dimişdür nücûmı
Hudâ halk idicek seb’u'n-nücûmı
569. Meger kim her biri itmege tedbîr
Kılupdur devr içün biñ sâl takdîr
570. Zuhal'den yücedür çarh-ı sevâbit
Kim andadur sevâbit necm-i sâbit
571. Dahı andan yukaru çarh-ı atlas
Budur a’dâd-ı esmâ-yı felek bes

Fî zikri'n-nücûmı fî keyfiyyetihâ

572. Dimiş ‘ilmin bilenler bu nücûmuñ
Kelâmıdur meger ehl-i ‘ulûmuñ
573. Bu tedbîrât-ı kevn-içün bir âfâk
Feleklerde yaratdı necm Hallâk
574. Togup batmaz turur bir nev’-i sâbit
Anuñ bu nev’ına dirler sevâbit
575. Müzeyyendür bu nev’-ıla semâvât
Bulardur merkez-i eflâke âyât
576. İkinci nev’ seyyârâtdur hem
Togar batar feleklerde dem-â-dem
577. Bularla ihtidâ olur tarâyık
Yürür deryâda bunlarla halâyık
578. Üçinci nev’ını yılduzlaruñ bil
Mu’allakdur semâda çün kanâdîl
579. Gögi dönse bile döner nücûmı
Şeyâtînüñ bularla olur rücûmı
580. Ki ya’nî istirâk-i sem’-içün bil
Havâya çıkıcak nesl-i ‘azâzil
581. Melekler recm ider anı semâda
Şu yılduzdur kim atılur havâda
582. Velî dir hikmet ehli bunda bir söz
Şihâb-ı cev dirler var bir yılduz
583. Hakîkat necm degül nâr durur ol
Meger bir âteş-i tayyâr durur ol
584. Zemînüñ ger tesâ’ud olsa dûdı
İrişse merkezi nâra su’ûdı
585. Bulur ol dûd anda işti’âli
Eger olmazsa arza ittisâli
586. Havâda mutfî olur gine bu dûd
Ve illâ arza dik irüşür ol od
587. Galîz olsa eger anuñ duhânı
Odı söyinicek kalur nişânı
588. Kevâkib kim zevi'l-eznâb dirler
Anuñ nârıyla bulur tâb dirler

589. Muhâlifdür biri birine ekser
Meşârıkda magâribde bu ahter

590. Mugâyirdür cemî'i kevn içinde
Nite kim devr içinde kevn içinde

591. Degüldür cümle encüm bir karâra
Yemine seyr ider kimi yesâra

592. Kimi sür'atle kılur gökde seyrân
Geñincedür meger kimine devrân

593. Kiminüñ levni ag u kimi asfer
Rasâsîdür kimi vü kimi ahmer

594. Kimi ekber durur ve kimi asgar
"*Ta'âla şânehu Allâhu ekber* "

595. Nazar kıldukda eflâke şitâda
Murraham görinür niçün semâda

596. Şitâda zîre kim cevv-i havânuñ
Sefâ bulur gubârından cihânuñ

597. Kudûretden havâ çün ki erinür
Semâda ne ki yılduzlar görinür

598. Çü gâyet sâfidür cirmi semânuñ
Görinür nûrı necm içinde anuñ

599. Meselde bu felek beñzer zücâca
Bu yılduzlar zücâc içre sirâca

600. Niçe tâk olur-ısa âb-gîne
Görinür nûr anuñ içinde gine

Fî zikri feleki'l-kamer

601. Bu dünyâ gögi kim çarh-ı Kamer'dür
Kamu eflâkden bu muhtasardur

602. Bu çarhuñ sath-ı a'lâsı ser-â-ser
'Utârid necm-i çarhına mu'akkar

603. Olupdur sath-ı ednâsı anuñ hep
Mahall-i nârıya sath-ı muhaddeb

604. Mahall-i nâridan itse kıyâsı
'Utârid çarhına irince 'alâsı

605. Olupdur altı yüz biñ seksen altı

Biñ üç yüz yitmiş altı yıl fevti
606. Kalıñlıgı irişür bak bu kıla
Yüz on sekiz biñ altmış altı mîle
607. Olıcak her yigirmi sekiz eyyâm
İrişür devrine bu çarhuñ itmâm

Fî havâssi'l-kameri ve ‘acîbü te’sîrâtihi

608. Kamer kim çarh-ı evveldür mekânı
Yidi seyyârenüñ biri bil anı
609. Kesîf ü muzlim oldı cirm-i aya
Velî kâbil durur nûr u ziyâya
610. Dimişler levn-i mâyildür sevâda
Meger günden kılur nûr istifâde
611. Egerçi nûrı günden ahz ider bu
‘Aceb budur ki güne olsa karşu
612. Dükenür nûrı kalmaz iltimâ’ı
Iraga vardukça artar şu’â’ı
613. Ki ya’nî irüdükce gün-be-gün ‘âde
Ayuñ yüzinde nûr olur ziyâde
614. Kemâle irdügi gice bi’âdı
Tolar nûr-ıla olur bedr adı
615. Tolanup buldugınca kurb-ı Şems'e
Döner günden güne envâr bahse
616. Mukâbil oldugında şemse her gâh
Görinmez olur oldur âhir-i mâh
617. Dimişdür hazret-i sâhib-risâlet
Çü Şems'ini yaratdı Bârî ‘izzet
618. Bes itdi nûrı ‘arş-ıla münevver
Birin ekber yaratdı birin asgar
619. Olaruñ birisi Şems ü biri Mâh
Buyurdı Cebrîl'e âhir Allâh
620. Kanad-ıla ayı üç kerre çaldı
Gülef oldı yüzinde yiri kaldı
621. Bu hâlet olmasa aya semâda
Gice gündüz bir olaydı ziyâde

622. Bu söze nass-ı kavli ‘izzetidür
Mahvına âyetü'l-Leyl âyetidür
623. Müneccimler bu sözi gördiler rây
Ki iner her gice bu menzile rây
624. Meger yigirmi sekiz günde bir mâh
Tutar yigirmi sekiz menzile râh
625. Yigirmi tokuz olsa şehre eyyâm
Yigirmi sekizinde olur itmâm
626. Otuz günde olursa şehre pâyân
Olur yigirmi tokuzında pinhân
627. Didiler istinârında bu mâhı
Keser bir burcı ol gice kemâhî
628. Nücûm ehli didi her burca lübüs
Kalur bu mâh iki gice vü bir sülüs
629. Keser bir şehrde çarhın cemî’i
Nücûmuñ bu durur seyr-i serî’i
630. Kamer bilince bu necmüñ ‘urûcı
Keser bir yılda on iki burûcı
631. Kim üç yüz elli dört eyyâm bir südüs
Olur yıl küsûr üstine bir humus
632. Mühendisler didiler cirm-i mâhı
Meger kim arz cirminde kemâhı
633. Giçidür cüzv-le otuz tokuz eczâ
Biridür bu Kamer tolar ‘arzâ
634. Gelür mîl-ile cirm kutrını bil
Hakîkat dört yüz elli iki mîl
635. Meger takrîb-ile ‘ilm-i hakîmüñ
Buña irüşdi gör sun’ın kadîmüñ
636. Tabî’atda Kamer necmin kıl idrâk
Bu yidi çarhdur hem biñ eflâk
637. Dimişler seyr içre ahter-i mâh
Gehî sa’d olur u hem nahs olur gâh

Fî havâssi'l-kameri ve ‘acîbü te’sîrâtihi

638. Dimişler hikmet erbâbı haberde

Niçe sözler bu te’sîr-i Kamer'de
639. Anuñ te’sîri bu eşyâda her dem
Rutûbet vâsıtasıyla durur hem
640. Hurûc idüp Kamer burc-ı tutukdan
Deñiz üstine togsa bir ufukdan
641. Deñiz artar şeb-i Kamer içinde
Olur müddet-ile deryâ içinde
642. İrişünce kamer vast-ı semâya
İrişür medd-i bahruñ intihâya
643. Oradan varup itdükçe hübûtı
Döner deryâ bulur cezr-i hutûtı
644. Gurûba varıcak tahte's-serâda
Döner başlar gine bahr imtidâda
645. Kaçan evtâd-ı arza ola havâle
İrişür medd-i deryânuñ kemâle
646. Velî giceki medden az olur bu
Oradan geçse eksilür gine su
647. Hem âhir maşrıka varınca bârı
İrüşür intihâya incizârı
648. Mezîd oldukça dirler hem uyanur
Olur deryâlar içre âb-ı mevfûr
649. Hem eksildükçe nûrınuñ ziyâdı
Döner cezre bihâruñ imtidâdı
650. Etıbbâ didiler zav’-i Kamer'de
Ya olur cism-i hayvânî beşerde
651. Bulur neşv ü nemâ vü hüsn ü kuvvet
Olur agleb rutûbet ger sehûnet
652. Tavîl ü hem ‘arîz ider şu’ûrı
Hilâfınca olur eksilse nûrı
653. Her ayuñ evvelinde olur firâvân
Zarû’ında bu hayvânâtuñ elbân
654. ‘Arûkında demi ‘azmında magzı
Ziyâde olur işit kavl u nagzı
655. Beyâzı beyzüñ artuk zerresi kem
Olur ay yiñisinde didiler hem

656. Didi sayyâd nev oldukda mâhı
Çog olur sularuñ içinde mâhi
657. Meger sâhib felâhat didi Bârî
Eger ay artar-iken dikseñ eşcârı
658. Bite sür'atle bula intişâ ol
Tuta haml u vire berg ü nevâ ol
659. Kaçan kim nâkısu'n-nûr olsa bu mâh
Ya tutmış olsa gökde batmaga râh
660. Dimişler ol zamân dikilen eşcâr
Kuruya bitmeye ya giç vire bâr
661. Nebât esnâfı ne kim var serâda
Olur büyür kamerde hep ziyâda
662. Semerden reng alan zav-ı kamerde
Kamersüzden melîh olur semerde
663. Dimişlerdür meh-i tâbân içinde
Televvün bulsa gevher kân içinde
664. Latîf [ü] sâfî olur levni gâyet
Bulınmaz bî-kamer ol hüsn-i behcet
665. Kamer olsa didiler zâyidü'n-nûr
Zevâti's-semme olur semm-i mevfûr

el-emsâlü fî'l-kameri

666. Meseldür kim gurûb itse kamer dir
Yaramaz kim kıla kişi sefer dir
667. Dimişler 'ayblar kim var kamerde
Eger ol 'aybuñ olsa biri harda
668. Anı redd idelerdi bâyi'ine
Ne şâd olmak gerekdür tâli'ine
669. Eridükçe felekde kursı anuñ
Eridür 'ömrini ehl-i zamânuñ
670. Kamer togar irişür müddet-i âm
Bunuñla munkazi olur her eyyâm

Fî zikri'l-Mecerreti'l-bâniyyeti fî's-semâi'd-dünyâ

671. Mecerre kim görinür gökde azher
Nebî dir âsümâna ol durur der

672. Hubût andan ider yire melâyik
Su’ûd andan kılur göklere sâlik
673. Nühûl andan idüpdür âb-ı tûfân
Akıdur oradan seyl-âb-ı tûfân
674. Dimiş ‘ilmin bilenler âsümânuñ
Beyânında bû râh-ı kehkeşânuñ
675. Ki Nuh'uñ merkebine rûz-ı tûfân
Meger emr eyledi kim Bâr-ı Yezdân
676. Tavâf ide vara beytü'l-harâmı
Bu-y-ıdı keştinüñ ol gün zamânı
677. Sebeb oldugınca ol yana cerre
Didiler adına anuñ mecerre
678. Miyân-ı âsümâna gelicek ol
Tutar beytü'l-harâmuñ üstine yol
679. Felek devrât-ıla bu dahı gâlib
Kılur devrân şöyle kim kevâkib

Fî zikri felek-i ‘Utârid

680. Feleklerden ikinci âsümânuñ
‘Utârid çarh oldı adı anuñ
681. Olupdur sath-ı ‘alâsı semâda
Muka’ar Zühre çarhına ‘alâda
682. Hem adı sathın anuñ añlagıl heb
Kamer çarhına olmışdur muhaddeb
683. Hem anuñ mâh-ı çarhından ‘alâsı
Hisâb mîli-y-ile bugday kıyâsı
684. Gelür yüz yitmiş üç vü altı yüz bir
Hem itdiler anuñ tahsîni takdîr
685. Meger üç yüz biñ ü seksen sekiz biñ
Dahı hem dört yüz seksen iki diñ
686. Tamâm olur aña bir yılda devre
Döner magribden ol şarkiyye devre

Fî beyânı ‘Utârid

687. İkinci çarh nazmıdur ‘Utârid
Nücûmından olupdur kavl vârid

688. Ki sa’d olur su’ûd-ıla bu ahter
Nuhûs-ıla gine nahs olur ekser
689. Nehâr-ıla nehârîdür dem-â-dem
Dahı leylî-y-ile leylî olur hem
690. Dimişler dişi irkek-ile irkek
Anı nârî yaratmış Hak tebârek
691. ‘Utârid necmini dir ehl-i ma’kûl
On iki burcı bir yılda gezer ol
692. Velî takrîb-ile bu seyr içinde
Keser çarhı on iki şehr içinde
693. Kıyâsı cirm bu necm-i debîrüñ
Yigirmi iki cüzvinden bu yirüñ
694. Hemân bir cüzvidür hem kutrını bil
İki yüz yetmiş üç deñlü olur mîl
695. Didiler kâtib-i eflâkdür ol
Debîr ü hâsib ü derrâkdür ol
696. Velâyet ider ol ashâb-ı ‘ilme
Sanâ’î ehline erbâb-ı ‘ilme

Fî zikri felekü'z-Zühre ve mâ yelîhâ

697. Çü Zühre çarhıdur üçünci hadrâ
Dimişler bu felekden sath-ı ‘alâ
698. Güneş gögine olmışdur mu’akkar
Muhaddebdür ‘Utârid çarh yik-ser
699. ‘Utârid âsümânından anuñ hem
‘Alâsınuñ kıyâsı didi a’lem
700. Gelür üç biñ keret biñ mîl varı
Hem üç yüz altmış altı biñ şumârı
701. Gelür hem yidi yüz yitmiş kadar mîl
Hisâb it hendeseyle sen dahı bil
702. Kaluñlıgı bu çarhuñ dir hakîmân
Gelür üç biñ keret biñ mîl yik-sân
703. Yidi yüz dahı toksan biş ‘adeddür
Bu çarhuñ tahtına bu deñlü haddür
704. Meger kim bu felek kıldukda devrân

Tolanur şarka magribden iy cân
705. Tamâm olur anuñ bir yılda devri
Degül bir hâl-ile her demde seyri
706. Gehî sür'at kılur devrân içinde
Gehî giç deprenür seyrân içinde

Fî beyâni'z-Zühre

707. Üçünci necme dirler necm-i Zühre
Ki çarh-ı sâlis oldı aña behre
708. Meger kim sa'd-ı asgardur bu ahter
Ne içün dirler aña sa'd-ı asgar
709. Sa'âdetde bu necm-i Zühre dâyim
Giçidür Müşterî'den dir müneccim
710. Kılur yılda on iki burcı seyrân
On iki ayda keser eflâki yik-sân
711. Hem otuz dört bir süls olsa bu yir
Anuñ bir cüzvidür bu cirm-i takdîr
712. Dahı kutr-ı kıyâsı dört yüz mîl
Küsûrı kırk tokuz südsdür bil
713. Bu yılduz leylîdür hem tab'-ı mâda
Dahı kavâl-ı encümdür semâda
714. Delâlet tutar ol raks-ı gınâya
Sürûr ü 'işret ü zevk u safâya
715. Dahı 'ışk u nisâ-yı ümmehâta
Halî vü tîb ü nakş u zehrevâta

Fî zikri feleki'ş-Şems

716. Semâ-yı râbi'-i eflâk-i yik-sân
Nedür ma'nî semâ-yı şems-i tâbân
717. Yukaru çarh-ı Merrîh'a muka'ar
Aşaga Zühre çarhına berâber
718. Bu çarhuñ Zühre çarhından 'alâsı
İrince çarh-ı Merrîh'a kıyâsı
719. Yigirmi iki biñ kez biñ esnâf
Dahı say biş yüz altmış tokuz alâf
720. Küsûrı yüz ü seksen dört durur hem

Hisâb mîli-y-ile vâllâhu a'lem
721. Hem üç yüz elli biş biñ necm dûrı
Ki yitmiş dört mîl olur küsûrı
722. Dimişlerdür semâ-yı şems-i tâbân
Ki bir yılda kılur devrân-ı pâyân
723. Hem otuz altı biñ yılda bu hadrâ
Keser eflâki devri içre turrâ

Fî beyâni'ş-Şems

724. Güneş kim neyyir-i a'zamdur ismi
Ki dördünci gögüñ ol oldı necmi
725. Gehî sa'd olur u geh nahs olur hem
Nehârî vü zekerdür necm-i a'zam
726. Didi kutr-ı kıyâsı kırk biñ yıl
Küsûrı yidi yüz toksan sekiz yıl
727. Ki cirmi yir yüzinüñ cirmi girdâr
Gelür yüz altmış altı deñlü mikdâr
728. Kalur her burcda bir ay mikdâr
Keser eflâki bir yıl içre yikbâr
729. Kim üç yüz altmış biş rub' gündür
Budur şemsî hisâbınca bil iy hür

Fî havâssi'ş-Şemsi ve 'acîbü te'sîrâtihâ el'-cihâti ve's-süfliyyâti

730. Dimişdür hikmet içinde hakîmân
Bu te'sîrât ki ider şems-i tâbân
731. Her eşyâda eger az olur evvel
Harâret vâsıtasıyla olur ol
732. Kılur te'sîr 'ulviyât içinde
İder tasrîf süfliyât içinde
733. Pür ider pertevi-y-ile cihânı
Tutar nûrı zemîn ü âsümâna
734. Düşicek pertevi rû-yı bihâra
Sebeb olur ol îcâd-ı buhâra
735. Buhâr ebr olur andan yagar emtâr
Matardan çeşmeler hem neden enhâr
736. Biter yirde nebâtât u ma'âdin

Ta'âlallâh sübhâne'l-mükevvin
737. Nebâtı bitmez aslâ şol türâbuñ
Ki nûrı irmez aña âfitâbuñ
738. Nebâtât içre var ki irer kemâle
Toguban gün irişince zevâle
739. Dübûl olur gine irince hûrşîd
Güneş görse kılur Hakk anı tecdîd
740. Nite kim nûr-ı subh itdükde leme'ân
Takavvî kesb ider ebdân-ı hayvân
741. İrişince güneş vast-ı semâya
Bedende kuvveti irür nihâye
742. Güneş dönüp gurûb itse nüzûli
Bulur gine beden za'f u zebûnı
743. Semâda güneşe ehl-i teneccüm
Dimişlerdür meger sultân-ı encüm
744. Aña meslûldür 'izz-i hukûmet
Mü'ebbed terbît-i tedbîr-i hikmet

Ve min a'cebi te'sîrâtihâ

745. 'Aceb budur ki bir iklîme yik-ser
Yakın olsa meşâmet şemse ekser
746. Bu şemsüñ harı-la ol yirüñ ehli
Hakîk esved olur ü reng ü şekli
747. Tabi'atda şebih olur sibâ'a
Ki dirler arz-ı sevdân ol bukâ'a
748. Mesâmetde eger kim ola devri
Za'îf olur orada harr-ı nûrı
749. Hep ag olur ol iklîm ehli dâyim
Tabi'atda olur hem-çün behâyim
750. Dimişler âfitâbuñ evcini bil
Olur her burcda üç biñ kadar mîl
751. İricek altı yüz altmış bire sâl
Meger cevzâda imiş evc ol hâl
752. Güneş kılsa dimiş ehl-i ta'akkul
Kim ebrâc-ı cenûbiyye tenakkul

753. Ola bir dürlü hâle milk tahvîl
Bu yir yüzi ola tagyîr ü tebdîl
754. Ki ya'nî yıkıla arz u 'amâyir
Yıkılmışlar yapıla olsa 'âmir
755. Dahı va'r ola sehl sehl ola va'r
Dönüp bahr ola ber ber ola bahr
756. Cenûb ola şimâl ü hem şimâli
Cenûb irer zamânuñ infi'âli
757. Kelâm-ı ehl-i hikmetdür bu akvâl
Hakîkat Hak bilür kim n'olur ahvâl

Fî zikri feleki'l-Merrîh

758. Bişinci çarh Merrîh oldı iy cân
Müvâzindür bu çarha dahı sathân
759. Aşaga yukaru çarhı giridür
'Alâsı ka'r-ı çarhı Müşterî'dür
760. Hadâ'dur muhdib hûrşîde süflî
Kıyâsında dimişdür 'ilm ehli
761. Yili senden güneş göginüñ a'zam
Yigirmi dört biñ kez biñ olur hem
762. Dahı biş yüz ü yetmiş biñ emyâl
İki yüz on altıdur bi'l-icmâl
763. Meger bahşı kıyâsı ol semânuñ
Yigirmi biñ kerret biñ olur anuñ
764. Hem üç yüz yitmiş altı biñ bi'l-icmâl
Tokuz yüz dahı toksan sekiz emyâl
765. Yörense devresinde gice gündüz
Olur bir yıl on ay yigirmi iki rûz
766. Muhâlifdür meger bu çarha devrân
Ki döner maşrıka magribden iy cân

Fî beyâni'l-Merrîh

767. Dimiş durur nücûm içinde encâm
Bişinci çarh durur çarh-ı Behrâm
768. Eger cirmin anuñ kılsañ tasavvur
Ki bu cirm-i serâca bir buçukdur

769. Bu necmüñ kutr cirmin kıluñ icmâl
Tokuz yüz biñ sekiz yüz seksen emyâl
770. On iki burcdan eflâkine râh
Sekiz yıl u sekiz ay u buçuk mâh
771. Dimişlerdür bu necme nahs-ı asgar
Tabi'atda durur leylî vü hem ner
772. Nedür Merrîh ya'nî sâhibü'l-ceyş
Fa'âl u kahr u katl u satvet u tîş
773. Şol a'mâledür ol yılduzda medlûl
K'odı-la âhen-ile işlene ol

Fî zikri feleki'l-Müşterî

774. Şol altıncı felek kim Müşterî'dür
Anuñ sathını mâlis hem giridür
775. 'Alâsı esfeli çarh-ı Zuhal'dür
Aşaga çarh-ı Merrîh'a kuleldür
776. Bu çarhuñ 'azmına seyr itse seyyâr
Gelür yüz biñ keret bil mîl mikdâr
777. Kalıñlıgı yigirmi biñ keret biñ
Hem üç yüz otuz iki biñ kadar zîk
778. Bunuñla dört yüz otuz iki mîl
Dimişlerdür mühendisler işit bil
779. Meger kim devresine anuñ itmâm
Olur on bir yıl on ay on biş eyyâm
780. Dimişler çarh-ı burcına tutup rev
Ki maşrıkdan tolanur maşrıka ol

Fî beyâni'l-Müşterî

781. Adı altıncı necmüñ Müşterî'dür
Kim altıncı felek anuñ yiridür
782. Bu yir yüzince seksen dört a'zam
Küsûrı süls ü rub'-ı cirm-i verhem
783. Sorarsañ kutrumını ne kim var
Gelür bu yir yüzince dört mikdâr
784. Turur her burcda on iki mâh ol
Keser on iki yılda çarha râh ol

785. Ulu durur sa’âdetde bu ahter
Olupdur adı gökde sa’d-ı ekber
786. Tabî’atda zekerdür bu sitâre
Nehârîdür ta’allukdur nehâre
787. Dimişler kâdi-yi eflâkdür bu
Vüzerât ehli vü mellâkdür bu
788. Kılur ashâb-ı erzâka delâlet
Aña medlûldür ehl-i sa’âdet

Fî feleki'z-Zuhal

789. Yidinci âsümân çarh-ı Zuhal'dür
Giridür iki sathı bî-tegayyür
790. Mevâzindür cevânibden bu hadrâ
Mehâzidür bu çarha sath-ı a’lâ
791. Semâ-yı sâbitâruñ esfeline
Aşaga Müşterî haddine gine
792. Kıyâsı bu semânuñ mîl-ile diñ
Hem üç yüz biñ keret biñ biş yüz biñ
793. Bunuñla kırk yidi biñ kadar mîl
Dahı sekiz yüz altmış durur bil
794. Aşagadan yukaru çarh-ı keyvân
Kalıñlıgı bu çarhuñ var hakîmân
795. Olur yigirmi bir biñ kez eyü bil
Hem altı yüz biñ otuz altı biñ yıl
796. Dahı altı yüz altı mîl kesri
İşitgil hem nicedür devr-i kadri
797. Yıl-ıla hem yigirmi tokuz a’vâm
Şuhûr-ıla biş ay altı eyyâm
798. Bu dahı şöyle çarh-ı Müşterî var
Tolanur maşrıka magribden iy yâr

Fî beyâni Zuhal

799. Yidinci yılduzuñ adı Zuhal'dür
Yidinci âsümân aña mahaldur
800. Gelür cirmi bu necmüñ didi a’lem
Bu yir cirmince seksen bir kadar hem

801. Hisâb-ıla gelüpdür kutr-ı cirmi
Bu yirce kırk iki sülüs ‘azmı
802. Kalur her burc üzre bu Zuhal bil
Hisâb-ı devr-ile iki buçuk yıl
803. Ki ya’nî bu Zuhal seyr-ile evci
Otuz yılda keser on iki burcı
804. Dimişler nahs-ı ekberdür bu ahter
Nite kim didiler Merrîh'a asgar
805. Nehârî vü zekerdür bu sitâre
Helâk u hemmedür bunda işâre
806. Hazin-dâr-ı felek oldugı-çün ol
Yir altında ma’âdin aña medlûl
807. İgen ekmek su akıtmak serâda
Anuñ te’sîridür arz u semâda

Fî zikri feleki's-sevâbit

808. Sekizinci felek çarh-ı sevâbit
Hem ol durur ki dirler kürsi sâbit
809. İki sath üzre bu çarh-ı sâmin
Aşaga yukaru her yaña vü uzun
810. ‘Alâsı çarh-ı a’zam tahtıdur hep
Zuhal burcına süflîdür mu’addeb
811. Dimişler devre-yi çarh-ı sevâbit
Zuhal çarhı yanından añla sâbit
812. Kıyâsı dört yüz biñ kez biñ emyâl
Dahı biş biñ küsûr olur bi'l-icmâl
813. Meger üç yüz on altı biñ sekiz yüz
Dahı seksen kadar mîle tokuz yüz
814. Anuñ cirmi kalıñlıgı vü devri
Hem otuz dört biñ kez küsûrı
815. Sorarsañ kırk dört emyâl olur hem
Bu çarhuñ kutr-ı cirmi biş eger kem
816. Kim oldur çarh-ı ebrâcuñ buhûrı
Gelür yüz biñ keret biñ kutr devri
817. Hem elli biñ kerret mîl olur bil

Bile biş yüz biñ otuz yidi biñ mîl
818. Küsûrı yüz seksen dört emyâl
Hisâb ehli bu deñlü kılmış icmâl
819. Dahı dirler bu çarhuñ cirm-i ‘azmı
Gelür bu yirce toksan dört cirmi
820. Meger kim dâyire resmince peydâ
Olur bu çarh üç yüz altmış eczâ
821. Ki her yüz yılda bir cüzvden keser ol
Hisâbın böyle kılmış ehl-i ma’kûl
822. Batiyyü'd-devrdür bu çarh-ı a’zam
Tolanur magribe maşrıkdan ol hem
823. Her otuz iki biñe iricek ‘âm
Bu çarhuñ irişür devrine eyyâm
824. Kevâkibden ne var-ısa sevâbit
Bu çarh üzre durur merkûz-i sâbit
825. Muhît-i dâyire üzre bi-evzâ’
Turupdur muhtelif olmaz bu esmâ’

Fî zikri ‘adedi'l-kevâkibi's-sâbite

826. Felekde yılduzuñ ‘addin verâdan
Kimesne bilemez illâ Yaradan
827. Dimiş ashâb-ı hikmet bir ‘aceb söz
Ki vardur biñ yigirmi iki yılduz
828. Bulardan yidi yüz on altı ahter
Olupdur kırk sekiz dürlü peyker
829. Yigirmi birisi nısf-ı şimâle
Düşüpdür k'olur anda iştigâle
830. Nücûm-ı seb’a-yı seyyârenüñ hem
Mesîrindedür on ikisi her dem
831. Dahı nısf cenûbında âşikâre
Meger vardur yüz on sekiz sitâre
832. Ki bu sûretlere andan temâmet
Bulupdur kısmet oluban izâfet
833. Olara hâric-i sûretdedür ad
Bu resme kısmet itmiş anı üstâd

834. Eger hâric eger dâhil rakamla
Hisâbın yazmış hindî kalemle

Fî esmâi'l-kevâkibi'ş-şimâliyyeti ve hiye ahadün ve ‘işrûne kevkebûn

835. Kevâkib kim düşer nısf-ı şimâle
Yigirmi bir kevâkibdür havâle
836. Birisi dübb-i asgar biri ekber
Dücâce zât-ı kürsî biri azher
Sûret fakat sûret fakat sûret fakat sûret hâric sûret
hâric sûret hâric
Sûret fakat
837. *‘Ukâb vefke ve cevviyye havvâ*
Dahı mümsik e’inne sehm-i avvâ
sûret-i hâric sûret fakat sûretihimâ
fakat sûret fakat
Sûret fakat sûret hâric müselles hem feres ta’amla
delfîn dahı kıt’a
Feres-i selyâk tinnîn sûret fakat sûret fakat
biri kaykavuş u biri siyâvuş
Feres-i a’zam müselsel merrât derâvuş sûret-i hâric
sûret-i hâric
Sûret fakat

Fî esmâ’i'l-kevâkibi'l-cenûbiyyeti ve hiye hamsetü kevkebâ

sûret hâric
838. Kevâkibden düşen nısf-ı cenûba
Hem on biş kevkeb oldı bak durûba
839. Şecâ’ vü kaytus hem nehr ü câr
Gurâb u bâtiye kanturûs iy yâr
Sûret hâric sûret fakat sûret fakat sûret fakat sûret
fakat Sûret fakat sûret
840. Çü kelbü'l-ekber ü kelb-i mukaddem
Sefîne mücmire yıldızları hem
sûret fakat sûret fakat sûret fakat
841. Seb’a yıldızı ernep bil durûbı

Cenûb-ı hût iklîl-i cenûbî
Sûret fakat sûret fakat sûret fakat

Fî esmâ'i kevâkibi's-seyyârâti ve hiye inneni 'aşere burcen

842. Yidi seyyârenüñ yidi nücûmı
On iki burcı var añla 'ulûmı
843. Hameldür sevr ü hem cevzâ seretân
Esed hem sünbüle yidinci mîzân
Sûret-i hâric sûret-i hâric sûret-i hâric sûret-i hâric
Sûret-i hâric sûret-i hâric sûret-i hâric sûret-i hâric
844. Çü 'akreb kavs ü cedî vü delv-ile hût
Zâmir-i kudret u fermân-ı lâ-hût
Sûret hâric sûret hâric sûret fakat sûret fakat sûret hâric

Fî zikri menâzili'l-kamer

845. Dimiş durur nücûm içinde kâyil
Ki yigirmi sekizdür aya menzil
846. Meger on dördi anuñ oldı şâmî
Yemenîdür kalan on dördi nâmı
847. Ki togar her gice nısfı vezînüñ
Felek üstine vü rû-yı zemînüñ
848. Batar nısfı gider tahte's-serâya
Biri batsa biri togar semâya
849. Bulur her biri on üç gün tevâtür
Sükût ider velî cebhe degüldür
850. Olur on dört gün anuñ sükûtı
Meger her birinüñ devr-i hutûtı
851. Zamânında bulut gelse havâya
Ya yagmur veya kar yagsa serâya
852. Ya yıl ise havâda olsa sermâ
Güneş kızsa zemîni tutsa germâ
853. Meger ol yılduzuñ nevîdür ol hâl
Ne hikmetdür zihî fermân-ı fa'âl

Fî esmâ'i menâzili'l-kamer ve hiye semâniyetün ve 'ışrûne mine'ş-şâmiyyeti ve'l-yemâniyye

854. Menâzilden biri şartın iy cân

Batîn u hem süreyâ-y-ıla dübrân
855. Biri huk’a biri hun’a durur hem
Zirâ’ u nesre vü turfa iy a’zam
856. Birisi ceyhe biri zebre peydâ
Birisi sarfa vü birisi ‘avvâ
857. Simâk oldı biri gufr u zebânâ
Biri iklîl ü şevle kalb iy dânâ
858. Ne’âyimdür birisi sa’d-ı zâbih
Dahı sa’d u bel’idur añla vâzıh
859. Biri sa’du's-su’ûd ahabbiye hem
Biri belde biri fer’u'l-mukaddem
860. Dahı fer’u'l-mu’ahhar batn-ı hûta
Dükendi bu menâzil geçme öte

Fî zikri'l-feleki'l-a’zam

861. Tokuzıncı felekdür çarh-ı a’zam
Felek atlas felek eflâk durur hem
862. ‘Azîm oldugı-çün eflâkden ol
Felek a’zam dir aña ehl-i ma’kûl
863. Kevâkibden tehî oldugı-çün bes
Didiler adına anuñ çarh-ı atlas
864. Dimişdür ‘arşa işit kavl-i hakîmi
Felek atlas durur ‘arş-ı ‘azîmi
865. Muhît oldugı-çün eflâke yik-sân
Felek eflâk dir adına insân
866. Hemân bir zât-ı vâhid gibidür hem
Ki olur cüz’ ü bu kül gibidür hem
867. Komış ehl-i rasad fehm idene narh
Kim iki kutb-ı sâbit üzre bu çarh
868. Tolanur maşrıkından garba çâlâk
Bunuñ devr-ile devr ider her eflâk
869. Serî’ oldur dir bu çarh gâyet
Dimişler hendes-ile aña sür’at
870. Şu takdîr-ile kim bir at-ı perrân
Segirdügi zamân bir baş-ı meydân

871. Alıban kaldurup koyınca bu at
Keser eflâki üç biñ fersah ol at
872. Kılur bu çarh-ı a’zam katı’ eflâk
Yigirmi dört sa’ât içre çâlâk
873. Kemâl-i devresi ‘iddet içinde
Dükenür bu kadar müddet içinde
874. Mesâhatle dimişler çarh-ı a’zam
Sevâbit merkezinden ‘ulvine hem
875. Olupdur dört biñ kez dir ‘alâsı
İki yüz on sekiz biñ kıl kıyâsı
876. Anuñla dört yüz seksen iki mîl
Mühendisler bu resme kıldı te’vîl
877. Bu çarhuñ sath-ı a’lâsını aslâ
Kimesne bilmedi illâ ki Mevlâ
878. İrişmez aña ‘ilmi kâyinâtuñ
Çözilmez ‘ukdesi bu müşkilâtuñ

Fî zikri'l-melâ’iketi ‘aleyhimü's-selâm

879. Melek resminde dimiş ehl-i ma’kûl
Meger bir cevher-i elfâz durur ol
880. Hayât u rûhı var hem ‘akl u fehmi
Kelâm u nutkı var hem nakl u ‘ilmi
881. Ne irkek ne dişidür misli yokdur
Ne togar ne togurur nesli yokdur
882. Arıdur zulmet u şehvâniden hem
Küdûrât-ı gazabdan pâk mu’assam
883. Olaruñ kârıdur ıslâh-ı ekvân
Hem anlardur semâvât üzre sükkân
884. Olara yok durur hadd u nihâyet
Yiri gögi tutup durur temâmet
885. Ki yok bir zerre ez-zer’ât-i ‘âlem
Yahûd bir katre ez-katrât-ı ‘âlem
886. Müvekkil olmaya aña firişte
Bilâ zâtında olmaya sirişte
887. Bu resmedür dahı ahvâl-i eflâk

Bularla tolıdur eflâk-i emlâk
888. Nücûm u gaym u emtâr u havâlar
Bihâr u bint ü hayvân u serâlar
889. Nice olmaz melâyikle müzeyyen
Bak imdi hikmet-i rabbâniye sen
890. Muhammed Mustafâ salli vessellem
Musahhahdur hadîs içre dimiş hem
891. Ki yokdur bir mahall arz u semâda
Melâyikden ola hâli vü sâde
892. Kimi kâyim turupdur kimi kâ’id
Kimi râki’ olupdur kimi sâcid
893. Yidükleri kamu tesbîh ü tahmîd
Müdâm içdükleri takdîs ü temcîd
894. Olardan gelmez illâ kim itâ’at
Salâh u tevbe vü hüsn-i ‘ibâdet
895. Hudâ'nuñ emrine tâyi’dür anlar
Ne fermân kim ola sâ’mi’dür anlar

Fî zikri hamleti'l-’arşi ‘aleyhi's-selâm

896. Melâyikden meger kim dört a’zam
Melek halk eylemiş Hallâk-ı ‘âlem
897. Ki dirler hamletü'l-’arş anlara ad
Kılaldan Hak Ta’âlâ ‘arşı bünyâd
898. Bu dördi dört rükninde muhakkak
Götürmişler durur ‘arş-ı mu’allak
899. İrişmiş başları fevka'l-’ulâya
Ayakları dahı tahte's-serâya
900. Bu yir yüzindeki halk-içün iy şâh
Hakîkat hazret-i ‘izzetde her gâh
901. Bu halk-içün müdâm i’zâz iderler
Hudâ'ya hamd u istigfâr iderler
902. Yaratmış dördini Bârî Ta’âlâ
Tamâmet dört sûret üzre peydâ
903. Biri insâna beñzer biri sevre
Biri aslana beñzer biri nesre

904. Şu kim âdem sıfatdur gör bedî'i
Olupdur rızk-ı insânuñ şefî'i
905. Şu kim sevra müşâbihdür o dâyim
Kılur teşfî'-i erzâk-ı behâyim
906. Şu kim aslana beñzer intibâ'ı
Diler Hak'dan hemân rızk-ı sibâ'ı
907. Şu kim beñzer sıfât-ıla nüsûra
Şefî' oldur meger rızk-ı tuyûra

Fî zikri Rûhu'l-emîn 'aleyhi's-selâm

908. Mükevvin bir melek kılmışdur icâd
Kim eydürler aña Rûhu'l-emîn ad
909. Niçün Rûhu'l-emîn oldı aña nâm
Kim andan her nefes çün gelür encâm
910. Hudâ emri-y-ile eşbâh içinde
Gelür hem rûh olur ervâh içinde
911. İgen a'zam yaratmışdur Hudâvend
Melâyik içre yokdur aña mânend
912. Mu'azzamdur sıfât-ıla melekden
Mukavvâdur felekden hem melekden
913. Bulınmaz yirde gökde isteseñ hem
Meger bir nesne k'ola bundan a'zam
914. Mufavvazdur aña müdbîr-i eflâk
Anuñ elindedür tedvîr-i eflâk
915. Nice kâdirse tahrîkine her bâr
Anuñ teskînine de kudreti var
916. Ne kim var-ısa göklerde kevâkib
Anuñ tahrîki-le bulur merâtib
917. Kamer göginden aşaga serâya
Serâdan yukaru irince semâya
918. Ne var-ısa 'anâsırdan mürekkeb
Anuñ tasrîfine me'zûndur hep
919. Gelüp geçdükde devrüñ subh u şâmı
'Alemüñ yâ emîn elfe's-selâmı

Fî zikri İsrâfîl ‘aleyhi's-selâm

920. Melek kim aña İsrâfîldür nâm
Mu’azzam hilkat itmiş anı ‘allâm

921. Başı ‘arşa irişmişdür ‘alâda
Ayagı yidi kât tahte's-serâda

922. Tutupdur bir kanadı şarkı hem dem
Birisi magribi tutmışdur a’zam

923. İrişmişdür biri fevka'l-’alâya
Biri vâsıl durur tahte's-serâya

924. Ne kim var-ısa hayvânât-ı eşbâh
Hudâ emri-le ol nefh ider ervâh

925. Hudâ kılmak dilese ger bir emri
Kalem levha yazar çün ola emri

926. Bakar ol levha İsrâfîl her gâh
Bilür her ne kim emr itdi-se Allâh

927. Melâyikden hem oldur sâhibu's-sûr
Tutupdur sûrı tâ olınca destûr

928. Turupdur vakt-ı emre muhtazırdur
Meger sâ’ad-be-sâ’ad muntazırdur

929. Çalınsa sûr olup Hak'dan irâdet
Hemân kopsa gerek rûz-ı kıyâmet

930. Ki sûrın üriserdür üç kerre
Olupdur her biri mûsal bir emre

931. Mukaddem nefh ki irişür simâ’a
Gelür arz u semâ ehl-i fezâ’a

932. İkinci nefhasıdur nefha-ı sa’k
Ki anuñla fenâ bulur kamu halk

933. Üçünci nefhası ba’se sebebdür
Ölen dirilmege emr-i Çalap'dur

934. ‘Anâsır rûhla oldukda sirişte
Selâm olsun özüñe iy firişte

Fî zikri Cebrâyil ‘aleyhi's-selâm

935. Nedür Cebrîl bil nâmûs-ı ekber
Melâyikden odur tâvus-ı ekber

936. Dahı Rûhu'l-emîndür hâzinü'l-kuds
Emînü'l-vahydür ol menba'u'l-ins
937. Kütübler kim makâlât-ı Hudâ'dur
Sahaflar kim nişân-ı enbiyâdur
938. Hudâ'dan enbiyâya oldı nâzil
Cemî'ine Cebrîl oldı menzil
939. Kim oldur Bârî'den celle celâle
Resûl olanlara sâhib risâle
940. Yaratmışdur anı Bârî Ta'âlâ
Mehîb ü a'zam u saht u tuvâna
941. Bilürsin kuvvet-i rûhu'l-emîni
Okısañ " *'inde zi'l-'arşi mekîn*"i
942. Tamâm altı kanadı vardur a'zam
Sıgar tahte'l-cenâhiyye bu 'âlem
943. Serî'ü't-tayrdur seyr ü seferde
İrişür yire gökden bir nazarda
944. Ki Nemrûd oda atıcak Halîl'i
Hemân Cebrîl'e emr itdi halîli
945. İrişmedin dahı ol od emîne
İrişdi sidreden rû-yı zemîne
946. Tutuban Yûsuf'ı kartaşları hem
Götürüp kuyuya bırakdugı dem
947. İrişmedin dahı ka'rına çâhûñ
İrişdi sidreden peyk-i ilâhuñ
948. Kaçan bu sayhada geldi vücûda
Fenâ irürdi ashâb-ı Semûd'a
949. Hudâ'dan sâhib u kahr u gazabdur
Helâk-i ehl-i küfre ol sebebdür
950. Mukaddem hasf olanlara ümemden
Anuñ tedbîri-le oldı kıdemden

Fî zikri Mikâyil 'aleyhi's-selâm

951. Melek kim adı Mikâyîldür hem
Hisâbında durur erzâk-ı 'âlem
952. Nasîbine müvekkeldür 'ibâduñ

Anuñladur bekâsı nev-bahâruñ
953. Yire bir katre âb inmez semâdan
Dahı bir nâbite çıkmaz serâdan
954. Kim aña bu melek olmaya sarrâf
Bunuñ kısmındadur aktâr-ı etrâf
955. Müvekkeldür nüfûsa kısmet-içün
Kemâl ü ‘ilm ü ‘akl u hikmet-içün
956. Mu’azzam halk idüpdür anı Hallâk
Katında zerredür anuñ bu âfâk
957. Açarsa ‘âleme bir kez dehânı
Belürsüz kıla arz u âsümânı
958. Dehânından bu yir ü gök mükemmel
Görinür şöyle kim bir dâne hardal
959. Eger bir kez kıla dünyâya işrâk
Yana nûrından anuñ ehl-i âfâk
960. Nice kim tura bir döne semâvât
Öziñe iy melek biñ biñ tahiyyât

Fî zikri ‘Azrâyil ‘aleyhi's-selâm

961. Ululukda bu ‘Azrâyil'e hemtâ
Yaratmadı melek Bârî Ta’âlâ
962. Yüceden fevk bu fevka'l-’ulâdan
Aşaga ayagı tahte's-semâdan
963. Aşaga yukaru sag u sola hem
Kanatları var anuñ gâyet a’zam
964. Tutupdur biri tahtı biri fevkı
Basupdur biri garbı biri şarkı
965. Çıkupdur yukaru hacb-ı semâdan
İnüpdür aşaga ka’r-u semâdan
966. Alupdur kabzasına bu cihânı
Bu dünyâ gögidür anuñ mekânı
967. Turupdur levh-i mahfûza mukâbil
Gözedür her zamân ol levh-i kâmil
968. Ne kim mahlûk var-ısa cihânda
Yazılmışdur berât-ı ‘ömri anda

969. Şunuñ kim dükene rızkı vu ‘ömri
Tamâm ola zamânı geçe devri
970. Bakup levha okur anuñ berâtın
Hayâtına virür ol dem memâtın
971. Ta’âlâ'allâh anı evvel-be-evvel
Kılupdur kabz-ı ervâha mü’ekkel
972. Anuñ elinde kahr olur cebâbir
Anuñla kam’ olur kamu ekâsir
973. Cihânda her ne kim olursa fâni
Anuñ te’sîri-ledür bilgil anı
974. Hudâ'dan kâbızu'l-ervâh oldur
Cihânda hâdimü'l-eşbâh oldur
975. Alur sag eliyle mü’min revânın
Sol eliyle alur kâfir cânın
976. Hem îmân ehline peyk-i Çalap'dur
Bülûg-ı rahmet-i Rabbe sebebdür
977. Ecel irişdügi dem irişür hem
Ne bir sâ’at mukaddem ne mu’ahhar
978. Zamâna muntakil olmaz zamânı
Mekâna münbedil olmaz mekânı
979. Niçe kim cism içinde var ola rûh
Selâm olsun saña iy kâbızu'r-rûh

El-Hikâyetü

980. Hikâyetdür ki der-devr-i Süleymân
Olur bir vakt ‘Azrâyîl'e fermân
981. Meger kim şol fülân deryâ içinde
Fülân kimse filân ada içinde
982. İrişmişdür aña va’de Hudâ'dan
Dükendi kısmeti vech-i serâdan
983. Fülân günde fülân sâ’at gidesin
Anuñ ol yirde rûhın kabz idesin
984. Hudâ emriyle ‘Azrâyîl me’zûn
Süleymân'uñ katına gelür ol gün
985. Meger kim görür ol ma’bûd-ı âdem

Süleymân'uñ yanında hâzır ol dem
986. Yolı bu’d-ı mesâf-ile bu yire
Gelürdi altı aylık ol cezîre
987. ‘Acebledi bu ahvâli firişte
Süleymân'a didi hâli firişte
988. Meger şol kimse kim bunda gelüpdür
Cihânda ‘ömri bir sâ’at kalupdur
989. Firişte gitdi çün kaldı Süleymân
Ol insâna haber kıldı Süleymân
990. Süleymân'dan işitdi bu makâli
Temelluk eyledi kıldı su’âli
991. Ki emr ide yile anı götüre
Varup Hind'üñ deñizine yitüre
992. Koya bir adada anı nihânî
Ölümden ola kim kurtara cânı
993. Süleymân yile emr itdi götürdi
O demde didügi yire yitürdi
994. Varınca oraya ol kimse âhir
Katında oldı ‘Azrâyîl hâzır
995. Tutup kabz itdi anda rûhın anuñ
Yitürdi yirine emrin Hudâ'nuñ
996. Süleymân'a gelüp kıldı hikâyet
Fülân kimse ki bundaydı şu sâ’at
997. Fülân adada cânın almışam ben
Oradan togru bunda gelmişem ben
998. Kaçup kurtıla sanurdı ölümden
Kim ola kurtara cânın elümden

Fi'l-âsâri'l-mütevassıtı beyne's-semâ’i ve'l-arzı

999. Dimişdür ehl-i hikmet çâr ‘unsur
Semâ vu arz arasını tutupdur
1000. Nedür ol ‘unsur-ı çâr-ı muhîte
Küriyyi'ş-şekl ecsâm-ı basîte
1001. Kim anlardur bu kevnüñ ümmehâtı
Hudâ andan kılupdur kâyinâtı

1002. Vücûdı sûrete mâdde vu âlât
Ne durur ya’nî bu çâr istikâmet
1003. Besâyitdan nedür ol unsur-ı çâr
Türâb u âbdur hem bâd u hem nâr
1004. Hudâ'nuñ emri-le bu dört azdâd
Gelüp bir yire buldı kevn îcâd
1005. İkisi ‘ulvîdür olmadı süflî
İkinüñ suklıdur bes oldı süflî
1006. Velî tahte's-semâda baksañ iy yâr
Husûsâ her birinüñ merkezi var
1007. Mu’allâ merkezi nâr andan ednâ
Havânuñ merkezi hem merkez-i mâ
1008. Kamusından aşaga merkez-i hâk
Gel imdi kudretu'llâhı kıl idrâk
1009. Bulur kâbil durur kevn u fesâda
Ki bir birine kalb olur kuvâda
1010. Hacer olur akarken cirmi anuñ
Nite kim ‘aynî Aderbâycân'uñ
1011. Su olur bu havâ olursa sermâ
Kılalda çog olur anuñ-çün anda
1012. Erir su gibi seng olur çü tagyîr
Nite kim kıldılar tolâb-ı iksîr
1013. Havâ olur suya irürse germâ
Buhâr olur güneşden ya’nî ki mâ
1014. Havâ od olur ekser bâd içinde
Nite kim kûre-yi haddâd içinde
1015. Döner âteş havâya yana yana
Çerâg üzre nazar kılsañ duhâna

Fî zikri kürretü'n-nâr

1016. ‘Anâsırdan nedür ol kûre-yi nâr
Meger cism-i basît u yâbis ü hâr
1017. Hafîfü't-tûbî levn-i neşşâf
Münîr ü muhrik u sâfî şeffâf
1018. Bu kadar hâk-dân içinde encâm

Bunuñ keyfiyyeti-le puhte olur hâm
1019. Felekde aña me’vâ-yı tabî’i
Ne durur gel işit sun’ı bedî’i
1020. Muka’ardur kamer harkına üsti
Muhaddebdür havâ sathına tahtı

Fî zikri'l-havâ’

1021. Havâdur ‘unsur-ı sânî hem iy yâr
Odur cirm-i basît u ratb u hem hâr
1022. Latîf u sâfî vü bî-sakl u cünbân
Velî yok durur anda nev’-i elvân
1023. Havânuñ merkez-i nârından ednâ
Düşüpdür merkez-i mâyîden a’lâ
1024. Havâ cedbiyledür ecnâs-ı ecnâs
Ki hayvânda girür çıkar bu enfâs
1025. Şuña beñzer ki hayvânât-ı mâyı
Bulur suda hayât-ı intişâyı
1026. Olara câlibü'l-enfâs mâdur
Havâ halkına nite kim havâdur
1027. Bu iki ‘unsurı kudretle Yezdân
İki deryâ yaratmışdur firâvân
1028. Birisi ‘unsur-ı bahr-ı havâdur
İkincisi nedür deryâ-yı mâdur

Fî küreti'l-mâ’

1029. Üçünci su durur kim oldı vârid
Odur cirm-i basît u ratb u bârid
1030. Sakîl ü sâfî vü şeffâf u seyyâl
Velî ne levn var ta’ımı her hâl
1031. Ki koysalar içine bir inânuñ
Hemân dem gösterür günini anuñ
1032. Neyi kim itseler su-y-ıla şerbet
Gine anuñ durur ol suda lezzet
1033. Bu durur çalkınup akdugı her su
Ki Mevlâ'ya kılur tesbîh her su
1034. Mesîh oldıgı-içün her nefes mâ

Hudâ virmişdür aña tab'-ı ihyâ
1035. Muhaddebdür aña tahtı havânuñ
Mu'akkar hem aña vech-i semânuñ

Fî küreti'l-arz

1036. Türâb oldı meger dördünci 'unsur
Bu arz-ı hâk-dâna ol küredür
1037. Odur cism-i basît ü yâbis ü serd
Kesîf ü sâkin ü eskaldur iy merd
1038. Düşüpdür merkez-i ednâyı bu arz
Didiler ber adına tûl eger 'arz
1039. Çü toprakdan biter bu cümle nâmı
Gine toprak olur âhir makâmı
1040. Ne var-ısa bu toprakdan biter hem
Varur âhir bu toprakda yiter hem
1041. Ne hikmetdür bu kim dir şitâb ol
Kılur her şey'i kendünüñ türâb ol

Fî halki'l-cânni

1042. Dimişdür Vehb añla bu 'ulûmı
Hudâ yaratdı çün nâr-ı semûmı
1043. Semûm odından itdi halk cânı
Ne harı var ol oduñ ne duhânı
1044. Aña mâric didi Rabb-i Ta'âlâ
Yaratdı çüft-içün aña bir ebnâ
1045. İkisinden meger bir cin togdı iy cân
Hem ol cinden olupdur nesl-i şeytân
1046. Karışdı bir birine mâdde vü ner
Üredi gün-be-gün çogaldı anlar
1047. Togurdı bir karında iki oglan
Biri irkek birisi dişi şeytân
1048. Olaruñ nesli-ile toldı dünyâ
Pür oldı berr ü bahr u kûh u sahrâ
1049. Mukîm itdi Hudâ cinni havâda
Sükûnet kıldı cân vech-i serâda
1050. Nedür cinni havâyî cismdür ol

Latîf u hem şeffâfî cirmdür ol
1051. Yir içer nefsi vardur cânı vardur
Togar hem togurur mâdde vü nerdür
1052. Kimi mü'min durur kimisi kâfir
Kimi şerîr olur kimisi hayyîr
1053. Tutar her demde bir şekle bu millet
Kılur her bir nefes tebdîl-i sûret
1054. Ölür cinni vü ölmez ba'zı şeytân
Kıyâmet günine tek güde devrân
1055. Yaratdı anları Ma'bûd u Yezdân
Kimi insân sıfatlu kimi hayvân
1056. Kimisi fîl sûretlü kimisi har
Kimi şîr ü kimi esb ü kim ahter
1057. Kimi ag u kimi kızıl durur hem
Kimi kara kimi yeşil durur hem
1058. Olaruñ meskeni yirlerde her bâr
Mugârât olur u âbâr u enhâr
1059. Gıyâz olur dahı âkâm u âcâm
Kesîf ü mezbele serdâb u hammâm
1060. Nice nice ki bu devrân u müddet
'İmâret kıldı bu dünyâyı millet
1061. Gelicek 'âleme bu nesl-i âdem
Cihânda gâyib oldı millet ü cân

Zikri âhar fimâ beyne's-semâ'i ve'l-arzi 'acâyib-i mahlûkâtihâ

1062. Hudâ bast eyledi çün kim serâyı
Serâ üstinde icrâ itdi mâyı
1063. Havâ halk eyledi fevkında mânuñ
Tuman yaratdı fevkında havânuñ
1064. Tuman üstinde icâd itdi ebri
Yaratmışdur ol ebr üstinde bahrı
1065. Hem ol bahruñ içinde bî-nihâyet
Halâyık halk idüpdür Bârî 'izzet
1066. Götürmiş mitnine ol bahr bu bâd
Komış bahr üstine hem odı üstâd

1067. Duhânı yok durur ol nâruñ aslâ
Savâ'ık andan olur gökde peydâ
1068. Şu kavm-ı Nûh'a kim tûfân gelüpdür
Meger ol bahrdan icrâ olupdur
1069. Dahı vârid olupdur kavl-i kâyil
Güneşe olmasa ol bahr hâyil
1070. Tokansa pîre nûrı âfitâbı
Yakaydı pertevi vech-i türâbı
1071. Mukâtilden rivâyetdür bu ahbâr
Yukaru bu havâdan bir havâ var
1072. Meger ol bu havâdan müferrikdur
Latîf ü sâfî vü pâk u arıkdur
1073. Yaratmış anda Hak dürlü halâyık
Hisâbın bilmez illâ ki Hâlık
1074. Hem anda var durur bir nev'a atyâr
Velî hilkatde mâr u mâhi girdâr
1075. Kanatları var u lîkin perî yok
Uçar kuşdur velî kuşuñ ferî yok
1076. Budur dâyim o nev'-i tayra 'âde
Havâda togurur yürür havâda

El-Hikâye

1077. Hikâyetdür meger bir vakt Hârûn
Kılur sayd itmeg-içün 'azm-ı hâmûn
1078. Gezüp avlar-iken vech-i kılâda
Görür bir kuş uçup gider havâda
1079. Salur şâh ol kuşuñ üstine şeh-bâz
O perrân oldı çün bu kıldı pervâz
1080. Şu deñlü gitdiler cevv-i semâya
Varup gark oldılar bahr-ı havâya
1081. Nice dem gözledi dutmadı yazı
Ki kesdi şâh-bâzından niyâzı
1082. Birinden soñra şeh-bâz-ı şehen-şâh
Gelüben kondı dest-i şâha nâ-gâh
1083. Velî cenginde tutmış bir şikâr ol

Ne kuşdur ne semek ne nev'-i mâr ol
1084. ‘Acebledi o hayvânı halîfe
Nedür bilemedi anı halîfe
1085. Su'âl itdi bu ‘ilmüñ ‘âlimine
Didiler ol emîrü'l-mü'minîne
1086. Yaradupdur Hudâ cevv-i havâda
Halâyık nite kim vech-i serâda
1087. Niçe kim yirde hayvânât vardur
Havâda dahı mahlûk vardur
1088. Ol atyârı havâdadur ki bu bâz
Şikâr itmiş durur kıldukda pervâz
1089. Olardan diñleyüp itdi halîfe
Ta'accüb eyledi gâyet halîfe
1090. Meger Hâciz dimişdür mâ-selefden
Haberdür söylenür uşbu halefden
1091. Meger bir gün Safâhân'la Horâsân
Arasında çıkar bir ebr-i perrân
1092. Yagar bir mu'teber yagmur havâdan
Kim enhâr akıdur vech-i serâdan
1093. Dökilür yagmur içinde mülemma'
Nihâyetsüz semek bî-had sında'
1094. Didiler görüben ‘ilm ehli anı
Dimişler arza bahr-ı âsümânî
1095. Bu ol bahruñ vühûşıdur cihâna
Ki oldı su-y-ıla gökden revâne

Fî zikri'l-ebhirati ve'l-edhineti'l-mütevellideti fî's-semâ'i ve'l-arzi

1096. İşidicek bilenlerden beyânı
Ne nesnedür buhârı vu duhânı
1097. Kevâkib kim harûr ola tıbâ'ı
Düşicek bahr üstine şuâ'ı
1098. Anuñ teshîn-ile eczâ-yı mâyi
Olur bahr üzre eczâ-yı havâyi
1099. Bu aña ol buña idüp mezûcı
Buhâr olur kılur evce ‘urûcı

1100. Dahı ol necmüñ vardur harûrı
Sevâhil yirlere düşdükçe nûrı
1101. Bulur teshîni şol deñlü nihâye
Ki virür nâr-ı tab'ını havâya
1102. Karışur aña eczâ-yı havâyi
Duhân ider pes eczâ-yı havâyi

Fî zikri'r-riyâhi ve sebebi hudûsihâ

1103. Hakîmüñ kavlidür kim didi kâyil
Bilür misin nedür ‘âlemde bu yıl
1104. Neden hâdis olur eser cihâna
Gehî yir yüzine ki âsümâna
1105. Var âsârı vu âvâzı ‘acebdür
Görinmez kendü göze ne sebebdür
1106. Hilâfınca sehâbı gör ‘ayândur
Ne âsârı ne hayy u ne revândur
1107. Yukaru bu havâ aşagıda mâ
Olupdur hem ikisi iki deryâ
1108. Hafîfü'l-hîcdür şol kim havâdur
Kesîrü'l-mevc olan deryâ-yı mâdur
1109. Meger te'sîri-le şemsüñ serâya
Buhârâtı çıkar arzuñ havâya
1110. Bürûdet irse aña fevka'l-'alâda
Kesb ider cevv-i havâda ol esnâda
1111. Tûra bilmez iner süfle ol ebhar
Kılur vech-i serâ üzre tedevvür
1112. Nüzûlinden havâ ider teheyyüc
Hemân deryâ gibi kılur temevvüc
1113. Olur yil anuñ heyyiciyle peydâ
Tutar yir yüzini şarka vu garba
1114. Yahûd dirler bulut çıksa ‘alâda
Sakîl olur kesâfetden havâda
1115. Pes olur ‘ulvîden bu süfle mâyil
Kopar bu indifâ'ından anuñ yil
1116. Yahûd deprendükçe ebri havânuñ

Tahallül kesb ider eczâsı anuñ
1117. Havâ üzre sehâb-iken olur rîh
Kılur her yaña ya tervîh u tesrîh
1118. Ya dirler indifâ'ından sehâbuñ
Biri birne vakâ'ından sehâbuñ
1119. Teheyyüc hâsıl olur bu havâya
Yil olur ol eser vech-i serâya
1120. Ger andan zâyil olmasa harâret
İrişmese aña tab'-ı bürûdet
1121. Su'ûd ider semâya âhir-i kâr
Olur menzil-gehi anuñ merkez-i nâr
1122. Hudâ'nuñ emri-le ol aradan bu
Gine redd olur iner yire togru
1123. Harâret tab'-la itdükce hücûmı
Cihânda esdürür bâd-ı semûmı
1124. Bürûdet fasl ider bâd-ı şitâda
Harâreti olur yazın ziyâde
1125. Bahâr içinde bulur i'tidâli
Harîf eyyâmı bigi bil makâli
1126. 'Alâ külli sıfât itse teheyyüc
Kılur ol rîhden deryâ temevvüc
1127. Teheyyüc idecek yiller havâda
Temevvüc hâsıl olur bahr-ı mâda
1128. Telâtum kıldugınca mevc-i ebhar
Su'ûd ider havâya andan ebhar
1129. Buhâr-ı arz oldı rîhe 'illet
Buhâr-ı bahr oldı ebre hüccet
1130. Egerçi bu sözi dimiş hakîmân
Velî teslîm itmez ehl-i 'irfân
1131. Ki dirler bâda böyle olsa iy ad
Gerek alçak mahalde çok ola bâd
1132. Şu yir kim alcag ola dutar âbı
Aña diñse harûr-ı âfitâbı
1133. Buhârı çog u az olur havâsı
Buhâr-ı bûs-ıla tolar serâsı

1134. Velî taglar depesinüñ göresin
Aşagadan ziyâde var havâsın
1135. Eger arzuñ buhârı olsa bu rîh
Buhâr olan mahalde ideydi tervîh
1136. Yüceye az eseydi alçaga çok
Yüceye çok eserlik alçaga yok
1137. Pes imdi zâhir oldı rîh-i âfâk
Ezelden şey durur mahlûk-ı Hallâk
1138. Haberde şöyle gelmişdür mukarrer
Bu yil Mikâyil'e oldı musahhar
1139. Anuñ destûrı-la eser cihâna
Anuñ izni-le varur her mekâna
1140. Olup durur nebîmüzden rivâyet
Yile süñmek diyü kıldı işâret
1141. Niçün kim ol durur enfâs-ı rahmân
Ki ya'nî ol durur rûh u reyhân

Fî zikri'r-riyâhi'l-muhtelifeti

1142. Bu yir-ile gök arasında azher
Meger üç yıl eser didi peyamber
1143. Ki dirler birine rîhü'l-'akîm ad
Helâk oldı anuñla millet-i 'Âd
1144. İkincisine dirler rîh-i sevdâ
Anuñ destûrı-la esdi cihânda
1145. Çün ol yildür sefer-geh bu bihâra
'Azâb anuñla olur ehl-i nâra
1146. Üçüncidür riyâh andan bu ervâh
Ki rûh olur yürür her ehl-i eşbâh
1147. Meger bir kimse 'Abdullâh nâmı
Sekizdür dir riyâhuñ inkısâmı
1148. 'Azâb-içün eser dördi hemîşe
Kalanı rahmet içün gelür işe
1149. 'Azâb-içün olanuñ biri vâsıf
Biri sarsar 'akîm ü biri kâsıf
1150. Şu kim rahmet-içündür didi üstâd

Beşîrât oldı biri nâşirât ad
1151. Birine ism dirler mürselâtı
Birine ad dirler zâriyâtı
1152. Rivâyetdür ‘Alî-yi Murtezâ'dan
Mürüvvet-kânı ol sâhib-sehâdan
1153. Yil isicek dir-imiş gâh gâhi
Riyâh itme it itme rîh ya İlâhî
1154. Ki Kur’ân içre nerde añsa hazret
Riyâhı rahmete kıldı işâret
1155. Ne âyetde ki zikr itdise rîhi
‘Azâbadur anuñ nass-ı sarîhi

Fî zikri usûli'r-riyâhi ve hiye erba’atü ve minhe'ş-şimâli

1156. İşitgil nükte-yi ehl-i ‘ukûli
Riyâhuñ dörtdür dirler usûli
1157. Şimâl oldı biri biri sâdır
Cenûb hem dübûr asl-ı havâdur
1158. Bularuñ arasında olan revâyih
Ne durur ya’nî eryâh-ı bevârih
1159. Şimâl oldur ki çıkar menba’ından
Nebât-ı na’şuñ eser matla’ından
1160. Bu cânibden kopup kılur hübûbı
Şu yaña kim güneş ider gurûbı
1161. Şimâlîden eser esicek ol bârid
Anuñ-içün şimâl oldı aña ad
1162. Tabî’atdadur ol bil huşk u bâd
Niçün kim dâyimâ aña müvârid
1163. Yüce taglar durur arz u berârî
Kurusı çokdur azdur buhârı
1164. Şu yirler kim savuk olur ziyâde
Ki karı erimez sayf u şitâda
1165. O yirlerden olur bu bâd vârid
Anuñ-çün olur anuñ tab’ı bârid
1166. Cibâl oldugı-çün aña menâfis
Budur hikmet kim oldı tab’ yâbis

1167. Oradan iktisâb ider bu tab'ı
Tut imdi hikmetüñ sözine sem'i
1168. Katıdur dâyim ol yilüñ hübûbı
Kim azîkdur mehiyyenüñ derûnı
1169. Niçün kim merkezi arz u şimâli
Dimişlerdür ki çog olur cibâli
1170. Eser gündüz katı olur zarûbı
Gice olsa hafîf olur hübûbı
1171. Temevvüc virür esicek buhâra
Ki dirler yagar anuñ-la hicâra
1172. Dimişdür rutb içinde tabîbân
Sahîh olur anuñ heb-ile âb-dân
1173. Çü yirde kim çog eser ola bu bâd
Ner olur anda ekser togan evlâd

Fî zikri'l-cenûbi'l-âyeti min etrâfi'l-ceniyyeti

1174. Bunı cennet yilidür dir cenûbi
Süheylüñ matla'ından hübûbı
1175. Kılıcak ol mahalden insirâfı
Tutar gün togışına inhirâfı
1176. Muhâlifdür şimâle bu bahâr-kâr
Nedür tab'ı bu yilüñ ratb u hem hâr
1177. Hem ol yildendür añla bu hitâbı
Ki yaratdı Hudâ hayli 'azâbı
1178. Aña ider 'Arab rîh-ı levâkıh
Ki virür nesnesi arza revâyıh
1179. Sorarsañ merkezi reyh-i cenûbı
Süheylüñ matla'ından hübûbı
1180. Kılıcak ol mahalden insirâfı
Tokur gün togışına inhirâfı
1181. Çün arz-ı cânib hatt-ı istivâdur
Ki berri az u bahrı müntehâdur
1182. Anuñ-çündür harûr ol me'âbuñ
Ki yüzi ol yañadur âfitâbuñ
1183. Anuñ tek isi yirlerden gelüpdür

Tabî’atda anuñ-çün hâr olupdur
1184. Deñizlerden hübûb itdügi-çün hem
Rutûbet kesb ider tab’ı dem-â-dem
1185. Müheyyi vâs’i oldugı-çün anuñ
Hafîf olur hübûbı bu havânuñ
1186. Dimişlerdür kaçan isse bu bâdı
Kopar deryâda emvâcuñ sevâdı
1187. Etıbbâ kıldılar ‘ilm-ile te’vîl
K'esicek cism-i keslân ider ol yil
1188. Hübûbı virür ebdâna rehâvet
Semâ’a sıklet u göze gışâvet
1189. Ne yirde kim esse bu bâd ekser
İnâs olur togan evlâd ekser

Fî zikri'd-dübûri

1190. Reyâhuñ birine oldı düyûr ad
Meger ol bâd-ıla oldı fenâ ‘Âd
1191. Hikâyetde gelüpdür kavm-ı ‘Âd'uñ
İşidicek esecegin o bâduñ
1192. Magârâlar kesüp yirden kıyâda
İçine girdiler tahte's-serâda
1193. Nagâhân esdi bu bâd-ı fenâyî
Ne fevkı koydı ne tahte's-serâyı
1194. Tezelzül virdi yir yüzine yik-sân
Ki bu ma’mûre-yi arz oldı virân
1195. Esicek kuvvet-ile eser ol yil
Olınmaz hiç nesne aña hâyil
1196. Hübûbında dübûruñ itse tesyîr
Süheylüñ matla’ından magribe dir
1197. Muhâlidür sabâya esmesinde
Tabî’atda eserde nesmesinde
1198. Güneş irişmedin dahı gurûba
Pes imdi bu havâ başlar hübûba
1199. Düyûr esse hem eser dün öñince
Sabâ yili nite kim dün öñince

1200. Hübûbında aza çokdur zamânı
Gicede gâlib esmez dirler anı
1201. Güne oldıgı-çün bu bâd-ı müdîr
Düyûr oldı adı dillerde âhir
1202. Güneş batup gelicek leyle zulmât
Mühibbini tutar anuñ buhârât
1203. Güneşüñ aña mâni'dür gurûbı
Anuñ-çün gicede olmaz hübûbı

Fî zikri's-sabâ

1204. Sabâdur çün birisi ol riyâhuñ
Nesîmü'r-rûhdur reyhi sabâhuñ
1205. Hadîsidür musahhah Mustafâ'nuñ
Ki hakkında dimişdür bu sabânuñ
1206. Hudâ'dan baña nusrat imdi bu rîh
Mübârekdür didi bu rîh-ı tervîh
1207. Benâtu'n-na'ş çıkdugı tarafdan
Eser gün togdugı tarafdan
1208. Seher-gehler eser bu bâd ekser
Sovuk issi tabî'atda berâber
1209. Gicede esicek eser soñında
Nehâr ese eser günüñ öñinde
1210. Güneş gitdükçe gider gün öñince
Nite kim subh-dem ger dün öñince
1211. Gicede esicek bâd-ı sabâda
Savuga mâyil olur tab'ı anuñ
1212. Sabâh oldukda şems-i iştigâli
İsidür anı bulur i'tidâli
1213. Ne yildür bil ki lutfıdur İlâh'uñ
Meger oldur nesîm-i subh-gâhuñ
1214. Safâ bulur dil ü cân nesmesinden
Safâlar hasta diller esmesinden
1215. Esicek subh-dem gör bu zarîfi
Getüre gözlere h^{v}âb-ı latîfi
1216. Egerçi hûş olur lutf-ı evânı

Az olur lîk tiz geçer zamânı

Fi'n-nesîmâti

1217. Nesîm esdi havâdan çün seher-gâh
Çemende gonce-yi gül açdı evfâh
1218. Tutardı subh-dem sahrâda ‘anber
Tozutdı yir yüzine misk-i edfer
1219. Meger tuş oldı zülf-i nâzenîne
Kim eyledür hediyye tâfe çîne
1220. Nefes urdı havâdan çün Mesîh'a
Deminden rûha geldi yirde mevtâ
1221. Ya urdı sûr-ı İsrâfîl haşre
Ya geldiler mevâtü'l-arz neşre
1222. Hübût itdi sabâ rû-yı zemîne
Simâdan beñzedi Rûhu'l-emîn'e
1223. Şimâl okur seher Tûrît-i Mûsî
Beyân ider cenûb bahîl-i ‘İsî
1224. Mü’ezzin-veş sabâ çün subh-ı enver
Felekden okıdı "*Allâhu Ekber* "
1225. Çagırdı yirde ne varsa "*amennâ*"
Didiler hep "*sem’inâ ve ata’nâ*"
1226. İşitdi anı bülbül kıldı gulgul
Anuñ-çün açdı agzın gonce-yi gül
1227. Benefşe gûş itdi ol kelâmı
İşitdi serv anı kıldı kıyâmı
1228. Budaklar saldı başın ol eserden
Varaklar girdi kıssa ol eserden
1229. Bu lutfı göricek bâd-ı sabâdan
Eserken subh-dem rû-yı havâdan

Er-Risâletü bi-riyhi's-sabâ

1230. Didüm iy peyk-i gül-zâr-ı seher-hîz
Resûl-i âşıkân-ı nagme-engîz
1231. Esersin yir yüzine bu havâdan
Hebâlar koparursın her felâdan
1232. Yüce taglar depesinden esersin

Kara deñizleri aşup kesersin
1233. Gehî Çîn ü Hıtâ'ya seyr idersin
Gehî Hind'e gehî Sind'e gidersin
1234. Yidi iklîme yürürsin rehüñdür
Bu yir yüzi senüñ seyrân-gehüñdür
1235. Nire varsañ velî ehl-i keremsin
Mübârek çehreler sâhib kademsin
1236. Dilegüm bu durur senden eyâ bâd
Eserseñ bir keret bi'llâh feryâd
1237. Sefer ile kerem kıl gurm-ı Şâm it
Varup benden ol iklîme selâm it

Fî zikri's-sehab

1238. Hakîm ider hakîm iy ‘ilm-i bânî
Neden peydâ olur bilgil sehâbı
1239. Tulû’ idüp felekde şems-i bâbân
Tutıcak yir yüzin envâr-ı yik-sân
1240. Şu’â’ı kim düşe berre vü bahra
Anuñ te’sîri-y-ile bak bu emre
1241. İkisinden bir eczâ-yı reşiyye
Olur hâsıl zihî emr-i meşiyye
1242. Dirilür ya’nî kim berrüñ duhânı
Çıkar bahruñ buhârı bil beyânı
1243. Birigür mürtefi’ olur havâya
Kaçan kim irişür fevka'l-’alâya
1244. Yukaru savugından zemherîrüñ
Aşaga mâdesinden bahr u berrüñ
1245. Tegalluz kesb ider bu iki eczâ
Karışur bir birine zîr ü bâlâ
1246. Biri birine itmekle tereddüd
Sehâb olur bu ikiden tevellüd
1247. Sehâb olur yüceldükce havâya
Zebâb olur inicek aşagaya
1248. Dahı bir kısmı vardur bu sehâbuñ
O dahı nev’idür dirler zebâbuñ

1249. Rakîk olur bu nev’ ebrüñ bigâye
Havâda mahv olur döner havâya
1250. Gicenüñ savugı kılsa aña hal
Olur Hakk asar-ıla ol tuman tal
1251. Gice savuk olup dükedürse âbı
Sakî’ kargu olur dimişler ol zebâbı
1252. Kabûl itmez bu sözi ehl-i ‘ilmüñ
Şular kim var olarda fasl-ı ‘ilmüñ
1253. Buhârı olsa bulutlar bihâruñ
Duhânı olsa arz-ı hâksâruñ
1254. Güneşden aña olmadukda te’sîr
Gerek hâsıl olmaya bu tedbîr
1255. Bulutlar çog ola yazın havâda
Az ola fasl-ı eyyâm-ı şitâda
1256. Ki yazın kuvvet-i te’sîr-i şemsüñ
Şitâdan katı olur tahrîr-i şemsüñ
1257. Pes imdi zâhir oldı kim bu mahsûs
Havâ-yı emr ‘aynîdür tutar bus
1258. Nebîdür bir yire ma’bûd her bâr
İrâdet kılsa kim yagdura emtâr
1259. Semâda bir melek vardur mü’ekkil
Bulutları sürer ol bellü bilgil
1260. Anuñ-la seyr ider bulut havâda
Eger yazda eger fasl-ı şitâda

Fi's-sahâbiyyât

1261. Çün esdi menzilinden bâd-ı sarsar
Yürütdi mümkininden ebr-i leşker
1262. Sevâdından pür oldı her cevânib
Melân oldı meşârik hem megârib
1263. Felekden çaldı kudret tablını ra’d
Getürdi gaym-ı ufukdan râyeti sa’d
1264. Elinde berkuñ âteş tâziyâne
Yürütdi bagladı saf saf şahâne
1265. Safâfından pür oldı saffa-yı çarh

Cemû'ından toldı hokka-yı çarh
1266. Felek şâhı ki ya'nî şems-i tâbân
Kimin gâhına girüp oldı pinhân
1267. Hücûmından cihânı virdi nûse
Felek döndi deminden âbnûse
1268. Semâ hucb oldı zulmâtı havâdan
Havâ fevk olmaz oldı bu semâdan
1269. Yahûd kaynadı vü cûş itdi yik-sân
Cehennem kûresinden bahr-ı 'ummân
1270. Ki çıkdı göklere anuñ buhârı
Yaratdı zulmeti leyl ü nehârı
1271. Ya urdı râye-yi 'âlem sec-âbı
Felek mahcûb yüzine nikâbı
1272. Ki her gözden cemâli ola mahcûb
Gerek mahcûb ola her yirde mahcûb
1273. Ya gördi ol hicâba yüzde 'âşık
Ki nâr-ı hasret-ile subh-ı sâdık
1274. Bir âh itdi ki yandurdı serâyı
Duhânı tutdı bu cevv-i semâyı
1275. Yahûd firâş-ı dehr-i âsümânı
Müzeyyen kıldıgı-çün bu mekânı
1276. Gelüp taht u zemîn üzre revâna
Felekden bagladı bir bahş-hâne
1277. Kim anda hucb ola sultân-ı eflâk
Yüzin görmeye anuñ tîre-yi hâk

Er'-risâletü bi'l-gaym

1278. Didüm iy sâki akdâh-ı rahmet
Veyâ cür'a-feşân râh-ı rahmet
1279. Felek meydânına vey çetr-i şâhı
Zemîne râyeti zıll-ı İlâhî
1280. Sa'âdet sâyesinüñ sâye-bânı
Kerâmet cânınuñ ihsân-ı h^{v}ânı
1281. Binât etfâl-içün iy dâye-yi pâk
Rızâ'at senden olur mâder-i hâk

1282. Dökersin yir yüzine âb-ı hayvân
Saçarsın bahr içine dürr-i mercân
1283. Müsâfirsin gezersin garb u şarkı
Mücâvirsin tutarsın taht u fevkı
1284. Eger kılsañ diyâr-ı Şâm'a seyrân
Nazar kıl nicedür ol mülk-i büldân
1285. Var ol iklîmi bi'llâh kıl ziyâret
Selâm ilet aña bi'llâh imâmet

Fî zikri''l-emtâri ve'l-berdi ve's-selci

1286. Hakîmüñ sözidür dir ehl-i ma'nî
Neden hâsıl olur bârân ya'nî
1287. Duhânı yirlerüñ bahruñ buhârı
Bu âfâk üzre tutdukda karârı
1288. İşitdük kim 'urûh idüp havâya
Sehâb olur urur vech-i semâya
1289. İrişse merkez iberden bu eczâ
Tegallüz kesb ider tûlâ vu 'arza
1290. Bürûdetde katı olmasa mekânı
Buhârı âb u bâd olur duhânı
1291. Ol eczâ-yı reşiyye zerre zerre
Dirilür yagmur olur katre katre
1292. Şuña beñzer ki hamâmuñ buhârı
Kıbâbında çıkup kılsa karârı
1293. Bürûdetden bulup anda eser ol
Su olur yine karşına tamar ol
1294. Kaçan kim yagmur u yil kılsa ıglât
Bürûdetden aña irişse ifrât
1295. Tecemmüd hâsıl olur katresine
Tolu olur yagar rû-yı zemîne
1296. Tekattur bulmayınca eczâ-yı mâ'i
Karışsa aña eczâ-yı havâ'i
1297. Tefettün bulur ol demde safâyı
Anı tagyîr ider yilüñ fetânı
1298. Tecemmüd buldugından olur ol kar

Zihî emr-i Hudâ'yı hikmet inkâr
1299. ‘Ulûm ehli kabûl itmez bu kavli
Egerçi söylemişdür hikmet ehli
1300. Niçün kim eylemeye aña esbâb
Gerek kim bu buhârât olıcak âb
1301. Döküleydi zemîne cerre cerre
Niçün yagar semâdan katre katre
1302. Ol eczâ-yı reşiyye k'olur emtâr
Tecemmüd bulup olsa tolu ya kar
1303. Düşeydi yire kadar hâne hâne
Niçün iner havâdan dâne dâne
1304. Eger sudur akaydı def’a def’a
Eger buzdur ineydi kıt’a kıt’a
1305. İnerken aşagaya ne sebebdür
Karışmaz bir birine bu ‘acebdür
1306. İşidilmiş haberdür mu’temedden
Cebeller var durur selc ü beredden
1307. Yaratmışdur Hudâ cevv-i havâda
Neyi çok dir iseñ andan ziyâde
1308. Melâyikden Hudâ ez-rûz-ı evvel
Kılupdur bir melek aña mü’ekkel
1309. Alup andan döker aktâr-ı arza
Sürüp bulutları bu tûl-ı ‘arza
1310. Didiler itdüren anı temattur
Meger her dânesine bir melekdür
1311. İnen bir kez dahı inmez mükerrer
"*Ta’âlâ şânuhu Allâhu Ekber* "
1312. Hem olmuşdur kitâb içre nüvişte
Yaratmış Tañrı bir ulu firişte
1313. İki zıddan kılupdur anı ma’bûd
Ki yukarusı kar aşagası od
1314. Ne od karı eridür ne odı kar
Söyindürür zihî hikmet zihî kâr
1315. Kanadın silker anuñ üzre her bâr
Kanadından dökilen dür yagan kar

1316. Gör imdi hikmet-i perverdigârı
Dilese bir yire yagdura karı
1317. Mühendisler dimişler bu buhârât
On iki mîlden ekserde bi'z-zât
1318. Varuban mürtefi' olmaz havâya
Ne deñlü çok çıkarsa bu ‘alâya
1319. Nazar kılsañ çıkup bir yüce taga
Bulutlar görinür senden aşaga
1320. Eger yildür eger savuk a'lâda
Olur lâşuñ aşagadan ziyâde
1321. Bilindi bi'l-hakîka kim bu emtâr
Yagar Hakk emri-ile yirlere her bâr
1322. İrâdet oldıgı demde Hudâ'dan
Bulutda neşv olur yagar havâdan
1323. Meger kim nef'î var rahmet durur ol
Hakîkat vâbil-i cennet durur ol
1324. Matar kim zirri vardur kahr-ı Rab'dur
Ki ya'nî kullara Hak'dan gazabdur
1325. Deñiz vardur havâ üzre sütûhı
Hakk anuñ-la bogupdur kavm-ı Nûh'ı
1326. Ne yirde kim yagar bârân-ı kahruñ
Suyından feyz olur lâşuñ o bahruñ
1327. Didiler ‘arş altında mukarrer
Meger kim var durur bir bahr-ı âhir
1328. Kaçan kim vahy ide ol bahra cebbâr
Yagar yidinci gökde andan emtâr
1329. Yagar gökden göge aşagıya hem
İrür şol menzile k'adıdur ebrem
1330. Yile vahy olur anda bak hisâba
Getürür vaz' ider anı sehâba
1331. Sehâba vahy olur ol anı bi'l-küll
Yürür yir yüzine ider tegarbül
1332. Ne nesnedür bulut gırbâl-ı bârân
K'ider yir yüzine enhâl-i bârân
1333. Haber virmiş durur hem Ka'bü'l-ahbâr

Komış her katrede bir bedr-i cebbâr
1334. Hak emri-le nire düşse o katre
Biter ol bedr anda bak bu emre
1335. Gelüben bir yire kılsañ nigâhı
Biter her yılda bir dürlü kiyâhı
1336. Ki ekser bir biter bitmez orada
Nazar kıl hikmet-i Rabbi'l-'ibâda

Fi'l-matariyyâti

1337. Bulutdan başladı mîl oldı emtâr
Ki toldı katreden bahr oldı eftâr
1338. Görinen çeşmeler oldı bu çeşme
Nühûr oldı akar her yirde çeşme
1339. Yürütdi her yaña Seyhûn Seyhân
Akıtdı her mahal Ceyhûn Ceyhân
1340. Deşildi Kaydâfe mülkine 'ummân
Ya akdı millet-i Nûh üzre tûfân
1341. Yahûd Hızr oldı bu Hızr iy gerdân
K'akıtdı yir yüzine âb-ı hayvân
1342. Hayâta geldi ekfânında emvât
Başın kaldurdı yirden her nebâtât
1343. Meger taşdı 'Aden bahrı cihâna
Ki saçdı yir yüzine dürr-i dâne
1344. Zebercedler bitürmege mezâri'
Zemîne lülüler tohm ekdi zâri'
1345. Döñüldügince her bir dâne gökden
Yire san kim yagardur dâne gökden
1346. 'Aceb kim sîmyâ bilür bu eshâb
K'akıdur su yirine yire sîm-âb
1347. Bitürür şâh-ı hâr üstinde ter gül
Bitürür hâre-yi huşk üzre sünbül

Fî zikri'r-ra'di ve'l-berki

1348. Didüm iy gayb sensin rahmet-i gayb
Cihân ehline Hak'dan rahmet-i gayb
1349. Hayât ehline iy sermâye-yi neşv

Nebâtât-ı zemîne mâye-yi neşv

1350. Yagarsañ ‘âleme rahs u rehâsın
Eger yagmaz-ısañ kaht u galâsın

1351. Senüñle gül-han olan keleş olur
Velî keleş tapuñsuz gül-han olur

1352. Ne yirde kim olasın sen revâna
Gül-istânlar olur beñzer cenâna

1353. Senüñ-le sebze reng olur çemenler
Kudûmüñ-le müşerrefdür semenler

1354. Açar şevkuñ-ıla gonce dehânı
Kılur ‘işvüñ-ile bülbül figânı

1355. Eyâ yagmur eger seyrân iderseñ
Varuban Şâm mülkine giderseñ

1356. Kadem basarsañ anuñ yollarına
Yagarsañ ol diyâruñ illerine

1357. İletgil benden ol mülke selâmı
Aña ‘arz eyle ben kuldan peyâmı

1358. Gel işit kim ne dir erbâb-ı hikmet
Ne sözler söylemiş ashâb-ı hikmet

Fî zikri'r-ra’di ve'l-berki

1359. Tehallül idüp eczâ-yı türâbı
Karışsa nâriye añla hitâbı

1360. Duhân olur âhir cevv-i havâda
Buhârı bahra merc olur nihâye

1361. Bürûdet merkezinde idüp karârı
Sehâba münkalib olur buhârı

1362. Sehâb içinde habs olur duhânı
Esüben rîh tahrîk ider anı

1363. Temezzuk kılur ebr u bâd u hem berd
Kopar ol mazkdan âvâze-yi ra’d

1364. Ya dirler istikâkinden riyâhuñ
Biri birne hakâkinden riyâhuñ

1365. Havâda hâsıl olur bir tehevvür
Ki dirler halk ola âvâze-tündür

1366. Şuña beñzer ki batn içinde bu yâd
Takar kor kılur ol dem bulsa îcâd
1367. Bu aña ol buña çün kim ider mezk
Orada hâsıl olur âteş-i berk
1368. Nite kim tokına kadâhe taşa
Gelür bir od ara yirde rişâşe
1369. Şol od kim hâsıl olur bu eserden
Demürden mi çıkar yâhûd hacerden
1370. İkisinden dahı şeydâ degüldür
Bulardan hem dahı tenhâ degüldür
1371. Muhakkak oldı k'oldur nâr-ı kudret
Ne taşdan ne demürdendür hakîkat
1372. Arada hâsıl olur bir lehebdür
Demür taşa tokımagı sebebdür
1373. Savuk yirlerde olmaz berk yâ ra'd
Buhârı duhânı söyindürür berd
1374. Kışın turmaz çün ol eczâ havâda
Anuñ-çün ra'd u berk olmaz şitâda
1375. Mücerrebdür meseldür didiler halk
Günüz üzre yile bir gâlibâ berk
1376. Dimişdür bu kelâmı ehl-i ma'kûl
Kabûl itmez velî ashâb-ı menkûl
1377. Beni dimiş kulak tut bu hitâba
Melek vardur müvekkildür sehâba
1378. Sürer bulutları cevv-i havâda
Hakk emri-le yürüdür her belâda
1379. Sehâba ol melek darbı durur berk
Ki tolar pertev-ile garb tâ şark
1380. Melek âvâzıdur dirler aña ra'd
Meger tesbîh ider Hakk'a kılur hamd
1381. Bulut kim didügine tutmaya yol
Aña hışm eyleyüben çıkarur ol
1382. Meger bu ol mülkdür bil binâyı
Çeker göge deñizden ezdehâyı
1383. Kanadın kakdugınca ol firişte

Şakar berk ol durur k'oldı sirişte
1384. Dahı dirler deñiz kim var havâda
Mutabbakdur turur tahte's-semâda
1385. Havâda itdügince bâd-ı ehyâc
Telâtum ider ol bahra emvâc
1386. Ol âvâzuñ sadâsıdur bu tendür
Ol ehyâcuñ dahı berk âteşidür

Fî zikri's-sâ'ika

1387. Sehâb içinde işitdük ki bu dûd
Temezzuk itse 'unf-ıla çıkar od
1388. Latîf-ise ol oda berk dirler
Kesîf ise hem aña sa'k dirler
1389. Ne durur sâ'ika kıl i'tibârı
Ki bir cirm-i galîz u sulb-ı nârı
1390. Bu eczâ-yı duhâniyyete nâ-gâh
Ola arziyye gâlib çün bula râh
1391. Tokınıcak ekâbirdi havânuñ
Salâbet kesb ider terkîb anuñ
1392. Ya taş u yâ nuhâs olur ya pûlâd
Düşer çün sâ'ika olur aña ad
1393. Belî dimez buña erbâb-ı 'ilmüñ
Kabûl itmez bunı ashâb-ı 'ilmüñ
1394. Bu mı-y-sa ger aña îcâd-ı ma'kûl
Gerek zâhir olaydı her zamân ol
1395. Bahâr eyyâmıdur hassa zamânı
Görinmez özge vakt anuñ nişânı
1396. Hakîkat bu durur dahı sözi kes
Hudâ'nuñ emridür bu sâ'ika bes
1397. Aña menşâ' durur bu vakt ma'lûm
İrâdet böyle kılmış Hayy u Kayyum
1398. Katı yagmur yagıban şakısa berk
Havâdan gürlese tendür düşer sa'k
1399. Taşa vu agaca her yana bi'l-kül
Tokanursa yakar yıkar kılur kül

1400. Yire düşse geçer tahte's-serâya
İrişince yirüñ altında mâye
1401. Anı redd eylemez her seng ü hâra
Geçürmez kuvvetin anuñ meger mâ
1402. ‘Aceb olmaya düşse bir yire sa’k
Ki vire düşdügi yire kamu hark
1403. ‘Aceb budur tokınmış bir kapuya
Agacı sag u dönmiş mîh-i suya
1404. Mu’akkid hırkanuñ içinde altun
Tokınmış zer erimiş hırka bütün
1405. Bu sözler söylenür dâyim lisânda
İgen çok vâki’ olmışdur cihânda

el-Hikâyetü

1406. Meger şeyhü'r-re’is itmiş hikâyet
Ki Cürcân arzına bir devr-i müddet
1407. Düşer bir sâ’ika cevv-i havâdan
Çıkarurlar uşup anı serâdan
1408. Görürler bir ‘acâyib nesne muhkem
Müşâba âhene âhen degül hem
1409. Dilediler anı ideler eksâr
Ne âhen kâr kıldı aña ne nâr
1410. Esîr oglandan işidildi bu söz
Ki Afrikiye arzı üzre bir rûz
1411. Nagâh bir ebr oldı aşikâre
Matar yirine yagdurdı hicâre

Fî zikri'l-kavsi'l-bâniyyeti bi'l-havâ’i

1412. Nedür ol kavs ki görinür havâda
Havâda nısf u nısfı serâda
1413. Mukâvis tâk bir tâk üzre zâtı
Görinür reng reng anuñ sıfâtı
1414. Kaçan kim yir yüzine yagsa emtâr
Erinse hakuñ eczâsından aktâr
1415. Togup batar-iken bu şems-i tâbân
Yüzinden ebr gidüp dökse bârân

1416. Havâda feyz olan eczâ-yı mâyı
Güneşden bulsa fi'l-cümle ziyâyı
1417. Latîf-iken dahı şefâf olur ol
Çü sâfi idi dahı sâf olur ol
1418. Virâsından olur bir ebr-i hâzil
Ya bir ulu cebel şemse mukâbil
1419. Meger anlardan olur levn-i yik-sân
Ki yakdukça görinür göze elvân
1420. Dahı dirler terâvet bulup âfâk
Güneş kılsa bu âfâk üzre işrâk
1421. Alur her rengini vech-i serânuñ
Yüzinde gösterür cevv-i havânuñ
1422. Ya düşer mecre zû-yı âfitâbuñ
Alur 'aksini düşdügi me'âbuñ
1423. Ne sûret baglasa ol rû-yı mâde
Getürür gösterür cevv-i havâda
1424. Güneşden yaña ya'nî olur akrab
Karaldur sararur vardukça agleb
1425. Olıcak hâfakına şems-i mâyil
Gelür kavs-i kuzah aña mukâbil
1426. Ufukdan evc-i çarha varıcak şems
Görinmez cevv üzre dahı bu kavs
1427. Irag oldukça olur ergavânı
Neçün kim karışur zulmet nişânı
1428. Benefşeye döner olur semâvî
Olur bu kavs burcınuñ semâ evi
1429. Bu sûret kim havâda baglar ol kavs
Görinür anda 'aks-i peyker-i şems
1430. Ne etrâfa kim ola şems-i mâyil
Gelür kavs-i kuzah aña mukâbil
1431. Yakın oldukça aña görinür dûr
Irakdan görür anı dîdede nûr
1432. Hem ol eczâdan olur gökde hâyil
Kamer sathında görinür hamâyil
1433. Kamer bedr olsa bu vasat semâda

Görinür dâyire şekli gicede
1434. Mücellâdur muhît-i bi'l-kamerdür
Velî kavs-i kuzahdan muhtasardur
1435. Görinse ol eser dimiş mücerreb
Yagar yagmur bu yir yüzine gâlib
1436. Dimişdür bu kelâmı mâ-tekaddüm
'Ulûm ehli velî tutmaz müsellüm
1437. Neçün kim zûyi düşse arza şemsüñ
Havâda sûretin baglasa kavsüñ
1438. Güneş yir yüzine oldukça tâli'
Gerek kavs-ü kuzah olaydı sâtı'
1439. Deñizden zûyi düşdükçe serâda
Görüneydi anuñ 'aksi havâda
1440. Tulû' idüp güneş düşdükçe nâzil
Gerek kim ol dahı olmaya zâyil
1441. Güneşden olmadugınadur isbât
Ki dâyim zâhir olmaz bil kim evkât
1442. Güneşden olmayaydı nakş her gâh
Gerek kim göstereydi anı her mâh
1443. Görindügi gibi gündüz havâda
Görüneydi gine nakşı gicede
1444. Bu resm-ile olıcak kavsa hâle
Hem anuñ gibidür ahvâl hilâle
1445. Muhakkak oldı kim ol nakş u tasvîr
Hudâ'nuñ emridür "*Allâhu takdîr* "
1446. Haberde böyledür bu kavs-i dâyir
Meger kim ba'd-ı tûfân oldı zâhir
1447. Kaçan kim zâhir oldı bu 'alâmet
Bilindi k'irdi tûfâna nihâyet
1448. Gemi ehlinden olmışdur bu rivâyet
Kaçan kim zâhir ola bu 'alâmet
1449. Beşâretdür zuhûr andan necâha
Mübârek fâldur ehl-i seyâha
1450. İşidelden meger ehl-i nebâdan
Rivâyetdür cenân-ı Mustafâ'dan

1451. Dimiş kavs-i kuzah dimek ki iy cân
Kuzah nedür meger kim nâm-ı şeytân
1452. Hakîkat adı anuñ "*vallâhu ʻalem* "
Ne durur bil ki kavsu'llâhu a'zam
1453. ʻAcâyibden hâberdür oldı vârid
Ki dimiş sâhib-i şerhü'l-mekâsid
1454. Yidi yüz altmış üç âvân içinde
Görür bir gice Türkistân içinde
1455. Ufukdan almış-iken mâh-ı şârık
Semâ yüzini tutmış-ken besârık
1456. Olur bu kavs bir cevv üzre hâsıl
Degül lîkin yüzi mâha mukâbil
1457. Kamu kavs-ü kuzahda olan elvân
Görinürdi o kavs içinde yik-sân

Fî halki vechi'l-arzi

1458. İşidilmiş haberdür ehl-i haberden
Ki sordı bir kişi hayrü'l-beşerden
1459. Haber virdiydi "*Rabbü'l-'âlemin* "i
Neden îcâd ideydi bu zemîni
1460. Ne durur mâdesi terkîbi anuñ
Neden cem' oldı bu tertîb anuñ
1461. Nedür hem kûh-ı Kâf'uñ mâverâsı
Yine irişür anuñ intihâsı
1462. Bize kıl yâ Resûlullâh beyânı
Ki sensin ʻilm-i gaybuñ tercemânı
1463. Meger kim hazret-i sâhib-risâle
Cevâbı böyle virdi ol su'âle
1464. Hudâ birdür yaratdı bir müberrak
Zamân-ıla turupdurdı mu'allak
1465. Nazar kıldı o dürre heybetiyle
Hemân su oldı akdı kudretiyle
1466. Revân oldı vü kıldı varlıgı gark
Ki oldı mevc-gâhı garb-ıla şark
1467. Temevvüc eyler-iken bahr-ı zehâr

Tecemmüd buldı ol deryâ-yı tayyâr
1468. Kefinden ol deñizüñ Rabb-i kâfi
Yaratdı yirleri vü kûh-ı Kâf'ı
1469. Cebeller oldı anuñ vechinde emvâc
Sahârî oldı ol ki îtimâdî-yi ehyâc

Fî zikri mâverâ'i

1470. Rivâyet eylemişdür Ka'bu'l-ahbâr
Ki dimişdür resûl ol şâh-ı Muhtâr
1471. Bu Kâf ardında yitmiş biñ serâ var
Kamusınuñ türâbı misk-i ezfer
1472. Olur ardında biñ dahı arz
Kamu kâfûrdandur tûl eger 'arz
1473. Var andan girü yitmiş biñ dahı câ
Yarıtmış Hak anı yâkût-ı hamrâ
1474. Var andan soñra yitmiş biñ iklîm
Yaratmışdur Yaradan cümlesin sîm
1475. Var andan soñra yitmiş biñ dahı yir
Yaratmışdur Hudâ mecmû'sın zer
1476. Var andan girü yitmiş biñ yir encâm
Kamusınuñ türâbı 'anber-i hâm
1477. Gice gündüz yürinse her masîre
Gelür on biñ kadar yıllık mesîre
1478. Dahı her arzuñ üzre hükmine bak
Melekler halk itmiş anı Hallâk
1479. Ki bilmezler anuñ 'addini 'âlem
Meger yine Hudâ a'lâ vü a'lem
1480. Bu Kâf'uñ hâricinde Hak Ta'âlâ
Yaratmış kudretiyle yidi deryâ
1481. İhâta eylemişdür bir birini
Nite kim bahr-ı a'zam bu zemîni
1482. Var onlarda dahı dürlü 'acâyib
Eger civân eger vahş u garâyib
1483. Ki bilmez 'ilmini illâ ki Hâlik
Ta'âlâllâh zî Hallâk-ı halâyık

1484. Yaratmış kudretiyle Rabb-i Yezdân
Bulardan soñra hem bir ulu sa'yân
1485. Cebel-i Kâf'a ser-â-ser hem ol ef'î
Muhît olmış durur vaz'î vü tab'î

Fî zikri'l-arâzi's-seb'ati ve sükkânihâ ve kırârihâ

1486. Dimiş durur peyember şâh-ı âfâk
Yidi kat yaradupdur pîr-i Hallâk
1487. Meger evvelki yir üstinde Subhân
Yaratmışdur mukîm olmaga insân
1488. İkincisinde sâkin eylemiş cinn
Üçüncide 'akârib kıldı sâkin
1489. Dahı dördüncisi me'vâ-yı hayât
Beşincisi şeyâtîne makâmât
1490. Hem altıncısı İblîs'e menâsik
Yidincisinde turmışdur melâyik
1491. Rivâyetdür ki hep ider kaçan Hak
Bu yirleri ki yaratdı muttabak
1492. Taharrük hâsıl oldı bu zemîne
Nite kim bahr yüzinde sefîne
1493. Gelüben bir melek bi'izn-i Yezdân
Götürdi ketfine yirleri yik-sân
1494. İki eliyle etrâfını arzuñ
Tutup ref' itdi ektâfını arzuñ
1495. Basupdur ol melek bir taşa muhkem
Kızıl yâkûtdur ol seng-i a'zam
1496. Gelür ol sahne-yi ber-sevr-i ahmer
Götürmişdür iki karn üzre yik-ser
1497. Mu'azzam sevrdür girdâr u tende
Var anuñ kırk biñ başı bedende
1498. Hem ol deñlü kulagı gözi vardur
Dahı burnı vü dili agzı vardur
1499. Eli vü ayagı var ol kadar hem
Taharrük eylemez turmışdur epsem
1500. İki ayagınuñ dirler arası

Gelür beş yüz kadar yıllık kıyâsı
1501. Götürmişdür anı bir hût-ı a'zam
Bes ol hûtı götürmiş bir deñiz hem
1502. Deñizi bil getürmiş yili zulmet
Götürmiş zulmeti fermân-ı kudret

En-nükte fî san'ati'l-'âlimi

1503. Bu ne kevn ola kim kılmış mükevvin
Bu ne levn ola kim düzmiş mülevvin
1504. Bu ne san' ola kim sâni' düzüpdür
Bu ne nakş ola kim nakkâş yazupdur
1505. Komış zulmet nikâbın kudret üzre
Kara kullık hicâbın hikmet üzre
1506. Yil üstine yazupdur resm-i deryâ
Kılupdur bahr üzre hût inşâ
1507. Mekân itdi semek zahrında sevre
Seriver sevr üzre kodı sahne
1508. İdüpdür sahne-yi menzil sürûşe
Meger cisminde koydı arz-ı dûşe
1509. Yidi kat arz üzre hem yidi kat
Yaratdı ya'ni kim seb'ü'l-semevât
1510. Bularuñ kalasında koydı 'arşı
Murakkamdur hem anda kürsî nakşı
1511. Şunun kim âb u bâd ola esâsı
Ne deñlü muhkem ola anuñ binâsı
1512. Şu bünyâduñ kim ola menzili bâd
Varısar 'âkıbet bâda o bünyâd
1513. Su olsa asl-ı evvelde me'âba
Viriserdür yine âhirde bâda
1514. Bu söze isteseñ ger huccet u fasl
Dimişler "*külli şey'in yerca'u'l-asl*"

Fî zikri ibtidâ'i halki Âdem 'aleyhi's-selâm

1515. Dimişdür vech çün cellâd-ı 'âlem
İrâdet kıldı k'ide halk-ı âdem
1516. Buyurdı ol zamân Rûhu'l-emîne

Hubût itdi semâlardan zemîne
1517. Yirüñ her nev'i hâkinden temâmet
Düşerdi bu yire ol biñ hazret
1518. O topragı oda suya yile hem
Karışdurdı Hudâ halk itdi âdem
1519. O hâküñ sırrı-dı söze kulak tut
Benî âdemde görinen tefâvüt
1520. Mukaddem su-y-ıla mezc itdi hâki
Kül oldı gör ne dir Yezdân pâki
1521. Zamân-ıla bulut tahmîr-i gâlib
Anuñ-çün didi Hak "*min tıyn[in] lâ zib*"
1522. Pes ol külden düzetdi dest-i kudret
Bu şekli âdemî mahbûb sûret
1523. Havâ-y-ıla yubûset buldı ol gül
Humâmesün aña didi Hudâ bil
1524. Bişürdi od-ıla ol tıynı Cebbâr
Fehârı nite kim bişüre fehhâr
1525. Didügi Tañrı Kur'ân'da aña dir
Ki "*min salsâl[in] ke'l-fahhâr*" aña dir
1526. Kaçan Hallâk-ı Hâlik bu tılısmı
Aña Âdem diyüben koydı ismi
1527. Adımı arzdan durur nihâdı
Anuñ-çün Âdem oldı anuñ adı
1528. Bu künce bulmaga feth-i fütûhı
Ki rûhından aña nefh itdi rûhı
1529. Bu rûh-ı Âdemi-y-içün ki mutlak
"*Nefahtü fîhi min rûhi*" didi Hak
1530. Kamu ervâhdan bu rûh-ı âdem
Münevverdür mufazzaldur mükerrem
1531. Şu kim rûhı nefahatden bula bahş
'Acîb midür mufazzal ola ol nakş

Fî sücûdi'l-melâ'iketi li-Âdem'aleyhi's-selâm ve âbâ'i iblîs ve's t ekbera la'anehu'llâh

1532. Bu kitâbı vücûd içinde rahmân
Pes itdi Âdem'e ta'lîm-i Kur'ân

1533. Hem ögretdi aña ‘ilm ü beyânı
Kamu esmâya vâkıf itdi anı
1534. Şu kimseye k'ide ta’lîm Mevlâ
Temâmet keşf olaña sırr-ı eşyâ
1535. Bu ‘akl-ı külden âgâh oldı Âdem
Pes oldı cümle eşyâdan mükerrem
1536. Bunuñ sırrı durur Kur’ân'da mutlak
Ki "*kerremnâ benî âdem*" didi Hak
1537. Çü nefs nâtîkı-y-ıla buldı tehdîb
İrüşdi her kemâlâta bu terkîb
1538. Hem oldı ol mahall-i emre teklîf
Ki buldı lâ-cerem tekrîm ü teşrîf
1539. Dönüben emr itdi Rabb-i Mâlik
K'ideler Âdem'e secde melâyik
1540. Mukaddem secde kıldı aña Cebrîl
Hem İsrâfîl ardınca Mikâyil
1541. Anuñ ardınca ‘Azrâyil-i a’zam
Sücûd itdi melâyikler dahı hem
1542. İtâ’at itmedi emre ‘Azâzîl
Bu emri iscidûdan kıldı tahvîl
1543. Hak'uñ emrinde çün kim ‘acb kıldı
Ebâ vu estekber şânında geldi
1544. Didi kilden yaratdı anı Mevlâ
Serâdur merkezi vü kendü süflâ
1545. Meni oddan yaratdı Rabb-i zü'l-men
Havâdur merkezüm hem ‘ulvîyem men
1546. Hak a’lâ eylemişdür kilden odı
Kılur mı süfliye ‘ulvî sücûdı
1547. Bu zât-ı âdemi kıl sandı ancak
Velî bilmedi k'oldur menzar-ı Hak

Fî halki Havvâ ‘aleyhi's-selâm

1548. Yaratdı sol eyegüsinden akdem
Buña cüft olmaga Havvâ'yı da hem
1549. Ki bunlaruñ karârından irâdet

Bu-y-ıdı kim ola dünyâ ‘imâmet
1550. Bu yir yüzi eger nezdîk eger dûr
Bularuñ nesli-y-ile oldı ma’mûr
1551. İrâde kılup İblîs'i hubâna
Çıkardı pes cinânından cihâna
1552. Bulara bildürüp veche ma’îşet
Buyurdı şer’i teklîf-i ‘ibâdet
1553. Bu ikiden çü neşv oldı zen i zâd
Zen ü zâd-ıla oldı ‘âlem âbâd
1554. Mezîd oldı bularuñ nesli her gün
Ki toldı anlar-ıla rub’ meskûn

Fî beyâni ‘alemü'l-insân

1555. Tılısm-ı a’zam oldı zât-ı âdem
‘Aceb hikmet durur âyât-ı âdem
1556. Nazar kılmadukda insâna hüveydâ
‘Ayân olur sıfât-ı cümle eşyâ
1557. Hakîkat ‘umde-yi ‘âlemdür âdem
Lebâb u zübde-yi ‘âlemdür âdem
1558. Ki ya’nî kâyinâtuñ ‘aynı sensin
Bu cân u bu cihânuñ zeyni sensin
1559. Mürekkebsin velî üç nesneden hem
Biri nefs ü biri nutk u biri ten
1560. Müşâriksin ten-ile her nebâta
Müşâbih nakle vü ehl-i hayâta
1561. Ki ya’nî sende çün nüşû nemâ var
Nebâtâta dahı ol intişâ var
1562. Çü sende var durur hiss ü taharrük
Kamu hayvânda vardur ol tederrük
1563. Meleksin bu sebebden Bâri ‘izzet
Ki kıldı saña teklîf-ü ‘ibâdet
1564. Eger sarf eyleseñ makduruñı sen
Yiyüp içmege oldur maslah-ı ten
1565. Nebât oldı degülsin âdemî zât
Kim ıslâh ile olur her nebâtât

1566. Uyarsañ şehvete şöyle ki hayvân
Behâyimsin yakîn olmazsın insân
1567. Bu vasf-ıla hemân şeytân olursın
Çü vahşîsin kaçan insân olursın
1568. Eger ‘ilm ü ‘amel oldı-sa kâruñ
Geçerse tâ’at-ile rûzigâruñ
1569. Benî âdem sıfâtında meleksin
Bu yir yüzinde seyyâh-ı feleksin
1570. Çü her nev’i sıfâta kâbil olduñ
Hakîkat bil ki zât-ı kâmil olduñ
1571. Cemî’-i cân-verden çog eger az
Kılupdur nutk-ıla Hak seni mümtâz
1572. Nider sende bu nefs-i nâtıka cân
Nite kim memleket içinde sultân
1573. Ne durur ‘akl ol şâhuñ vezîri
Kavîdür leşkeri vü dâr u gîri
1574. Dimâg içre kodı Hakk ol emîri
Mu’allâdur anuñ a’zâde yiri
1575. Bu ten kim mümtesildür bu diyâra
Tamâm iklîmdür ol şehriyâra
1576. Bu ‘âlemde ne kim varsa irâdet
Meger âdem durur maksûd bi'z-zât
1577. Cihânda her mürekkeb her besâyit
Vücûd-ı âdeme oldı vesâyit
1578. Bu mahsûsât bu ekvân bu âyât
Olupdur âdem-içün mâdde-yi zât
1579. Zuhûr-ı ‘âleme âdem sebebdür
Vücûd-ı ‘âleme âdem sebebdür
1580. Bu ‘âlemde tutar çün mâdde âdem
Pes Âdem dahı oldı nev’-i ‘âlem
1581. Meger ehl-i işâretden haberdür
Ki dirler ‘âlem-i kübrâ beşerdür
1582. Bu ‘âlem ‘âlem-i sugrâdur ey cân
Egerçi zâhirâ kübrâdur ey cân
1583. Hakîkat bâtın u zâhir bu âdem

Olupdur müstakill başına ‘âlem
1584. Nazar kıl hikmet-ile ‘âlemine
Getürgil hikmet-i ekvân-ı ‘ayna
1585. Ki bu bir ‘âlem-i sugrâ içinde
‘Adedsüz ‘âlem-i kübrâ içinde
1586. Nite kim ‘âlem-i sugrâ temâmet
Bulupdur ‘âlem-i kübrâda vüs’at
1587. Ki ya’nî âdemî ‘âlemde koydı
Götürdi ‘âlemi âdemde koydı
1588. Ne kim ‘âlemde var âdemde vardur
Ne kim âdemde var ‘âlemde vardur
1589. Çü ‘âlem nakşı aña terkîm olupdur
Anuñ-çün ahsenü't-takvîm olupdur

Temsîlü'l’âlem be-vücûdi'l-insân

1590. Felekde ‘arş var âdemde himmet
Semâda ‘ulv var âdemde kıllet
1591. Hudâ hilkat idüpdür levh-i mahfûz
Göñül âdemide Hakk'a melhûz
1592. Kalem yaratdı yaradan cihânı
Beşerde behce var kılur beyânı
1593. Feleklerde melekde var hakîkat
Dimâg-ı âdemîde ‘ilm ü hikmet
1594. Mümâsil isteseñ dâr-ı cinâna
Nazar kıl zât-ı insânda cinâna
1595. Velî cennet makâmı şehvet oldı
Velî mü’mîn mahall-i hikmet oldı
1596. Olupdur cennete Rıdvân-ı hâzin
Cenân-ı âdeme rahmân-ı hâzin
1597. Letâfet var-ısa cennetde gâyet
Beşer rûhında vardur ol letâfet
1598. Felekde gerçi kim şems ü kamer var
Benî âdemde ‘akl u hem nazar var
1599. Semâda necm var âdemde ‘irfân
Felekde devr var âdemde seyrân

1600. ‘Alâda berk var âdemde lahme
Havâda ra’d var âdemde sayha
1601. Bulutdan nâzil olsa yire katre
Benî âdem gözinde uşta ‘ibre
1602. ‘Anâsır var cihânda dört erkân
Tabâî’ var beşerde aña yik-sân
1603. Hudâ yir yüzine virmiş karârı
Var insânuñ dahı sabr u karârı
1604. Suda rikkat var âdemde şefkat
Havâda dikkat ü âdemde hikmet
1605. Cihânda ma’den ü la’l ü güher var
Benî âdemde dürlü hüner var
1606. Cihânda var durur her vahş u tâyir
Beşer zâtında var evhâm u hâtır
1607. Gicede zulmet ü âdemde fikret
Ziyâ gündüzde vü âdemde behcet

El-iftitâhi fi'l-bahâriyyâti

1608. Elâ iy bülbül-i gül-zâr-ı ma’nî
Ki sensin mazhar-ı esrâr-ı ma’nî
1609. Seherde yitme tur iy ‘andelîbâ
Yatur mı mübtelâ olan habîbâ
1610. Seher-i ‘uşşâkdan bir sâz kılgıl
‘Irâk u ısfehân âvâz kılgıl
1611. Dilüñ söyler-iken iy murg-ı guyâ
Gül-istâna gel ü eyle bir ârâ
1612. Ki bir gün ola kim bu nagme vü sâz
Tutula gelmiye senden bir âvâz
1613. Yine bir meşşâta-yı devr-i zamâna
Letâfetler virüpdür gül-sitâna
1614. Bizendi dürlü reng-ile hadâyık
Açıldı erguvân-ıla şakâyık
1615. Güli kim yâ kefendendür habîbüñ
Yüregi kayna durur ‘andelîbüñ
1616. Yeñi geldi çemen şehrine çün gül

Bula bülbüllere düşerse gulgul
1617. Ganîmet gör bu eyyâm-ı bahârı
Felek bir nev'a koymaz ruzigârı
1618. Bahâruñ fasl u eyyâmı nagamdur
Geçer bu dem cihân-içün ne gamdur
1619. Gül iy sâkî habîb-i nâzük-endâm
İçür gül şevkine bir lâle-gûn câm
1620. Nicesi câm u câm-ı hakîkî
Ki her kim nûş iderse ol rahîki
1621. Niçe kim 'ömri var bî-hûş ola ol
Kıyâmet kopa vü ser-hôş ola ol
1622. Ne mey kim şemmesi rûh-ı gıdâdur
Elüñden cür'ası derde devâdur
1623. Bu günde almayan eline bâde
Gümânsuz virmiş ola 'ömri bâde
1624. Çü 'âlem ser-te-ser gussa vü gamdur
Pes anuñ çâresi bu câm u cemdür
1625. Bir iki câm-ıla kıl cânuñı şâd
Bu 'ömrüñ gül-şenine esmedin bâd
1626. Ki kalmaz kimseye bu 'ıyş bâkî
Dükenür bâde vü gider çü sâkî
1627. Bugün el vir meşkin çarh-ı mâni'
Demüñ hûş gör geçürme 'ömri zâyi'
1628. Gehî devr-i kadeh ki sâz kânûn
Gehî sahn-ı çemen ki yâr-ı mevzûn

Fî hükmi basîti'l-arzi

1629. Ser-âgâz eylegil mutrib nevâyı
Kim âvâzuñ virür câna safâyı
1630. Bize yir yüzinüñ vasfını söyle
Bu aktâr-ı cihânı zikr eyle
1631. Bu arzuñ varlıgını bâsitü'l-arz
Yaratmış huşk u bârid tûl eger 'arz
1632. Ki galazla temâsuñ bula eczâ
Rasîn ola esâsı zîr ü bâlâ

1633. Ola üstinde hayvânât sâkin
Bite içinde nebâtât u ma’âdin
1634. Meger etfâl-ı halk-içün bir âfâk
Mehâd itdi bu yir yüzini Hallâk
1635. Didi mehd itdügi-çün halk bunı
"*Fereşnâhâ fen’amü'l-mâhdûni*"
1636. Eger sorsañ bu yir yüzine hey’et
Cevâbı böyle virmiş ehl-i hikmet
1637. Musattahdur çehâr rükn-i havâyı
Cenûbı şarkı vu garbı şimâli
1638. Berâberdür bu yir yüzi muhakkak
Cebellerdür görinen bu cau'l-hak
1639. Hakîmüñ sözidür añla berâtı
Murabba’ köşedür arzuñ cihâtı
1640. Velî tutmış durur cumhûrdan ba’z
Siper şeklindedür bu hey’et-i arz
1641. Budur hem ittifâk-ı ehl-i hikmet
Küretü'ş-şekldür bu arza hey’et
1642. Felek samnında beñzer bahr u berde
Nite kim beyzanuñ içinde zerde
1643. Geridür ya’nî bu vech-i gubrâ
Müdevver vaz’dur bu zîr ü bâlâ
1644. Anuñ-çün dir mühendis bu kelâmı
Eger sen nakb eyleseñ arz-ı Şâm'ı
1645. Çıkar hem arz-ı Rûm'a müddet-ile
Ya Çîn'e ya Hıtâ'ya hikmet-ile
1646. Egerçi dir bunı ashâb-ı ‘akluñ
Velî teslîm itmez ehl-i fazluñ
1647. Küretü'ş-şekl olsa hâtim-i arz
Gerek kim müstavî ola tûl eger ‘arz
1648. Dükel durur cibâli vü vehâdı
Toludur gavvur u tille kûh u vâdi
1649. Eger yir yüzi olsaydı berâber
Bu cümle bahr olaydı cümle yâ ber
1650. Bu devr-i vech-i arz-içün hakîkat

Yüce alçak olmaklıga hikmet
1651. Nazar kılsañ ser-â-ser bu zemîne
Birinüñ hâki beñzemez birine
1652. Kimi taş u kaya toprak görinmez
Kiminde isteseñ bir taş bulınmaz
1653. Bitürür arz var dürlü nebâtı
Mahal var şûre bitmez hazravâtı
1654. Muhâlif bir birine ne sebebdür
Zihî kim hikmetu'llâh bû'l-'acebdür

Fî mikdâri cirmi'l-arzi ve sâhatihâ tûlen ve 'arzen ma'mûren ve harâben

1655. Beni dir seyr-ile bu ba'd-ı dünyâ
Yidi yüz yıllık oldı zîr ü bâlâ
1656. Buhâr oldı meger biş yüzi anuñ
Yüzi issüz yüzi 'amir cihânuñ
1657. Nebînüñ bu hadîsi üzre yik-sân
Ki bir sülüs tolu eşcâr u hayvân
1658. Meger biş yüz biñ ferâsih
Dahı altmış iki biñ dir meşâyih
1659. Tokuz yüz fersah u altmış yidi hem
Didiler bu zemîni biş ü bî-kem
1660. Çü sath-ı hâricisin bu türâbuñ
Hisâb itmiş meger ehl-i hisâbuñ
1661. Ki on dört biñ kez yidi yüz
Küsûrı kırk dört biñ fersah rûz
1662. Kıyâs itdi yirüñ kutrın meşâyih
İki biñ hem sekiz yüz üç ferâsih
1663. Yüz altı biñ sekiz yüz oldı devri
Niçe kim tolana 'ulvî vü gavrı
1664. Dimişler seyr idenler vech-i arzı
Yigirmi biñ durur fersahla 'arzı
1665. On iki biñ biri fersahla yik-sân
'İmâretdür sekiz yüz biñi vîrân
1666. Yigirmi dört biñ olur didiler hem
Enîni fersah-ıla ba'zı âdem

1667. Kim on iki biñi kavm-ı Sûdân
Tutupdur hem olardan anda mekân
1668. Sekiz biñinde Rûm itdi ikâmet
‘Arab üç biñini kıldı ‘ibâret
1669. Yigen dahı tutupdur özge deyyâr
Ta’âlâ'llâh zihî kudret zihî kâr
1670. Dahı üç sülsdür bu arz-ı mekân
Ki bir sülüs tolu eşcâr u hayvân
1671. İkinci süls oldı cümle peydâ
Üçünci süls başdan başa deryâ
1672. Haberdür Hâlid'üñ oglı Mezar'dan
Yazılmışdur kitâba ol haberden
1673. Ki bu’dı yir yüzinüñ vüs’ati-le
Gelür biş yüz senelik müddet-ile
1674. Velî anı dahı fikr itse yik-sân
İki yüzi harâb üç yüzi ‘umrân
1675. Dimişlerdür bu yirüñ nısfını hem
Basupdur her yañadan bahr-ı a’zam
1676. Meger rub’ında hem dir ‘ilm issi
Eşed olur begâyet savuk issi
1677. Kim anda yok durur kimse beşerden
Bulınmaz anda cânlu cân-averden
1678. Kalan rub’ında hayvânât meşhûn
Anuñ-çün dirler aña rub’-ı meskûn
1679. Mühendisler dimiş bu sözi zâhir
Meger bu yir yüzinde rub’-ı ‘âmir
1680. Gelür seyr olsa tûl-ı müddet-ile
Ki yüz yigirmi yıllık ‘iddet-ile
1681. Bilin toksan kadar yıllıgın anuñ
Meger yiridür Ye’cûc Me’cûc'uñ
1682. Kılupdur ka’bu'l-ahyâr ehl-i tenbîh
Meger bir nesre bu dünyâ-yı tesbîh
1683. Bişi Şâm u Yemen iklîm-i zânib
İki kanadıdur maşrık-la magrib

Fî zikri erbâ'i'l-arz

1684. İşitgil kavl-i kavm-i evvelîni
İki kısm eylediler bu zemîni
1685. Ki evvel kısmına Îrân dirler
İkinci kısmına Tûrân dirler
1686. Ol iki kısm dört ile kassâm
Meger her kısmına anuñ rub'dur nâm
1687. Cenûbı ikisi iki şimâli
İşitgil her birinden bu makâli
1688. Şu kim rub' şimâlüñ garbisidür
'Irâk arzından itdükde teseyyür
1689. Cezâyirden irişür Mısr u Şâm'a
Hem iklîm-i Rûm'a irince temâme
1690. Şimâli rub'ınuñ şarkî mânî
'Irâk'uñ milketinden bil hisâbı
1691. Geçer varur Horâsân zemîne
Dahı Ahvâz'a vü Vakvâk'a Çîn'e
1692. Bu rub'ınına kısm içinde Yûnân
Dimişlerdür meger iklîm-i Îrân
1693. İki rub'ı ki düşmişdür cenûba
Bilâd-ı zenc'dür hem çeşm u nûna
1694. Azı ma'mûrdur çogı harâbe
Beşerden kimse varmaz ol me'âba
1695. Hem anda vahş girmez ne uçar tayr
Ne anda mûr var ne mâr ider seyr
1696. Zemîni bölicek Yûnân didiler
Bu iki rub'ına Tûrân didiler

Fî zikri cihâti'l-hariceti mine'r-rub'i'l-meskûni

1697. Bu dördüñ birisin mikdâr-ı meskûn
Anuñ-çün didiler rub' aña meskûn
1698. Bulardan hârici arzuñ ne kim var
Tehîdür yürür anda cins-i deyyâr
1699. Orada kimse yok nesl-i beşerden
Bulınmaz anda nesne cân-averden

1700. Ki ya'nî cânibi kısmı şimâli
Irakdur şemsüñ aña ittisâli
1701. Kış olur altı ay anda dem-â-dem
Gice olur tevâtür altı ay hem
1702. Cevânibden cenûbı rub'uñ ucı
Hazîz-i şemsüñ andadur burûcı
1703. Yaz olur altı ay eser semûmı
Hem altı ay bahâr ider kudûmı
1704. Bu arzuñ kısm-ı şarkisinde yik-sân
Olur taglar olur bî-hadd u pâyân
1705. Havâsından uçamaz murg-ı tayyâr
Serâsından geçemez mûr u hem mâr
1706. Cihât-ı garbisin dahı temâmet
Tutupdur her taraf deryâ vü zulmet
1707. Kuru yir yokdur ol iki berden
İkâmet eyleye nesl-i beşerden

Fî zikri'l-ekâlîmi's-seb'a

1708. Şu berre kim iderler rub'-ı meskûn
Yidi kısm itmiş anı ehl-i kânûn
1709. Tabî'i kısm dimezler bu kısmı
Hutûtı vehmdür añla bu resmi
1710. Mülûk-i mâ-tekaddüm hikmeti-ile
Üleşdiler bu yiri kısmeti-le
1711. Ki her mülküñ biline tûl-ı 'arzı
Sınurı haddi vü iklîmi 'arzı
1712. Bile her biri milki milketine
Komaya bir birini milketine
1713. Çü böyle zabt oldı kısm-ı 'âlem
Bu kısm-ıla yüridi kısm-ı 'âlem
1714. Kılanlar yir yüzin bu resme taksîm
Komışlar ism her kısmına iklîm
1715. Sorarsañ her bir iklîmine haddi
Çekilür şarkisinden garba meddi
1716. Cenûbdan gider 'arz-ı şimâle

Niçe deryâya sahrâya cibâle

El-ekâlîmü'l-evvel

1717. Bu yididen biri iklîm-i evvel
Meger Hindistân oldı mükemmel
1718. Habeş mülki olur varsa cenûba
Hazar mevt-i zagâve arz-ı Nevbe
1719. Hem andadur Yemen'den mülk-i Mâra
Aña gir ra’dından şehr-i Sagâ
1720. Sınurıdur anuñ Keşmîr Mâçîn
Suzîdîl ü Hıtâ vü ‘Amde vü Çîn
1721. Kamu iklîm-i vâsi’dür arzı
Uludur cümlesinden tûl u ‘arzı
1722. Yüz elli fersah oldı anuñ eni
Hem üç biñdür özinüñ zemîni
1723. Ol iklîm ehl-i gâlib añla hikmet
Zuhal'den tutsa gerekdür tabî’at

El-iklîmü's-sânî illeyye fîhâ beytu'llâhi'l-harâmi

1724. İkinci kısm oldı arz-ı Sûdân
Var anda Hind ilinden niçe büldân
1725. Anuñ haddındadur Mekke Medîne
Geçer andan irer magrib zemîne
1726. Yemen'den hem Sebâ Tâyif Yemâme
Deñizden cidde-yi ‘Ummân u Tihâme
1727. İki bahr ortası Armûra şehri
Bilâd-ı Sind'den Manzûra şehri
1728. Düşüpdür müşterî bu mülke tâli’
Çıkar andan her iklîme bizâyi’

El-İklîmü's-sâlis fihâ beytül-mukaddes

1729. Üçinci kısm hem fevk-ı Yemen'den
Ki ‘Ubbâdân'a irişür ra’dından
1730. Anuñ haddında var bahr üzre Kulzüm
Süyût dir ahmîm ü kıla Rûm
1731. Diyâr-ı Mısr u hem arz-ı mukaddes
Nisâbûr ili Basra milketi pes

1732. ‘Irâk ehli vü mülki Horâsân
Bilâd-ı Vâsit ü Bagdâd u Kirmân
1733. Bu kısmuñ necmine dir Fars-ı Behrâm
‘Attâr durur didi hem kavm-ı Ervâm
1734. Meger burcı haml-i ‘akreb olupdur
Bu mülke ehl-i seyf enseb olupdur

El-İklîmü'r-râbi’

1735. Meger dördinci iklîm aña gâlib
Çü maşrıkdan çekilür sû-yı magrib
1736. Anuñ haddındadur yezd-i Sıfâhân
Semerkand u Necârâ vü Hemedân
1737. ‘Acemden medd olur geçer ‘Arabdan
Diyâr-ı garba irişür Haleb'den
1738. Ki varur Serehân'a ‘Askalân'a
İrişür Kırtusa Kayrevân'a
1739. Hem Afrikiye vü hem arz-ı Berber
Diyâr-ı Endülîs'den niçe kişver
1740. Dahı Kıbrıs'da Merkûs u Semârâ
Toreys u Rodas u Kartos u Vânâ
1741. Kılur hûrşîd ol iklîme tahakküm
Kim eflâk üzre oldur şâh-ı encüm
1742. Münîr-i saffa-yı ‘âlem durur ol
Niçün kim neyyir-i a’zam durur ol
1743. Budur hikmet kim ol iklîm-i râbi’
Güneşden tutsa gerekdür tâbı’

El-iklîmü'l-hâmis

1744. Meger ol yididen beşinci maksûm
Diyâr-ı şâm u ba’zı milket-i Rûm
1745. Anuñ haddındadur H^{V}ârezm-i Cürcân
Hacend ü Belh ü hem Karvîn keşân
1746. Bu kısma oldıgı-çün zehre ahter
Çıkar bu kısmdan sâz ehl ekser
1747. Niçe kim zehre kavvâl-ı semâdur
Makâmât issi vü sâhib nevâdur

El-iklîmü's-sâdis

1748. Nedür altıncı iklîm arz-ı Delam
Hazar a'mâli Türkistân ili hem
1749. Diyâr-ı Rûm'dan hem Konstantiyye
Tırabuzın'dan Ekfâ Ermeniyye
1750. Bu resm-ile olupdur nass-ı vârid
Kim ol iklîme tâli'dür 'Utârid
1751. 'Utâriddür çün eflâküñ debîri
Gerek Rûm ola hikmet ehl-i pîri

El-iklîmü's-sâbi'

1752. Bilâd-ı Selce durur yidinci adı
Ki Rûm'uñ ol durur âhir bilâdı
1753. Düşüpdür ol bilâduñ milkine uc
Şu yir kim ehldür Ye'cûc ü Me'cûc
1754. Kamusından giçi yidinci iklîm
Bu resme söylemişdür ehl-i taksîm
1755. Uzunı oldı biñ biş yüz ferâsih
İni yitmiş durur didi meşâyih
1756. Yidinci kısm yılduzı kamerdür
Ki evvelki felek aña makardur
1757. Anuñ-çün gâlibâ bu kısm ehli
Olur hüsn ü belâhat ehli hayli

El-arzu'l-mahsûfe evvelühümü's-sâbi'

1758. Meger iklîm-i sâb'adan añaru
Yakın bir memleket var aña togru
1759. Yirüñ ka'rındadur ol mülk-i mevsûf
Ki dirler ol diyâra arz-ı Mahsûf
1760. 'İmâret milketidür ol vilâyet
Ümemden anda itmişler ikâmet
1761. Şu deñlü hasfdür ol hasf-ı gâvir
Ki baksa görimez ka'rını nâzir
1762. Yolı yokdur o mülküñ bir mahalden
İnemez kimsene aña melâlden
1763. Gicede görinür anlaruñ odı

Çıkar günden yirüñ ka’rında dûdı
1764. Ne milletdür bilinmez ol halâyık
Meger kim gine ol Mevlâ vü Hâlık

Fî hâtemi'l-ekâlîmi

1765. Yidi iklîm kim vasf eylemişem
Saña nâm u nişânın söylemişem
1766. Degüldür her biri biñ vasf temâmet
Dimişem her birisinden ‘alâmet
1767. Kim ol kısm ol ‘alâmetle bulınır
Sınurı haddi anuñla bilinür
1768. Eger söylinse her biri temâmet
İl ü bâ-il vilâyet-bâ-vilâyet
1769. Geçer eyyâm u söz olur mutavval
Yidinüñ biri olmaya mükemmel
1770. Sözüñ hayrı budur kim muhtasardur
Velî her tarladan bu bir med durur
1771. İşâret-i kâfdur ehl-i nihâye
"*Ve hazel kadr ü fi'z-zikri kifâye*"

Fî zikri sâyiri'l-memâliki ve'l-büldâni ve’acâyibühâ

1772. Ser-â-ser yir yüzi kim memleketdür
Diyâr-ı milk ü dâr-ı saltanatdur
1773. Cihânda çok durur milk ü vilâyet
Ki yokdur hadd u ‘addine nihâyet
1774. Komışlar her birine mâ-selef ad
Çogı vîrân olupdur azı âbâd
1775. Koyalum anı kim vîrân olupdur
Diyelüm şunı kim ‘âmir kalupdur

Ve minhâ el-memleketi'ş-Şâmiyyeti ve hiye hamsetü ekâlîm ve minhâ Filistîn

1776. Didigüm memleketlerden biri Şâm
Anı biş kısm idüpdür sâhib aksâm
1777. Komış her birine ad ehl-i âyin
Ki Şâm-ı evvelüñ adı Filistîn
1778. Filistîn'e ta’alluk şehr cümle

Halîl ü beyt-i mukaddes Gaze remle
1779. Uzunı seyrle anuñ ata üc gün
Varur ‘arîşe tâ hadd-i leccûn
1780. İki günlikdür anı ata yik-sân
Erîhâdan varur yâdın insân

El-kısmı sânî Hûrân

1781. İkinci kısm adı oldı Hûrân
Ta’allukdur aña Bermük-i Bîsân
1782. Kasîr ü gûr u hem şehr-i Taberiye
Akar ardan suyı andan sarıya

El-kısmü's-sâlisü'l-Gûta

1783. Üçünci kısma Gûta didiler ism
Meger arz-ı mukaddesdendür ol kısm
1784. Dımışk oldı ulu şehrinüñ adı
Aña didi Hudâ zâtü'l-’amâdı
1785. Anuñ bir şehri dahı Ba’lbek'dür
Tırablîs biri biri gerekdür

El-kısmü'r-râbi’ Humus

1786. Velî dördünci kısm mülk-i Şâm'uñ
Meger Hums oldı adı ol makâmuñ
1787. Katâdeden yazılmışdur kitâbe
Yatur anda dimiş biş yüz sahâbe
1788. Oradadur zarîh ibn-i Leyd'üñ
Ki Hâlid durur adı ol şehîdüñ
1789. Tılısm itmişdür anda ehl-i esrâr
İçine girmez anuñ ‘akreb ü mâr
1790. Hamâ şehri vü Şîraz aña mirsâd
Dahı restân arz-ı hasanu'l-ekrâd

El-kısmü'l-hâmis Kanserîn

1791. Bişinci kısm Kanserîn'dür hem
Haleb oldı aña şehr-i mu’zzam
1792. Nazîri yok durur büldân içinde
Bulınmaz beñdeşi ‘umrân içinde

1793. Yanında bir mahal var adı Hîlân
Çıkar ol yirden iki nehr-i Seylân
1794. Kanâ-y-ıla gelür akar o şehre
Bulınur şehr içinde berre berre
1795. Velî kimse nişân virmez ol âbı
Ki nirden geldi kandadur serâbı
1796. Kimesne bilmez anuñ menba'ını
Ne yirden feyz olısar masna'ını
1797. Karâr-ı enbiyâ anda sahîhi
Orada sa'd u ensâr u zarîhi
1798. O mülke saydılar sermîn bânı
Hem Antâkiye şehri 'Ayn-tâb'ı

Fî zikri hudûdi memâliki'ş-Şâmiyyeti bâ serihâ

1799. Didiler mülk-i Şâm'a hadd-ı kable
Meger 'Arîş olur hem mülk-i remle
1800. Geçer tîh-i benî İsrâyil'e ol
Tebûk'e Tûr-ı Sînâ'ya varur yol
1801. Velî şarkîsi dir ehl-i hadâka
Beriyye var irişince 'Irâk'a
1802. Semâda dirler ol bîdâya nâmı
K'iner kışlar anı A'râb-ı Şâm'ı
1803. Şimâle hudâd u nehr-u Furât'ı
Cezâyir milkine irince Filât'ı
1804. Olur garbîsi anuñ bahra vâsıl
Ki bahr-ı mâlih olur aña fâzil
1805. Var anuñ sâhilinde çok medâyin
Kamusı Şâm mülkine mukârîn
1806. Uzunı Mısr mîlinden Furât'a
Sefer durur yigirmi günlik ata

Fî zikri şarki'l-memâliki'ş-Şâmiyye

1807. Dimişdür Mustafâ-yı makbûl-i der-gâh
Diyâr-ı mülk-i Şâm'a hayretu'llâh
1808. Bu mülküñdür Harâmeynü'ş-şerîfin
Ekâlim-i cihâna ol durur zîn

1809. Ezelden enbiyâlar merkezidür
Ebedden evliyâlar merkezidür
1810. Hem üçler yidiler kırklar makâmı
Mekânı kutb añla arz-ı Şâm'ı
1811. Celâl-ile sevâd-ı a’zam oldur
Cemâl-ile ‘urûs-ı ‘âlem oldur
1812. Anuñ-çün Şâm'a dirler mülk-i Şâm'a
Ki düşmişdür cihân vechinde şâma
1813. İrem bâgı diseler ol durur bes
Anuñ haddındadur arz-ı mukaddes
1814. Gazab kıldugı kimesneye Sübhân
Atar Şâm okı-y-ıla anı pinhân
1815. Çün ehl-i Şâm savtu'llâh olupdur
Anuñ-ıla ni’metu'llâh olupdur
1816. Hak'uñ oldıgı-çün hayru'l-bilâdı
Aña sâkin kılur hayru'l-’abâdı
1817. Mücerrebdür işi durur ezelden
Bu Şâm'a yagı olan her mahalden
1818. Mürîd olur vu irişmez murâda
Nizâmî devleti varur fesâda
1819. Şu kim ola şerîf iklîme yagı
Çerâgı ‘ömrinüñ dükene yagı
1820. Ki her kim Şâm içün baglar salâhı
İrişmez Şâm'ına ‘ömr-i sabâhı
1821. Hadîs içre dimişdür hayru'l-enâm
Kılupdur hayr-hak on ‘öşr-i aksâm
1822. Tokuz ‘öşrini Şâm'a virdi mâhid
Yidi iklîme virdi ‘öşr-i vâhid
1823. Didi on ‘öşr idüpdür şerî kassâm
Kalanı özge mülke birine Şâm
1824. Meger Şâm milketinde Şâm-ı sürûr
Helâk ola didi Deccâl-i a’ver

Fî memleketi't-Türk

1825. Memâlikden birisi milket-i Türk

Mu'azzam milketdür gâyet ol mülk
1826. Şimâlîden cenûba olsa taksîm
Düşüpdür şark etrâfa ol iklîm
1827. O mülküñ hânına hâkân dimişler
Melik asgar durur ol hân dimişler
1828. Görinmez degmeñüz kimseye hâkân
Yüzin görinmez adın işidür insân
1829. Velî bir yılda vardur bellü bir rûz
Kılurlar anuñ-içün âteş-efrûz
1830. Tekellüm ider oda hemhem-ile
Çıkar bir vehc ol oddan itse bile
1831. Eger yeşillige meyl itse ol vehc
Olur rahs u yagar çok yagmur u selc
1832. Eger aglıga olsa vehc-i meyyâl
Meger ol yılda olur kızlıga dâl
1833. Eger kızıllıga meyl itse âteş
Olur ol yıl kılıc u ceng ugraş
1834. Eger meyl itse ol vehc asfirâre
Düşe ol yıl vebâ mülk ü diyâra
1835. Eger meyl eylese ol od sevâda
Olur her kim melikdür ol bilâda

Fî memleketi Habeş

1836. Habeş mülkin gezen ehl-i seyâhat
Mu'azzam mülk dir vâsi' vilâyet
1837. Sorarsañ tûl u 'arzın evvel âhir
On iki yıl seyr ider müsâfir
1838. Kılanlar didiler ol milket-i seyr
Ucuzluk olur imiş ni'met ü hayr
1839. Menâbitler olurmış her cihâtı
Akarmış her taraf 'azb u fürâti
1840. Meger Nevbe diyârından bu kişver
Aña rûdur cenûbı tutsa dirler

Fî memleketi'z-zenc

1841. Habeş katındadur ol milket-i zenc

Didiler müntehâdur vüs’atı zenc
1842. Şu deryâ kim âdemîdür bahr-ı mâlih
Anuñ cenbindedür dir anı sâyih
1843. Begendü adlu var bir şehr-i ma’mûr
Kim oldur zenc iline taht-ı meşhûr
1844. Cezâyirler var anuñ bahr içinde
Veda’ çıkar o bahruñ ka’r içinde
1845. Şol iklîm evvelüñ garbîsi yik-sân
Olupdur zenc iklîmine büldân

Fî memleketi Berber

1846. Temâmet üçünci iklîme berâber
Meger garbı düşer iklîm-i Berber
1847. Sınurı yırakdur tâ âhir-i garb
Ki bahr-ı a’zama irişür ol derb
1848. Ol mülküñ ehli durur kavm-ı Câlût
Kim ol kavmı helâk eyledi Tâlût

Fî memleketi'n-Nevbe

1849. Firâvân milketidür mülk-i Nevbe
Düşüpdür Mısr arzından cenûba
1850. Dimişler görenler ol bukâ’ı
Üç yıllık milketdür ittisâ’ı
1851. Bir ulu şehri var Veylûle adı
Meger kim ol durur taht-ı bilâdı
1852. Mahberden yitişmişdür muhabber
Türâbında var anuñ ma’den-i zer
1853. Şu kim haddındadur Sûdân ilidür
Ki Sûdân ili anuñ evvelidür
1854. Oradan girü yokdur âl-i İslâm
Kim oldur âhir-i a’mâl-i İslâm

Fî memleketi Kerken

1855. Bir iklîm olur anuñ Kerken adı
‘Azîm iklîmdür anuñ bilâdı
1856. Nihâyetsüz durur il ü sipâhi
Yigen gör bir uludur pâdişâhı

1857. Hem ol iklîm içinde didi ‘ârif
Ki Sûdân ilinden çok tavâyif
1858. Vatan-gâh eylemişler ol diyârı
Geçürürler orada rûzigârı
1859. Hem ol iklîm olur hadd olsa kâbil
Zeheb ma’denleri arzına vâsıl
1860. Ve ger ol iklîm içinde bir nişâne
Çekilmiş togru hatdur bir mekâna
1861. Ol ile her kim varursa ümemden
Tecâvüz eyleyimez ol rakamdan
1862. Rivâyetdür ki tâcirler varurlar
Kaçan kim anda ol hattı görürler
1863. Dökerler anda ne varsa bızâ’a
Giderler dahı bakmazlar metâ’a
1864. Olar gider gelürler kavm-ı Sûdân
Getürürler zeheb bî-hadd u pâyân
1865. Getürdükleri altunları ol kavm
Kılurlar her metâ’a karşu bir kevm
1866. Giderler anlar u bunlar gelürler
Metâ’ı korlar altunı alurlar
1867. Eger satmasa tâcir ol bahâda
Gelüp irtesi iderler ziyâde
1868. Bularuñ anlaruñ varsa intifâ’ı
Bular altun alur anlar metâ’ı

Fî memleketi Dehdem

1869. Meger bir milket var adı Dehdem
Varur Kerken ilinden aña âdem
1870. Sorarsañ ol ilüñ râh u diyârın
Tutar magrib sarı deryâ kenârın
1871. Ki var bir fev’a kavmı ol mekânuñ
Biri birini yirler ehli anuñ
1872. Bir ululları var hâkim ilinde
Melikler milketler var elinde
1873. Var anuñ şehr içinde bir hisârı

Oturur dâyim anda şehriyârı

1874. Hisâr içinde bir ulu sanem var
Ki ‘avrat sûretinde şekl ü girdâr

1875. Ulu gice ne kim var harc idüp mâl
Varuban hac iderler anı ol sâl

Fi'l-memâliki's-Sîne ve Sîni's-sîne

1876. Memâlikden birisi milket-i Çîn
Dimişler seyr idenler anuñ içün

1877. Var üç yüz deñlü şehri mülk-i Çîn'in
Harâbı yokdur aslâ ol zemînüñ

1878. Cezâyirler ki gelmez intihâya
Alupdur bahr ol iklîmi araya

1879. Müsâfir seyr idicek ol zemîne
Yidi deryâ geçer varur sefîne

1880. Ki beñzemez biri birine miyâhı
Kokusı lûbı içindeki mâhi

1881. Ulu taglar olur Çîn'üñ zemîni
Yapupdurlar orada şehr-i Çîni

1882. Dimişlerdür varanlar şehr-i Çîn'e
Cezîredür düşüpdür bahrlar içine

1883. On iki kapusı vardur o şehrüñ
Kim açılur kamu üstine bahruñ

1884. Her iki taguñ arasında bir bâb
Yapulmışdur bu resme on iki bâb

1885. Hudûdında bilâd-ı Çîn Çîn'üñ
Meger bir bâb var iklîm-i Çîn'üñ

1886. Ki oradan girilür mülk-i Çîn'e
Dahı yirden varılmaz mülk-i Çîn'e

1887. Bu resme kim Tatar iklîm-ile Lân
Arasında Demür Kapu'dur iy cân

1888. Rivâyet böyle olmışdur mukarrer
Ki vardur Çîn ilinde ma’den-i zer

1889. Oradan haml idüp altunı tüccâr
İletür her diyâra bulsa bâzâr

1890. Çıkar ol milketden san'at-ı nakş
Hem ol yirde bulınur gâyeti nakş
1891. Haberde ravîler kılmışdur isnâd
Ki vardur Çîn ilinde her bir üstâd
1892. Cihânda söylenür nakkâş-ı Çîn'üñ
Varur her mülke nakş ola zemînüñ
1893. Eger tahrîr idüp nakş itse tasvîr
Kılur her sûreti yirinde tahrîr
1894. Cenûbı cânibine bu zemînüñ
Düşüpdür didiler iklîm-i Çîn'üñ
1895. Şimâlindedür anuñ mülk-i Hamrân
Ki Hamrân suyı üzredür o büldân
1896. Ulu şehri o mülküñ şehr-dâr âb
Mecûsîdür varı şeyh eger şâb
1897. Kabîhü'ş-şekl olur ehli begâyet
Bilâdü'ş-şemsdür ol mülke şöhret
1898. Şimâlinde yalıdur sınf-ı bahrı
Yapılmışdur orada Sınf şehri
1899. Ulu şehrinüñ adıdur halîfât
Yalıdur Hâlifûr ol yire bi'z-zât
1900. Çekilür sınf-ı bahrından çü tûlı
Varur Hamrân ırmagına yolı
1901. Nişâdir tag eteginden geçer ol
Varur aksâ-yı Çîn'e irişür yol
1902. Bir a'zam şehri vardur adı Balkan
Çogı kâfir durur azı müselmân
1903. Müselmân hükm ider ol mülke ekser
Hem ol mülke yalı bir memleket var
1904. Bilâd-ı Hânukvâ dirler ol arza
Mu'azzam memleketdür tûl u 'arza
1905. Bir ulu tag var ol yirde haylî
Ki düşer Hânkvâ şehrine zilli
1906. Bir a'zam kal'a var üstinde anuñ
K'oturur hânı anda Hânkvâ'nuñ
1907. Şimâli şarkı biri yöresidür

Hıtâ vu Türk ü Çîn'üñ arasıdur
1908. Şimâli yanısı hem ol mekânuñ
Zemâlîdür cibâl-i Belhur anuñ
1909. Cihâtı şarkîsidür bahr-ı a'zam
Kim oldur ucı iklîm evvelüñ hem
1910. Gelür garbî beyninde berâber
Şol il kim adıdur Hamrân-ı asgar
1911. Ki dirler ol bilâda Çîn u Mâçîn
O mülküñ şarkıdur milket-i Çîn
1912. Olur şehri anuñ Hamrân'adur nâm
Var anda kâfir ü hem ehl-i İslâm
1913. Güzel iklîmdür bu bâg u bostân
Meyâ vü meyve vü atyâr u elhân
1914. Bu mülküñ Tâce durur ulu şehri
Kim akar ortasında Tâce nehri
1915. Hem oldur dâr-ı mülki ol zemînüñ
Oturur hânı anda Çîn-i Çîn'üñ
1916. Dahı bir iki vardur şehri ma'mûr
Biri Mihrâc şehri biri Belhûr

Fî memleketi Hind

1917. Memâlikden biri Hindüstân'dur
Mu'azzam mülk arz-ı bî-kirdândur
1918. Düşüpdür mülk-i Hind'üñ şark yanı
Şol iklîm-i evvel iklîm-i sânî
1919. Bu mülküñ Keng şehri üzre meşhûr
Ki var bir Keng adlu şehri ma'mûr
1920. Karışdugı mahalde bahra bu nehr
Var anda Yıraklı'dur adı bir şehr
1921. Dahı tûsâ-yı tâne tâniş iy cân
Alîmûnlar durur Hind'e bu büldân
1922. Yalıdur garbisinde arz-ı Belvân
Ki Sendâbûs Sekbîs aña büldân
1923. Bu iki mülke dir ehl-i rivâyet
Ki vardur kırk biñ karye 'imâret

1924. Menîbâr arzı hem aña yalıdur
Ki dilde adı anuñ Fulful ilidür
1925. Var anda isteseñ her bir ümemden
Müselmânlar ‘Arab'dan hem ‘Acem'den
1926. Niçe ulu şehr var ol ilde haylî
Birisi Hintbâz biri Delîli
1927. Birisi Keynbâd u biri Çânpür
Ki bunlar Hind iline taht-gehdür
1928. Zekâ vu sâhibü'l-’akl olur ili
Hüner ehli ulu her işde haylî
1929. Yakındur Sulyân mülki ol zemîne
Var anda bahr üzre iki mîna
1930. Hem andan girü arz ger vardur
İdilmez andan añaru teseyyür
1931. Dimişdür ger Verâ şehrinde sefâr
Murassa’ cevher-ile bir sanem var
1932. Meger küffâr-ı Hindân'ı temâmet
Gelür her yirden iderler ziyâret
1933. Rivâyetdür ki bir yıllık mahaldan
Ziyâret kılur anı her milelden
1934. Dir üstüne sürünür gelürler
Ki ya’nî ol büte ‘izzet kılurlar
1935. Ya hûz yüz üstine tuta düşe hem
Gelürmiş ol büte kimince âdem
1936. Kişi var ol büte gelüp bakarmış
Hemân öz özini oda yakarmış
1937. Yetüp kül oldıgından soñra küllî
Saçarlarmış külini bahra küllî
1938. Rivâyet böyledür kim hep o küffâr
Tenâsüh mezhebine kılur ikrâr
1939. Bu tenden ya’nî olsalar revâna
Bulurlar bundan ahsen ten revâna

Fî memleketi Hindi'l-hâric ve'l-Hindi'd-dâhil

1940. Meger Hind mülkin didi kâyil

İkidür biri hâric biri dâhil
1941. Şu kim hâricdür ol mülke olur behr
Gelür iki yüz seksen iki şehr
1942. Şu kim dâhildür ol Hind ü zemîne
Gelür ol dahı altmış biş medîne
1943. Ki vardur ol mahalde küre-yi sîm
Hem andan aşaga vardur bir iklîm
1944. Yürürler kavm anuñ cümle ‘üryân
Ki yirler nirede bulsalar insân
1945. Olardan añaru var bir yakın yir
Çog olur ol mahalde neml-ile mûr
1946. Katı gürbüz olur fîli muzahham
Gelür her nemli bir sekden mücessem
1947. Tutupdur bir tavâyif ol bilâdı
Benükejdüm durur ol şehrüñ adı
1948. Olaruñ cildine kâr itmez âhen
"*Ta’alâ'llâhu Subhâne'l-mükevvin*"

Fî memleketi Hind

1949. Meger şarkî yañası ehl-i Hind'üñ
Ser-â-ser mülkidür iklîm-i Sind'üñ
1950. Bularuñ dahı vardur bir lisânı
Ki bilmez Sind ehli ol beyânı
1951. Kılanlardan bu iklîm-i teseyyür
Rivâyetdür ki Mes’ûdî dimişdür
1952. Ta’alluk Sind iklîmine her sü
Ki vardur yüz yigirmi biñ kadar gû
1953. Meger Fâris deñizi üzre meşhûr
Ki Dünbel adlu var bir şehr-i ma’mûr
1954. Akuban Kâbilistân nehri taşkun
Deñize girdügi budur alimûn
1955. Meger bir şehr var Meltân adlu
Dahı Beytü'z-zeheb'dür dilde yâdı
1956. Ki her tâcir ki ol mülke celebdür
Alup getürdigi gâlib zehebdür

1957. Bir ulu şehri vardur adı Lâhûz
Karâr anda kılupdur şâhı her rûz
1958. Adı Mansûra bir şehri var âbâd
Olupdur nehr-i Sihrân üzre bünyâd
1959. Otuz biñ güni var ma'mûr o şehrüñ
Müselmândur kamu yok asl-ı küfrüñ
1960. Dahı bir şehr vardur Kandehârâd
Mu'azzam şehrdür hem ili âbâd
1961. Göçer konar kamu ol ilüñ ehli
Katı hayr ehli olur ehl haylî
1962. Tahmedâş dir bu ile arz-ı Tûrân
Ki bir vâdi üç günlik bu büldân
1963. Hem ol ovadadur Kasdâr şehri
Kim akar ovadan Tûrân nehri
1964. İkinci milketden tutıcak yol
Üçünci milketüñ ser-haddıdur ol

Fî memleketi Kûşi'l-hâric ve Kûşi'd-dâhil

1965. Hem iki milket var adların bil
Ki dirler Kûş-i hâric Kûş-i dahil
1966. Şu k'adı Kûş-i hâricdür o büldân
Meger kırk üç medînedür yir insân
1967. O kavmüñ yidügi agaç gögidür
Kılurlar tenlerine otdan tesettür
1968. Biter ol yirde fülfül-dâr-ı çini
K'içicek andan añaru zemîni
1969. Ki dirler Kûş-i dâhil aña iy cân
Hem anda bir cebel var tolu insân
1970. Yidügi anlaruñ âdem etidür
Olardan ilerü kılsa teseyyür
1971. Meger bir kavm var yidügi mâhi
Centaba'dur olaruñ tutsa râhı
1972. Hem anda bir ümem vardur tururlar
Gice işlerler gündüz uyurlar

Fî memleketi Kirmân ve Fâris

1973. Mu’azzam milketdür arz-i Kirmân
Vilâyetdür tolu mülki firâvân
1974. Ekâlîme üçüncidür bu iklîm
Bu resme söylemişdür ehl-i taksîm
1975. Ki vardur bir şehr Fendâbil adı
Niçe ulu şehr var anuñ bilâdı
1976. Birinüñ adı Kirmâşîr'dür hem
Akar ol şehrden bir nehr-i a’zam
1977 Sücüstân-ıla Kirmân'a miyâne
Çoh ulu şehr vardur yegâne
1978. Hem ol ilden durur yezd-i Sıfâhân
Dahı Rey şehri vü mülk-i Horâsân
1979. Ulu taglar durur hem ol aralık
Var anda her tavâyifden halâyık
1980. Dahı bahr üzre var bir mîna gürbüz
‘İmâret milketdür adı Hürmüz
1981. Ki Kirmân arzına oldur nihâyet
Temâmet olur ol ada bu vilâyet
1982. Bunuñ garbı Fâris bilâdı
Meger bir şehr var Astahar adı
1983. Ki anı yapmışdur Behrâb sultân
Olupdur ‘âkıbet ol şehr vîrân
1984. Sibâbek adlu vardur bir vilâyet
Kılupdur anı âhir ‘imâret
1985. Anuñ şehrine dirler şehr-i Beyzâ
Ki var bir kal’ası isfîd ü garrâ
1986. Bir ulu şehri var Şîrâz-ı ‘Örfî
Ki yapmışdur Muhammed ibn-i Sakfî
1987. Sınurıdur Semerkand u Necârâ
Kam u Sâve Şeşter ister Ava
1988. Hacend ü Belh u Dînâ vü Nedv-i Cürcân
Tımîs Serhas u Kızvîn Kâşâ

Fî makûli'ş-şâ'ir

1989. Memâlikler ki bunda zikr olupdur
Şuña kim gılm irişdi yazulupdur

1990. Egerçi çok durur 'âlemde iklîm
Didük size şunı kim oldı ta'lîm

1991. Şu yirler kim rivâyetle bilindi
Müsâfürlerden istifâr kılındı

1992. Tevârîh ehl anı cem' eylemişdür
Kamu dillü dilince söylemişdür

1993. Dimişem ben dahı bâ-vasi' mikdâr
Şunı kim bilmişem dilimce her bâr

1994. Rivâyet eyleyenlerden lisânum
Hikâyet eylemişem tercemânum

Fî beyâni kıbleti külli memleketi illâ nahvi'l-kıbleti ve'l-Ka'beti şerefeha'llâh

1995. Mühendisler dimişler sürre-yi hâk
Diyâr-ı Ka'be'dür çün kutb-ı eflâk

1996. Düşüpdür safha-yı arz üzre vüsta
Nite kim dâyire içinde nokta

1997. Bu yir yüzi hep aña hûl olupdur
Cihân anı miyânına alupdur

1998. Tefahhus kılsañ ol zât-ı şerefde
Düşüpdür her vilâyet bir tarafda

1999. Gel indi iy musallî kıbleñi bil
Mukâbil tur namâzuñı aña kıl

Kıbletü'ş-Şâm ve mâ bihâ mine'l-memâlik

2000. Meger mîzâb-ıla hem rükn-i şâmı
Arasına mukâbil añla şâmı

2001. Togar necm-i sehîl andan yañada
Binâtü'n-na'ş kalur mâverâda

2002. Kılur ba'zı şehrini tasavvur
Tırâblus Hame Hams u Haleb'dür

2003. Dahı Şâm'a mukârin olan iklîm
Mukâbildür buña dîn ehl terkîm

Kıbletü Diyâr-ı Bekr ve mâ yelîhâ

2004. Mukâbil rükn-i şâmı vü makâme
Diyâr-ı Bekr düşmişdür imâme

2005. Dimişler matla’ ceddi olur anı
Alıcak mâverâya Ferkandân'ı

2006. Ne indi düşüpdür ba’zı o yire
Rehâ vü Hasen Keyf ü Cezîre

2007. Diyâr-ı Bekr'e peyveste diyâra
Kamu kıble düşüpdür uşbu ara

Kıbletü Fâris ve mâ yelîhâ mine'l-memâlik

2008. Makâm-ı bâb arası dir nigeh-bân
Olupdur kıble-yi mülk-i Horâsân

2009. Bu arzuñ kıblesinden ba’zı mahlûk
Tulû’ ider dimişler necm-i ‘ayyûk

2010. Yalıdur aña Nîsâbûr-ı âbâd
Salim'dür Kûfe vü H^{v}ârezm ü Bagdâd

2011. Bulara muttasıl olan vilâyet
Buña karşu düşüpdür temâmet

Kıbletü Fâris ve mâ yelîhâ mine'l-memâlik

2012. Şu bâb-ıla Hacer esved miyânı
Diyâr-ı Fâris'e kıble bil anı

2013. Şu yir kim togar anda Nesr-i tâyir
Bu mülküñ kıblesidür añla zâhir

2014. Anuñ ba’zı diyârıdur Sıfâhân
Dahı Ahvâz u hem iklîm-i Kirmân

2015. Buña togru ne iklîm olsa cümle
Düşüpdür buñası aña kıble

Kıblet-i zence ve mâ yelîhâ mine'l-memâlik

2016. Meger rükn-i ‘Irâkı vü Yemânî
Düşüpdür zence kıble yok mekânı

2017. Mukâbildür bu mülke zîr ü bâlâ
Bakarsañ matla’-ı necm-i serâya

2018. Bilâd-ı Nevbe'dür ba’zı diyârı
Habeş iklîmine arz-ı kenârı

2019. Eger Hind ü eger Hindüstân'dur
Cemî'i kıblesine bu nişândur
2020. Togıcak sol göz üstine süreyyâ
O mülküñ kıblesidür yokdur illâ
2021. Diyâr-ı Mısr'dandur arz-ı Sûdân
Bilâd-ı Endülis'dür şehr-i Karvân
2022. Niçe kim gide magribden yaña arz
Bu anuñ kıblesindür tûl ger 'arz

Kıblet-i Mısr ve mâ yelîhâ mine'l-memâlik

2023. Gel iy vâzi' işit sözin hikmetüñ
Gerek kim var-ısa tab'-ı selimüñ
2024. Dilerseñ vaz' idesin bir 'imâret
Eger köy ü eger şehr ü vilâyet
2025. Gerekdür seyr idüben yir yüzinde
Yüriyesin yücesinde düzinde
2026. Bulasın bir mekânı k'ola 'âli
Şimâlinden yaña düşe cibâli
2027. Çok ola aña garbi havâsı
Öñi sahrâ vü tag ola verâsı
2028. Düşe bir ulu su garbi yine
Furât ola yüriye anda sefîne
2029. Kim ol bahruñ yüzinden esüben rayh
Vire enfâslar ol yire tervîh
2030. Niçe ulu sular olup divâna
Basa yirlerin aka ol mekâna
2031. Aka tayyâr ola turmaya anı
Serî' ola suyuñ ıztırâbı
2032. Yigende savug olmaya şitâbı
Katı issi almaya yazın havâsı
2033. 'Ale't-ta'cîl irişüben nebâtı
Dönüp geçeye tizde hazravâtı
2034. Müsâyifler ola yaylamag-içün
Müşâtlar ola kışlamag-içün
2035. Bulıcak uşbu vasf-ıla mevâzi'

Revâdur yapsañ anda Mısr u câmî'
2036. Bulıcak böyle bir hâk ü su-yı mâd
Yaraşur yapsañ anda şehr-i Bagdâd
2037. Anuñ tek yir dime pek menzil ü dâr
Kapusı şarkı kâruñ didi mi'mâr
2038. Binânuñ kim ola kapusı şarkî
Güneş togsa düşer içine şevkı
2039. Buhâr arzından olan kudûret
Güneş görse gider şöyle ki zulmet
2040. Nite kim düşicek şebnem fezâya
Güneş görse yine kalkar havâya
2041. Şu yirde kim güneş kılmaz sirâyet
Zarardur anda abdâna ikâmet

Fî temsîli'l-bünyân 'alâ terkîbi benî âdem

2042. Meger bir hâne-yi ma'mûr-ı 'âkıl
Kılupdur cism-i insâna mümâsil
2043. Esâsı hânuñ dir ehl-i bünyân
Yine beñzer meselde 'acz-i insân
2044. Dimâga mümtesildür gurfe-yi dâr
Serâ-yı beytdür hem püşt-i kirdâr
2045. Derine anuñ agzı oldı mürteb
İki kânat kapusında iki leb
2046. Depesine başa beñzetdi üstâd
Burnına sadr didi ehl-i bünyâd
2047. Meger gözlerden ol eve menâzir
Burundur bâd hibbi añla bir bir
2048. Nedür dehlîz hâna nâ-yı hulkum
Serâ-yı sahn sürre oldı ma'lûm
2049. Vi'âlardur hazîne vü hûristân
Ne durur kalb çün beyt-i zemistân
2050. Dimişler ma'dedür ol evde mutbah
Şarâb-hâne cigerdür añlayu bah
2051. Nedür bi'l-va'a ol eve mesâne
Ma'âdur çâh-ı haşv anda miyâne

2052. Nedür ol hânenüñ dîvâdı azlâ’
Nedür a’sâb ol bünyâda acdâ’
2053. Ne durur sîvası ol hânenüñ lahm
Nedür direkleri a’zâde key ‘azam
2054. Dimâg ortasıdur eyvân azher
‘Işâ-yı magz oldı perde-yi der
2055. Hakîkat nefs oldı sâhibü'd-dâr
Havâs oldı aña huddâm her bâr

Fî temsîli terkîbi benî âdem ‘alâ bünyâni'l-kal’a

2056. Bu iklîm-i vücûd içinde muhkem
Cesed bir kal’adur ‘âlî vü a’zam
2057. Velî bu kal’a görseñ her evkât
Hassâr itmiş durur cind ü beliyyât
2058. Sipâh u havf u cevr ü rûzigârı
Kuşamışdur yidi kat bu hisârı
2059. Çevirmişdür anı ceyşü'r-rezâya
Atar üstine anuñ sehmü'l-menâya
2060. Kurıdur müncefîkı cevr-i eflâk
Döker cevv-i ‘anâdan seng-i ihlâk
2061. Zamân atdukça bu top mihandan
Yakar şerâfeler burc-ı bedenden
2062. Nazar ile bu celh-endâz-ı çarha
Tutupdur cân nişânın tîr-i celha
2063. Kazâyasın kûrub-ı dest-i zamâna
Kader sehmîn atar gözler nişâna
2064. Külengî-kerd şöyle rûzigârı
Esâsın nakb ider leyl u nehârı
2065. Yürür üstine her eyyâm ider hayf
Gehî cünd-i fenâ ki leşker-i hak
2066. Hisâr olsa bu resme def’a def’a
Nice turmış vire yâ Rab bu kal’a
2067. Zamânı mihnetüñ reybü'l-menûnı
Kılısar bunları âhir zebûnı
2068. Alınur lâ-cerem bu burc-ı bünyâd

Yakılur ‘âkıbet bu deyr-i âbâd
2069. Gidüp tûfân yir yüzinde ilkin
Yapıldı karye-yi sevk-ı semânı
2070. Ki kırk insân imiş çıkup gemiden
Varup ol karye-yi ma’mûr iden
2071. O tûfân akdugından soñra ‘asra
Mudenden evvelâ yapıldı Basra

Fî zikri'l-Medîneti ve'l-Ka’bei'l-müşerrefe Şerrefeha'llâhu Ta’âlâ

2072. Rivâyetdür ki Batlîmûs-ı hikmet
Sayupdur müdn-i dünyâ-yı temâmet
2073. Meger dört biñ iki yüz şehr-i âbâd
Olupdur yir yüzinde didi bünyâd
2074. Velî andan berü dönmek-ile devrân
Yıkıldı vü yapıldı niçe büldân
2075. Kamunıñ eşrefidür şehr-i Mekke
Olaruñ eltafıdur şehr-i Mekke
2076. Hudâ'dan emr oldı Cebrayil'e
Kim inüben selâm ider Halîl'e
2077. Aña göstere kim vasat zemîne
Hicâz arzında yapa bir medîne
2078. Hem o şehrüñ koya adını Mekke
Vire her memleketden aña sikke
2079. Yapa Allâh içün ol yire bir beyt
Zihî Mevlâ te’âlît te’âlît
2080. Kıla orada Beytu'llâh bünyâd
Koya hem Ka’betu'llâh ol yire ad
2081. İşâret böyle olıcak Halîl'e
İcâbet eyledi emr-i Celîl'e
2082. Orada eyledi ol şehri âbâd
Hem ol şehr içre kıldı bünyâd
2083. Rivâyetdür ki gelüp bir gımâme
Bırakdı zıll-ı beyt olan makâma
2084. Anuñ zıllı düşen mikdâr arzı
Esâs itdi yapdı tûl u ‘arzı

2085. Hacer-i esved koyılan rükne dîvâr
İrişicek aña emr itdi Cebbâr
2086. Ki vardur bakısar arzında bir taş
Hacer-i esveddür adı muntazır taş
2087. Yaratmış anı rûz-i ezelden
İmâmetdür komışam ol cebelde
2088. Getür ol taşı koy rüknine beytüñ
Yapuban çık çagır üstine beytüñ
2089. Digil kim iy cihân halkı temâmet
K'aluñ bu beyti idüñ hacc ziyâret
2090. Getürdi taşı kodı ol arada
Bitüben Ka'beyi kıldı Minâ'da
2091. Kim işitdi anı ehl-i cihânuñ
İrişdi şarka garba savtı anuñ
2092. Âsârlar sulbına irişdi ol ün
Analar rahmine kavuşdı ol ün
2093. Gelür gelmiş ne kim varsa beşerden
İşitdi ol üni 'avratdan erden
2094. İşidenler didi "*lebbeyk lebbeyk*"
Cevâbı eylediler "*sa'deyk sa'deyk*"
2095. İşidenlerdür ol savtı temâmet
İdenler Ka'betu'llâh'ı ziyâret
2096. Semâ' idenler oldı ol kelâmı
Kılanlar hacc şol beytü'l-harâmı
2097. Rivâyetdür ki yitmiş biñ kadar hâc
Anı hacc itse gerek yılda iy hâc
2098. Bulardan eksük olsa anda sâlik
Tamâm itse gerek durur melâyik
2099. 'Atanlar ehl terk idüp vatanlar
Dökerler mâl u çekerler mihenler
2100. Tavâyifler kılur 'azm mesâfe
Beriyyeler çeker gelür tavâfa
2101. Bu dünyâ kisvetini kılur ihrâm
Giyerler tenlerine setr-i ihrâm
2102. Baş açuk yalın ayak çeşm-i giryân

Yürürler gice gündüz zâr-ı sührân
2103. Yüz urup çagırurlar Hakk'a "*sa'deyk*"
Dahı "*lebbeyk Allâhümme lebbeyk*"
2104. Hacer-i esved ki rüknindedür ol taş
Sürerler halk ol taşa göz-ile kaş
2105. Kılurlar hayr hem ihsân iderler
Virürler sadaka vü kurbân iderler
2106. Egerçi karadur billûra beñzer
Karañudur velîkin nûra beñzer
2107. Rivâyet böyledür ol taş ezelde
Ag imiş koyulıcak ol mahalde
2108. Sürilmekden yüzi ehl-i günâha
Dönüpdür ag-iken levni siyâha
2109. Rivâyetdür ki dimişdür kıtâda
Yog-ıdı bir binâ vech-i serâda
2110. Ki vaz' itdi bu beytu'llâh vâzı'
Bunuñ üzre durur hem nass-ı katı'
2111. Var-ısa dahı bu vazı'a döküldi
Binâsı resmi bu nev'a döküldi
2112. Meger tûfânda soñra yıkıldı
Halîlu'llâh anı bünyâd kıldı
2113. Halîlu'llâh'dan soñra o bünyâd
Harâb oldı Kureyş eyledi âbâd
2114. İricek ibn-i Hattab'a hilâfet
'Ömer ya'nî ki Fârûk hükûmet
2115. Gününde buldı kesret ehl-i İslâm
Sıgışmaz oldı beytu'llâh a'vâm
2116. Alup havlinden anuñ çog mevâzi'
Ulaşdur didiler aña oldı vâsi'
2117. Halîfe olıcak hem ibn-i 'Affân
Hilâfet şehriyârı ya'nî 'Osmân
2118. Ziyâde itdi ol dahı Haram'den
Ki sıga gelse aña her ümemden
2119. Şu 'ahde dik ki ibn-i zübeyr'üñ
Özine kavm-ı Husn ibn-i Nümeyr'üñ

2120. Ya’nî kim bir dem ‘adâvet eylediler
Hicâz ilini gâret eylediler
2121. Meger ol vak’ada astâr-ı Ka’be
Oda yandı bile dîvâr-ı Ka’be
2122. Pes andan soñra kıldı anı ma’mûr
Zübeyr'üñ oglı ‘Abdu'llâh meşhûr
2123. Zübeyr oglı güninden soñra iy hâc
Yıkıldı idi yapdı yine hüccâc
2124. Şu vaz’a kim Halîl itmişdür âbâd
Mü’ebbedden bu güne dik o bünyâd
2125. Riyâset iricek ibn-i Kilâb'a
Ki yapdı dâr-ı nedve ol me’âba

Fî beyâni'l-haddi'l-harâmi'ş-şerîfvetavassatahu bi-vechi'l-arz

2126. Beni şehrî yolından ehl-i ta’lîm
İrişince didi mâdûn-ı ten’îm
2127. Sayarsañ hendise ‘ilmi-le üç mîl
Meger haddi haramdur bî-gümân bil
2128. Hem altı mîl olur râh-ı Yemen'den
Rivâyet böyle olmış ehl-i fenden
2129. Tutarsañ fâsıla râh-ı ‘Irâk'ı
Ki kûh-ı munkatı’dan itirâkı
2130. Yidi emyâle dik hadd-ı haramdur
Hisâb râstdur bî-piş ü kemdür
2131. Yidi emyâl olur seyrân-ıla hem
Tarîki Tâyif'i hadd itse âdem
2132. Eger Cu’râne yolın tutsa insân
Tokuz emyâl olur dir ehl-i hasân
2133. Tarîki Cidde'den aña revân mîl
Haram haddi dimişdür ehl-i te’vîl
2134. Nebîden bu hadîs-i muhteremdür
Ki yirüñ sürresi Beytü'l-Harem'dür
2135. Nite kim kutb-ı encüm dir müneccim
Gögüñ bir necmdür vasatda kâyim
2136. Felek bir dâyiredür hem-çü pergâr

Bu yılduz noktadur kulâbı devvâr
2137. Turupdur Ka’betu'llâh Hudâ'dur
Felekde hem-çü hatt-ı istivâdur
2138. Semâ ortası ol arz ortası bu
Anuñ-çün bir birine geldi karşu
2139. Muhakkak bil ki oldur eşrefü'l-arz
Çü dünyâ göbegidür tûl ger ‘arz
2140. Rivâyet eylemişdür Ka’bu'l-ahbâr
İrişmişdür hem andan bize ahbâr
2141. Ki beytü'l-mukaddes oldı vasat gabrâ
Kim anda haşr olısar ehl-i dünyâ

Fî şerefi'l-Ka’beti şerrefeha'llâhu ve ‘azzamehâ

2142. Günehler durur ne bulmaga tîmâr
Varur ol işüñe dâyim güneh-kâr
2143. Ol itdükde olur ‘afv-ı kebâyir
Olur ol kapuda mahv-ı sagâyir
2144. Makâm-ı rahmet oldur mü’minîne
Ümid-i ‘afv oldur müznibine
2145. Müşerref cây-gâhdur Ka’betu'llâh
Mu’azzam bâr-gâhdur Ka’betu'llâh
2146. Harîm-i muhterem beytü'l-haramdur
Şerîf-i muhteşem beytü'l-haramdur
2147. Cihân bir cisme beñzer cânı Mekke
Kerâmet gevherinüñ kânı Mekke
2148. Şerîf oldıgı-çün arzı Hicâz'uñ
Olupdur kamuya farzı Hicâz'uñ
2149. Hem oldur âsitâne-yi İlâhi
Kamu başlaruñ oldur secde-gâhı
2150. Ki burc-i matla’ nûr-ı Hudâ'dur
Vatan-gâh-ı Muhammed Mustafâ'dur
2151. ‘Arab'dan Hâşimî'ler hânedânuñ
‘Arab ‘Arab'a Kureyşîler mekânı
2152. Makâm-ı mevlididür enbiyânuñ
Cihânuñ cânı vü cânı cihânuñ

2153. Kimüñ kim ola Hak tevfîki yoldaş
Koya ol asitâne ‘âkıbet baş

el-Münâcât

2154. İlâhi hakkı-çün Beytü'l-Harem'üñ
Harîmi hürmeti-çün ol makâmuñ
2155. Makâm u minber ü mihrâb hakkı
Hatîm u halka vü mîzâb hakkı
2156. Hacer-i esved adı-çün hakı-çün
Safâ vü Merve vü zemzem hakı-çün
2157. Ol işikde dökilen yaşlar- içün
Türâbında koyılan başlar-içün
2158. Anuñ içinde zâyirler hakı-çün
Gice gündüz mücâvirler hakı-çün
2159. Hem ol âhir zamân peyamberi-çün
Nübüvvet milketinüñ sürûrı-çün
2160. Risâleti kerâmâtı hakı-çün
Münâcâtı ‘ibâdâtı hakı-çün
2161. Cemâli behcet-içün ol habîbüñ
Celâli ‘izzet-içün ol tabîbüñ
2162. Ulu ciddi Halîlu'llâh hakı-çün
Halîl oglı zebîhu'llâh hakı-çün
2163. Makâmuñda nebîler ‘izzeti-çün
Cenâbuñda velîler hürmeti-çün
2164. Kelîmu'llâh-ı Mûsî hürmeti-çün
Mesîhu'llâh ‘Îsî hürmeti-çün
2165. Elâ iy pâdişahlar pâdişâhı
Bu ibn-i Bâlî'den ‘afv it günâhı
2166. Yaz anuñ nûr-ı rahmet-le ber’âtın
Sahîfinden gider sil seyi’âtin
2167. Cemâlüñ hakkı-çün anı karîb it
Aña rev it tecellâsın nasîb it
2168. Götür gözinden ayrukluk hicâbın
Aña ‘arz eyle kurbet âfitâbın
2169. Harîm ü hürmetüñe mahrem eyle

Enîs-i ünsüñ-ile hem-dem eyle
2170. Vir aña lutfuñ-ıla nâme-yi ‘ıtk
Makâmın eyle anuñ mak’ad-ı sıdk
2171. İlâhi bu du’âyı bî-riyâ kıl
Cemî’i ehl-i İslâm'a revâ kıl

Fî zikri medîneti Beyti'l-mukaddes ve'l-mescidi'l-aksâ

2172. Buyurmışdur hadîs içre peyamber
Haber virür peyamber'den Ebû zer
2173. Yapıldı Ka’be vü kuds-i mükerrem
Mesâcidden bu yir yüzinde akdem
2174. Velî dirler ki biş yüz yıl mu’ahhar
Yapıldı Ka’be-yi kuds-ı münevver
2175. Kitâb içinde şöyle oldı mevrûd
K'anı yapdı nebiyu'llâh-ı Dâvud
2176. Dahı dirler ki Dâvûdî hoş âvâz
Esâsın yapmaga kılmışdı âgâz
2177. Süleymân geldi anı kıldı kâmil
Rivâyâtuñ sahîhi bu durur bil
2178. Hikâyetde gelmişdür kim Süleymân
Buyurdı dîv ü ins ü cinne yik-sân
2179. Niçe yıl şuglı bünyâd eylediler
Ki beytü'l-mukaddes âbâd eylediler
2180. Süleymân gitdüginden soñra bir ‘âm
Geçüpdürdi k'irişdi aña itmâm
2181. Velî özge rivâyet kıldılar yâd
K'anı Sâm ibn-i Nûh eyledi âbâd
2182. Dir özgeler rivâyet bu durur hem
Yapılmışdur niçe karn andan akdem
2183. Hakîkî bu durur ol hâne-yi hak
Melâyik yapusıdur añla mutlak

Fi's-sahrati'l-mu’azzamati

2184. Meger şol sahra kim hayr olur aya
Oradan oldı mi’râc irtikâya
2185. Ezelden ol taşuñ dirler kıyâsı

Gelürdi on iki arşun ‘alâsı
2186. Horâsânî dimişdür bir rivâyet
Ki bir günbed vardı anda ‘imâret
2187. Yapılmış sahranuñ üstine muhkem
‘Alâsı on sekiz arşun-ıdı hem
2188. Komışlardı anuñ üstinde ‘amel
Gazâl şeklinde bir altun timsâl
2189. Şol eyyâma deñiz kim yüridi Rûm
Aluban kuds-i arzın kıldı mahkûm
2190. Yıkup anı bu sahra üstine hem
Bir özge dir yapıldılar mu’azzam
2191. Çü bünyâdını terkîb eylediler
Zer ü sîm ile tezhîb eylediler
2192. Kodılar anda yitmiş biñ şemâmis
Nice bir tâk-ı ruhbân-ı kasâyis
2193. Kim ol dir içre olalar mücâvir
Düzetdiler gümiş altun mermer
2194. Kaçan kim şirke âgâz eylediler
Kelâm-ı küfri âvâz eylediler
2195. Götürmedi ol işi sahra zâhir
Ki oldı ol bünyâd nâ-gâh dâsir
2196. Tevârîhde şöyle söylediler
Kim üç kez dahı âbâd eylediler
2197. Kamusından yıkıldı oldı çün hâk
Kabûl itmedi anı sahra-yı pâk

Fî zikri kinîseti'l-kumâmeti'l-mahrûbe

2198. Meger bir gün gelür bir pîr-i râhip
Mekîr ü sâhib ü tezvîr râhib
2199. Giyinmiş bir kara bürnüs libâsı
Kara uranmış elinde ‘asâsı
2200. Delîl oldı olara bir makâma
Ki bünyâd anda olmışdur Kumâma
2201. Didi hem sahradan kat’ eylediler
Binâsın mescidüñ kal’ eylediler

2202. Çü yıkdılar anuñ için ü taşın
Taşıtdılar kamu toprag u taşın
2203. Binâ itdiler anı ol makâma
Kodılar ol yirüñ adın Kumâma
2204. Bir ara var adı vâdi-yi cehennem
Hem anda yapdılar bizediler ‘azam
2205. Yürüdi ol la’în ü bed-fa’îl
Ki Kuds'üñ pîrîn itdiler mezâbil
2206. Meger bir milketden anda küffâr
Getürür sarh-ı zîl eylediler her bâr
2207. Hikâyetdür ki Kostantîn ehli
Getürüp döker idi anda zibli

Fî zikri fethi ‘Ömr ibnü'l-Hattâbradiyallâhu ‘anhu beytü'l-mukaddes ve nazzafe's-sahrati

2208. Meger kim hicretinden Mustafâ'nuñ
On iki yıl geçmişdi zamânuñ
2209. Ki kavm-i Rûm elinden ibn-i Hattâb
Yüridi aldı Kuds-i şâh-ı ashâb
2210. Buyurdı Kuds'i tenzîf eylediler
Yine ta’zîm ü teşrîf eylediler
2211. Arandı sahra vü beytü'l-mukaddes
Mutahher oldı kalmadı müdennes
2212. ‘İnâyet eyledi Allâh tebârek
Münîr oldı gine Kuds-i mübârek

Fî zikri ahzü'l-frenc beytü'l-mukaddes

2213. Gine âhir Kuds'e geldi asnâm
Hisâr itdi o şehri kırk eyyâm
2214. Müselmânlara urdı seyf-i kâfir
Gice gündüz bir usbû’ evvel âhir
2215. Şu resme dökdiler hûnı ümemden
Ki yir yüzi ‘akîke döndi demden
2216. Rivâyetdür ki yitmiş biñ müselmân
Şehîd oldı harem içinde yik-sân
2217. Yüriyüp Kuds'i gâret eylediler

Nihâyetsüz hasâret eylediler
2218. Var idi sahranuñ sakfında mugarrak
Cevâhirden kanâdîl-ü mu'allak
2219. Nihâyetsüz gümiş altun avânı
Kamu yagmaladı kâfirler anı
2220. Yüridi oradan a'dâ-yı mahzûl
Sevâhil mülkine kasd eyledi ol
2221. Ki yakdılar vü yıkdılar başa baş
Komadılar tûrâ taş üstine taş

Fî zikri 'imâreti Kubbeti's-sahrati'l-mu'azzamati

2222. Halîfe olıcak melik içre pâyân
Meger 'Abdu'l-melik Ferzend-i Mervân
2223. Buyurdı sahranuñ üstine ol hem
Meger bir kubbe yapdılar mu'azzam
2224. Kızıl altun aña 'arş eylediler
Hem ag feza hacer ferş eylediler
2225. Rivâyetdür ki aña ibn-i Mervân
Yidi yıllık harâc-ı Mısr'ı yik-sân
2226. Tamâm olınca kubbe sarf kıldı
Niçe eyyâm bünyâd kaldı
2227. İden te'lîf "*Mir'âtü'z-zamân* "ı
On üç yılda tamâm itdi dir anı
2228. Hem andan soñra dir erbâb-ı 'irfân
Delim eyyâm gezdi döndi devrân
2229. Meger bir kimse sultân oldı Mısr'a
Olaydı pâdişâh ebnâ-yı 'asra
2230. Amân u 'adl-ile devrinde Me'mûn
Melik nâsır itdi ibn-i Kalâvn
2231. Gelüben ol makâmı kıldı tecdîd
Meşîd idi dahı itdi teşhîd
2232. Hem itdi mescidü'l-kasây yir kesb
Dahı kubbe-yi sahrâ iy tezhîb
2233. Şunı kim yapdı ol sultân-ı Muhammed
Turur bu 'ahde dik dahı muhalled

Fî zikri'l-'acâyibi elleti kânet beytü'l-mukaddes

2234. Bu beytü'l-mukaddes olmaga âyât
Düzetmişlerdi çok dürlü tılısmât
2235. Meger ol zamân içinde sâbık
'Amel kılınurdı anuñla halâyık
2236. Bu kevn kim 'âleme âhir zamândur
Evâyilden kılan nâm u nişândur
2237. Ser-â-ser bâtın olmışdur ol âyât
Bozılmışdur ol âsâr-ı tılısmât
2238. Bu kevn kim ol isimdür zikr olınur
Tılısmuñ hâlidür kim fikr olınur
2239. Kim anı [i]şidüp ehl-i tasavvur
İdeler ol tılısmâtı tefekkür
2240. Çün ol 'ilmü'l-yakîn-ile biline
Pes andan ireler 'aynü'l-yakînine

Fî zikri's-silsile elleti kânet beytü'l-mukaddes

2241. Meger beytü'l-mukaddesde Süleymân
Ki bir zencîr vaz' itmişdi iy cân
2242. Tururdı bir ârî sukukdan mu'allak
Seçilürdi anuñla bâtın u hak
2243. Yigi du'âcı ger olsa hâzır
Sunardı elin ol zencîre bir bir
2244. Şu kim hakk issidür ne çirâ yazdı
İrişürdi eli çü kim sunardı
2245. Hakı olmaya ne inmezdi aslâ
Elin sundukça kaça ol kalkardı a'lâ

El-Hikâye

2246. Meger ki bir müselmân komışdı bir gün
Katında bir yahûdinüñ biñ altun
2247. Kaçan kim itdi mevdû'ın ol er
Yahûdi kıldı anı bi'l-külli kâr
2248. Meger ol yahûdi bed-muhallif
Düzetmiş bir 'asâ içi mücevvef
2249. İşitgil hîle vü mekrini anuñ

Komış içine altunı ‘asânuñ
2250. Gelür bu zencîre gör müdde’âsı
Virür hak issi eline ‘asâsı
2251. Sunar elin iner ol silsile zîr
Yahûdinüñ eline zencîr
2252. Virüp aña ‘asâsın sâhib-i hak
Sunar elin olur zencîr-i mülhak
2253. Gören hayrân olur bu iltibâsa
Ta’accüb düşdi bundan halk-ı nâsa
2254. Bulınmadı ki mubettal kim mehak kim
Bu iki müdda’îden müstehak kim
2255. Niçe eyyâm kıldı bu tahayyül
Kim âhir zâhir oldı bu tahayyül
2256. Dahı ol silsile olmadı menâzil
Bu işden soñra ne hak u ne bâtın

Fî tılısmi'l-hayyât

2257. Dimiş durur kitâb içinde kâyil
Meger kim beyt-i mukaddesde evâyil
2258. Hemîşe bî-nihâyet mâr olurdı
Kimi zehri ire derhâl ölürdi
2259. Var anda bir mu’azzam mescid âbâd
Kim anı ibn-i Hattâb itdi bünyâd
2260. Kumâma'dan alınmışdur o hâne
Var anda iki ulu üstüvâne
2261. Ol iki mermerüñ üstinde rengâr
Dirilmiş niçe dürlü sûret-i mâr
2262. Meger kim ol tılısmı iden üstâd
Yılan-içün idüp dururlar âbâd

Fî zikri'l-’asâ

2263. Şu mihrâbda beytü'l-mukaddes'üñ hem
Var-ıdı bir ‘asâ dirler mutalsım
2264. Yapışanuñ yanardı eli ‘asâdan
Meger kim ola nesl-i enbiyâdan

Fî zikri'l-bâb

2265. Var-ıdı bir kapu ol yirde mebnî
Ki her kim kapudan gire ya'nî

2266. Koyardı zâlim olsa anı kapu
Meger ki tevbe ideydi zulmine o

Fî zikri's-sehmi'l-mermî

2267. Birisi ol tılısmâtuñ gel it fehm
Atılsa beyt-i mukaddes üzre bir sehm

2268. Gine ol ok atana yukanurdı
Anı karşudan atılmış sanurdı

Fî zikri melik-i Mısr Mısrânîm

2269. Mülûk-ı mukaddemden bu 'asra
Var-ıdı bir melik bu arz-ı Mısr'a

2270. Ki Mısrânîm-idi ol şâhuñ adı
Münîf arz-ıdı hem anuñ bilâdı

2271. Olaydı Mısr'a bünyâd iden evvel
Bu Mısr'uñ şehrin âbâd iden evvel

2272. Çü Mısrânîm'di mu'ammâr o şehre
Kodılar ism Mısrânîm Mısr'a

2273. Biş oglı var ıdı ol şâhuñ a'zam
Biri Kubt u biri Sâ vü Muktam

2274. Biri Atrîb ü biri adı Eşmûm
Bilürler bunları Mısrâ ehli ma'lûm

2275. Üleşüpdürdi bulara arz-ı Mısr'ı
Ki yapdı her biri bir yirde şehri

2276. Kodı kendü adın ol şehre şöhret
'İmâretdür meger ol mülk ü milket

2277. Halâyıkdan kılup 'uzlet Muktam
Kodı halkı Hudâ'yı istedi hem

2278. Meger kim bir cebel var ol mahalde
'İbâdet kıldı vardı ol cebelde

2279. Mukîm oldıgı-çün anda Muktam
Muktam tag dirler ol yire hem

2280. Ölicek oglı Kubt'a degdi milket

‘Azîmü'l-hulkdı zü'l-batş-ı kuvvet
2281. Sa’îd arzında dirler yapdı anı
Şu bünyâdı k'aña dirler bir anı
2282. Anuñ nesli durur hem millet-i Kubt
Ki mîrâs andan itdi hikmet-i Kubt
2283. Didiler Kubt gördi ‘ömr-i devrân
Temâmet dört yüze dahı yik-sân
2284. Hem anuñ var-ıdı bir oglı Kavsâd
Ol itdi Kavs a’mâline bünyâd
2285. Ol oldı mîrine kartaş Eşmûm
Melik oldı vü kıldı Mısr-ı mahkûm
2286. Alıban Mısr'ı ‘Âdil oglı Şeddâd
Ki yapdı Mısr'da çok dürlü bünyâd
2287. Oradan kıldı ‘azm-i İskenderiye
Hem anda kıldı bünyâd-ı nebiyye
2288. Göçüp andan ‘arşiyye geldi Şeddâd
Ecel irdi orada öldi Şeddâd
2289. Dönüben geldi yine Mısr'a Eşmûm
Aña dahı irişdi vakt-ı ma’lûm
2290. Oturdı yirine kardaşı Atrîb
Pes andan soñra Sâ'ya irdi tertîb
2291. O dahı şâh olup Mısr zemîne
Tedâris geldi ol gidüp yirine
2292. Tedâris gidüben şâh oldı oglı
Anuñ adını dirlerdi Kelkelî
2293. Katındaydı anuñ ol demde Hürmüz
Olaydı hikmet esrârında gürbüz
2294. Görüp Hürmüz'den ol çok ‘ilm-i hikmet
O dahı bir hakîm olmışdı gâyet
2295. Çü aña dahı oldı firâkâ
Şeh oldı Mısr'a kardaşı Harâkâ
2296. Ganî kimse-y-idi dünyâsı vâfir
Safâ vü zevk idi âteş oldı âhir
2297. Meger bir vakt olur bu göñli magmûm
Kılur ‘ıyş itmek-içün gurm-ı kayyûm

2298. Ki ya'nî def' kılmaga melâlin
Unutmaga cihânuñ infi'âlin
2299. Zamânuñ gussasın virmege bâde
İçerdi câm-ı la'lîn içre bâde
2300. Şarâb u 'ıyşa meşgûl idi ol hân
İşit kim nice oldı emr-i Yezdân
2301. Yakar bir sâ'ika nâ-gehân anı
Ölür orada deñşürür cihânı
2302. Yirine oglı Vatîs oldı şeh anuñ
Ki yidi oglı var ıdı o hânuñ
2303. Biri Dimyât ü biri Deheklâ'dur
Biri Defrî birisi Safedfâ'dur
2304. Dahı Yettîs ü Bûne vü Semennûd
Yidisi yidi şehre oldı ma'dûd
2305. Kodı her biri kendü şehrine ism
Gine kendünüñ ismin kim kıla resm
2306. Diyâr-ı Mısr içinde ol vilâyet
Kimi vîrânîdür kimi 'imâret
2307. Cihânda gâlibâ her câsı ma'mûr
Olupdur bânisi adı-la meşhûr
2308. Pes âhir düşdi içlerine 'idvân
Kırıldı bir biri elinde yik-sân

Fî vasfi Hûriyâ ve cemâlihâ

2309. Vatîs'üñ vardı bir kızı dil-ârâm
Mehâsin itdi aña hûriyâ nâm
2310. Şu resme hûb-idi ol diler bâ-hûb
Ki görüp anı hüsn-ile mahcûb
2311. Feleklerde melâyik yirde insân
Sekiz tâk u 'anâk u hûr-ı gılmân
2312. Didiler âferîn iy hüsn şâhı
'Aleyke dâyimen 'ayn-ı ilâhi
2313. Cemâlin gördi bedr ay tâke kıldı
Dişine bakdı encüm tâke kaldı
2314. Ruhına bakan gül eyledi teng

Görüp agzını gonca kaldı dil-teng
2315. Benefşe zülf-ile oldı perîşân
Saçın gördi vü reyhân oldı reyhân
2316. Göz-ile nergis mestâne kıldı
Mûr-ile tûtî dîvâne kıldı
2317. Kesâd oldı lebinden şekker-istâñ
Yire geçdi lebinden âb-ı hayvân
2318. Nazar kıldı hidinde baña beñzer
Didi fülfül misâli beñe beñzer
2319. Boyın aldı sabâ müşk-i hutenden
Boyın gördi sehî gitmez çemenden
2320. Görüp reftârını tâvûs-ı devrân
Çemende eyledi cevlân-ı devrân
2321. ‘Aceb ol kankı bir burcuñ yıldızıdur
Ya yâ Rab kankı gice gündüzidür
2322. Yüzinüñ ay u güneş çâkeridür
Felekde Zühre aña müşterîdür
2323. Güneşdür yahû togmışdur kamerden
Ki misli togmadı nesl-i beşerden
2324. Küllî âb-ı hayât-ıla serişte
Ne gökden nâzil olmış ol firişte
2325. Melâhat tahtınuñ şâhı cihânı
Sabâhat mülkünüñ fermân revânı
2326. Kim anuñ gibi mahbûb u zamâna
Ne geldi ne geliser bu cihâna
2327. Göriben halk anuñ hüsn ü bahâsın
Terâfi’ itdiler gayet bahâsın

Kıssati Huriyâ ve'l-cebîrü'l-cebâyireti

2328. Müdebbir kimse-y-idi ehl-i hikmet
Bu Mısr arzına ol kıldı hükûmet
2329. İşitdi vasfını anuñ selâtîn
Tama’ itdiler aña tutdılar kîn
2330. Varaydı bir melik ‘asruñ emîri
Adı anuñ Cebâbirler Cebîri

2331. Mülûk-i arz aña olmışdı mahkûm
Kılurdı kuvvet-ile âheni mûm
2332. İgen göriben şehîdi merd-i câbir
Şâhı bî-kıyâs-ı iklîm-i vâfir
2333. Düşürüp ceyş oldı şâh u gâcû
Yüridi Hûriyâ üstine togru
2334. Kim ala Mısr mülkin Hûriyâ'dan
Çeke elini anuñ ol serâdan
2335. İrişdi bu haber çün Hûriyâ'ya
Pes imdi başladı tedbîr ü râye
2336. Katında var-ıdı bir kahramâne
Ki mekrinden gelürdi kahr li'âna
2337. Katı mekâri-di vü şu'bde sâz
Hile-kâr fitne vü tarâr u tırâz
2338. Bu kız ol karıydı istedi tedbîr
Kim ol tedbîr-ile hasm ola tedmîr
2339. Didi bu câdû aña gör mekri
Cabîre ilci viribi eyle 'özri
2340. Disün ilçi aña iy şâh-ı pür-dil
Saña bir câriyedür Hûriyâ bil
2341. Diler kim ola senüñle tezevvüc
Bula la'l ü cenâbuñda tederrüc
2342. Elinde ili güni milketi çok
Velî tedbîr idici kimsesi yok
2343. Kabûl itse seni bu hâle sultân
Anuñ-çün eylesün bir şehr-i bünyân
2344. Kenâr-ı baha üzre yapsun anı
Ol olsun mihr ü gök nakd u nişânı
2345. Şu resme eylesün âtî 'imâret
Kim ola pür içi esrâr-ı hikmet
2346. Mukîm olasın ol ola makâmuñ
Gice anda 'ömri şâhla devâmuñ
2347. Dönüp vasf eylesün aña cemâlüñ
Haber virsün cemâl içre kemâlüñ
2348. Ola kim işidüp vasfuñ dil-ile

Saña ‘âşık ola cân u dil-ile
2349. Saña irişicek kıl bir velîme
Velîmde agu vir ol le’îme
2350. ‘Acûzuñ söz-ile Hûriyâ hem
Aña bir ilçi gönderdi mu’azzam
2351. Bu sözleri yazuban nâmede ol
Yüridi ilçi il üstine mahmûl
2352. Hem anuñ-ıla saldı çok zehâyir
Hüdâyâ vü tahf-ı mâl u cevâhir
2353. Varuban ilçi çün virdi peyâmı
Pes imdi başladı açdı kelâmı

Fî ta’aşşuk Cebâyirü'l-Cebâbireti fî Hûriyâ

2354. Şu deñlü ögdi ol kızuñ kemâlin
Bahâ vü behcetin hüsn ü cemâlin
2355. Ki ‘âşık oldı aña cân u dil-ile
Kulak ‘âşık olur lâ-şek dil-ile
2356. Dükendi kalmadı sabr u karârı
Yıkıldı ‘arz bozıldı vakârı
2357. Giceler fikr-ile tâke kalurdı
Añardı hüsnini tâke kılurdı
2358. Bu göñlinde hayâl-i hûrî yâdı
Lisânında makâl-i hûr-i yâdı
2359. Teniydi tenine cânı-y-ıdı ol
Nedür cân cânına cânân-ıdı ol
2360. Eridi şem’atüñ cisminde cânı
Revân oldı tenden revânı
2361. Şu Şîrîn sözine olmışdı Ferhâd
Gamm u hûrşîd hüsnine ferahşâd
2362. Meger ol Leyla olmışdı bu Mecnûn
Hümâ-y-ıdı hakîkî bu hümâyûn
2363. O mihre beñzedi vü bu vefâya
Çü düşdi mâh ol mihr ü vefâya
2364. Göñülden tutdı ‘ışk pîşesini
Taşa çaldı bu ‘izzet şîşesini

2365. Şu resme ‘âşık oldı ol nigâra
Ki gelmez ‘ışkuñ vasfı şümâra
2366. Cihânı gözine teng eyledi ‘ışk
Anı bî-nâm u bî-teng eyledi ışk
2367. İgen makdûr-ı a’zamdur başa ‘ışk
Eridür ugrar-ısa ger taşa ‘ışk
2368. Begâyet cânına kâr eyledi ‘ışk
Gam u derde giriftâr eyledi ‘ışk

Fî sıfati'l-’ışk ve ahvâlihi

2369. İgen makdûr-ı a’zamdur başa ‘ışk
Eridür ugrar-ısa ger taşa ‘ışk
2370. Bir âteşdür ki ‘ışk anuñ lehîbi
Yakar ‘âşıkları yakmaz habîbi
2371. Mukadderdür Hudâ'dan kula bu ‘ışk
Konılmışdur ezelden yola bu ‘ışk
2372. Diyâr-ı ‘akl u câna cândur ‘ışk
Göñül iklîmine sultândur ‘ışk
2373. Bu varlık hep hebâdur ‘ışk elinden
Halâyık mübtelâdur ‘ışk elinden
2374. Selâtîni zelîl ider bu sevgü
Ne çokları kalîl ider bu sevgü
2375. Niçe serkeşleri mahkûm ider ‘ışk
Niçe katı yüregi mûm ider ‘ışk
2376. Cihânı almayandur zerreye ‘ışk
Muhîti saymayandur katre-yi ‘ışk
2377. Yidi iklîmi gavgâya viren ‘ışk
Bu mahlûkâtı hâyhâya viren ‘ışk
2378. Gelicek ‘ışk-ıla âvâze bülbül
Getürür ‘ışk sözin sâze bülbül
2379. Gülüñ gül-şende nâzı ‘ışklandur
Seher bülbül niyâzı ‘ışklandur
2380. Uzanur ‘ışkla servi yasemende
Açılur ‘ışk-ıla gonca çemende
2381. Yanar ‘ışk odı-la suzân olur

Egilür derd-ile ‘ûd nâlân olur
2382. Çagırur ‘ışk-ıla hây hây ider nây
Hevâ vü derd-ile vây vây ider nây
2383. Rebâbuñ ‘ışkuñ söyler dilinde
Bu çengüñ ‘ışkıdur iñler kılında
2384. Belâdur bunca gavgâdur adı ‘ışk
‘Anâ vü fikr ü sevdâdur adı ‘ışk
2385. Bu cânı oda atmakdur adı ‘ışk
Cihânı hîçe satmakdur adı ‘ışk
2386. ‘Aceb sevdâ durur insâna sevgü
‘Acâyib ser-güzeştdür câna sevgü
2387. Beşer kim olmaya bir yüze ‘âşık
Beşer dime odur hayvân u nâtık
2388. Şunuñ kim ‘ışkı yokdur şevkı yokdur
Oda yanmaya şem’üñ şevkı yokdur
2389. Belî hayvân dahı ‘âşık hem olur
Beşer kim ‘ışkı andan kim olur
2390. Şunuñ şevkı yokdur harkı yokdur
Bahâyimden hakîkat farkı yokdur

Tetimmetü'l-kıssa

2391. Çün ilçi nâme virdi cebîre
Gerek kim vâkıf ola her serîre
2392. Görür mektûbı bir cânân nâme
Yazılmış adına ‘unvân nâme
2393. ‘Acebledi anuñ hüsn ü nizâmın
Begendi ma’nisin lutf u kelâmın
2394. Melek midür didi yâ ibn-i âdem
Ki yazmış böyle bu nâme mükerrem
2395. ‘Aceb nâme ‘aceb ilci ‘aceb söz
Kulak işitmemiş görmiş degül göz
2396. Müzevîr sözine aldandı cânı
Kabûl itdi helâl olmaga anı
2397. Meger İskenderiye şehrin ol şâh
Buyurdı yapdılar bir kıza der-gâh

2398. Şu vazı'a kim anı yapmışdı Şeddâd
Harâb olmışdı bu kıldı bünyâd
2399. Tamâm olup iricek intihâya
Haber bildürdi saldı Hûriyâ'ya
2400. Cihân içün bu da açup zehâyir
Çıkardı sîm ü zer la'l ü cevâhir
2401. Nihâyetsüz gümiş altun evânî
Evânî kim deger mâlı cihânı
2402. Getürdi çok kumaş çok melâbis
Melâbis kim nefâsiden nefâyis
2403. Murassa' taht üzre ferş merfû'
Mü'âkiller ne maktû' vü ne memnû'
2404. Nihâyetsüz kenîzek hûb çehre
Hezâr oglan ki beñzer yüzi mihre
2405. Aluban Hûriyâ bu genc ü mâlı
Yüridi Mısr'dan gör mekr ü alı
2406. Yakın oldukda ol menzil-gehe râh
Anı karşuladı beglerle ol şâh
2407. Aña i'zâz u ikrâm itdi sultân
Ziyâfet kıldı in'âm itdi sultân
2408. Oturdı bir bisâta çün iki şâh
Mukârrın oldı ya'nî mihr-ile mâh
2409. Çü tenhâ buldı yire yarı hâzir
Dil-i âşüfte vü dil-dâr-ı hâzir
2410. Mekânı halvet ü hâzır habîbi
Zamânı fursat u gâyet rakîbi
2411. Neşât itdi oldı şâdumâne
Sanasın olmış-ıdı irdi câna
2412. Ziyâ buldı gözine ki ma'zûr
Safâ buldı sanasın rence rencûr

Fî ictimâ'i Cebîrü'l-cebâbireti ma'a Hûriyâ

2413. Cebîr ol dil-beri gördügi hâlet
Oda yakdı anı nâr-ı muhabbet
2414. Yüzinde gördi çün nûr-ı Hûdâ'yı

Görinmez oldı dahı mâ-sivâyı
2415. Gözinde keşf idüp sihr-i melâli
Harâm oldı gözine uyhu hâli
2416. Mukavvis kaşı gördi mutarrâ
İki bükdi bilin bu sehm-i sevdâ
2417. Ruhında zülfini gördi perîşân
Melek göründi aña ol perî san
2418. Nazar kıldı saçı ucında bende
Hemân divâne oldı düşdi bende
2419. Dehânından görüp sırr-ı nihânı
Cihânda fâş kıldı ‘ışk anı
2420. Dişini gördi çün la'l içre güher
Yaşını sîm itdi beñzini zer
2421. Gümiş boynına çün kıldı nazar ol
Türâba düşdi şöyle kim hacer ol
2422. Boyı servi revânın çün ki gördi
Havâsında ayag üstine turdı
2423. Gözin degdi temâşâ-yı cemâle
Göñül virdi tecellâ-yı hayâle
2424. Zamîr levhına hat yazıldı
İçine taşına nakş kazıldı
2425. Esîr ü vâla serkeşte oldı
Delîl ü ‘âşık u âşüfte oldı
2426. Saçı gibi perîşân oldı hâli
Düşürilmez perâkende hayâli

Fî ‘arzıhâli'l-Cebîrü'l-Hûriyâ

2427. Didi iy cân ilinüñ cânı mahbûb
Göñül tahtınuñ sultânı mahbûb
2428. Cemâlüñ kim sa'âdet manzar-ıdı
Habîbüñ nûr-ı rahmet mazhar-ıdı
2429. Bi-hamdi'llâh ki sen tek necm-i lâmi'
Ki bizüm burcumuza oldı tâli'
2430. Dil ü cân ola ki ‘ışkuñla hem-dem
Ciger kan-ıla yaşum oldı hem-dem

2431. Yüzüñ bedr ideli hüsnüñ hilâlin
Beni mihrüñle yakdı şol ay elin
2432. Cemâlüñ gördi kaldı taña çeşmüm
Kalur her şeb uyanmaz tâke çeşmüm
2433. Virüpdür kaş u gözüñ zü'l-fünûnı
Dile dîvânalık câna cenûbı
2434. Ne sihr itdi baña şol câdû gözler
Ki uyumaz gözlerüm tâ subh gözler
2435. Görinelden göze şol zülf müşkîn
Kalupdur cân u dil bendinde meskîn
2436. Dehânuñda çü şirîn şekker dil
Alupdur tûtisinden cânumuñ dil
2437. Boyuñ servi olaldan gözüme tûş
Beni azâde-yi kul eyledüñ uş
2438. Sen olduñ dem-be-dem zikrüm dilümde
Hayâlüm sanum u fikrüm dilümde
2439. Hayâl oldı gözüme h^{v}ûb sensüz
Olupdur göz yaşı hûn-âb sensüz
2440. Görem diyü seni bir gice düşde
Niyâzum şem’a tek taña dik uşda
2441. Yanar ‘ışkuñ odı içümde her dem
Çıkar taşra tütünüm urıcak dem
2442. Elümde hâk başumda havâdur
Yüregümde od gözümde mâdur
2443. Yola virdüm yoluñda neng ü ‘ârı
Hayâdan olmışam bi'l-külli ‘ârî
2444. Hayâlüñ şem’ına pervâneyem uş
Saçuñ zencîrine divâneyem uş
2445. Ciger hicr odına yandı karâra
Akar göz yaşı degmez bir karâra
2446. Bu mıydı ‘âşıka ıssı görelden
Ki çıka aglamag-ıla göz elden
2447. Gel iy pîr olıcak kılma zevâli
Kazanma nev-civânsın çok u bâlî
2448. Gurûr itme cemâlüne emânet

Kemâle çün zevâl olur nihâyet
2449. Ele girmez geçicek hüsn çagı
Hazân irse bozar elbette bagı
2450. Elüñden âh elüñden âh elüñden
Ölürem ‘âkıbet vallâh elüñden
2451. Revâ mıdur sinisün kıla âh
Yine cevr ü cefâ od-ıla her gâh
2452. Çü sensin Yûsuf'um hüsn-ile mahbûb
Benüm ‘ışkuñda uş hüzn-ile Ya’kûb
2453. Hakîkat bil ki saña ‘âşıkam ben
Yoluñda bir muhibb-i sâdıkam ben
2454. Fidâ olsun saña cân u cihânum
Nisâr olsun yoluña cân u mânum
2455. Gözüm göñlüm kalupdur vuslatuñda
Geçürdüm dün ü günüm hasretüñde
2456. Başuñ kaldur baña bak mekremet kıl
Gözüñ aç hâli gör merhamet kıl

Fî helâki Cebîrü'l-cebâbireti ‘alâ yedi Hûriyâ

2457. Çü gördi Hûriyâ kim bu cebîri
Hakîkat ‘ışkınuñ olmış esîri
2458. Kılup deryâ-yı ‘ışk içre seyâhat
Anı gark eylemiş mevci muhabbet
2459. Çıkarmış hablin elden ihtiyâruñ
Kilîmin suya salmış neng ü ‘âruñ
2460. Çü virmiş yolına ‘akl u dil ü dîn
Hemân cânı dahı virmekdür âyîn
2461. Gör imdi Hûriyâ-yı bî-vefâyı
Ne mekr-ile getürdi aña fenâyı
2462. Dügün itdi düzetdi bir velîme
Velîmiye anı kıldı garîme
2463. Yidürdi aña bir agulu ma’kûl
Helâk oldı kamu cündi-y-ile ol
2464. Bu ‘âdetdür cihânda her habîbe
Muhibbine kırıkımaz rakîbe

2465. ‘Aceb mi ‘âşıkın öldüre ma’şûk
Cihânda vâki’ olmışdur bu iş çok
2466. Aguyı ol düzetdi anda öñdin
Nedür bilmez-idi anı selâtîn
2467. Çevirdi anı dahı dehr-i bâde
Getürdi defn kıldılar büşrâda

Hâzâ mâ nakaş ‘alâ kabri Cebîrü'l-Cebâbireti

2468. Kodı kabri üstine ‘alâyim
Ser ü pâ iki ‘âmûdin kâyim
2469. Anuñ üstine yazdılar cebîre
Ne-ise sîret ü vasf-ı serîre
2470. Ki ya’nî bunı yazmış taşa nakkâş
Kim aldanma cihâna iy karındaş
2471. Beni kim işidürsin şimdi yâdum
Cebâbirler cebîri idi âdem
2472. Yürürdi hükmüm altında selâtîn
Zebûn-ıdı kılıcuma ferâ’în
2473. Şehenşâhlar baña mahkûm olupdur
Mülûk-i ‘asr elümde mûm olupdur
2474. Alurdum her yiri bi'd-darb bi'l-harb
Yanardı kılıcumdan şark-ıla garb
2475. Cihâna tolmış-ıdı bâr-gâhum
Bu yir yüzini tutmışdı sipâhum
2476. Zebûn itmişdüm Beg Erdeşîr'i
Bu gün bir ‘avratuñ oldum esîri
2477. Vururdum darbumı behrâm-ı cevre
Beni uş Hûriyâ urdı bu cevre
2478. Kılıcumdan gelürdi kahrâmâne
Giriftâr oldum uş bir kahrâmâna
2479. İrerdüm meger itsem her husûna
Beni hîl-ile aldı uşbu hûna
2480. Hıyânetdür hıyânetdür hıyânet
İnanma ‘avrata aslâ emânet
2481. Sözine ‘avratuñ her kim inandı

Esîr-ile akar suya tayandı
2482. İnanma ‘ahdine kavli yalandur
Ki ‘avratdan vefâ gelmek gümândur
2483. Mücerrebdür işitgil bu binâyı
Dimişler "*lâ vefâ’ li'n-nisâ*"*yı*
2484. Meseldür halk içinde söylenür çok
Kılıca ‘avrata ata inam yok
2485. Göñül virme nisâya olma ‘âşık
Ki vardur bunlara dürlü sevâbık
2486. Çün uydı sözine Havvâ'nuñ Âdem
Sürüldi cennetü'l-mev’âdan Âdem
2487. Bırakdı Yûsuf'ı habse züleyhâ
Hem Ümm-i Yâfes oldı nevha
2488. Süleymân barmagında hâtemi bil
Ümeyye kapdurupdur dîve gâfil
2489. Bu hâl oldukda olardan enbiyâya
Emânet i’timâd itme nisâya

Tetimmetü'l-kıssati bi-zikri medîneti'l-İskenderiyye

2490. Hem özgeler rivâyet eylemişdür
Anuñ üzre hikâyet eylemişdür
2491. Sikender ki aña zü'l-karneyn'dür ad
Deñiz üzre o şehri kıldı bünyâd
2492. Dahı dirler Sikender müddetinde
Ki üç şehr yapdı bir biri katında
2493. Musavver cümlesi bak bu ribâta
Kılupdı üçini bir sûr ihâta
2494. Ser-â-ser anı zü'l-karneyn-i a’zam
Yapupdı ag rehâm-ıla murahham
2495. Olurdı bakmagından çeşm-i hayra
Bakamazdı garîb âdem o yire
2496. Varur hem Nîl'den o şehre bir nehr
Kadîminden düzetmiş sâhib-i nehr
2497. Kaçan kim bahr-ı Nîl olur ziyâde
Tolar ol nehr akar su serâda

2498. Gelür ol şehrüñ üstine dökilür
Çekilür bahr-ı Nîl olda kesilür
2499. Zamânı evvel içre ol mekânı
Ki yidi câde imiş dirler anı
2500. Bugün ol yididen biri kalupdur
Kalan ser-te-ser-i deryâ alupdur
2501. Zamân-ı Ahmed'e irince müddet
Yıkılmamışdı dahı ol ‘imâret
2502. Mu’ayyendür ‘âm kâtında hâsuñ
Ki ol yirdür fethdür ‘Ömr ibn-i ‘Âs'uñ
2503. Meger ‘Ömr ibn-i ‘Âs añla beyânı
İki kez feth idüpdür dirler anı

Fî zikri beyâni sûrü'l-Kâhiretü'l-mahrûseti ve hiye nefsi medîneti Mısr

2504. Müverrihler dimiş "*vallâhü a’lem* "
Ki üç yüz elli üçinde hicretüñ hem
2505. Var-ıdı bir şehi magrib diyâruñ
Ma’az'ıdı adı ol şehriyâruñ
2506. Olaydı Fâtîmîlerden mukaddem
Hilâfet tahtına vâli olan hem
2507. Varaydı bir vezîre ol emîrüñ
Ki Cevher Kay-ıdı adı vezîrüñ
2508. Aña leşker virüp Mısr üzre saldı
Anı Kâfûr-i Ahşîdî'den aldı
2509. Pes anda ide çok dürlü ‘imâret
Kodı ol şehre manzûre şöhret
2510. Gelicek hem Ma’az şehrine Mısr'uñ
Adını Kâhire didi o şehrüñ
2511. İricek cevhere bu devlet ü sûr
Diledi Mısr şehrine yapa sûr
2512. Velî bir sâ’ate istedi irşâd
Kim ol sâ’atde yapılsa o bünyâd
2513. Ma’az'uñ nesline bâkî kala mülk
Ogul ogula anlaruñ ola mülk
2514. Müneccimler gelüp saydı nücûmı

Hem itdiler hisâb-ıla rakûmı
2515. İşâret itmege ehl-i binâya
Nişân bagladılar hable derâya
2516. Muvâfık gelicek binâya tâli’
Anı tahrîk ide ehl-i tavâli’
2517. Kim işitdügi dem ol savt-ı üstâd
Esâsın vaz’ ide başlaya bünyâd
2518. Meger kim muntazır turmışdı binâ
Nigâh kondı ipe bir şûm karga
2519. İnüp ötdi hem âvâz itdi ecrâs
İşitdiler o âvâzı kamu nâs
2520. Hakîkat sanup ol tahrîk-i üstâd
Hemân-dem başladı vaz’ itdi bünyâd
2521. Anı ol demde kim vaz’ itdi vâzi’
Meger Merrîh'uñ idi anda tâli’
2522. Belî Merrîh'dur çün tâli’ terk
Pes imdi terküñ oldı ‘âkıbet mülk
2523. O necmüñ sırrı oldugı sebebden
Ki terke intikâl itdi ‘Arab'dan
2524. Meger Merrîh'a kâhir didi necmi
Anuñ-çün Kâhire oldı Mısr'uñ ismi
2525. Ya gâlib oldıgı-çün terküñ Mısr'a
Kodılar Kâhire ismin o şehre
2526. Yahûd bir kasr vardı Kâhire ad
Kalupdur Fâtimîlerden o bünyâd
2527. Cihânda Mısr çün ma’mûr olupdur
O kasruñ adı-la meşhûr olupdur
2528. Dahı dirler kim Mısr'a ol eyyâm
Ki bir kız hükm iderdi Kâhire nâm
2529. Anuñ adı durur ol şehre şöhret
Kim aña Kâhire dir cümle millet

Fî zikri kubbeti'l-imâmi'ş-şâf’î ve mezâyiri'l-imâmi'l-Leys ve kubûri ba’zi'l-evliyâ

2530. Oradadur işit kavl-i sahîhî
İmâmü'ş-Şâf’i'inüñ hem sarîhî

2531. Anuñ üstinde var bir kubbe-yi a’zam
Ki yapmışlar anı ‘âlâ vu muhkem
2532. Mahal kim günbed olmış anda bünyâd
Aña Karâfe dirler Mısr'da ad
2533. Mezârı mezca’ıdur evliyânuñ
Makâmı mevzi’dür asfiyânuñ
2534. Ne yir Hak rahmetine ruk’adur ol
Makâmında behiştüñ buk’adur ol
2535. Hem ol buk’a içindedür sahîhî
İmâmü'l-Leys'üñ ol enver zarîhi
2536. Olupdur anda Rıdvân'a enîse
‘Arûs-ı hûriyân sett-i nefîse
2537. Bu Mısr arzındadur "*Allâhu ya’lem* "
Mezârı Hamdi-yi Beydâvi'nüñ hem
2538. Mu’ayyen yılda vardur niçe yevmi
Ki cem’ olur orada Mısr kavmı
2539. Muhakkakdur ki bu üç gice gün
Ne mevti var-ısa ol yirde medfûn
2540. Çıkar yir yüzine hep mâde vü ner
Ki görürler halâyık anı mehcer
2541. Kaçan olsa bu müddetden ziyâde
Kılur her biri kabrine i’âde
2542. Dahı Mısr içre var-ıdı mezâyir
Ki olardan zâhir olmışdur serâyir
2543. Kabûl olur recâlar ol arada
Revâ olur du’âlar ol serâda
2544. Biri zi'n-nûr Mısr'ınuñ sarîhi
Ebu'l-Hayr Akta’uñ kabr-i melîhi
2545. Birisi Bu'r-Rebi’üñ mazcî’dür
Ebî Bekr mezânı mevzu’ıdur
2546. Birisi Kâdı Bekâr'uñ mezârı
Biri Kâdı Ketâne'nüñ karârı
2547. Biri hem Bu'l-Hasan Dînâverî'dür
Hûdâ'nun hâs u hâsân kullarıdur
2548. İlâhî himmeti bu evliyânuñ

Hûdâyâ nusreti ol asfiyânuñ
2549. Enîs olsun şehî ‘âlem güşâya
Karîn ü yoldaş olsun pâdişâye
2550. Didigü evliyâlar rûhı-çün hem
Dahı özge asfiyâlar rûhı-çün hem
2551. Du’âmuz müstecâb olmaga her-gâh
Okıgıl sûre-yi Elhamduli'llâh

Fî zikri hudûdı arz-ı Mısr

2552. Dimişlerdür mühendisleri ‘asruñ
Hudûdında meger iklîm-i Mısr'uñ
2553. Kim anda sâkin olmışdur cebâbir
Ferâ’yinler yiridür ol âhir
2554. Kaybdur orada Fir’avn u Mûsâ
Anı atdı Yûsuf'uñ Fir’avn u Me’vâ
2555. Hem oldur mevzı’ı Mas’ab-ı pelîdüñ
Makâmı Mas’ab'uñ oglı Velîd'üñ
2556. Bilür ‘arîş Lefh arzında seyfâr
Ki var hadda nişân bir niçe eşcâr
2557. Tutar andan gider emvâta yolı
Otuz günlikdür anuñ ba’d tûlı
2558. İni anuñ berkadan ile irür hem
Keser on günde anı gitse âdem
2559. Didiler devr idenler arz-ı Mısr'ı
Ki bahr-ı Rûm'dan başlasa dûrı
2560. İrişür Nevbe iklîmine ser-had
Hudûdı Nevbe arzından olur med
2561. Varur Esvân'a vü Esvân'dan ol
Tutar kıblesi varur Kulzüm'e yol
2562. Döner deryâya vardukda tarîki
İrişür Tûr-ı Sînâ'ya tarîki
2563. Varur Teybe benî İsrâyil'e râh
Düşer andan iricek sâhile râh
2564. Kenâr-ı bahr-ı Rûm'ı tutsa insân
Kılur İskender-i yesâri devrân

Fî zikri'l-ihrâmi bi-Mısri'l-mahrûsati

2565. Meger tûfân devrinde geçüp dem
Tevârîh-ile üç yüz yıl mukaddem
2566. Var-ıdı Mısr'a bir şâh-ı ma’rûf
Aña dirlerdi Şûrîd bin Şehlûf
2567. Ki dirler bir gice ol pâdişâhı
Görür düşinde bu arz u semâyı
2568. Yakılur dökülür yire kevâkib
Harâb olur bozulur her cevânib
2569. Ne yir kalur ne gök berr ü ne bahr
Olur zîr ü bâlâ kamusı kahr
2570. Düşer dünyâya bir âvâz-ı hâyil
Olur ol savt-ıla bu gün bâtıl
2571. Çü ta’bîr ehline didi bu h^{v}âbı
Bu oldı ehl-i ta’bîr cevâbı
2572. Kim iy şâha geçüp bir niçe devrân
Kopısardır bu yir yüzinde tûfân
2573. Tolısardur temâmet garba şarka
Varısardur yidi iklîm garka
2574. Aşaga bahr ola yukaru eflâk
Bulınmaya göze sürme ola hâk
2575. Ne deñlü yüce taglar olsa ol su
Aka anuñ depesinden yukaru
2576. Ne vahş u tayr u ne ihvân-ı âdem
Fenâya vara cümle ehl-i ‘âlem
2577. Bu yir yüzinde bulınmaya zinde
Ne kala bir revende ne perende
2578. Cemî’i ola tûfân-ıla fâni
Kıla hâli halâyıkdan cihânı
2579. Ne tûfân san ki İsrâfîl sûrı
Çalap'dur kopmaga *"yevmü'n-nüşûr"ı*
2580. Kaçan Şûrîd indi bu kelâmı
Pes itdi memleketde emr-i ‘âmı
2581. K'anuñ-çün yapalar bir ‘âlî bünyâd
Aña kâr itmeye ne âb u ne bâd

2582. Ki akıcak ‘âleme tûfân nâ-gâh
Çıka kavm-ıla ol yapuya şâh
2583. İrişmeye aña tûfân Nûh'ı
Halâs ide başı durur târe rûhı
2584. Velî bilmedi tûfân-ı Hudâ'yı
Deşilse gark ide arz u semâyı
2585. Bulınmaz kimse kahrından amânı
Nire aksa muhît-ı kahramânı
2586. Şu kim üstine aka kulzum-ı kahr
Aña ne kal’a nef’ ide ne hûd şehr
2587. Şuña kim açıla ‘amândan sed
Ne assı ide aña burc müşeyyed
2588. Meger kim garbisinden Mısr'uñ iy âh
Irak Kastât Mısr'a iki fersah
2589. Buyurdı yapdılar niçe ehrâm
Ki oldılar cihân içinde a’lâm

Fî sıfati'l-haremeyni'l-mu’azzameyni minhâ

2590. Heremler çok durur ol yirde muhkem
Velîkin ikisi gâyet mu’azzam
2591. Rivâyet böyledür veche serâda
Ki bir bünyâd aña irmez ‘alâda
2592. Yapılmış seng mermerden temâmet
İrem bünyâdı tek muhkem ‘imâret
2593. Gelür her taşınuñ sayısuñ füzûnı
On arşun ini yigirmi uzunı
2594. Cidârınuñ inine ehl-i ferheng
Komışdur seh üzere on iki seng
2595. Murabba’ veche yapılmış ol ehrâm
Sanavber şekl ü hem çâr kûşe endâm
2596. Aşagadan niçe kim yücelür ol
Yukaru vardugınca incelür ol
2597. Yüceligi gelür dir ehl-i kânûn
Zirâ’ mâliki ile biş yüz arşun
2598. Meger her biri ol ehrâmuñ âbâd

Kılınmış çâr tâk itbâk bünyâd
2599. Meger kim kâhini hâm-ile nakkâş
Yazup nakr eylemişdür ulu taş
2600. Ki iy yir yüzine hânum diyenler
Yidi iklîme sultânum diyenler
2601. Alanlar şark u garbuñ mâl u bâcın
Yiyenler Rûm'uñ vu Şâm'uñ harâcın
2602. Düşürenler cihânda mâl-ı Kârûn
Kılanlar ‘âlemüñ gencini mahzûn
2603. Direnler sad hezârân biñ sipâhi
Tutanlar mülk-i dünyâyı gümâhı
2604. Bu bünyâdı ki biz itdük ‘imâret
Kalupdur sizlere bizden emâret
2605. Yapup durur bunı biz himmet-ile
Tamâm altmış yıl içre müddet-ile
2606. Eger var-ısa sizde dahı himmet
Yıkuñ siz altı yüz yılda temâmet
2607. Cemî’i yir yüzinüñ mâl u bâcı
Temâmet garb-ıla şarkuñ harâcı
2608. Bunı yıkmaga harc olunsa yik-sân
Dükene cümle bu olmaya virân
2609. Biz örterdük bu bünyâd-ı harâbı
Harîr örtmeñ siz örtüñüz hasîrı
2610. Ezelden ol haremler içre ma’mûl
Dimişler bahr-ı Nîl'e var durur yol
2611. Dahı nakb eylemişler ol aradan
Varur Feyûm'a dirler bu serâdan
2612. Velî kimsene bilmez ol ne yirdür
Nişânı mahv olmış mündesirdür
2613. Meger dir ba’zılar ‘Âd oglı Şeddâd
Kılupdur ol iki ehrâm bünyâd

Fî ihtilâfi'l-müverrihîn fî men ‘ömrü'l-ehrâm

2614. Hem özge kimseler didi bi'l-ıtlâk
Yapupdur anı Sehlûnî ibn-i Seryâk

2615. Kılurlar ba’zılar hem bu beyânı
Sûîd ibn-i Melik yapmışdur anı
2616. Meger bir nev’ada vardur rivâyet
Ki dirler Yûsuf'uñdur ol ‘imâret
2617. Çü bildi Mısr'a bir fahz olısardur
Niçe biñ nefs içinden öliserdür
2618. Düşürdi virdi mezrû’a mâlı
Hazîn eyledi anda her gılâli
2619. Niçün kim arz-ı Mısr içinde gılle
Hazîn olsa irişür aña gılle
2620. Çün aña yir içinde yokdur ârâm
Zarûrî yapdı yir yüzinde ehrâm
2621. Hakîkat bu durur añla kelâmı
Nedür kimsene bilmez ol makâmı
2622. Sebeb ne niçün bünyâd olupdur
Neden ötrü ‘aceb âbâd olupdur
2623. Melekler bâri-gâhı mı ‘aceb ol
Ya şehler taht-gâhı mı ‘aceb ol
2624. ‘İbâdet ehli mi yir ma’bedi mi
Selâtînüñ kabûrı meşhedi mi
2625. ‘Alâyimler midür yâ kime resmi
Ya arz-ı Mısr mülkinüñ tılısmı

Fî zikri't-tilâl ‘alâ vechi'l-arz

2626. Şu yükler gibidür kim yir yüzinde
Yıgılmışdur yücesinde düzinde
2627. Geçüpdür üstine bî-cidd ü devrân
Niçün yıgıldugın bilmez bir insân
2628. Kim ider Nûh tûfânından akdem
Nice niçün yapupdur ibn-i âdem
2629. Kim ider yürise düşmân nâ-gâh
Kılurlardı kadîm anı şâh-gâh
2630. Kim ider kabridür geçmiş mülûküñ
‘İbâdet-gâhıdur ehl-i sülûküñ
2631. Kim ider eylemişdür nişâna

Benî âdem karâr-gâhı mekâna
2632. Yakın oldur ki yapıldukda ehrâm
Buları dahı yıgmışdur ol akvâm

Fî zikri tevârîhi'l-ehrâm

2633. Bu ehrâmuñ dimiş ehl-i tevârîh
Meger ʻilm-ile bünyâdına târîh
2634. Benî âdemden öñdin bil beyânı
Yapupdur cân ibn-i cân anı
2635. Bu âdem oglı bünyâdı degüldür
Ki yokdur andan öñdin nesne ma'mûr
2636. Karı bünyâddur ʻâlemde meşhûr
Ki yokdur andan öñdin nesne ma'mûr
2637. Ki dirler gelicek dünyâya âdem
ʻİmâret gördi ol ehrâm ol dem
2638. Zamân anı kıla bilmedi vîrân
Düşüremedi bir taşı devrân
2639. Meger bu iki behrâm-ı a'lâme
Kala bâkî "*ila yevmi'l-kıyâme*"

Fî zikri's-süllemi ellezî bi-fetha'l-Me'mûn ve mâ ahrecehu mine'l-mâlî

2640. Kaçan Mısr'a halîfe oldı Me'mûn
Anı delmege niyyet itdi Me'mûn
2641. Ki ya'nî anı bünyâd eyleyen hân
Komışdur gencini ol yirde pinhân
2642. Çıkarmag-içün ol mâlı nihânı
Buyurdı deldiler bir yirden anı
2643. Girüp buldılar anda bir kadar mâl
Çü takdîr eylediler anı ʻammâl
2644. Hisâbı sarf-ıla kıldı berâber
Ne bir miskâl-i akal ne hûd-ı ekser
2645. Göricek şâh Me'mûn uşbu resmi
Bu idrâk u bu ʻilm ü bu tılısmı
2646. Zihî üstâd dir çekmiş bu renci
Kıyâs itmiş bu genci vü bu genci

2647. Ne mikdâr işlese ‘ammâl anda
Bula sarf itdügince mâl anda

Fî zikri'l-kadeh ve'l-mevcûd bi'l-heremi'l-kebîr ve’t-tahsîn

2648. Bu resm-ile yazılmışdur haberden
Meger bir gün iki kimse beşerden
2649. Bulurlar oradan bir neva’ nâme
Yazılmış ser-te-ser ‘İbrânî hâme
2650. Ki her kim itse bir genc hâne
Ki mislin görmemiş ola zamâne
2651. Yürisün Mısr'dan yaña niçe kâm
Ki kala mâverâsından bu ehrâm
2652. İrişür oradan matlûba tâlib
Ki ya’nî bulınur anda muttâlib
2653. Ki her kim bula ol genc-i nihânı
Ola dünyâda bir Kârûn-ı sâni
2654. Çü kazdılar arayup ol yiri çok
Orada buldılar bir sırça sanduk
2655. Hem ol sanduk içinde bir kadeh var
Kadeh içinde hem bir dâne dînâr
2656. Bu-y-ıdı altunuñ hâsiyyeti hem
Niçe kim harc iderdi anı âdem
2657. Gine yirine gelürdi ol altun
Eger yüz kere harc olursa her gün
2658. Zihî sâhib-i ‘ulûm ehl-i hikmet
Ki kılmış bu tılısmı zî-sanâ’at
2659. Bu yirden ucına dik âsümânuñ
Hezâr ahsent üstâdına anuñ
2660. Niçün anuñ gibi bir merdâ ‘aceb
Bulınmaz bu zamân içinde yâ Rab
2661. Ki sürme kılur göze türâbın
İdevüz Ka’be vü ikbâl bâbın

Fî zikri sûrü'l-’acûzi bi-arzı Mısr

2662. Bu arz-ı Mısr içinde bil beyânı
Meger bir hâyituñ vardur nişânı

2663. Yıkılmışdur velî vardur rumûza
Kim iderler aña haytu'l-’acûze
2664. Tutar ‘arîşden tâ hadd-ı isvân
Yapılmış muttasıl ol hayt bünyân
2665. Sebeb yapılmagına uşbu haytuñ
Bu resme zu’m iderler ehl-i kıptuñ
2666. Hudâ gark idicek fir’avn-ıla
Helâk oldı bu Mısr'uñ cündi-y-ile
2667. Meger bir pîre zen hâtun o devrân
Diyâr-ı Mısr içinde oldı sultân
2668. Çogalsun diyü Mısr'uñ cündi gâyet
Kara zengiler aldı bî-nihâyet
2669. Nisâ-yı Mısr-ıla anları yik-sân
Getürdi cüft itdi bir bir ol hân
2670. Olaruñ neslidür kim çogalupdur
Ki Mısr ehli çogı esmer olupdur
2671. Beyân-ı hadd-ı mülk-çün zarûrî
Çevürdi iki aylık yire sûrı
2672. Tefekkür ile kim ne resme bâni
Beriyyeler kesüben yapmış anı
2673. Zî miskî âdem oglı gör bu fikri
Ki gelmez ölmegüñ diline zikri
2674. Kelâm diyü bu dünyâda muhalled
Çeker iklîme bir iklîmden sed
2675. Turam diyü diyâr içinde bisyâr
Yapar bir iki aylık yirde dîvâr
2676. Fenâ-y-içün velî açsa kazâyid
Ne dîvâr aña ma’nîdür ne hûd sed
2677. Felek çün kim kişiye pîç ide ser
Ne melek assı ider aña ne leşker

Fî beyti't-temâsil be-Mısr fî kadîmi'z-zamân

2678. Dimiş durur kitâb içinde kâyil
Zamân-ı mâ-tekaddemden evâyil
2679. Meger bir kız iderdi hükm Mısr'a

Olaydı pâdişâh ol ehl-i ‘asra
2680. Anuñ adına dirlerdi Dilûke
Yürürdi buyrugı mülk ü mülûke
2681. Kaçan kim Mısr sultânı zen oldı
Selâtînler hep aña düşmen oldı
2682. Var-ıdı anuñ zamânında key üstâd
Meger bir câdû ‘avrat tedvire ad
2683. Ulu câdû-y-ıdı ehl-i fa’âyil
Ki aña baş kodı ehl-i bâbil
2684. Getürüp katına anı Dilûke
Didi bir san’at ile bu mülûke
2685. Ki gele bilmeye Mısr üzre yagı
‘Adüv basmaya bu mülke ayagı
2686. Çün oldı ol ‘acûze bu işâret
Anuñ-çün kıldı bir hana ‘imâret
2687. Rivâyet ehl böyle yâd idüpdür
Anı su üstine bünyâd idüpdür
2688. Anuñ dîvârına ol ehl-i dikkat
Hem itdi bî-nihâyet nakş-ı sûret
2689. Bu-dı anda olan tasvîre bürhân
Kaçan kim yürür-idi Mısr'a düşmân
2690. Taharrük eylerdi ol temâsil
Olurdı ol sûr tegayyür ü tebdîl
2691. Anı görüp kılurlardı yaragı
Bilürlerdi yürürdi Mısr'a yagı
2692. Gelüben ol temâsil-i ser-â-ser
Bozarlardı eger pâ vü eger ser
2693. Bu sûretler niresi olsa noksân
Oradan naks olurdı ‘uzv-ı düşmân
2694. Diyâr-ı Mısr düşmen eylese heng
Kamu zîr u zeber olurdı bî-ceng
2695. Niçe kim baka-y-ıdı ol tılısmât
Diyâr-ı Mısr'a sokmazdı ‘adâvet
2696. Gidüpdür ol tılısm adı kalupdur
Bugün dilde hemân yâdı kalupdur

Et-ta’ccüb fî hâli'l-muhterisîn’ale'd-dünyâ

2697. ‘Aceb budur ki Meskîn ibn-i Âdem
Bulur her zahm-içün bir dürlü merhem
2698. Ölüme bulmamış durur devâ bes
Elüm elinden olmamış rahâ bes
2699. Ölümüñ dahı bilseydi emîni
Kılur dem aña yüz biñ âferîni
2700. Ne assı her iş-içün kılsa râyı
Ölüm derdine bulmasa devâyı
2701. Egerçi rây-ıla her iş düzilür
Velî ne assı ölmekle bozılur
2702. İlüme girmesün dirseñ her âfât
Kılur sihr ü düzer dürlü tılısmât
2703. ‘Adüv şehrüme gelmesün diyü râh
Muhassın kal’alar yapar penâh-gâh
2704. Velî miskîn idemez bu kıyâsı
Ki gelse kişinüñ nâ-gâh kazâsı
2705. Ne kal’a nef’ kılur aña ne sûr
Kazâ gözinden olmaz kimse mestûr

Fî zikri medîneti Dımışki'l-mahrûse hareseha'llâhü Te’âlâ mine'l-âfât

2706. Meger bir şehr var ‘âlemde meşhûr
Dımışk adlu latîf ü hûb ma’mûr
2707. O şehrüñ Şâm arzıdur bilâdı
Hudâ didi aña "*zâtü'l-’imâdî*"
2708. Ne şehr ol kim gül-istânı İrem'dür
İrem’den bil ki muhteşemdür
2709. Anuñ hakkında "*lem yuhlak*" gelüpdür
Ne kim Kur’ân'da geldi hak gelüpdür
2710. Ki dört enhâr akar ol şehre târ
Nite kim cennet içre dört enhâr
2711. Toludur hur u ‘ayn-ıla kusûrı
Müzahref nakş-ıla diri vü durı
2712. İçi taşı tulû eşcâr u enhâr
Otur enhâr u ezhâr üzre tayyâr

2713. Meger her yaña niçe fersah arzı
Gül ü gül-zârdur tûl u ‘arzı
2714. Döneli gökler ü turalı bu yir
Anuñ gibi dahı görmedi bir yir
2715. Ne yir kim yüzine ‘âşık felekler
Havâsında uçar dâyim melekler
2716. Cihânı isteseñ tâ rub’-ı meskûn
Anuñ tek yok durur bir şehr-i mevzûn
2717. Yaradılmadı misli dehr içinde
Nazîr yokdur il ü şehri içinde
2718. Güzeldür kim ‘arûs-ı ‘âlem oldur
Uludur kim sevâd-ı a’zam oldur
2719. Dimişdür fahr-ı ‘âlem şâh-ı kâyin
Dımışk'uñ hakkına hayru'l-medâyin
2720. Kim oldı ‘âlemüñ yüzinde şâma
Anuñ-çün şâm dirler uşbu şâma
2721. Dımışk'a dirler ad eyle ki şâma
Dimişler aña dâru'l-nûh nâmı
2722. Mekânı mevzu’dur enbiyânuñ
Makâmı menzilidür evliyânuñ
2723. Kimüñ kim var-ısa bahtı hayâtı
Ola hem ‘âkıbet anda vefâtı

Fî zikri câmi’-i benî ümmiyye be-Dımışk

2724. Dımışk içre bezenür ille ma’mûr
Ümiyyâ cami’idür dilde mezkûr
2725. Ulu câmi’ durur bu şâm içinde
Yapılmışdur kadîm eyyâm içinde
2726. Müşerref câmi vü mahbûb bünyâd
Mu’azzam mescid ü mergûb bünyâd
2727. Mücevher minber ü mihrâb zerrîn
Mücellâ kubbe vu ebvâb zerrîn
2728. Münakkaş tâk bir tâk-ı müşerref
Fusûs-u sîm ü zer-ile müzahref
2729. Müressemdür hatâyı içre virdi

Müzemmüñ nakş çîni lâciverdi
2730. Cihânda ne ki varsa şehr âbâd
Fusûsında anuñ nakş itmiş üstâd
2731. Mülevven nakş-ıla eyvân u sahnı
Mürahhim ferş-ile meydân u sahnı
2732. Meger anı yapan üstâd-ı kâmil
Yapupdur şöyle bir bünyâd-ı kâmil
2733. Nazîrin yapmadı ‘âlemde mi’mâr
Misâlin görmedi dünyâda diyâr
2734. Nicelerden bugün bize halefdür
Ki mirâs-ı maluñ mâ-selefdür
2735. Zevâyasında anuñ âşikâre
Yapılmış dört sultân-ı minâre
2736. İşidürüz bu ahbâr-ı sahîhi
Kim anda ayneserdürler mesîhi
2737. Şerîf itdi hudâ şol cây-gâhı
Kim oldur mehbit-i rûh-ı ilâhi
2738. Mahal kim ola rûhu'llâh nâzil
‘Aceb mi ol ola hayru'l-menâzil

Fî zikri'l-ablak be-Dımışk

2739. Melik Tâhir meger sultânı Mısr'uñ
Yapupdur bir makâm ol hânı Mısr'uñ
2740. Dımışk içre aña yapdı müzevvak
Anuñ adına dirler Kasr-ı Ablak
2741. Kara vu ag taşdan kıldı bünyâd
Anuñ-çün Kasr-ı Ablak'dur aña ad
2742. Ki mislin yapmadı ‘âlemde kimse
Nazîrin görmedi âdemde kimse
2743. Yapan bir hendisiyle yapmış anı
Ki lutf-ıla cünûn ider cinânı
2744. Pür olmış nakş-ıla içi vü taşı
Boyanmış sîm ü zer dîvâr u taşı
2745. Nedür ki kim kamu tâk revâ kât
Pür evyân şebâbîk ü tabâkât

2746. Havâlisi kamu enhâr u eşcâr
Gül-istân çemen atyâr u ezhâr
2747. Kusûrından sına anı cenânuñ
Cenân ü cân vire şevkından anuñ
2748. Bu lutf-ıla irerse ol makâma
Selâm ilte sabâ dâru's-selâma
2749. Görürse anı cennâtuñ kusûrı
Biline kendüye kendü kusûrı
2750. Yazupdurlar adın sakfında hânuñ
Dahı bünyâdı târîhini anuñ
2751. K'okuyup anı bir ehl-i mürüvvet
Yapana yapdurana kıla rahmet

Fî zikri Ba'lbeki'l-mahrûseti bi'l-memleketi'ş-Şâmiyye ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

2752. Meger bir şehr vardur Ba'lebek ad
Olupdur orada bir kal'a bünyâd
2753. Kadîmi kal'adur devrân içinde
Misâli yok durur büldân içinde
2754. Meger vardur kitâb içinde mevcûd
K'anı yapmış Süleymân ibn-i Dâvud
2755. Mu'allâ kal'adur hısn-ı mu'azzam
Yapılmış ulu taşlar ile muhkem
2756. Velî üç taşı vardur bî-nihâyet
Uludur kamudan anlar begâyet
2757. Uzunı her birinüñ otuz arşun
İni dahı gelür on tokuz arşun
2758. Meger bu üç taşuñ dördünci işi
Kalupdur makta'ında gör bu işi
2759. Zamândur kim yatur orada ol seng
İdemez kimse tahrîkine âheng
2760. Nice kesdi 'aceb anları 'ammâl
Nice götürdi getürdi hammâl
2761. Ne dürlü koydı anı anda üstâd
Meger ol dahı binâ kıldı bünyâd
2762. Şu kim ol hânenüñ bâbına derdür

Meger ol dahı yik-pâre hacerdür
2763. Olur kal'a içinde bî-'aded hem
Direkler seng-i mermerden mu'azzam
2764. Anuñ sakfını kim üstâd idüpdür
Hemân bir taşdan bünyâd olupdur
2765. O sakfuñ dört tarâfında kassâm
Meger resm eylemişdür dört asnâm
2766. Alıcak ol makâmı ehl-i islâm
Komadılar orada nakş u asnâm

Fî zikri'l-bi'r elleti bi'l-kal'ati'l-mezkûreti ve't-ta'accübü fihâ

2767. Var ol hüsnüñ içinde bir kapu hem
Derîn kuyudur içinde suyı kem
2768. Hisâr olsa ziyâde olur anı
Hisâr olmasa eksilür hisâbı
2769. Suyı artar 'adüv gelse diyâra
Gidicek eksilür iner karâra
2770. İdenler ol diyâr u hüsne resmi
Düzetmişler orada bu tılısmı
2771. Turur resmi velî ressâmı gitmiş
Tılısmı görünür üstâd yitmiş
2772. Görinmez saçı bu hüsn ü resmüñ
Bilinmez nerdedür ismi tılısmuñ
2773. Yapan gitmiş vü yapdugı turur uş
Mukîminden makâmı ser-te-ser boş
2774. Niçün yapdı 'aceb bunı o mi'mâr
Koyup gidermiş çün âhir-i kâr
2775. Niçün çekdi ki bunca mihnet ü derd
Çün âhir ter idermiş bunı ol merd
2776. Niçün yapdı ki anı böyle muhkem
Çü kalmazmış özine müsellem
2777. 'Aceb bilmez midi hâlin cihânuñ
Bekâsuzlugını devr-i zamânuñ
2778. Teferrüc kılmışam ben ol diyârı
Temâşa eylemişem ol hisârı

2779. Ulu bünyâd gördüm anı gâyet
Ki yokdur misli ‘âlemde temâmet
2780. O resme seng-sâr saht-ı bünyâd
Kimesne yapdı illâ ki Şeddâd

Fî zikri medîneti ‘Ayn-tâbi'l-mahrûseti

2781. Şu şehristân ki şehr-i mevlidümdür
"*Ebâ ‘an cedd* " ü makâmum mahbûbumdur
2782. Ki ya’nî ‘Ayn-tâb şehri ra’nâ
‘Urûs-ı ‘âlem ü mahşûk-ı dünyâ
2783. Misâli yok durur büldân içinde
Nazîri gelmedi devrân içinde
2784. Güzeldür hem güzeller şehridür ol
Gül-istândur belâbil behridür ol
2785. Çekilmiş gülleri vü murg-zârı
Kılur her cânibinde murg zârı
2786. İçi taşı tolu eşcâr u ezhâr
Öter atyâr akar her yaña enhâr
2787. Çıkar gün başına bir hûb çeşme
Letâfetde bagışlar nûr çeşme
2788. Husûsâ dört çeşme kim revândur
Bu çeşme nûr bu cisme revândur
2789. Uş ol dördüñ biri ‘aynü'l-lebindür
K'anuñ şurbı şifâ vu cân tendür
2790. Birine ad komışlar ‘ayn-ı verdi
Devâdur giderür meşrûbı derdi
2791. Birine didiler ‘aynü'l-gazâlî
Beñzemez cür’ası âb u zülâli
2792. Dimişler birine ‘aynü'l-nebâtî
Şarâbı mât ider mâü'l-hayâtı
2793. Dem urur huld bagından havâsı
İrem timsâlidür berk ü nevâsı
2794. Anuñ hüsnindedür "*Allâhu a’lem* "
Makâm-ı Ahmed-i Gazâlî'nüñ hem
2795. Anuñ tagında tutmışdur makar-gâh

Dülük Baba "*'aleyhi rahmetu'llâh"*

2796. Mübârek topragında işit a'ceb
Kimesne görmemişdür cins-i 'akreb

2797. 'Aceb mi gezdüm olsa orada kim
Çü hüccetdür n'ider cennetde gezdüm

2798. Ne yir kim kal'ası görinür anda
Bulınmaz 'akreb aslı ol mekânda

2799. Türâbı kim anuñ iksîr-i cândur
Göñül gözine kühl-i Isfehândur

2800. N'ola medh eylesem ben ol ma'âbı
Ki 'âlem medh idüpdür 'Ayn-tâb'ı

2801. Vatandur bize hûd ögmek revâdur
Vatan habı hadîs-i Mustafâ'dur

2802. Egerçi lutf-kânıdur ser-â-ser
Velî bî-kadr düşmişdür bu gevher

2803. Bu yirde olmadugı gibi sûrı
Felekde dahı yokdur necm sûrı

2804. Benüm bigi özide bî-sitâre
Belâlar okına dâyim sitâre

2805. Dimişler bu sözüm mâni' olmaz
Ki mahbûba igende tâli' olmaz

2806. İlâhi gitsün anuñ 'ayn-tâbı
Ki vîrân isteye bu 'Ayn-tâb'ı

2807. İlâhi her kim olsa aña yagı
Çerâgında bu şehrüñ yana bâgı

2808. Münîr oldukça şem'i âfitâbuñ
Çerâgı enver olsun 'Ayn-tâb'uñ

2809. Seherler kıldugınca bülbül elhan
İlâhi tâze olsun bu gül-istân

2810. Mesâlar açdugınca gonca evrâk
Nesîminden mu'attar olsun âfâk

2811. Dem-â-dem döndügince bu felekler
Emîn olsun Hudâ'sından melekler

2812. İçine girmesün hem zulm-ı 'advân
İçinden çıkmasun her hayr u ihsân

2813. Irag olsun özi yagı yüzinden
Emîn olsun ahı yâdât özinden
2814. Dile aldukça şehrin ibn-i Bâlî
Makâmın gül-sitân ider makâli
2815. Ki bilin ma’nisin kavl-i sahîhüñ
Melîh olur dimiş vasfı melîhüñ
2816. Yaraşmaz her söze tetvîl-i tekrâr
Velî tekrâr hûşdur vasf-ı dildâr

Fî zikri medîneti Konstantiniyye ve bihâ mine'l-’acâyib

2817. Ki bir şehr var ‘âlemde meşhûr
Ki dirler aña Sıtanbul-ı ma’mûr
2818. Kılupdur anı Konstantin bünyâd
Aña Konstantiniyye dimiş ol ad
2819. Orada vaz’ idüp ol şehr-bânı
Deñiz üstine bünyâd itmiş anı
2820. Cemî’i havl bahr u berrine ber
Döger dîvârını deryâ ser-â-ser
2821. Mu’azzam şehrdür bâ-sûr u dîvâr
İçi tolu temâmet halk-ı deyyâr
2822. Var ol şehrüñ içinde dürlü millet
Gelüp ol yirde itmişler ikâmet
2823. Firenc elinde idi ol medîne
Müsilmân girmez-idi ol zemîne
2824. Velî havlinde ne varsa vilâyet
Alupdurdı müselmânlar temâmet
2825. Ki Şâm'ı Rûm'a ol ehl-i ma’âsi
Gehî tâlî’ olurdı gâh ‘âsî
2826. Bu hâl-ıla geçerdi eyyâm devrân
Alamazdı anı evlâd-ı ‘Osmân
2827. Meger şol ‘asra dik döndi müddet
İrişdi bir şehâ devrân-ı devlet

Fî medhi Sultân Muhammed bin ‘Osmân ve fethi medîneti Konstantiniyye

2828. Kim oldur zübde-yi ensâl-i ‘Osmân

‘Azîz sürûr-ı ân-ı âl-i ‘Osmân
2829. Adı Sultân Muhammed Hân Gâzi
Emîr-i mü’minân sultân gâzi
2830. Kuşanıldan biline seyf-i dîni
Keser-idi rikâb-ı kâfirîni
2831. Kılıcından niçe biñ kibr ü tersâ
Müselmân oldı dü şeybânı tersâ
2832. Cihâna geldi gâzi ibn-i gâzi
Kılurdı düşmen andan ihtirâzı
2833. Olaydı yir yüzinüñ pehlüvânı
Zamânında cihânuñ Orhan'ı
2834. ‘Alâ ferzendi hamra dest-gâri
Sikender tâli Rüstem nice Dâri
2835. Süvâr olsa semend-i eşhebine
Melekler denk olurdı mevkibine
2836. Dir-isem şâh-bâz ol şehriyârı
N'ola kim pâdişâhlardur şikârı
2837. Sekiz yüz elli idi ‘âm içinde
Cemâdü'l-evvelüñ âhir güninde
2838. Se şenbe rûzı-dı rûz-ı mübârek
Ki rûzı kıldı fethin çü tebârek
2839. Ne deyr kodı anda ne savâmı’
Kimini mescid itdi kimi câmi’
2840. Çü tevhîdi-y-ile örtdi şirki
Türâbından mutahhar kıldı çirki
2841. Götürdi kezbi vü getürdi sıdkı
Baturdı bâtılı kaldurdı hakkı
2842. Gidüben küfr ü tigyân-ı dalâlet
Yirine geldi tevhîd-i şerî’at
2843. Hezârân âferîn ol gâzi hâna
Ki dest urdı anuñ tek hândâna
2844. Hem ol yirde durur misvâsı anuñ
Makâmı mazca’ı me’vâsı anuñ
2845. Hudâ rahmet kıla ol şehriyâra
Ki bâb-ı rahmet oldı ol yâra

Fî sıfatı Aya Sofiya

2846. Var-ıdı bir kinîse ol mahalde
Yapılmış durur eyyâm-ı evelde
2847. Anuñ yapıldugına ehl-i târîh
Haber virmez nice geçdi tevârîh
2848. Aya Sofiya dirler ol makâma
Sıfât u resmi sıgışmaz kelâma
2849. Cihânda seyr idenler sehl ü ‘ari
Temâşâ eyleyenler bahr u berri
2850. Yidi iklîmi cümle geşt idenler
Temâmet şarka vu garba gidenler
2851. Haber virmez anuñ bigi mekânı
Misâlin yapmadı ‘âlemde bâni
2852. Olupdur bir mu’azzam kubbe bünyân
Kim olmış kıla mı eflâke yik-sân
2853. Mukavvis kubbedür arz-ı fusuhdan
Mu’allâ görinür kavs-ı kuzahdan
2854. ‘Alâsı kubbesi eflâke beñzer
Cilâsı encüm-i derrâke beñzer
2855. Eger Şeddâd eger Sâm vü eger ‘Âd
Anuñ tek yapmadı ‘âlemde bünyâd
2856. Yapılmış tâk bir tâk-ı mu’allâ
İçi taşı füsûs-ıla mücellâ
2857. Füsûsı sîm ü zer-ile muharrer
Taşı la’l ü cevâhir-le mücevher
2858. Deger her tâk yüz biñ tâk dârâ
Ki her eyvân biñ eyvân-ı Kisrâ
2859. Ne sûret ki var âdemde îcâd
Anuñ dîvârına nakş itmiş üstâd
2860. Ne nakş olur-ısa ‘âlemde anı
Yazupdur orada nakkâş bâni
2861. Eger görse anı üstâd-ı Erjeng
Anuñ bir resmine olur-ıdı deng
2862. Hezârân âferîn şâbâş şâbâş
Ki nakş itmiş anı ‘âlemde nakkâş

2863. Ma’âdinde ne kim varsa cevâhir
Getürmişler kamu anda yapmışlar
2864. İşidilmiş haber durur lisândan
Kim anda taş var Hindüsitân'dan
2865. Rehâ mı nakşına baksañ temâmet
‘Aceb nakş eylemiş nakkâş-ı kudret
2866. Birinüñ nakş ya birine müşâbih
Yakıcak ‘akl olur nigine vâlih
2867. Nazar kıldukda her taşı tutup rû
Görinür sûretüñ şöyle ki gözgü
2868. Var anda bî-’aded mermer direkler
Çekilmiş her birine çok emekler
2869. Muharrem nakş-ıla cümle mücellâ
Ki kimse mûmdan dökmeye aslâ
2870. ‘Avâmîd üstine yapılmış etbâk
Tabâkât üzre bî-had tâk-ber-tâk
2871. Meger sultân Muhammed ibn-i ‘Osmân
Anı bir ulu câmi’ kıldı bünyân
2872. Aña yapdurdı mihrâb u minâre
Ki kıldı hak dîni âşikâre
2873. Bozuldı resm Rûd u Nîsezler hem Lât
Yazıldı ism-i Hallâku'l-berâyât

Fî zikri kasrı Sultân Muhammed ellezî ‘ammerehu ve hammâmehu bihâ

2874. O şehri dâr mülk itmege sultân
Hem anda bir serây eyledi bünyân
2875. Meger bir ‘âli yir kıldukda nazarda
Müşerrefdür temâmet berre bahrda
2876. Ki bir yanı kuru üç yanı deryâ
Kılur deryâ vu şehri temâşâ
2877. Yidi kat tâk-ber-tâk müşerref
Zer ü sîm ü cevâhir-le muzahref
2878. Murassa’ ne ki var haytı vu bâbı
Murassa’ hem sütûhı vu kıbâbı
2879. Ki nirden baksañ ol bünyâd-ı a’zam

Görinür şöyle kim hüsn-i mu'azzam
2880. Kusûr-ı hândândur vü hem o tâk
Serây u kubbe vü eyvân u etbâk
2881. Ki bir beytine 'âşık beyt-i ma'mûr
Felek sakf katında rıkk-ı menşûr
2882. Nazar kılsuñ aña fevka'l-'alâda
Görine târum hazrâ serâda
2883. Bakarsa evcine anuñ çarh-ı mâhi
Düşe başından aşaga kelâmı
2884. Felekdür dem 'alâda aña tekrâr
Felekde bir kamerdür anda akmâr
2885. Behişte beñzer ü hem vardur imkân
Kim anda dahı vardur hûr u gılmân
2886. Binâsı çarh-ı dâyir gibi a'zam
Esâsı Kâf dagı gibi muhkem
2887. Anuñ tek bir serây u kasr u eyvân
Ne Kayser yapdı ne Kisrâ ne Orhan
2888. Kim aña hâne-yi Orhan muhayyer
Müvellih nakşına biñ kasr-ı kayser
2889. Cihânda söylenür eyvân-ı Kisrâ
Aña eyvân-ı Kisrâ tâk-ı süflâ
2890. Mu'allâdur egerçi kasr-ı Behrâm
Hudâ'sında anuñ bu burc-ı Behrâm
2891. Serâyuñ çevresi bir bâg-ı destân
Gül ü gül-zâr eşcâr u gül-istân
2892. Zılâl ü sebz ü âb-ı revâna
Kılur her dilde biñ murg türâna
2893. Açılmış her taraf envâr u ezhâr
Akar her yirde sular tahtu'l-eşcâr
2894. Uzanmış servler çün kadd-ı mahcûb
Açılmış gül dahı dil-ber gibi hûb
2895. Tagıtmış saçını sünbül sine fâm
Nite kim tagda zülf-i dil-ârâm
2896. Ki her gül-şende 'işret itmege şâh
Yapılmış bir müzeyyen kasrdur gâh

2897. Nedür ki her biri şöyle ki bir şem’
Ne göz gördi ne kulak eyledi sem’
2898. Aña bir sûr bünyâd eylemiş şâh
Ki burc idinmiş anuñ ucına mâh
2899. Çevürmiş ol serây [u] bâg-ı etrâf
Nite kim sahn-ı gabrâ-yı cebel-i Kâf
2900. Demürden düzmiş aña niçe ebvâb
Velî bir yirde yapmış bir ulu bâb
2901. Mu’azzam âsitâne ‘âli pâye
Kim andan girilür sahn-ı serâya
2902. Mukavvis kantara bünyâd a’lâ
Hemân kavs-ı kuzah gibi mu’allâ
2903. Kapusı halkası ucı havâda
Görinür mâh-ı nev gibi semâda
2904. Yazılmış bâbına hatt-ı rıkâ’ı
Mezheb-i lâ-cevr-i dile bıkâ’ı
2905. Bi'ism-i şâh-ı şâhân-ı beriyye
Muhammed Fâtih-i Konstantiniyye
2906. Hem anda kıldı bir hammâm-ı ma’mûr
Ki mislin görmedi ‘âlemde cumhûr
2907. Nite kim batdı mâh u togdı hurşîd
Misâlin yapmadı ‘âlemde Cemşîd
2908. Yapılmış bî-’aded anda amâkin
Mehâzın dehâlîz ü levâvîn
2909. Raham u gûn-e-gûn ü cüzn-i mahbûb
Murassa’ lüle vü zerrîn enbûb
2910. Akar pûlâd billûrına sîm-âb
Ki ya’nî ferş-i hamâm üstine âb
2911. Düzilmiş bir mücellâ havz-ı nihâl
Dökilür içine sîm-âb-ı seyyâl
2912. Mu’allâ kubbe vü câmât u rengîn
Mu’azzam saffa vu hânât-ı rengîn
2913. Cihânda her ne varsa ma’den-i seng
Getürmiş yapmış anda ehl-i ferheng
2914. Şu nakşa ki düşmiş ferşini rassâs

K'anuñ tek kimseye kırtâs-ı mıkrâs
2915. Kızıl yaşıl şebâbîk ü murahham
Kara vu ak ‘avâmîd-i murakkam
2916. Var anda uşbu dört fasluñ havâsı
Bahârı güzi vü sayf u şitâsı

Et-tıbbi fi'l-hammâm ve min ibdâ’ihâ evvelâ

2917. Kılupdur ehl-i hikmet bu hitâbı
Ki hammâmuñ yüce gerek kıbâbı
2918. Dahı bünyâd yir üzre gerekdür
Yir altında olandan yigrekdür
2919. İçi rûşen ola dehlîz uzun
Zekâkı çok gerek oynaya tütün
2920. Dahı hammâm-içün dirler gerekdür
Yiñisinden ‘atîki yigrekdür
2921. Hekîm ider meger ahkâm içinde
Çog oturma igen hammâm içinde
2922. Gerekdür anda şol had oturasın
Ne ol senden sen andan götüresin
2923. Suyı issi gerek hammâm issi
Güler yüzlü gerek hammâm issi
2924. Yol ehli böyle göstermiş tarîki
Gerek hammâm ehli ehl-i hidmet
2925. Revâdur dirsem aña nısf-ı dünyâ
Na’îm-i dâr-ı dünyâ dirler aña
2926. Tevârîh ehli böyle kıldı i’lâm
Ki cinnî vaz’ıdur dünyâda hammâm
2927. Süleymân'a dimiş bir vakt cinnî
Virürseñ yâ nebîyu'llâh izni
2928. Saña bir kasr bünyâd ideyüm ben
Ki dört fasl anda îcâd ideyüm ben
2929. Buyurdı dîvânı bünyâd kıldı
Meger kim aña hammâm ad kıldı
2930. Dahı ba’z müverrih söylemişdür
K'anı Cemşîd bünyâd eylemişdür

Fî zikri'l-mîli't-timsâl be-medîneti Konstantiniyye

2931. Hem anda var durur bir mu’teber mîl
Düzetmişler anı bir taşdan bil

2932. Yüceden yücedür gâyetde ol seng
Diküpdür san’at-ıla ehl-i ferheng

2933. Komışlardur o mîlüñ üstine hem
Bakırdan bir musavver at u âdem

2934. Olupdur at üzere şahs-ı râkib
Kimesne görmedi anuñ tek ‘acâyib

2935. Atınuñ kendünüñ yöni şimâle
Turupdur bahr üstine havâle

2936. Uzanmış bir alın bâsû-yı deryâ
Bir elinde tutar bir top peydâ

2937. Bu resme vârid olmış durur akvâl
Hakîk ol mîl ü ol at o timsâl

2938. Meger Konstantiniyye kabrdür ol
K'anuñ bünyâdıdur şehr-i Sıtanbul

2939. Görenler ol misâli böyle mensûb
Bir eli boş bir elinde tutar top

2940. Bu resme kıldılar te’vîl anı
Dimekdür kim tutupdurdum cihânı

2941. Bu dünyâyı Hudâ emri-le hûb
Elüme almışdum şöyle kim top

2942. Eger sende benüm tek hân olasın
Cihânda yalıñuz sultân olasın

2943. Tutarsın yir yüzini tûl eger ‘arz
Senüñ ola temâmet milket-i arz

2944. Yapasın sen dahı çeküp beliyye
Benüm tek sen saña Konstantiniyye

2945. Koyasın gidesin anı ser-encâm
Niçe kim biz koyup gitdük binâ kâm

2946. Meger sultân Muhammed ibn-i ‘Osmân
Kılıcak ol yiri âhir müselmân

2947. Kopardı mîlden düşürdi anı
Turupdur şimdi mîl üzre nişânı

Fî zikri'l-haceri'l-mensûbebe-mevâzı'ı At Meydânı

2948. He m anda bir mahal vardur nişâne
Kim At Meydânı dirler ol mekâna
2949. Var anda bir hacer semâki rengi
Düzetmişler sanavber şekl o sengi
2950. Murabba' taht itmiş anı insân
Musaykal taş durur berrâk-ı tâbân
2951. Ki vardukça refî' olur 'alâsı
Otuz arşun uzunınuñ kıyâsı
2952. Anuñ elinde bir bünyâd muhkem
O bünyâd üstine bir taş mu'azzam
2953. O taş üzre bakırdan dört ayak
O dört ayaguñ üstine mu'allak
2954. Komışlar ol ulu taşı yegâne
Dimişler şem'a beñzer şam'-dâne
2955. Nice timsâl ol taşa yazılmış
Sıfât-ı hey'et-ile kazılmış
2956. Nice diküldügin ol yirde bu taş
Anuñ resm eylemiş üstine nakkâş
2957. Var anda üç dürlü timsâl-i su'bân
Bakırdan ya'ni kim eşkâl-i şa'bân
2958. Beşer işi durur mesnû' ma'mûl
Üçi bir birine melfûn u makfûl
2959. Dikilmiş yire başları havâda
Gelür uzunı on arşun 'alâda
2960. Üçi üç yañaya açmış dehânın
Velî işit nedür anuñ beyânın
2961. Dimiş evvel zamân içinde deyyâr
Begâyet çog olurmış orada mâr
2962. Hurûc idüp deñizden anda hayât
Harâb itmiş ol şehri niçe kerrât
2963. Tılısm itmiş anı Konstantiniyye
Ki dahı girmeye ol şehre hayye
2964. Âsârâtıdur ol üç ejdehânuñ
Yılan girmez türâbına uş anuñ

Fî risâleti'ş-şâ’irâ ilâ sultâni'r-Rûm

2965. Meger şol devr kim sultân Muhammed
Vefât itdi cihândan çekdi çün yed
2966. Pes ulu oglı Sultân Bâyezîd Hân
Yirine âtînüñ oldı sultân
2967. Giçi oglı kim adı şâh-ı Cem'dür
Cihân içinde matlûb-ı ümemdür
2968. İtâ’at itmeyüp kartaşına Cem
Yeñi şehr üzre ceng itdükde muhkem
2969. Düşüp âhir Cem anda inhizâma
Kaçuban gitdüginde Mısr u Şâm'a
2970. Melik Eşref aña idüp sefâret
Varuban Mekke'yi itdükde ziyâret
2971. Şeh-i Mısr'uñ katında turmayup ol
Frengistân'a kaçup tutıcak yol
2972. Varup Efrinc'e tutsak oldugında
Niçe yıllar orada kaldugında
2973. Meger bir şehriyâr-ı sâhib-i dil
Kim olaydı Haleb milkine kâfil
2974. Benî Meskîn kim bir ‘abd-ı bânum
Kemâl ehli işiginde türâbum
2975. Revâ görmiş-idi olam revâna
Varam yüzüm sürem ol âsitâna
2976. Meselde katreyi salmışdı bahra
Buyurmış-ıdı ya hûrşîde zerre
2977. Süleymân'a resûl itmiş-idi mûr
Ki ‘unkâ kasdın kılmışdı ‘asfûr
2978. Bu bende hazret-i sâhib celâle
Ki varmışdum ‘alâ veche risâle
2979. Komışdum başı ol devletlü pâye
Yüzüm sürmişdüm ol yirde türâba
2980. Ki ya’nî hazret-i hâkân-ı devrân
Şeh-i deyyâr-ı Sultân Bâyezîd Hân
2981. Meger ol sâye-yi Bârî Hudâ'yı
Getürüp hâk-dân ben hâk-pâyı

2982. Baña i’zâz u ikrâm eylemişdi
Hıtâ vu hayr u in’âm eylemişdi
2983. ‘İnâyet ‘ayn-ıla kılmışdı melhûz
Dahı dürlü nevâle-y-ile mahzûz
2984. Meger ol ‘ahd içinde hazret-i şâh
Sıtanbul'ı varup kılmışdı der-gâh
2985. Mübârek mukdem u hayru'l-kudûmı
Müşerref kılmış-ıdı mülk-i Rûm'ı
2986. Diyârı memleket olmışdı ziynet
Latîf olmış-ıdı şöyle ki cennet
2987. Ki her göz kim göreydi ol makâmı
Budur dirdi Hak'uñ dâru'l-selâm'ı
2988. Nire baksañ safâ vu ‘işret-idi
Yimek içmek nevâl u ni’met-idi
2989. Gidüben zulm u teşvîş cefâlar
Gelüpdi yirine ‘ayş u safâlar
2990. Figân itmezdi devrinde meger nây
Ta’ab çekerdi vaktında meger yay
2991. Rebâb iderdi ‘ahdinde hemân söz
Kebâb-ıdı kûşede bes ciger-sûz
2992. Zamânında kan içmezdi meger câm
Güç itmezdi gününde ala dil-ârâm
2993. Perîşân yogdı ol gün meger bahr
Deminde aglamazdı anuñ meger ebr
2994. Amân u ‘adl-ile tolmışdı iklîm
Kemâl ü fazl-ıla tolmışdı iklîm
2995. Togupdı halka devlet-i âfitâb
Açılmışdı diyâra sa’d bâbı
2996. Geçürüp devr-i ‘ömri rûzigârı
Teferrüc eylemişdüm ol diyârı
2997. ‘Acâyibler ki didüm saña yir yir
Garâyibler ki kıldum vasf bir bir
2998. Cemî’isin temâşâ itmişem ben
Dimek kim özgeden işitmişem ben
2999. Gözümle gördügümdür söyledügüm

Söze bir bir hikâyet eyledügüm
3000. Bu az ‘ömrüm içinde bî-nihâyet
Görüpdürem il ü şehr ü vilâyet
3001. Yüridüm yir yüzinde gel eger nîm
Temâşâ eyledüm iklîm ü iklîm
3002. Müsâfir olmışam kerrât kerrât
Teseyyür itmişem merrât merrât

Fî zikri'l-medîneteyn ihdâhime bi'l-maşrık ve'l-âhiri bi'l-magrib

3003. Rivâyet böyle gelmişdür haberde
Kim iki şehr vardur veche berde
3004. Yaradılmadı dünyâda nazîri
Biri maşrıkdadur magribde biri
3005. Birinüñ adı Barkîsâ'dur iy cân
Aña ad böyle dimiş ehl-i Süryân
3006. Çü ‘İbrânice Câbelkâ'dur adı
Meger maşrık diyârıdur bilâdı
3007. Biri magribde Barcîsâ'dur adı
Adı Süryâni o ‘İbrâni hâbı
3008. Şu resme mu’teberdür bu iki şehr
Tolanmaz kişi havlin müddet-i şehr
3009. Muhissin her birisi sûr u dîvâr
Velî her birinüñ biñ on deri var
3010. Meger her iki kapuñuñ arası
Gelür bu’ud-la bir fersah kıyâsı
3011. Dimişdür seyyid ü kevneyn-i ‘âlem
Toludur bu iki şehr içi âdem
3012. Şu deñlüdür olaruñ izdihâmı
Dagılsa yir yüzin tutar tamâmı
3013. Bu iki şehrüñ olmasa sagîri
Güneşüñ işidileydi sarîri
3014. Haberde kûh-ı Kâf üstindedürler
Togıban tapdugınca şems-i hâver
3015. Bir âvâz kopar anda hatr-nâk
Ki çeker na’resinden tâs-ı eflâk

3016. Bu her bir şehrüñ ehli ol zamânda
Dirilüp cem’ olurlar mekânda
3017. Çalarlar tabl u sûr nâlar ururlar
Mekâhiller atup na’re ururlar
3018. Kim işidilmeye zâri âfitâbuñ
Budur her gün işi şeyh ü şebâbuñ

Fî zikri'l-medâyîni's-sab’ati elleti fî Bâbil ve ‘acâyibhâ

3019. Bu ehl-i Farsdan bir sâhibü'l-fazl
Tevârîh içre yazmışdur bir nakl
3020. Kadîm eyyâm içinde ehl-i ferheng
Var-ıdı bir melik dir adı Hûşeng
3021. Kim ol Hûşeng Sultân geçürüp dehr
Yapupdur arz-ı Bâbilde yidi şehr
3022. Yidi şehr içre hem yidi tılısmât
Komışdur kim ola ‘âlemde âyât
3023. Birisi dâr mülkinde o hânuñ
Akıtmış niçe her ehl-i beyânuñ
3024. Oradan münkasem olur cedâvil
Akar her biri bir iklîme kâmil
3025. Ne itmeyem ki kim kasd ide ‘isyân
Ya mülki üstine yüriye düşmân
3026. Ziyâd iderler ol suyı tolu ark
Kılur ol milketi uçdan uca gark
3027. İkinci şehr içinde didiler kavl
Düzetmişler meger kim bir ulu tabl
3028. Nedür bilinmese bir gâyibe hâl
Gelürler çün çalar ol tabl tabbâl
3029. Deri olsa çıkar âvâz-ı gâlib
Eger çıkmasa olmış ola gâlib
3030. Üçüncisinde bir havz itmiş âbâd
Anuñ dahı havâsın ideyüm bâd
3031. Getür anda kişi anda şarâbı
Şarâb u engübîni vü cülâbı
3032. Dahı hem bâde sınfından sag-ıdı

Kızılı sarusı köhne cedîdi

3033. Niçe maşrûb olursa anda mecmû’
Karışdurup dökerler anda melmû’

3034. Üleşdürse gelüp sâkî ol âbı
Çıkar her kişinüñ kendü şarâbı

3035. O şehrüñ râb’ında diñle üstâd
Bakırdan bir kaz düzmişdür üstâd

3036. Giricek bir garîb ol şehre bu kaz
Gırîv ider hemân-dem kılur âvâz

3037. İşidüp kazdan şehr ehl-i na’ra
Bilürler kim gelüpdür kimse şehre

3038. Bişincide düzilmiş iki timsâl
Komış bir nehr üzre anı ‘ummâl

3039. Budur ol şehrüñ ashâbına ‘âdet
İki kimse kim eylese husûmet

3040. Kimi hak issi ise iki hasmuñ
Girür arasına ol iki cismüñ

3041. Şunuñ kim hakkı yokdur giremez ol
Olaruñ arasına bulımaz yol

3042. Meger altıncı şehr içinde dirler
Düzetmişler demürden bir şecer var

3043. Otursa zıllına bir kişi yâ yüz
Yitüşür anlara şöyle ki düpdüz

3044. Gidicek anlaruñ biri birine
Gidüp sâye güneş gelür birine

3045. Yidinci şehrde bir âyine var
O mir’âtuñ havâsı budur iy bâr

3046. Ki bir gâyib kişi adına âdem
Gelüp orada kurbân itse bir dem

3047. Nazar kıldukda ol mir’âta nazar
Görür ol gâyibi şöyle ki hâzır

Fî zikri Medîneti Tebba’

3048. *Rebî’ Ebrâr*'uñ içinde mukarrer
Hikâyet eylemiş şeyh-i zemahşer

3049. Meger bir şehr vardur key musanna’
Ki bünyâd eylemişdür anı Tebba’
3050. Beşerden her k'ide anda ikâmet
Dahı görme anuñ göñli melâlet
3051. Mukîm oldukda onda ola şâdân
Hemân handân ola olmaya kirmân

Fî zikri medîneti'l-mîl ve mâ bihâ mine'l’acâyib

3052. Haberde şöyle yazılmış sefîne
Meger Magrib'de vardur bir medîne
3053. Yapılmış bir beriyye içre k'ol arz
Ser-â-ser reml olur tûl eger ‘arz
3054. Bakırdan eylemişler aña sûrı
Gelür hem kırk fersah dûr devri
3055. Digil sûrına sûrane ‘alâsın
Meger kim yüz kez gezdür kıyâsın
3056. Duhûlına tarîki yokdur anuñ
Kapusın kimse bilmez ol mekânuñ
3057. Bu resme eylemiş durur olur yâd
Ki zü'l-karneyn idüpdür anı bünyâd
3058. Orada defn idüpdür genc bî-had
Tılısmât eylemişdür anda bî-’ahd
3059. Var ol şehrüñ miyânesinde bir mîl
Yapılmış seng-i câdîden anı bil
3060. Kapar taşı anuñ kuşı havâdan
Çeker sengi anuñ vahşı felâdan
3061. Çü magnatîs ider hayvân cezb ol
Bulamaz kimse katından anuñ yol
3062. Varımaz havline vahş ol mekânuñ
Havâsından uçamaz tayr anuñ
3063. Çeker bî-ihtiyâr ol mîl anı
Dahı kurtaramaz andan revânı
3064. Ebû Hâmid'den olmışdur rivâyet
Süleymân itdi dir anı ‘imâret
3065. Cihândan nakl itdükde Süleymân

Aña müstevlî oldı leşker-i cân
3066. Olardur hatf ider hayvânı anda
Kapup handân iden insânı anda

El-Hikâyetü

3067. Bu resme vardı olmışdur hikâyet
Kadîmiden meger niçe cemâ'at
3068. Varurlar fürcesine ol mekânuñ
Çıkarurlar birin sûrına anuñ
3069. Güle güle atar ol şehre çemen
Cevâb itmege 'âciz-idi semen
3070. Biri dahı çıkar göre ki anı
Atar handân olup ol dahı cânı
3071. Uçadıñ çünki böyle oldı ahvâl
Kalup hayrân ne bilmediler hâl
3072. Çün ölmedi melik hâli ma'lûm
Oradan döndiler nevmîd ü mahrûm

Fî zikri'l-iltifât ile'l-mahsûsât bi'nazari'l-hikmeti

3073. Bu görinen cihânı zîr ü bâlâ
Temâşâ eyleye bi'llâh temâşâ
3074. Temâşa eylesüñ rû-yı zemîni
Göresin sun'ı Rabb-i Te'âlâ'nı
3075. Niye baksañ 'acâyibdür 'acâyib
Beni görseñ garâyibdür garâyib
3076. Necâyib kim aña fikret görinmez
Garâyib kim aña fikret erimez
3077. Şu göz kim anı uyaran Çalab'dur
Beni görse 'acâyibden 'acebdür
3078. Teseyyür eyler ol arz-ı semâyı
Güneş gibi göre gündüz nihâyı
3079. Gehî tahtı göre ol gâh fevkı
Gehî garbı göre ol gâhı şarkı
3080. Oturdugı mahaleden zîr ü bâlâ
Gözine keşf olur aktâr-ı dünyâ
3081. Gözin açar görür fevka'l-'alâyı

Gözin görür tahte's-serâyı

Fî zikri medîneti'l-Memlûk

3082. Hikâyet böyle olmışdur ev[v]elde
Meger bir şehr vardur Endülis'de
3083. Medînetü'l-mülûk oldı aña ad
Bir ev var orada beytü'l-mülûk ad
3084. Haber virdi varanlar ol zemîne
Yigirmi dört ulu hasen medîne
3085. Var ol iklîm içinde cümle ‘âmir
Varı bir şâhuñ idi evvel âhir
3086. Ogul ogul ötügiy-idi melik
Biri ölse kalanuñ-ıdı ol mülk
3087. Yapılmış dâr mülkinde ezelde
Meger ol öñe didüm bir mahalde
3088. Tururdı dem-be-dem kapuyı makfûl
Aña bulmazdı kimse girmege yol
3089. Anuñ şehlerine bu-y-ıdı ‘âdet
Ogul ogula iderdi vasiyyet
3090. Ki her kim taht-ı melike oturdı
O kapu üstine bir ka’l ururdı
3091. Yazardı üstine adı şöhretini
Zamân hükmini vü devletini
3092. Kimesne anı açuk görmez-idi
Açup içine kimse girmez-idi
3093. Yigirmi dört kufl olmışdı yik-sân
Kim oldı bir kişi ol mülke sultân
3094. Degüldi memleket beyninden ol nesl
Ki saklayaydı ‘ahdi şöyle kim asl
3095. Hayâl itdi meger ol merd ü hâyin
Ki vardur orada genc ü hazâyin
3096. Kapuyı açdı bozdı ol tılısmı
Bu götürdi olar koydugı resmi
3097. Girüp gördi anı bir hâli hâne
Degülmiş genc hâne genc hâne

3098. Velî yazılu anda niçe timsâl
‘Arablar tavrına elvân-ı eşkâl
3099. Hem anda buldılar bir nev’nâme
Yazılmış nâmede ‘İbrâni hâme
3100. Ki her kim bu diyâra ola vâli
Bu ayuñ kapusına ura kuflı
3101. Emânet açmayalar bu mekânı
Komayalar beşerden aça anı
3102. Şu kim kapusın aça bu mekânuñ
Çıka bu memleket elinden anuñ
3103. Bu sûretler sıfâtı üzre millet
Alalar mülki ideler hükûmet
3104. Düzetdüñ bu tılısmı ol sebebden
Emîn ola diyârumuz ‘Arabdan
3105. Bozılur bu tılısm açılıcak tâb
Alur bu Endülis mülkine a’râb
3106. Okudı nâmeyi oldı perîşân
Peşîmân oldı işine peşîmân
3107. İşüñ hûş elüñde yigen emânet
Ne assı soñra çekmege nedâmet
3108. Dimişlerdür bu sözi yirde kalmaz
Peşîmânlık soñında assı kılmaz
3109. Bozıldı ol tılısm oldı çü bâtıl
Götürildi oradan ol ‘amâyil
3110. Ki geçmedin dahı bir sâl ekser
Yürüdi Endülis üstine leşker
3111. Meger ‘Abdu'l-melik oldı velîde
İrişmişdi hilâfet ol sa’ide
3112. Anuñ ‘ahdinde bir merdâne sâdık
Ziyâd oglı aña dirlerdi Târik
3113. Alup şehrini tutdı şehriyârın
Hemân aldurdı vü yakdı diyârın
3114. Buyurdı Endülis mülkini yagma
Kılıcdan geçdi bî-had pîr ü bernâ
3115. Kişi özine itdügi ziyânı

Dirilüp idemezler halk anı
3116. Özin sayd eyledi kırdugı aglar
Çü kendü kendü düşdi nîşe aglar
3117. Hem ol evden çıkup buldı zuhûrı
Süleymân ibn-i Dâvud'uñ zebûr'ı
3118. Hem ol evde bulındı bir sahîfe
Var anda çok tılısmât-ı latîfe
3119. Dahı hem zikr-i eşcâra menâfi'
Mu'ayyen söyler ahcâra menâfi'
3120. Bulındı anda hem bir sâfi mir'ât
Müdebbir muhtelif Ahlât'dan zât
3121. Nazar kılsuñ anuñ içinde zâhir
Görürdi niçe fersah yiri nâzir

Fî zikri bünyâdi'l-İrem

3122. Varaydı bir kimesne adı Şeddâd
Aram oglı idi vü dedesi 'Âd
3123. Yapup durur meger mülk-i 'Aden'de
Bir ulu bâr-gâh kûh-ı 'Aden'de
3124. Sorar-ısañ adı anuñ İrem'dür
Niçün kim bânisi ibn-i İrem'dür
3125. Sebeb yapmagına ol kasr-ı Şeddâd
Bu resme söylemişdür ehl-i üstâd
3126. Meger kim ol zamân ehline yik-ser
Nebîyyullâh Hûd idi peyâmber
3127. Kılurdı dîn-içün Şeddâd da'vet
Aña iderdi izhâr-ı nübüvvet
3128. İderdi vasf aña dârü's-selâmı
Dir-idi mü'minüñ oldur makâmı
3129. Niçe kim vasf kıldı aña cenâbı
Getürdi bilmedi îmâna anı
3130. İşidüp cennetüñ vasfını Şeddâd
Diledi mislin anuñ ide bünyâd
3131. Buyurdı rub' meskûnı temâmet
Gezüben buldılar bir yir nihâyet

3132. Kim istedügi anuñ encümindür
Yemen mülkine ol kûh-ı ‘Aden'den
3133. Hemân emr eyledi ol merd-i hâyin
Bu yirde ne ki var genc ü hazâyin
3134. Çıkarup yıgdılar hiç yok hisâbı
Niçe kim yıgdılar seng ü türâbı
3135. Mühendisler gelüp kıldı kıyâsı
Meger kazdılar ol şehre esâsı
3136. Murabba’ şekl-ile kısm eylediler
Anuñ üzre binâ resm eylediler
3137. Esâsına şürû’ eyledi bâni
Kodı taş yirine cüz’i yemâni
3138. Aña bir sûr bünyâd itdi yik-ser
Meger bir taşı sîm ü bir taşı zer
3139. ‘Alâsı biş yüz arşun-ıdı anuñ
İni igirmi arşundı binânuñ
3140. Hem anuñ ittisâ’ı vu zehâsı
Dimişler kırk fersahdı kıyâsı
3141. Dahı ol şehrüñ içinde temâmet
Niçe yüz biñ kusûr itdi ‘imâret
3142. Ki her bir kasruñ içinde nişâna
Degülmiş kıymet biñ üstüvâna
3143. Kızıl altun u hem yaşıl zeberced
Safîha sîm ü zer-ile mu’akkad
3144. Uzunı her ‘amûduñ tut semâ’ı
Yüz arşun-ıdı necârı zirâ’ı
3145. Komış her bir direk üstine levvâh
Kızıl altun varâk gümişden elvâh
3146. Dahı ol levhlaruñ üstinde üstâd
Niçe kasr eylemiş zerrîn bünyâd
3147. Hem olmış ol kusûr üstinde bünyân
Nihâyetsüz revâk-ı tâk-ı evyân
3148. Kamu ya’kût u la’l-ile müretteb
Zebercedden cevâhirden müretteb
3149. Akar ol şehr içine dört enhâr

Havâlisi kamu eşcâr u ezhâr
3150. Agaçları kızıl altun kulak tut
Zeberced yapragı yimişi yâkût
3151. Havâsı cân-fezâ suyı kevser
Türâbı za'frân u taşı cevher
3152. Var ol şehrüñ mu'azzam dört bâbı
Murassa' cevher-ile yok hisâbı
3153. Velî her kapunuñ tûl u 'alâsı
Yüz arşun-ıdı necârı kıyâsı
3154. İni yigirmi arşun it şumârı
Münakkaş dürlü elvân-ıla varı
3155. Yapupdurlar hem ol şehr ü diyâra
Meger dâyir-be-dâyir biñ minâre
3156. Nicesi her birinüñ biş yüz arşun
Zer ü sîmdür ü cevherle meşhûn
3157. Kim otura orada pâs-bânlar
Dem-â-dem bekliye bu şehri anlar
3158. Kodı her kasr içinde sad hezâr taht
Kamu atlas-ı bisât ebreşîm raht
3159. Mesel kılmagı-içün anı behişte
Getürdi bâde-yi 'anber sirişte
3160. Bilûr u la'lden göz ü abârîk
Gümişden câm altundan merâvık
3161. Şarâb u şâhid ü şîrini vü şem'
Buhûr u 'ûd kâfûr eyledi cem'
3162. Şu resme düzdi ol şehri yegâne
Ki hüsn-ile şebîh oldı cinâne
3163. Şu resme söyledi ehl-i ma'âni
Ki biş yüz yılda yapmış yapan anı

Fî vasfi'l-mellâh elleti fi'l-İrem

3164. Tamâm olıcak ol şehr-i mücellâ
Dilemiş kim ide anı temâşâ
3165. Göñül vîrânesini kıldı ma'mûr
Ola dehrüñ gamından bir nefes dûr

3166. Getürüp biñ keret biñ hûb çehre
Günizüñ kim virür hurşîde bahre
3167. Kamu gonca dehân hem şeker-leb
Benefşe gîsû vü simîn gabgab
3168. Boyı serv gözi nergis yüzi gül
Beñi fülfül lebi mül saçı sünbül
3169. Hep âhû dîde vü tâvus-ı reftâr
Kamu bülbül zebân u tûti güftâr
3170. Ne şevher-dîde cümle duhter-i bekr
İdemez kimse hüsn içre birin fikr
3171. Geyürdi her birine dürlü hulle
Cevâhirle müzeyyen kıldı cümle

Fi'l-melâbis ve'l-celel

3172. Nefâyisler geyürdi pâdişâhı
Dirip mihr eyledi hüsn-ile mâhı
3173. Melîhdi kamu dahı oldı mahbûb
Yaraşur hûb olana giyse hem hûb
3174. Kifâyetdür melîhe hüsn-i manzûr
Olur düzgün-ile nûr ‘alâ nûr
3175. Yiter mahbûba hüsn ü zebûr u zeyn
Ne hâcet mâşıta el ura iy ‘ayn
3176. Yaraşur gerçi ziynet veche yâre
Gerekmez mâşıta rû-yı nigâra
3177. Nidür mahbûb olan sûret ‘ilâcı
Ki olmaz nakşa hüsnüñ ihtiyâcı
3178. Şunı kim nakş ide nakkâş-ı kudret
Ne hâcet aña dahı zeng ü ziynet
3179. Şunı kim yazdı "*Rabbü'l-’âlemin* "i
Dirilse cümle nakkâşân-ı çîni
3180. Anuñ bir kılına olmaya imkân
Nazîre gelmeye bâtıl-ı devrân
3181. Bu hüsn ü lutf-ıla mahbûb u zîbâ
Ki görse her birin cennetde hûrâ
3182. Diye iy nâzenîn ahsent ahsent

Hezârân âferîn ahsent ahsent
3183. Ki her biri bu nakş-ı zîver-ile
Şu nâz u şîve vü fitneler-ile
3184. Ala göñlin eger Hârût olursa
Giriftâr eyleye Mârût olursa
3185. Çıkara zâhidi sad sâl yoldan
Tahavvül kıla ehl-i hâli yoldan

Fi'n-nagam ve'l-âlât

3186. Kamu çengi zen ü hem ‘ûd şeh-sâz
Gazal-h^{v}ân nagm[e]-sâz u hûş âvâz
3187. Ki her biri nefes ursa havâdan
Tuyûrı indire yire havâdan
3188. İdicek her biri bir söz-ile sâz
Kıla dâvud olursa derde dem-sâz
3189. Kaçan kim el ura her biri kıla
Semâda Zühre'yi hayrân kıla
3190. Giricek her biri 'nâz-ıla raksa
Getürür cân u dil başına ‘arsa
3191. Götürüp çarpana kılsalar çarh
Döne anlaruñ semâ’ına bile çarh
3192. Ne hûşdur kim habîb ola hûş âvâz
İde her nagmede biñ şîve vü nâz
3193. Nagam her kişiden gelse olur hûb
Begâyet hûb olur söylese mahbûb
3194. Cemâl ehline yiter hüsn ü tezyîn
Eger hûş-sâz ola hem dahı şîrîn

Fî kasr-ı Şeddâdin tetellüz bi'l- İrem ve lem yekün lehu nasîb

3195. Kaçan kim gördi Şeddâd ol makâmı
Didi dünyânuñ uş dâru's-selâm'ı
3196. Niderüm ben dahı hûr u cenâbı
Çü buldum ölmedin dünyâda anı
3197. Diledi kim gire ol şehre Şeddâd
Safâlar süre vire ‘ömrine dâd
3198. Geçüre ‘ıyş u zevk-ıla o anı

Unıda mihnet ü devr-i zamânı
3199. Velî bilmedi kim bu dehr-i sâda
İrişdürmeyiser anı serâda
3200. Kapusından kadem basmışdı şehrüñ
Ki gire şehre gör fi'line dehrüñ
3201. Meger olmadı Hak'dan emr-i irâd
Ki girdi İrem içine Şeddâd
3202. Nagâhân bir mülk-i cevvi havâdan
Bir efgân eyledi kim ol sadâdan
3203. Yarıldı yüregi fi'l-hâl öldi
Cemî'i kavm-ıla fâni oldı
3204. İrem yapdı ne assı irmedi ol
Sürûrı 'ıyş anuñ sürmedi ol
3205. Şu nesne kim Hudâ itmeye kısmet
Nasîb olmaz ne assı çeke zahmet
3206. Şu kim kasm itmeye kassâm-ı vâhid
Ne nef' ide aña cedd ü mücâhid
3207. Olur ol sayhadan çün oldı fâni
Hudâ gayb eyledi gözlerden anı
3208. Dahı anı işitdiler ırmadılar
Niçe kim gözlediler görmediler
3209. Dime ol şehr kim dünyâda turmaz
Velî gâyib durur kimesne görmez
3210. Harâb olmış degüldür ol 'imâret
Turısardur bu resme tâ kıyâmet
3211. Kamu gözler egerçi anı gözler
Göre bilmez anuñ nakşını gözler
3212. Meger şol kimseye kim "*Rabbu'l'ezbâb* "
Kıla görmege anı fethu'l-ebvâb

El-Hikâyetü

3213. Meger bir kimsene arz-ı Yemen'de
Nigâh keşf oldı ol kûh-ı 'Aden'de
3214. Girüp oldı o şehr içre revâna
Teferrüc kıldı anı hâne hâne

3215. Götürdi bir niçe la'l ü cevâhir
Getürdi kıldı anı halka zâhir
3216. Görüp anı ulu giçi Yemen'de
Varup istediler kûh-ı 'Aden'de
3217. Bulamadılar aslâ ol mekânı
Göremediler andan bir nişânı
3218. İrişmedi birisi ol murâda
Niçeler ister anı uşbu ada
3219. Ta'accüb kılmaz-ısañ her fi'âli
Ta'accüb ile Bârî uşbu hâli
3220. Şu gördügüñ cihânı bî-vefânuñ
Niçeler hasret-ile gitdi anuñ
3221. Niçeler yapdı anı zahmet-ile
Koyup gitdi soñında hasret-ile
3222. Niçeler yapdılar oturmadılar
Turur yapdukları anlar turmadılar
3223. Yaparsañ burada dâru'l-hulûdı
Dime kim bulasañ anda hulûdı
3224. Niçe dârâyı dârından zamâne
Elinden tutuban aldı yabane
3225. Niçe kayzerlerüñ kasrın yıkupdur
Niçe biñ ilhan ilin yıkupdur
3226. Eger Şeddâd tek kılsañ 'imâret
Özüñe bir makâm eyle ki cennet
3227. Dime kim güldüre sini zamâne
Gülem diyü dahı düşme gümâna
3228. Ki bir lokma yimedin ni'metinden
Hem içmedin bir içüm şerbetinden
3229. Yalamadın dahı anuñ bir gülini
Düşürmedin bir avuç sünbülini
3230. Alur anı elüñden bu zamâne
Kılursañ hasret-ile yana yana

Fî zikri kasri'l-Mecdel

3231. Kaçan kim yir yüzine akdı tûfân

Temâmet eyledi dünyâyı vîrân
3232. Yapılmadın bu yir yüzinde evvel
Meger bir kasr-ı a'zam adı Mecdel
3233. Ki yapmışdur anı Nemrûd-ı ebter
Kim iderler aña Nemrûd-ı ekser
3234. Ki Nûh'uñ oglı vu Hâm oglı Kûşek
Ol oglıdur meger tut söze gû şek
3235. Cihânda yine bir tûfân-ı sâni
Nigâh aka diyüben yapmış anı
3236. Kim aña girüben bula necâtı
Fenâ bahrında gark itmeye zâtı
3237. Esâsı hâyitı pûlâd-ı mermer
Rasâs u âhenîn-ile mu'ammer
3238. Dehân-ı nakş-ıla içi müzeyyen
Lebân u şem'ıla taşı mutayyen
3239. Şu resme nakş kılmış anı nakkâş
Ki mâni görse anı dirdi şâbâş
3240. Olurdı görmeginden çeşm-i hayra
Ki Erjeng olsa yazmaya nazîre
3241. Mesâhitle anuñ tûl u 'alâsı
Meger biş biñ zirâ'-ıdı kıyâsı
3242. Anuñ pîri durur iklîm-i Bâbil
Kim anda yapdı anı üstâd-ı kâmil
3243. Hatâsı şûm-ıla Nemrûd'uñ iy şâh
İrişdi bir gice aña "*Kahru'llâh* "
3244. Nagâhân kopdı bir âvâz-ı tırâk
Yıkıldı heybetinden tâk-ber-tâk
3245. Meger ol sayhadan irdi zevâli
Harâb olmış yatur şimdi selâli

Fî levmi'd-dünye'l-fâniyye

3246. Ne yir var kim felek vîrâne kılmaz
Diyâr ola mı kim âhir yıkılmaz
3247. Hatâ şûmından irer kamuya helk
Ne durur kasr-ı Mecdel yıkılur mülk

3248. Yıkılur ma'siyyetden kûh-ı Elburz
‘Aceb midür yıkılsa kasr-ı Hürmüz
3249. Eger Nemrûd-veş yâ tûr-ı Şeddâd
Yaparsañ seng pûlâd-ıla bünyâd
3250. İrişse bir nefesde sayha-yı kahr
Kılur zîr ü zeber bu tendür-i dehr
3251. Gazab kılsa felek itse hedîdi
Yıksa bir darb-ıla kasr-ı şedîdi
3252. Şu yir kim menzil-i seyl-i fenâdur
‘İmâret itmek orada hatâdur
3253. Şu yir kim menzil-i seyl-i fenânuñ
Niçe muhkem ola bünyâdı anuñ
3254. Cihânuñ soñı çün vîrânalıkdur
‘İmâret eylemek dîvânalıkdur
3255. Yiter saña bilürseñ neydi bâni
Görinür çün ki anlaruñ harâbı
3256. Olaruñ yapdugını yıkdı eflâk
Senüñ dahı yıkuban idiser hâk
3257. Kanı bu kal'ayı bünyâd idenler
Diyâr-ı memleket âbâd idenler
3258. Olar gitdi vü kaldı kasr-ı bünyâd
Bu gün olurlar ol bünyâd ile yâd
3259. Gider yâd issi kalur yâdigârı
Kişi oldur kim ola yâdigârı

Fî eyvâni Kisrâ

3260. Cihân içinde hem eyvân-ı Kisrâ
‘Acâyibden durur ‘âlemde peydâ
3261. Ki bünyâd eylemişdür anı Şâbûr
İderler aña zü'l-eknâf meşhûr
3262. Tamâm eylemedin Şâbûr anı
Tamâm itdi aña ecel zamânı
3263. Pes andan soñra geldi şâh-ı Ebrûz
Yigirmi yıl kadar işletdi Hürmüz
3264. Anuñ elinde oldı anuñ tamâmı

Velî bu resme dirler ol makâmı
3265. Murabba’ şekl yapmış anı ma’mûr
Gelür ‘ulvı yüz arşun kadar mikdâr
3266. ‘Adedsüz ravzen ü evyân-ı tâkât
Şebâbîk ü şerârîf ü tabâkât
3267. Anuñ gibi dahı bir hûb-ı bünyâd
Ne yapdı ne hû yapa bildi şeddâd
3268. Yapan bir hendes-ile yapmış anı
Ki latîf-le cünûn ider cenâbı
3269. Muzharif nakş-ıla ‘âlî binâsı
Mücellâ taşı vü muhkem esâsı
3270. İrişmiş târemesi bu havâya
Ulaşmış kullesi ucı semâya
3271. Müselmân alıcak anuñ diyârın
Yıkuban yıkdılar niçe cidârın
3272. Meger çıkdı içinden bî-hadd emvâl
Kızıl altun cevâhir niçe ahmâl
3273. Bu güne dik hem ol eyvân-ı bünyâd
‘İmâretdür kılur her kimse anı yâd

Fî levmi'd-dünye'l-fâniyye

3274. Ne Kisrâ kaldı ne Ebrûz Şâbûr
Velî turmış durur eyvân-ı ma’mûr
3275. Niçe sâbûr sebî idüp durur dehr
Kılupdur niçe Kisrâ tahtını kesr
3276. Sikender irmedi bunda murâda
Süleymân'uñ serîrin virdi bâda
3277. Asupdur dâra Dârâ'yı bu devrân
Kılupdur kayzerüñ kasrını vîrân
3278. Şehi nev-deryûz yapdı derd
Muzaffer hândân olmış durur ferd
3279. İdüpdür hâtim-i tay defterin tay
Urupdur gidişe yüregine key
3280. Bilâşı hem bilâş oldı zamâna
İçerdi nîşini nevşîn revâna

3281. Bu dünyâ kalsa anlara müsellem
Müsellem kala idi saña da hem
3282. Cihânı senden anlar çok sürüdi
Belî senden dahı artuk kuradı
3283. Olar sevdügine olmadı vâsıl
Bular kodugını kılmadı hâsıl
3284. Seversin sende vâsıl olamazsın
Kurasın anı hâsıl kılamazsın
3285. Tecennüb eylemek buna halefden
Sebuk yiter saña kavm-ı selefden
3286. Tarîkat bu durur ehl-i nihâye
Ki ragbet itmeye dâru'l-fenâya

Fî zikri kasrı Behrâm

3287. Yapupdur harc idüp bir kasr-ı a'zam
Meger Behrâm cevr-i eyyâm-la hem
3288. Hümâyûn kasrdur zıll-ı hümâdur
'Acâyibden 'acîbdür müntehâdur
3289. Hümâdân mülkinüñ içindedür ol
Yakındur ol diyâra oradan yol
3290. Anı senüñ nahîyet-le bir üstâd
Meger kılmış durur 'âlemde bünyâd
3291. Taşınuñ taşına vaslı bilinmez
Nicedür arası faslı bilinmez
3292. Şu resmedür ki gören ol mekânı
Sanur bir taşdan yik-pâre anı
3293. Hurûc-ıla her erkânın taşından
Ki tasvîr eylemişlerdür taşından
3294. Nigâr u nakş-ıla elvân o eşkâl
Pür itmişler anuñ haytını 'ammâl
3295. Zihî üstâd kâmil zî mu'allim
Komışdur taşını taş üzre kâyim
3296. Hezârân âferîn üstâdına anuñ
Hezâr ahsent hem bünyâdına anuñ
3297. 'İmâret ideliden anı mi'mâr

Misâlin yapmadı ‘âlemde deyyâr
3298. Felekden görüp anı didi Behrâm
Selâm olsun saña iy kasr-ı Behrâm
3299. Sevâdın görüp anuñ beyt-i ma’mûr
Didi dâyim ola bu beyt-i ma’mûr

Fî levmi'd-dünye'l-fâniyye

3300. İgen hûb-ıdı ol kasr-ı mu’azzam
Kalur mısaydı Behrâm'a müsellem
3301. Çün aña ‘âkıbet kalmadı bâkî
Cihânuñ hîc imiş tâk u tırâkı
3302. Müsellem olmadukda beyt-i ma’mûr
Harâbedür dimesün aña ma’mûr
3303. Şu ‘âmir kim soñı vîrânalıkdur
Aña ‘âmir dimek dîvânalıkdur
3304. Göre n'itdi felek Behrâm göre
Çıkardı kasrdan geyürdi göre
3305. Şehâ bu gördügüñ hurşîd-i behrâm
Hezâr görmiş ola Cemşîd-i behrâm
3306. Ne Behrâm ola kim bu çarh-ı eflâk
Kim anı kılmışdur behre-yi hâk
3307. Ne Cemşîd ola kim bu çarh-ı devrân
Kim anuñ câmına turmadı kan

Fî zikri sûr-ı Kabâdu Fîrûz

3308. Meger bir sûr yapmışdur dil-efrûz
Zamân-ıla Kabâd'uñ oglı Fîrûz
3309. Binâsı seng-sâr u saht u muhkem
Nazîrin yapmadı ‘âlemde âdem
3310. Uzunı müddet-ile yüz fersah
Müverrih böyle yazmışdur müverrih
3311. Hazar bahrınuñ içinde revâne
Yapupdur anı üstâd-ı zamâne
3312. Keser Fâris'den ol bî-hadd-ı büldân
Geçer Şîrvân’dan tâ Musulâ Lân
3313. Yapalıdan anı ol ibn-i Fîrûz

Geçüpdür üstine bî-hadd-ı şeb-rûz

Fî levmi'd-dünye'l-fâniyye

3314. Olupdur bânisi bâkî binâsı
Gidüpdür issi turupdur esâsı
3315. Niçeler geldi gitdi itdi bünyâd
Turur bünyâd anlar oldılar yâd
3316. Gelüp giden halâyık bu cihâna
Koyupdur her birisi bir nişâne
3317. Sebeb budur komadan ol nişânı
Nişânın göreler añalar anı
3318. Bu yir yüzinde kim kıldukça seyrân
Görürsin yapular âbâd u vîrân
3319. Kılupdur her birin bir kişi bünyâd
Kılupdur her biri bir kimseden yâd
3320. Olar gitdi saña kaldı bu dünyâ
Gidersin sen de bir gün yokdur âlâ
3321. Görüp vîrâne kiy bir ehl-i irşâd
Kıla vîrânenüñ mi'mârını yâd

Fî zikri minâreti Fâris

3322. 'Acâyibden biri dir gören âdem
Meger Fâris minâresi durur hem
3323. Kim İskender komışdur ol nişânı
Yapupdur Endülis mülkinde anı
3324. Karadeñiz gelüben bak 'ulûma
Kavşıdugı mahalde bahr-ı Rûm'a
3325. Dimişler bir cezîre vardur âbâd
Olupdur orada bu mîl bünyâd
3326. Kara taşdan anı bünyâd idüpdür
Adın u resmin anda yâd idüpdür
3327. Şu resme saht-ı muhkemdür o bünyâd
Ki kâr itmez anuñ taşına pûlâd
3328. Yüz arşundur uzunı bil ziyâde
Olupdur kullesi hem-sâye bâde
3329. Murabba' şekldür esfel binâsı

Müdevver resm yapılmış ‘alâsı
3330. Musammetdür derûnı vu deri yok
Murassandur taşınuñ gühteri yok
3331. Var üstinde anuñ bir resm-i timsâl
Benî âdem sıfatlu cism-i timsâl
3332. Çıkarmış bir kolını yakasından
Uzatmış elini etvâkasından
3333. Şehâdet barmagıyla ider işâret
Karadeñiz sınurına temâmet
3334. Kim ol hadd u ol sınurına
Gerekmez kim sefer kıla sefîne
3335. Ne geştî kim ide ol yaña seyrân
Ol olur kuvveti mevc-ile yik-sân
3336. Zihî ‘ârif kim itmiş ol beyânı
Komışdur ol mahalde bu nişânı
3337. Kim anda seyr itmeye müsâfir
Ne müslim gire ol bahra ne kâfir
3338. Orada eylemiş ol hayr bünyâd
Olur ol hayr-ıla ‘âlemde uş yâd
3339. İlâhî var ola ashâb-ı hayruñ
Müdâm ola müdâm erbâb-ı hayruñ
3340. Ki her derde kılupdurlar devâyı
Hudâ'dan bulalar hayru'l-cezâyı
3341. Nerede var-ısa bir ehl-i irşâd
İlâhi kıl olaruñ rûhını şâd

Fî zikri minâreti İskenderiyye

3342. Meger İskenderiyye'de Sikender
Yapupdur bir minâre bahra menzar
3343. Pûlâd-ı seng mermerden binâsı
Gelürdi üç yüz arşun ‘alâsı
3344. Aşagası murabba’ şekl bünyâd
Müsemmen yapmış ortasını üstâd
3345. Müdevvir şekl-ile ‘ulvî mübennâ
Anuñ üstine bir gözgü mücellâ

3346. Pulâd-ı çîniden musanna' ma'mûl
Mücellâ vü musaffâ pâk masakûl
3347. Sıfâtı vasfı gâyet müntehâdur
Adı âyîne-yi gîti-nümâdur
3348. Düzülmiş ‘alemle ol mîl u mirât
Toludur dürlü nev'-ile tılısmât
3349. Tamâm ol gözgü içre mâlih
Görinür nazar kıldukda vâzıh
3350. Kaçan kim gelse düşmenden sefîne
Gelicek sabr iderlerdi yakına
3351. Kılurlardı pes ol mir'âtı hâyil
Tutarlardı yüzin şemse mukâbil
3352. Şu resme döndürürlerdi ol metâ'ı
Ki düşe ol kime anuñ şu'â'ı
3353. Tokınsa aña lem'a pertevinden
Yanardı soñra şem'a pertevinden
3354. Oda yanardı suda bî-nihâye
Türâb olurdı varurdı havâya
3355. Firengistân anuñla zâr olupdı
Elinde İskender'üñ bîzâr olupdı
3356. Çekerlerdi müdâm andan hayâli
Virürlerdi Sikender şâha mâlı
3357. 'Adüv virmez hayâl itmese bâcı
Kılıcdur hasmdan alan harâcı
3358. Velî bu resme işitdüm rivâyet
Kaçan ‘Amrû bin ‘Âsa irdi hilâfet
3359. İrişdi feth kıldı ol diyârı
Hem oldı ol diyâruñ şehriyârı
3360. Hem ol mîl-i tılısmât-ıla yik-sân
Zebûn oldı elinde ehl-i evsân
3361. Pes imdi bâtıl itmege ol emri
Düzetdiler nihânı aña mekri
3362. Varaydı bir farîh ehl-i fa'âyil
Buyurdılar kim ide anı bâtıl
3363. Tama' kıldılar anı genc ü mâla

Zer ü sîm itdiler aña ca'âla
3364. Eger harc olsa bir işde zer ü sîm
Ol iş bitmez diyüben çekmegil bîm
3365. Zer ü sîm ile biter bitmeyen kâr
Kolay olur zer ü sîm-ile düşvâr
3366. Bu sîm ü zer durur kim olsa elde
Bitürür bitmez işi her mahalde
3367. Kimüñ kim sîm yokdur bitmez işi
Bitürür sîm olan bitmez işi
3368. Firengistân içinden çıkdı kâfir
Karadeñiz'e girüp akdı kâfir
3369. Giyüben pârsâ tonını tersâ
Mukîm oldı gelüp Mısr içre tenhâ
3370. Şu resme eyledi bu halka zerkı
Ki meftûn eyledi zerk-ıla halkı
3371. Riyâ-y-ıla şu deñlü çekdi ki renc
Şehî Mısr'a teferrüc buldı Efrenc
3372. Gice gündüz nedîm-i şâh oldı
Enîs-i hem-demi hem-râh oldı
3373. Ne kim söylerse ol merd-i mürâyi
Kabûl olurdı şeh katında râyı
3374. Meger bir gün didi Mısr'uñ pâdişâhı
Bu sözi didi ol Efrenc melihi
3375. Ki iy sultân-ı baht-ı şâh-ı devlet
Tutarsañ saña kılam bir nasîhat
3376. Şu mîli kim Sikender kıldı bünyâd
Ki dimişdür aña gîti-nümâ ad
3377. Güzâfîn itmemişdür ol bu resmi
'Abes komadı anda bu tılısmı
3378. Oradadur Sikender genci mahzûn
Anuñ altındadur varlıgı medfûn
3379. Eger kim kılasın ol mîli sen fek
Çıkar ol genc altında belâ şek
3380. Eger kim ol tılısmı bozup iy hân
Ola ki gire ol genc-i firâvân

3381. Sikender şâh gibi hân olasın
Yidi iklîme bir sultân olasın
3382. Kılasın düşmeni anuñla fâni
Olasın ‘âlemüñ sâhib-kırânı
3383. Şu deñlü itdi ol Efrenc efsûn
Ki kıldı lâ-cerem sultân meftûn
3384. Mezevvir sözine inandı sultân
Buyurdı kıldılar ol mîli vîrân
3385. Dahı yıkılmadın ol mîl-i kâmil
Meger kim bir gice içinde gâfil
3386. Gemiye girüben seyr itdi kâfir
Firengistân'a kaçup gitdi kâfir
3387. Hemân ol dem peşîmân oldı sultân
Ne assı soñra olmaklık peşîmân

Fî levmi'd-dünye'l-fâniye ve min tegayyürihâ

3388. ‘Acebdür işi bu ehl-i zamânuñ
Ki tuymaz gözi mâlını cihânuñ
3389. Virürseñ birine dünyâyı mutlak
Dahı gerek mi diseñ dimez ancak
3390. Bu miskîn âdem oglınuñ bu emlâk
Toyurmaz gözini illâ ki bu hâk
3391. Bu kibr ü bu tama’ hırs u hevâyı
‘Acebdür ger yıka gîti-nümâyı
3392. Tama’ odıyla ‘ömr evi yıkılur
Nedür gîti-nümâ gîti yıkılur
3393. Yıkıldı mîl bozuldı tılısmât
Aña dahı irişdi dest-i âfât
3394. Felek bu ziyân itmege toymaz
Zamâna yıkmaduk nesne ne koymaz
3395. Komaz âyîne-yi gîti-nümâyı
Ne anı resm kılan pâdişâhı
3396. Eger âyîne-yi gîti-nümâdur
Elinde yüz biñ anuñ tek hebâdur
3397. Yıkılsa ne ‘aceb ol mîl bünyâd

Yıkılur ne ki var ‘âlemde âbâd
3398. Eger sedd ü eger gîti-nümâdur
Yıkılur sanma anı muhkem binâdur

Fî zikri seddi zü'l-karneyn ‘alâ Ye’cûc ü Me’cûc

3399. Sikender şâh bir gün seyr iderdi
Çıkuban Kâbil-istâna giderdi
3400. Gelür yolı anuñ bir müntin arza
Bir aylık yir idi tûla vü ‘arza
3401. Aluban şâh ol yirde ad illâ
Yüritdiler niçe gün kûh u sahrâ
3402. İrişdi yolları bir mülke âhir
Mu’azzam kal’alardur şehr-i vâfir
3403. Harâb olmış durur şöyle vîrân
Bulınmaz biñde birisinde insân
3404. Biraz âdem bulup ehlinden anuñ
Ki sordı anlara şâhı cihânuñ
3405. Didi niçün harâb olmış bu iklîm
Neden tagılmış ehli ne durur bîm
3406. Kim itdi şöyle vîrân bu bukâ’ı
Kim issüz kodı bu medn-i kalâ’ı
3407. Didiler k'iy şâh-ı sâhib-kerâmet
Yakinumuzda vardur bir vilâyet
3408. Diyâr-ı memleketdür mülk hadsüz
Halâyık vardur içinde ‘adedsüz
3409. Olaruñ haddını vasf itmez efvâh
Bilimez sâgişin illâ ki Allâh
3410. Şu tagdur anlaruñ iklîmine uç
Ki dirler anlara Ye’cûc ü Me’cûc
3411. Müdâm ol kavm bu tagdan çıkarlar
Yürürler bu il ü şehri yıkarlar
3412. Olaruñ şûmdur iy şâh-ı devrân
K'olupdur bu vilâyet cümle vîrân
3413. Şu vâdî kim aramuzda durur had
Dilerüz idesin ol vâdîyi sek

3414. Kim andan geçmege olmaya çâre
Dahı görmeye bunlar bu diyâra
3415. Diledi şâh kıla seddi bünyâd
Götürdi her milelden anda üstâd
3416. Hadîd-ile bakırdan dögdi ger penç
K'anuñla yapdugı yıkılmaya hiç
3417. Kodı kıl yirine kurşun müzâbı
Taşı âhen yaradaydı türâbı
3418. Bu resme mâde vü âlât ile ced
İki tag arasını eyledi sed
3419. Pes andan soñra bünyâdı üstâd
Eritdi od-ıla alışdı bünyâd
3420. Hemân ol tag-ıla hem-reng oldı
Meger ol dahı bir tag oldı kaldı
3421. Turur bu devre dik ol sedd-i bünyâd
Ne bârân eger kâr eyler ne hûd bâd
3422. Yıkılmaz turur ol sedd-i menâhı
İrişince meger emru'llâhı
3423. Dahı gelmiş durur naks-ı haberde
Gelüp Ye'cûc Me'cûc her seherde
3424. Meger ol seddün ardın cifr iderler
Gine diñle gâliz dirler giderler
3425. Gelürler irtesi görürler a'yân
O kazdukları yir olmış kemâ-kân
3426. Rivâyetdür kaça kim yıkıla sed
Kıyâmet kopsa gerek dir Muhammed

Fî zikri deyri'z-zerâzîr

3427. Dimişler Rûmiye mülkinde meşhûr
Meger bir deyr vardur şimdi ma'mûr
3428. Ki dirler adına deyrü'z-zerâzîr
Dimişdür yılda bir gün ehl-i ta'bîr
3429. Dirilür odaya bi-had zerâzîr
Ki tolar yir yüzi nezdîk eger dûr
3430. Götürür her biri ol devre ol gün

Dehân çenginde biş dâne-yi zeytûn

3431. Şu deñlü cemi’ olur zeytûn iy cân
Ki düşürüp sokarlar anı ruhbân

3432. İder bir yıla dik zit-i kifâyet
Çerâg u deyre anlara mu’nis

Fî zikri kîniseti'l-gurâb

3433. Ebu Hâmid'den olmışdur bu tezkâr
Karadeñiz'de dimiş bir cebel var

3434. Var ol taga muhassın bir kinîse
Kesilmiş sahrâdan ‘âmir kinîse

3435. Anuñ üstinde bir kubbe mu’azzam
Oturur bir garâb anda dem-â-dem

3436. Meger kim ol kimesne içre hubân
Oturmışlar durur yaz u zemistân

3437. Gelen zâyirleri anda temâmet
Budur ‘âdet kim iderler ziyâfet

3438. Niçe olsa gelen mihmâna hisse
Gelür ol tâkınuñ tâkına karga

3439. Otur ol deñlü kim ehl-i ziyâfet
Bulup getürür anlara mü’ennes

3440. Velîkin kimse bilmez ol garâbı
Gıdâsı ne durur nedür şarâbı

Fî makûli'ş-şâ’ir

3441. Bu ben dâ’i ki kat’ idüp mesâlik
Meger geşt eylemişem çok memâlik

3442. Elümden geldügince zîr ü bâlâ
Bu yir yüzini itmişem temâşâ

3443. Bu az ‘ömrümde çok iklîm ü büldân
Teferrüc kılmışam âbâd u vîrân

3444. Su’âl itmişem ashâb-ı seferden
Haber sormışam erbâb-ı haberden

3445. Ne gördüm ne işitdüm bir mâni
Ki olmaya anuñ hergiz harâbı

3446. Bulınmaz isteseñ vech-i serâda

Harâba söz mahal tahte's-semâda
3447. Olur iklîm olan yirde firâvân
Yıkılmış kal’alar çok şehr-i vîrân
3448. Nirede kim ola bir şehr-i ma’mûr
Olur anda yıkılmış niçe maksûr
3449. ‘İmâret iller olan yirde yikbân
Bulunur niçe niçe kûy vîrân
3450. Niçün kim bu cihânuñ ibn-i Bâlî
Yıkılmaga durur her dem mâlı
3451. Yıkılur gün-be-gün ma’mûr-ı ‘âlem
Tedennîde durur ‘âlem behr-dem
3452. Harâb olmagadur bu mülk-i levnî
Okıgıl "*külli ‘âmin terzu levnî*"
3453. Nire baksañ kamu vîrânelerdür
Esâs u köşk ü resm hânelerdür
3454. Niçe kez yapılup vîrân olupdur
Niçe kez yıkılup vârân olupdur
3455. Niçe kez yakılup yıkıldı Bagdâd
Yıkıldı Mısr niçe oldı âbâd
3456. Nazar kılsañ eger vech-i serâya
Teseyyür eylemek sahn-ı felâya
3457. Bulınmış ekseri kîrât kîrât
Ki yokdur bir karış yir ki ola ifrât
3458. Ekilür yirler imiş mâ-mezâda
Eger va’r u cebel sehl ü fezâda
3459. Bulınmaz yir yüzinde bir mahal hem
Kim anda sâkin olmamışdur âdem
3460. Görinmedi bu yir yüzinde berden
Ki basmamışdur anda bu beşerden
3461. Bilür misin kim anlar kimler-idi
Diyâr içre nice hâkimler-idi
3462. Ne idi anlaruñ dillerde ismi
Cihân içinde ne'y-di ‘urf-i resmi
3463. Ne dil söyler-idi dünyede hem
‘Arab mı yâ ‘Acem yâ Türk diyelem

3464. Ya ‘Arâbi midiler yâhûd Süryân
Yahûd Rûmî midiler yâhû Yunân
3465. Basılmışdur olardan dâr-ı dünyâ
Bulınmaz bir ehad anlardan aslâ
3466. Olupdur munkarız nesli olaruñ
Görinmez fer’i vâsılı olaruñ
3467. Olar dahı bu gördügüñ cihânı
Meger senden mukaddem gördi anı
3468. Zamân gelmişdi vardı devrân
Kılurlardı bu yir yüzinde seyrân
3469. Bu gün anlar buradan gâyib oldı
Olar gitdi cihânda resmi kaldı
3470. Senüñ dahı huzûruña bekâ yok
Bekâsuz dünyede hergiz safâ yok
3471. Eger ‘âmir eger dâşir cihânuñ
Nazar kılma bu varlıgına anuñ
3472. Kim anuñ varlıgına külli ‘ademdür
Uzun devrânı bir kûtâh-ı demdür

Fî zikri'l-cibâl ellezî ‘alâ vechi'l-ârz

3473. Nazar kıl hikmet-ile bu cibâle
Ne resm-ile yaratmış zü'l-celâle
3474. Kimi a’lâ kimi evsat kim ednâ
Kimi va’r u şecer kim sehl ü gubrâ
3475. Yaratdı tagları sun’-ıla Sâni’
Bulardan hasıl olur çok münâfi’
3476. Cebeller oldı fî'l-arz revâsı
Şu resme kim kimlere merâsı
3477. Bu resm-ile gelüpdür nass-ı mutlak
Yire evtâd idüpdür tagları Hak
3478. Eger almasa arza bu revâsı
Şu resme kim kimlere merâsı
3479. Eger olmasa arza bu revâsı
Olupdı münhedim arzuñ esâsı
3480. Eger yaratmasa tagları Hallâk

Didiler üstvâr olmazdı âfâk
3481. Bu yirler müstedîr olaydı elmas
Zemîn olaydı âb-ıla mülebbes
3482. Bu yir yüzine taglar medd olupdur
Deñizler karşusına sedd olupdur
3483. Dimişdür bu sözi erbâb-ı hikmet
Bu taglar yaradılmakda irâdet
3484. Budur kim merkezî arzuñ bihârı
Temevvüc eyleyüp çıksa buhârı
3485. Bu yirden mürtefi' olur havâya
Bulut olur yürür vech-i semâya
3486. Reyâh itmesün anı diyü bâtıl
Ulu taglar olur yillere hâyil
3487. Çü mâni' ola yillere cebeller
Reyâha hâyil ola bu kalallar
3488. Karâr idüp havâda bu necârât
Sehâb olur zihî emr-i irâdet
3489. Kamu sulara taglardur mütebbâ'
Olardan feyz olur dürlü yenâbba'
3490. Sorarsañ kâr-ı bârı zü'l-celâl'i
Kayadan hilkat itmişdür cibâli
3491. Ne kim yagsa aña selc ü matardan
Teferrüc eyleye aka hacerden
3492. Ulu taglar dibinde yagardur bend
Giçi taglar yaratmışdur Hudâvend
3493. Degüldür saleb taşdan ol cebeller
Türâbîdür çü gâlib ol mahaller
3494. Kim ol ulu cebellerden inen su
Aka ol giçi taglara tuta rû
3495. Karâr ide çün ire ol zemîne
Ola ol sulara bunlar hazîne
3496. Az az andan gerek oldukça arza
Aka kısm ola bu tûla vü 'arza
3497. Bu taglarda her iklîme emâre
Kılur taglarda yagan kar kara

3498. Olur bir ehline böyle cebeller
Dereler kışlalarına mahaller
3499. Biter taglarda dürlü ‘aşb u eşcâr
Gelür andan hatab halb olur ahcâr
3500. Şikâr ehli kılur taglarda seyri
Cebellerden tutarlar vahş u tayrı
3501. Yürise yagalar iklîme nâ-gâh
Ulu taglar olur halka penâh-gâh
3502. Mu’azzam kal’alar çok hüsn-i mâni’
Bu taglardan yaratdı Rabb-i Sâni’

Fî Cebeli'l-Kâfi'l-muhîti bi'd-dünyâ

3503. Yaratmışdur meger Allâh ü Kâfi
Kemâl ü kudretinden kûh-ı Kâf'ı
3504. İhâta eylemişdür bu cihânı
Alupdur ortaya kevn ü mekânı
3505. Bu dünyâ gögine etrâf olupdur
Necâra berre hem eknâf olupdur
3506. Bu ‘âlem şehrini vîrân u ma’mûr
Çevürmişdür ser-â-ser şöyle kim sûr
3507. Rivâyetdür meger Allâh Kâfî
Zümürütden yaratmış kûh-ı Kâf'ı
3508. Kim anuñ ‘aksidür rû-yı semâyi
Muhazzar gösterür fehm it binâyı
3509. Niçe kim âyine kıldukda hâyil
Olur levnin yine olsa mukâbil
3510. Ne kim varsa bu yir yüzinde etvâr
Bu kûh u Kâf'dan aña tamar var
3511. Diyüpdür ka’bu'l-ihyâr it kıyâsı
Cebel-i Kâf'uñ ‘arzı ‘alâsı
3512. Gelür biş yüz biñ yıllık mesîre
Temâşa kıl cebel-i Kâf kebîre
3513. Rivâyetdür dimişdür ehl-i idrâk
Ki her bir cânibinden Kâf-ı eflâk
3514. ‘Aceb añar mısın ol zü'l-ma’âf'ı

Neden bünyâd idüpdür kûh-ı Kâf'ı
3515. Ne resm-ile yıgılmış tellesi anuñ
Ne vech-ile yücelmiş kullesi anuñ
3516. Ya anuñ mâddesinüñ müddeti ne
Ya bunuñ müddetinüñ gâyeti ne
3517. Neden terkîb olupdur ol mürekkeb
Neden tertîb olupdur ol müretteb
3518. Bu fikri idicek erbâb-ı ‘irfân
Olur bu bahr-ı hikmet içre garkân
3519. Bu ‘ilmüñ el irişmez hâsılına
Bu bahruñ ‘akl varmaz sâhiline

Fî beyâni Cibâli'l-hams ‘alâ vechi'l-arz

3520. Bu resme oldı haber ehlinden iblâg
Ki yir yüzinde vardur biş ulu tag
3521. Rivâyetdür ki bu vech-i serâda
Ne deñlü taglar olursa ‘ulâda
3522. Bes iki fersah u bir sülsden ol
Ziyâd olmaz dimişdür ehl-i ma’kûl
3523. Görürsin gerçi aktâr-ı felâda
Cebeller çok durur vech-i serâda
3524. Velî anlar kamusından mu’azzam
Eger tûl-ıla ‘uluvv-ıla a’zam
3525. Meger ol biş taguñ birine nâmı
Komış ehl-i lugat kûh-ı Lekâmî
3526. Diyâr u Mekke vü arz-ı Medîne
Miyânından çıkar rû-yı zemîne
3527. Orada o taguñ adı ‘Arac'dur
Hem ol yirden Dımışk'a ider tedevvür
3528. Dımışk'a irişicek imtidâdı
Orada Şuglân dir aña adı
3529. Geçüp ol yirden itdükde tahavvül
Olur vardukça adı kûh-ı Düldül
3530. Ola şudur aña Bulgar tagı
Ki Varsak kavmınuñ oldur turagı

3531. Varıcak Mar’aş'a bu hikmete bak
Olur ol aralıkda adı Nerkâk
3532. Malâtıyya iline olsa vâsıl
Hem olur adı Balyaka anuñ bil
3533. Varıcak Ermeniyye Sarı ol tûr
Olur ol mülk içine adı Munzûr
3534. Keser andan Diyâr-ı Bekr'i yik-sân
İrişince ne iklîm-i Sıfâhân
3535. Pes andan uzanur ol kûh-ı ‘Âli
Hazar kûhına irür ittisâli
3536. Dükenür anda olur fasl bu etnâb
İrişür haddı tâ bâbül-ebvâb
3537. Var ol taguñ içinde bî-nihâyet
Diyâr u milket il ü vilâyet
3538. Bir ucından bir ucına o tagı
Buçuk yıllık durur dirler ıragı

Sâniyehâ cebel-i Râhûn

3539. İkinci taga dirler kûh-ı Râhûn
‘Acâyib hilkat itmiş anı bî-çün
3540. Ki dirler ol taga kûh-ı Serendîb
Serendîb illerine ol durur dip
3541. Dimişler bahr-ı Hind içinde meşhûr
Bir adadur bu taguñ il ü ma’mûr
3542. Kim anuñ tûl u ‘arzı fersah-ıla
Gelür seksen kudr haml olsa mîle
3543. Var ol ada içinde bir halâyık
Ki dirler anlara kavm-ı Berâhık
3544. Kamusı kâfir ü bî-mezheb ü dîn
Ki yokdur içlerinde ‘urf u âyîn
3545. Kamu münkir dururlar enbiyâya
Velî ikrâr iderler Hudâ'ya
3546. Dahı var orada bir cins insân
Kamu vahşı sıfat şöyle ki hayvân
3547. Beşerden görseler bir yirde âdem

Karâr itmezler anda dahı bir dem
3548. Meger Âdem nebînüñ ol cebelde
Ayagı eseri var bir mahalde
3549. Ki her bir gice üstine o resmüñ
Felekden nûr iner nûr ola çeşmüñ
3550. Kadem-gâhına anuñ her gice yagmur
Yagar tâsbih olınca ol izi yur
3551. Yagıncak katı yagmurlar o taga
Mu'azzam sil olur akar aşaga
3552. Belürür ol suda yakût-ı ahmer
Dahı elmâs 'ûd u seng ü cevher
3553. Biter ol tagda dürlü reyâhîn
Gül ü reyhân u hem mentûr u nesrîn
3554. Rivâyet böyledür vallâhu a'lem
Ki cenneden hurûc itdükde Âdem
3555. Gelüp ol kûh-sâra oldı nâzil
Cihânı hâk-dânı kıldı menzil
3556. Nebâtından cinânuñ hem o devrân
Var-ıdı âdem-ile niçe elvân
3557. Olaruñ aslıdur kim ol cebelde
Bitüpdür her çiçekden ol mahalde
3558. Meger anda olan kavmuñ gümâhı
Gıdâsı durur ol taguñ kiyâhı

Sâlisehâ cebel-i Demâvend

3559. Üçünci taguñ adıdur Demâvend
Mu'allâ tagdur düşvâr der-bend
3560. Şu deñlü 'âlîdür tellesi anuñ
Görinür her mahalden kullesi anuñ
3561. Meger kim baksa her göz ol mekânı
Ki yüz fersah ırakdur görür anı
3562. Göz irişmez 'alâsına nazarla
Niçe günlik mesâfedür seferle
3563. Yukaru in'arâc itdükçe mevci
Muharrat kubbe tek görinür ucı

3564. Görinür kullesi ucı havâda
Müşemmel karla sayf u şitâda
3565. Turur karı irimez kış eger yaz
Hem ider devresinde berk-ı pervâz
3566. Eger kim kullesine yagsa bârân
İrise bir mahaluñ karı yik-sân
3567. Halâyık bir ‘acâyib fâl iderler
Anı bir fitneye istidlâl iderler
3568. Ki ya’nî kankı yaña erise berf
Düşer ol yaña öyle fitne vü havf
3569. Var ol taguñ içinde bî-nihâyet
Nevâhîler dahı il ü vilâyet
3570. Tutamaz kullesinde kimse me’vâ
Katı olur orada bâd u sermâ
3571. Depesi cümle reyâk yok türâbı
Ne otı var ne agacı ne âbı
3572. Bakarsañ kullesinden vech-i deşte
Ulu taglar görinür hem-çü püşte
3573. Hazar bahrı görinür şöyle kim nehr
Velî yigirmi fersah var aña bahr
3574. Var üstinde niçe nakbuñ nişânı
Ki kibrîtüñ çıkar andan dühânı
3575. Tütüninden leheb çıkar nukabdan
Saçılur anda kibrît ol lehebden
3576. O kibrîti kimesne ala bilmez
Ol oddan aña kimse çâre bulmaz
3577. Rivâyet böyle olmışdur ‘Alî'den
Kerâmet kâni ol şâh-ı velîden
3578. Kılupdur dirler ol nakb içre zindân
Meger zahâk ‘ariyyeti Süleymân
3579. Süleymân'a meger ol diyü kâsi
Mutî’ olmaz-ıdı olmışdı ‘âsî
3580. Pes anuñ âhı dûdîdür çıkan dûd
Deminden zâhir olur anuñ ol od
3581. Anuñ gözi yaşından âşikâra

Meger kibrît feyz olur kenâra
3582. Şu kul kim kıla Mevlâ'sını âzâd
Aña âzâdalık virmeye Cebbâr
3583. Kişi kim hâkimine ola ‘âsî
Bilâ şek hayra döndürmez nevâsı
3584. Şu kim Mevlâ'sına ol tuta ‘isyân
‘Aceb mi olsa menzil-gâhı zindân
3585. Meseldür avlanur sayd-ıla avlar
Melikler tavşanı kañal-ıla avlar
3586. Ne hûşdur itdügini bilse kişi
Aña göre müdâra olsa işi
3587. Yemen işi kişi itmese hûşdur
İdicek bârî unıtmasa hûşdur
3588. Eger hayr u eger şer kim kılursın
Unıtma kim cezâsını bulursın
3589. Kişi kim kıla bir yirde südûrı
Gerek kim kıla ol yirde südûrı
3590. Hıyânet kılacak bu yirde cânı
Alup kaçmak gerekdür yaş u cânı
3591. Ne ide teng yirde ‘ömri zâyi’
Bilür gezen arzu'llâha vâsi’
3592. Dimişler cinni sahruñdur ol dûd
Komış anda Süleymân ibn-i Dâvûd
3593. Hem ol ma’dendedür kibrît-i asfer
Oradan feyz olur kibrît-i ahmer
3594. Çıkar ol tag eteginden firâvân
Ulu sular kılur her yaña seyrân

Râbi’hâ cebel-i Şerâ

3595. Meger dördünci tag adı Şerâ'dur
Ululıkda ‘alâ vu müntehâdur
3596. Ki yokdur tûl-ıla misli nihâdı
Meger bir tag anuñ tek imtidâdı
3597. Kim aksâ-yı Yemen'den ibtidâsı
Çıkar varur Dımışk'a intihâsı

3598. Meger kim bu cebeldür kıl mu’ayyen
Geçer cennet tehâmı ortasından
3599. Nehâme nehrine oldukda vâsıl
Meger kim şarkısından ol taguñ bil
3600. Diyâr-ı Neced'dür ol mülk-i büldân
Tolu şehr-i vilâyetdür firâvân

Fi't-tavattun ve't-tegarrüb

3601. Cihâna kim bakarsın zîr ü bâlâ
Degüldür âdem oglından mu’arrâ
3602. Ki her yir bir kişiye encümendür
Ol anuñ yiridür aña vatandur
3603. Orada neşv olur anda biter ol
Hem anda biter ü anda yiter ol
3604. Vatanda olur aduñ nâm u nişânı
Ki her taşuñ yirindedür girânı
3605. Sefer eyler kişi Çîn ü Hoten'den
Gelicek göñlüñe hubbu'l-vatandan
3606. Vatandan taşra kişi şâh olursa
Diyeler bir garîb ölmiş olursa
3607. Vatan sevgüsi dirler cândadur
Kim anuñ sevgüsi imândadur
3608. Dilerseñ mihnet olmaya refîkuñ
Emânet gurbete tutma tarîkuñ
3609. Hemîşe gözi yaş olur garîbüñ
Yüregi bagrı yaş olur garîbüñ
3610. Egerçi hoş durur iklîm seyri
Temâşa eylemek berri vü bahrı
3611. Velî biñ anca durur kahrı anuñ
Olur bir şehrine biñ zehri anuñ
3612. Dimişdür gerçi bu dehrüñ lebîbi
Garîb oldur ki olmaya habîbi
3613. Anuñla eyleye cân u dil ârâm
Aña añdurmaya ehlin dil-ârâm
3614. Egerçi kim cüdâdan dil berîdür

Tesellî kılan anı dil-beridür
3615. "*Gül-istân-nâme* "sinde bil rumûzı
Dimişdür Sa'd-i Şîrâzî bu sözi
3616. Gerek gurbetde olana üç ahvâl
Kemâl ü hem cemâl ü hem dahı mâl
3617. Kemâl-ıla olur her yirde matlûb
Cemâl-ıla düşer her dilde mahcûb
3618. Olur mâl-ıla mergûb u mükerrem
Nirede varsa diyeler hayr-ı mukdem

Hâmisihâ cebelü't-Tûr

3619. Bişinci taguñ olmışdur adı Tûr
Ki dirler Tûr-ı Sînâ aña meşhûr
3620. Kişi kim Mısr'dan seyr ider 'âcil
Yidi günde olur ol taga vâsıl
3621. Oradur kim Kelîmu'llâh-ı Mûsâ
Münâcâtında bulmışdur tecellâ
3622. Hudâ'dan anda işitdi kelâmı
Kelîmu'llâh orada oldı nâmî
3623. 'Urûc itmege anuñ tellesine
İrişmege 'alâ vü kubbesine
3624. Çıkar altı biñ altı yüz kadar bu
Derec Sellem aşagadan yukaru
3625. Miyânından meger yire dek ol tag
Tolu âb-ı revândur çeşme vü bag
3626. Yapılmış ol cebel üstinde muhkem
Kadîmi bir kînise var mu'azzam
3627. Kamu mermer direkdendür müretteb
Kapuları ma'âdından mürekkeb
3628. Sükûfı sîm ü zer-ile müdehhen
Sütûhı hep rasâs-ıla murassan
3629. Ezelden var-ımış havlinde yik-sân
Kenâyisler olupdur şimdi vîrân
3630. Var ol taguñ dibinde añla yâdı
Meger kim bî-nihâyet ulu vâdî

3631. Ne vardı kim sanasın çâh-ı siccîn
Ki siccîn aña göre dâr-ı ‘illîn
3632. Yürimez vahş uçamaz orada tayr
Kılamaz mâr u mûr ol mevzı’a seyr
3633. İdemez ‘akl u derrâk aña âheng
Bu fehm-i zîrüñ anda vâlih ü deng
3634. Perî uçarsa andan bıraka per
Beşer görse diye "*Allâhu Ekber* "
3635. Var ol vâdîde bir çeşme revâna
Bagışlar cür’ası saht-ı revâna
3636. Dimişler andadur Mûsâ'nuñ iy yâr
‘Ulaykuñ agacında gördügi nâr
3637. Nire gitdi ‘aceb ol nâr ol nûr
Görinmez Mûsâ gitmiş turur uş Tûr
3638. Kelîminüñ işidilmez kelâmı
Dürülmes nâmesi dillerde nâmı
3639. Nire gitdi hitâb-ı "*erinî kânî*"
İşidilmez cevâb-ı "*len terânî*"
3640. Kelîmi eyliyecek dehr hâmûş
Seni lâl itmege itmez ferâmûş
3641. Kelîme diyecek devrân ebsem
‘Aceb mi seni dahı kılsa ebkem
3642. Gele devrân ki baglana zebânuñ
İşidilmez ola nutk u beyânuñ

Fî zikri’addedi'l-cibâli'l-meşhûreti fî'l-akâlîmi's-seb’ati

3643. Bulupdur seyr-ile ehl-i seyâhat
Yidi iklîmüñ içinde temâmet
3644. Meger yüz yitmiş altı kûh-ı a’zam
Cihânda her biri meşhûr ‘âlem
3645. Olardan on tokuzına mükemmel
Mahal düşmiş durur iklîm-i evvel
3646. Yigirmi yidisine bil beyânı
Muhît olmış durur iklîm-i sânî
3647. Otuz bire ki saña ‘arz olupdur

Meger iklîm-i sâlis arz olupdur
3648. Yigirmi dördine iklîm-i râbi'
Olupdur 'alem hey'et içre hâmi'
3649. Yigirmi yidiye iklîm-i hâmis
Yigirmi dörde hem iklîm-i sâdis
3650. Ekâlîmüñ yidincisinde yik-ser
Yigirmi dört ulu tag vardur ekser
3651. Cibâlinden cihânuñ kıldılar yâd
Mükerrem bir cebel var Bû Kayis ad
3652. Diyâr-ı Ka'be'dedür Mekke üzre
Ki düşer sâyesi anuñ Mekke üzre
3653. Kamu taglardan öñdin tûl eger 'arz
Bu tagı halk itmiş Hâlıku'l-'arz
3654. Emîndi evâyilde aña şöhret
Ki rükn-i Ka'be andaydı emânet
3655. Emânet oldıgı-çün ol taş anda
Emîn oldı adı anuñ cihânda

Fî cibâli arz Mekketü'l-müşerrefe

3656. Hicâz-ı Mekke arzında dimişler
Ki yüz toksan sekiz tag vardur eşher
3657. Olardan birisidür Sevr tagı
Cebel-i Hamr anuñ yanında sagı
3658. Uhud tagı durur kûh-ı Medîne
Hacûn anuñ düşüp durur yanına
3659. 'Aşîb oldı Karaşîk kûhına nâm
'Aşîb ider Hezîlik tagına 'âm
3660. Müşerref di toy üzre mürettеb
Meger bir tag var adıdur Muhassab
3661. Hicâz'uñ taglarından oldı rıdvân
Yemâme tagıdur Yezîl Hüveydân

Fî zikri cebel-i Espire

3662. Meger kim Mâverâü'n-nehr ilinde
İderler Şâş arzı menzilinde
3663. Bir ulu kûh vardur Espire nâm

Haber böyle virüpdür ehl-i ‘alâm
3664. Ki ol tagda olur fîrûz altun
Nuhâs u âhen ü hem naft u ferşûn
3665. Karadur taşı ol taguñ yikpâr
Kömür tek nâr olur çün kim kûre nâr
3666. Yanıcak ag olur içi vü taşı
Kara döner agarur kara taşı
3667. Anuñ taşı-y-ıla yur halk anuñ ton
Çıkarur kîri tondan hem-çü sâbûn
3668. Bahâ-y-ıla satarlar sengin anuñ
Virürler dirheme bir tengin anuñ
3669. Ma’âdin-le egerçi dünyede çok
Velî bir yirde anuñ ma’deni yok

Fî zikri cebel-i Bîhamend

3670. Dimişlerdür yirinde ender anuñ
Bir ulu tag vardur ol mekânuñ
3671. Kim aña Bîhamend olmış durur ad
Başında var anuñ bir kûy-ı âbâd
3672. Var ol kûyuñ yolında bir muzîka
Ne kişi kim giderse ol tarîka
3673. Eger söylerse ger iderse âvâz
Terennüm eyleye yâ kılsa bir sâz
3674. Anuñ âvâz deñlü didi nakâl
Eser ol vâdîde bir bâd derhâl
3675. Katı olsa üni eser katı yil
Hafîf olsa eser üni anı bil

Fî zikri cebel-i Dâmgân

3676. Meger bir tag var adı Dâmgân'dur
Sorarsañ anı meşhûr-ı cihândur
3677. Şu resme pâ gerekdür hâk anuñ
Bahis olmaz türâbı pâk anuñ
3678. Kim anda bir kadar düşse necâset
Kopar bir yil orada bî-nihâyet
3679. Eger ol yirden ol olmaya zâyil

Ne mümkindür ki ola ol bâtıl

Fî zikri cebel-i Jânik

3680. Meger bir kûh vardur adı Jânik
Ki kimse olımaz ol kûha sâlik

3681. Olup durur müsâfirlerden iblâg
Ki Türkistân ilinde olur ol tag

3682. Bulınur ma'denî zer ol cebelde
Dahı var sîm kânı ol mahalde

3683. Meger ol tag içinde isteseler
Bulınur pâre pâre sîm eger zer

3684. Bulup az alan andan ol metâ'ı
Görür ol az-ıla çok intifâ'ı

3685. Eger çog alsa andan olsa tâmı'
Ola 'ömrine vü mâlına kâmı'

3686. Velî ol sîm ü zerden añlagıl zâr
Götürse bir garîb âdem çog u râz

3687. Ziyân itmez aña yokdur hatâsı
Bu ne hikmet durur eyle kıyâsı

Fî zikri cebeli'ş-Şebb

3688. Meger bir kûh var arz-ı Yemen'de
'Acâyibden işit bir nesne anda

3689. Çıkar üstinde anuñ bir ulu su
Akar tagılur ol tag üzre her sü

3690. Dahı inmedin ol su yir yüzine
Şeb olur beñzer ol suyuñ yüzine

3691. Katı ag olur oldur şeb yemânî
Oradan celb ider tüccâr anı

Fî zikri cebel-i Şükrân

3692. Meger Şükrân ilinde ehl-i 'irfân
Didiler bir cebel var adı Şükrân

3693. Yücedür göz irişmez kullesine
Uçamaz tayr anuñ tellesine

3694. Katı yiller eser fevkında anuñ
San andan kopar eryâhı cihânuñ

3695. Benî âdem aña adım adamaz
Beşerden kimse ol taga gidemez
3696. Var ol tag üzre bir nesne nişâne
Müşâbih sûret-ile şem'-dâne
3697. Meger bir yıl içinde üç gice cem'
Yanar ol şem'-dân içinde bir şem'
3698. Kaçan kim subh ola bakarlar avlus
Görinür şem' yanan yirde tâvûs
3699. Ne hikmet durur anı kimse bilmez
Anuñ 'ilmine kimse yol bulımaz
3700. Hudâ bilür hakîkat ol nişânı
Yaradan ol durur ol bilür anı

Fî zikri Cûz-i Mâsil

3701. Tabâristân'da bir tag vardur a'lâ
Ki kûh-ı Cûz-i Mâsil dirler aña
3702. Bir ot biter dir ol tag üzre kâbil
İderler adına anuñ Cûz-i Mâsil
3703. Güler-iken ise yise bir kişi anı
Geçer gülmekle çok dem zamânı
3704. Eger aglar-iken yirine insân
Kalur niçe zamân ol kimse giryân
3705. Eger iner-iken yürise kiyâhı
Geçe uyanmag-ıla vakt-gâhı
3706. Ne hal-ile yise anı bir âdem
Olur gâlib aña ol hâl her dem

Fî zikri cebel-i Fergâna

3707. Dimiş ehl-i seyâhat bu kelâmı
Meger bir kûh var Fergâna nâmı
3708. Bir ot biter 'aceb ol tagda hem
Ser-â-ser sûret-i şekl-ile âdem
3709. Eli ayagı vu kaşı gözi var
Sakâlı saçı vu başı yüzi var
3710. Kimi irkek gibi kimi dişidür
Kimi oglan gibi kimi kişidür

3711. Bu sözi söylemişdür ehl-i ma'kûl
Meger a'şâbdan bir rûhdur ol

Fî zikri cebel-i Kirmân

3712. Hikâyetdür dimişler ehl-i Kirmân
Olurmış yirleri gâlib kûhistân
3713. Meger kim ol kûhistâna temâmet
Cebel-i Kirmân eydürler halk şöhret
3714. Velî ol taglaruñ taşı 'acebdür
Yanar od görse sanasın hatabdur
3715. Dutuşur şem'a gibi taşı anuñ
Yanar od olur içi taşı anuñ

Fî zikri cebel-i Suvar

3716. Meger bir kûh var Kirmân ilinde
Suvar tagıdur adı il içinde
3717. Sayarsañ her taşını baksañ bi-kudret
Yazılmış âdemî şeklinde sûret
3718. Kimi yatmış gibi kimisi turmış
Kimi yasdanmış u kimi oturmış
3719. Eger su içine koysalar anı
Dahı zâhir olur kalmaz nihânı

Fî zikri cebel-i Sakliyye

3720. Bir ulu tag var Sakliyye adı
Meger Sakliyye arzıdur bilâdı
3721. Tevârîhinde dimiş ibn-i Yahyâ
Döker ol taguñ etrâfını deryâ
3722. Yücedür kullesi şol deñlü yire
Gelür 'ulv-ile üç günlik mesîre
3723. Yimişler biter anda tatlu acı
Velî fınduk durur ekser agacı
3724. Delükler vardur ol tag üzre ma'dûd
Gice od çıkar anda gündüzin dûd
3725. Meger ol tagı seyr idüp temâmet
'Acebden bunı gördi ehl-i hikmet
3726. Odı kar-ıla her sayf u şitâda

Göresin cem’ olmış bir arada
3727. Ki kûh-ı zer durur dir Rûm anı
Bulınur orada altun kâni

Fî zikri cebel-i Nihâvend

3728. Nihâvend içre var bir tag Dervend
Ki dirler ol taga kûh-ı Nihâvend
3729. Nakiyye oglına olmışdur rivâyet
Kim ol tag üzre vardur iki sûret
3730. Biri balık birisi kâver sîmi
Düzilmiş kardan anuñ tılısmı
3731. Egerçi kardandur cism anuñ
İrimez yaz u kışda resmi anuñ
3732. Tılısmıdur şu sunuñ kim çıkar ol
Bu tagdan iki kısm olur akar ol
3733. Nihâvend'e olur bir kısm vâsıl
Birisi Dinever arzına sâyil

Fî zikri cebel-i Hürmüz

3734. Meger bir tag var ‘âlî vü gürbüz
Ki dirler adına anuñ kûh-ı Hürmüz
3735. Tabaristân ilinde olur ol tag
Garâyib issi böyle kıldı iblâg
3736. Çıkar bir su o taguñ kullesinden
Akar bir kûya iner tellesinden
3737. Gelüben ol suyuñ ‘aynına insân
Ün itse akmaz olur ol su yik-sân
3738. Dönüp ün eylese ikinci kerre
Bu kez akar yine akdugı tavra

Fî zikri cebeli's-Semm

3739. Hikâyet oldı cihânî dilinde
Meger iki cebel var Çîn ilinde
3740. Makarındur biri birine der hem
İderler ehl-i Çîn aña cebel-i Sem
3741. Bu iki taguñ ortasında mi’mâr
Yapupdur bir kadîmî kantara var

3742. Kaçan ol köpriden geçse bir âdem
Olur ol demde san açmış durur Sem

Fî zikri cebel-i Hayyât

3743. Meger bir kûh var ‘âlemde bi'z-zât
İderler adına anuñ kûh-ı Hayyât
3744. Ki Türkistân ilinde bir mekândur
Tolu ol tag bir nev’a yılandur
3745. Bakan Hayyât'ına gider hayâtı
Gören mârını irişür memâtı
3746. Nazar kılsa anuñ mârına âdem
Ölür ol demde virmez ol dahı dem

Fî cebel-i Endelis

3747. Dimişler Endelis'de bir cebel var
Var ol taguñ içinde bir ‘aceb gâr
3748. Düzetseñ bir fetîle revgan-ıla
Ugaruñ içine soksañ fetîle
3749. Dutuşur ol fetîle hem-çü fî-nâr
Görinmez gârda ne nûr ne nâr
3750. Yanında bir cebel var ol mekânuñ
Dem-â-dem od yanar üstinde anuñ
3751. Söyünmez gice gündüz andan ol od
Çıkar ol yanan oddan bir ulu dûd

Faslun fî in’ikâdi'l-ahcâri fî cevfi ma’âdini'l-arzı

3752. Gel iy ehl-i tefekkür bu zemîne
Nazar kıl sun’-*ı* "*Rabbu'l’âlemîn* "e
3753. Ma’âdenler ki var tahte's-serâda
Neden peydâ olur mümzûc-ı sâde
3754. Nedendür kim yirüñ altında ahcâr
Biter kudretden olur şöyle izhâr
3755. Meger her topraguñ içimde sengi
Mugâyirdür biri birine rengi
3756. Sıfâtı sûreti hüsn-i sıfâtı
Cilâsı kıymet ü vezn [ü] bahâsı
3757. Kimi fîrûz olur kimi zeberced

Belhaş olur kimi kimi zümerrüd
3758. Gümiş altun güher la’l [ü] bedehşân
‘Akîk ü yeşim ü hem yâkût mercân
3759. ‘Aceb budur ki cümle bir serâda
Neden bu nakıs olur ol ziyâde
3760. Kamunuñ ma’denidür kûre-yi hâk
Neçün bu tîredür ya ol neden pâk
3761. Kamu bu yir içinde münteşâdur
Neden bu kıymeti ol kim bahâdur
3762. Meger bu hilkat üzre ehl-i hikmet
Niçe sözler kılupdurlar rivâyet
3763. Dimişdür cevf-i arz içinde hüccâr
Magârât-ı kühûf ü ahviye var
3764. Semâdan kim iner emtâr anda
Kaçan bul’ ider anı hâk peydâ
3765. İner habs olur ol tahte's-serâda
Kalur eyyâm-ıla ol âb-ı sâda
3766. Karışmasa aña eczâ-yı hâkî
Mükedder olmasa ol âb-ı pâkî
3767. Eser kıldukça ma’denden harâret
Dahı artuk olur ol suda safvet
3768. Çü tûl gümiş-ile âb-ı sâfî
Tecemmüd bulur u artar şefâfı
3769. Delîm eyyâm-ıla ya’nî kim ol âb
Hacer olur zihî Hallâk u Hâb
3770. Kaçan kim habs ide ma’den ol âbı
Karışsa aña eczâ-yı türâbı
3771. Mükedder kılur ol suyı bu eczâ
Zamân-ı müddet-ile turup ol mâ
3772. Aña tahlît olup cüzv-i türâbuñ
Eser kıldukça harrı âfitâbuñ
3773. Salâbet kesb ider hem galz-ı sıklet
Keşîf olur gider andan letâfet
3774. Bu taşlar muhtelif oldugı bi'z-zât
Budur kim var yirinde ihtilâfât

3775. Ya dirler yirüñ altında buhârât
Duhân-ıla ki habs ola her evkât
3776. Zamân dönmeg-ile devrân içinde
Televvin bulur ol taş kân içinde
3777. Buhârı gâlib olsa sâf olur ol
Latîf-i râyık u şefâf olur ol
3778. Ki ya'nî yeşim ü yâ billûr u yâkût
Rasâs u zîbak olur emr-i lâhût
3779. Duhanı mâddesinüñ olsa ekser
Olur kânında ma'den-i mükedder
3780. Ki ya'nî milh yâ zâc u yâ kibrît
Ne nûşâdir olur bu sözi işit
3781. Karışsa zîbaka kibrît 'an ced
Yidi ma'den olur andan müvellid
3782. Nedür ya'nî hadîd gümiş altun
Nuhâs u hâr çînî kal'î kurşun
3783. Dimişler ba'zılar bir kavl-i âhir
Tagayyürlü ne bu taşlarda ekser
3784. Budur kim seyr idüp gökde kevâkib
Gelür bir yire her sâ'atde sâyib
3785. Anuñ te'sîridür seyrân içinde
Televvin bulur ol taş kân içinde
3786. Rivâyetdür ki kılmışdur nücûmı
Yidi levne mahal yidi nücûmı
3787. Zuhal esved yeşildür Müşterî hem
Kızıl Merrîh saru şems-i a'zam
3788. Çü Zühre gök mülevvindür 'Utârid
Kamer agdur dimiş ehl-i kavâ'id

Fî zikri'l-ma'âdini ve minhâ'z-zeheb

3789. Ma'âdin biş durur dir ehl-i hikmet
Nedür bil ma'den-i evvel hakîkat
3790. Hadîdi har-ı çînî gümiş altun
Nuhâs u üsrüb u hem kân kurşûn
3791. İkinci kısmdur kibrît-i ahmer

Üçünci milh sınfıdur ser-â-ser
3792. Nedür dördünci zîbakdur mu’akkar
Bişinci la’l ü yâkût zeberced
3793. Hacer sınfında dimişdür Felâtûn
‘Azîz olur cem’îsinden altun
3794. Kamu eşyâya çün altun bahâdur
Pes imdi mâlı vechinde bahâdur
3795. Kimüñ kim altunı var ni’meti var
Bu halk içinde anuñ ‘izzeti var
3796. Sözi durur Setetâlis hakîmüñ
Elinde altunı var-ısa kimüñ
3797. Sözi nâfid olur özi muhkem
Kavî olur yüregi göñli bî-gam
3798. Var anda haslet-i hatm-ı Süleymân
Kim anuñla olur teshîr-i insân
3799. Biter altun-ıla her betmîn kâr
Zer-ile bende olur cümle ahrâr
3800. Zeheb kişiye gurbetde vatandur
Zehebsüz her vatan cây-ı mehazdur
3801. Zer asfer olur her hemme mâni’
Müferricdür döker safrâ-yı fâkı’
3802. Beni kılsalar altun-ıla ziynet
Kabîh-ise virür aña melâhat
3803. Zehebden mîl-ile ger tûtiyâyı
Çekerlerse göze virür ziyâyı
3804. Oda yatmaz çürütmez anı toprak
Sudan yaş olmaz u yil eylemez şâk

Fî zikri'l-fizza

3805. Meger kim filizât ehl[i] dimişdür
Hacerden altuna akrab gümişdür
3806. Zer olmasa tutar anuñ yirin sîm
Anı bilmeyen ider bunı ta’zîm
3807. Şu kimse kim ola keffinde dirhem
Gedâlikden cihânda görmeye hem

3808. Şol iki taş kim adı sîm ü zerdür
Belâya dâfi' vü fakra siperdür
3809. Alup satmag-içündür sîm eger zer
Velî nâfıkdur andan sîm ekser
3810. Gümiş itdügi işi altun itmez
Ki ya'nî altun gümiş harcına gitmez
3811. Bakar kim ideler od-ıla mesbûk
Düze sekkâk anı fels-i meskûk
3812. Gümiş gibi aña dahı ziyâde
Bu halk ahvecdür rebî' şerâda

Fî zikri'l-elmâs

3813. İşitmişüz ki söylenür lisânda
Meger bir vâdidür Hindüsitân'da
3814. Kim ol vâdide olur seng-i elmâs
Varımaz ol mekâna cehd idüp bâs
3815. Katı düşvâr dirler ol bukâ'ı
Temâmet içi anuñ tolu ifâ'ı
3816. Dürimişdür anuñ içinde hayyât
Tutarlar yaz u kış anda makâmât
3817. Hikâyetdür ki zül'l-karneyn-i Rûmî
Gelüp ol vâdiye dökdi luhûmı
3818. Havâle kıldı ol etlere 'ukbân
Pes indi anlaruñ ardınca murgân
3819. Koyup her pâre bir murgı tayyâr
Bile çıkdı yapışup ete ahcâr
3820. Kitâb içinde dimişdür Aristo
Ki elmasuñ taşına şoldur ayu
3821. Nişâdur levn ola vu sâfi berrâk
Kimi kara görinür kimi vârâk
3822. Dahı bir sınf var baksañ kızıldur
Meger bir nev' var san kim yeşildür
3823. Birine tebnî dir bu fende üstâd
Dahı fızzî durur bir sınfına ad
3824. Kitâbında dimişdür Şeyh Tûsî

Şu nev'a durur elmâsuñ eyüsi
3825. Ki ag şem'a koyup havline bir dem
Güne karşu kosa ol taşı âdem
3826. Nazar kıldukda ol elmâsa nezzâr
Görinse bir eser kavs-ı kuzah var
3827. Uşak olur hasâsı evvel âhir
Bulınmaz ulusı illâ ki nâdir
3828. Ma'âdinden sanmaz bir nesne anı
Velî ol cümlesin sır yok gümânı
3829. Demürci matr kıla anı ursa
Hemân batur çeküce yâhûd örse
3830. Sınur elmâsla âhen delinürdür
Rasâs elmâsı sındurur 'acebdür
3831. Sıya bilmez anı pûlâd-ı haddâd
Anı kurşûn sır kurşûnı pûlâd
3832. Dahı bundan 'acebdür iç eger taş
Sınıcak hem müselles sınur ol taş
3833. Alursa agzına elmâsı kişi
Ovanur dökilür agzında dişi
3834. Yudarsa kimsene anı hatâdan
Deler em'âyı çıkar mâ-verâdan

Fî zikri hâr-ı çînî

3835. Ma'âdinde birisi hâr-ı çînî
Ki Çîn iklîmidür anuñ zemîni
3836. Eyüsi hâr çinînüñ ne durur bil
Ki levni kara ola sırha mâyil
3837. Nuhâsa beñzer şol levn-le ol kân
Bulımaz degme göz ol kânı insân
3838. Kılıç kim ol güherden ola ma'mûl
Katı mühlik olur kesdügine ol
3839. Etıbbâdan kalanlar imtihânı
Dimişler âyîne düzseler anı
3840. Karañu yirde ger ashâb-ı lakve
Aña baksa gider andan o lagve

3841. Anuñ minkâş-ıla kopan kıl ekser
Dahı bitmez dimişdür ehl-i zîver

Fî zikri haceri's-Sâmûr

3842. Meger bir kûh var ‘âlemde meşhûr
Hem anda bir hacer var adı Sâmûr
3843. Anuñ magrib zemînidür mekânı
Oradan getürür tüccâr anı
3844. O taşuñ hassasın bil çog eger az
Keser ahcâr lîkin çıkmaz âvâz
3845. Hikâyetde gelüpdür kim Süleymân
Kılıcak Kuds bünyâdını bünyâd
3846. Meger âvâze-yi kat’-ı hacerden
Katı ibhandlar cin ol eserden
3847. Şikâyet kıldılar tâ kim Süleymân
‘Afârîti getürdi kıldı fermân
3848. Hemân magrib bilâdından o sengi
Getürdi dîvler-içün kıldı hengi
3849. Pes andan düzedüp çok dürlü âlât
Keserlerdi taşı çıkmazdı esvât

Fî zikri hacer-i Murâdâd

3850. Dimiş durur Aristo merd-i üstâd
Cihânda bir hacer vardur Murâdâd
3851. Bu taşuñ ma’deni kim vasf olınur
Nevâ Çînî cenûbında bulınur
3852. Cenûba varsa gün ol taşı her bâr
Karâr tabb’ı olur yâ bes ü hâr
3853. Yeşil olur çü garba ola vârid
Olur tab’ı o taşuñ ratb u bârid
3854. Şeyâtîn ol taşı haml idene hem
Mutî’ olur yürür emrinde her dem

Fî zikri hacer-i lukâti'z-zeheb

3855. Aristo-yı hakîm ol ehl-i ferheng
Didi var Magrib iklîminde bir seng
3856. O taşuñ adı lukât-ı zeheb'dür

Ki levni saru vu agberdür iy har

Fî zikri hacer-i mıknâtîsî

3857. Bu mıknâtîsı dir ehl-i teseyyür
Ki yiri bahr-ı Kulzüm adasıdur
3858. Kara olsa vü levni serha mâyil
Eyüdür vardur anda çok hasâyil
3859. O taşuñ adı lukât-ı zehebdür
Ki levni saru vu agberdür iy har
3860. Anı altun sanur gördükde âdem
Velî liyyin durur cins itdügi dem
3861. Saçar altunı toprakdan kılur pâk
Çıkar bir yaña altun bir yaña hâk

Fî zikri lâkıti'l-fizza

3862. Kelâmıdur Aristo-yı hakîmüñ
Ki bir taş vardur lukât-ı Sîm'üñ
3863. Hem ismi lâkatu'l-fizza'dur anuñ
Ag agber olur levni ol hasânuñ
3864. Bir arşun yirden olsa sîme ‘arza
Koparur ger müsemmed olsa fizza
3865. Hacer-i câzibât içinde gâlib
Bunuñ tek yok durur bir seng-i câzib

Fî zikri lâkıti'l-kutn

3866. Aristo ‘ilm-i hikmet ehline baş
Didi var lâkatu'l-kutn adlu bir taş
3867. O taşuñ ag olur gayetde rengi
Sevâhilde olur dirler o sengi
3868. Yakın olsa pamuk sınfına o taş
Tolaşur fetl olur aña iç ü taş
3869. Bulaşsa çü heng yüzine penbe
Anuñ-ıla arınur sürse anı sevbe

Fî zikri hacer-i lâkıti's-sûf

3870. Aristo'dan olupdur böyle mevsûf
Ki bir taş vardur adı lâkıtu's-sûf

3871. Yeşillügin aga oldı mâyil
Tamarlar var içinde saru yeşil
3872. Yanar ne pişme kim yakın ola hemân ol
Biter ol yeşim içinde olur nihân ol
3873. Göze kim eskiden düşmiş ola ag
Anı dökse göze çekse olur sag

Fî zikri hacer-i lâkıti'ş-şu'r

3874. Meger bir taş var adı lâkıtü'ş-şu'r
Aristo'dan rivâyet oldı bu emr
3875. Anı ger süreler zât-ı şu'ûra
Döke hep şu'rını şöyle ki nûra
3876. Nereye sahk idüp kosalar anı
Bulınmaya tırâşınuñ nişânı

Fî zikri hacer-i lâkıti'l-'azm

3877. Didiler bir hacer var okugıl nazm
Adına dirler anuñ lâkıtü'l-'azm
3878. Huşıdur elde habs itseler anı
Diyâr-ı Belh'dür anuñ mekânı
3879. Yakın ü ger ırak gelse 'azama
Çekiben cem' kılur bir makâma

Fî zikri hacer-i câlibi'n-nevm

3880. Aristo didi bir taş var durur hem
Adına câlibü'n-nevm eydür âdem
3881. Katı kızıldur berrâk u sâfî
Ki görinür şu'aı vu şefâfı
3882. Bakuñ aña havâ oldukda ârî
Çıkar anuñ bugı vu hem buhârı
3883. Gicede şem'-veş çıkar şu'aı
Münevver kılur oldugı buka'ı
3884. Eger kim ol hacerden ibn-i âdem
Götürse bilesince iki dirhem
3885. Gözine tuta anuñ hâb-ı uyhu
Uyanmaya katından gitmese bu

Fî zikri hacer-i târidi'n-nevm

3886. Aristo'dan rivâyet eyledi kavm
Ki bir taş vardur adı târidü'n-nevm

3887. Ag olur lîk meyl ider sevâda
Rasas-ıla çü birdür üstüvâde

3888. Götürse kendüye anı her insân
Gözine gelmiye uyhu kala sihrân

3889. Seher kim gerçi insâna ta'bdur
Gücenmez gerçi ol sihrden bu 'acebdür

3890. Giderse dahı ol taşı nazardan
Niçe eyyâm kurtılamaz sihrden

Fî zikri haceri'l-matar

3891. Bilâd-ı Türk'de hem bir taş vardur
Kim ol taşuñ adı seng-i matar'dur

3892. Kaçan bıraksalar ol taşı mâya
Bulutlar yüriye vech-i semâya

3893. Yaga yagmur aka seyl ola enhâr
Az olur kim düşer hem tolu vu kar

3894. Musahhihdür bu söz ehl-i haberden
Haber virmiş durur gören beşerden

Fî hacer-i bâhit

3895. Cihânda bir hacer var añla sâbit
Ki dirler adına anuñ seng-i bâhit

3896. Ag olur levni berrâk u musaffâ
Mücellâdur nite kim merkaşîşâ

3897. Nazar kim eyleye ol taşa âdem
Hemân gülmek tutar içini ol dem

3898. Güler şol deñlü kim fevt ola 'aklı
Tefehhüm olmaya 'aklı vu nakli

3899. Gidermeyince ol taşı nazardan
Ki gitmez gülmek aslâ ol beşerden

3900. Dahı ol taş durur dir ehl-i 'irfân
Meger var-ısa magnâtîs-i insân

Fî zikri hacer-i ‘atâs

3901. Aristo'dan rivâyet kılmış üstâd
Ki vardur bir hacer seng ‘atâs ad
3902. Alıcak sol ala anı enâsı
Gelür ol kimsenüñ ol dem ‘atâsı
3903. Yanar oda kosalar ol metâ’ı
Söyüne kalmaya aslâ iltimâ’ı
3904. Dili altına alup anı insân
Şarâb içse dahı olmaya sekrân

Fî zikri hacer-i tedmür

3905. Aristo'dan olupdur bu tezekkür
Meger bir taş var adı seng-i tedmür
3906. Diyâr-ı Magrib arzıdur mekânı
Kenâr-ı bahrda olur dirler anı
3907. Ele alup yalasa anı âdem
Demi kurur tamarda olur ol dem
3908. Agu taşı durur ol seng-i mühlik
Ol oldugı yire varmaz mesâlik

Fî zikri haceri'l-kâr ve mâbihâ

3909. Dimiş durur Aristo bir hacer var
Ki dirler adına anuñ hacer-i kâr
3910. Karadur levni vü cism-i ârîdür
Kosalar kar üstine eridür
3911. Ne deñlü çog olursa kır eger kar
Eridür şöyle kim eritmeye nâr
3912. Eger içine bir ‘ayn-ı revânuñ
Bıraksa kaynadur suyını anuñ

Fî zikri haceri'l-bahr

3913. Aristo'dan olınmışdur rivâyet
Deñiz taşı durur bir taşa şöhret
3914. Olur deryâ buhârından tevellüd
Kenâr-ı bahrda bulur tecemmüd
3915. Eger küçük ola yâhûd büyükdür
Bıraksalar suya batmaz sebükdür

3916. Ne kişinüñ kim içinde ola ol
Dahı gark olmaya dir ehl-i ma'kûl
3917. Kosalar kadre anı yanar-iken nâr
Diñe kaynamıya ol kadr fevvâr

Fî zikri haceri'l-fâr

3918. Müşâbih sûret-ile fâre ol seng
Sanasın mûşdur bâ-vazı' bâ-reng
3919. Nerede kim koya ol taşı insân
Dirilür cem' olur üstine feyrân
3920. Kaça bilmez tururlar anı her bâr
Bu taş oldugı yirde az olur fâr

Fî zikri hacer-i fîlkûs

3921. Aristo-yı hakîm idüp durur yâd
Cihânda bir hacer var fîlkûs ad
3922. Ki her günde döner bir dürlü renge
Gice gözgü olur baksañ o senge
3923. Hikâyetdür ki zü'l-karneyn-i Yûnân
Çün aldı ol hacerden bulıban kân
3924. Gice oldukda cünûn kavmı yikbâr
Anuñ üstine recm itmişler ahcâr
3925. Muhakkak böyle dir kim millet-i cân
Dilemez kim bula ol taşı insân
3926. Mutalsımdur ki gördükde o taşı
Kaçar andan sebâ' vü cinnî vahşî

Fî haceri'l-bâh

3927. Dimişdür Aristo olgıl âgâh
Ki bir taş vardur aña dirler hacer-i bâh
3928. Pes Afrikiye arzı oldı kânı
Sikender ol mahalde buldı anı
3929. Kimüñle kim ola ol taş her gâh
Aña gâlib ola bu şöhret ü bâh
3930. Susuz kimse eger tahte'l-lisâna
Kosa anı hemân ol demde kana

Fî haceri'-ş-yeşbî

3931. Bu seng-i yeşbî ger götürse âdem
Savaşda kimse anı yiñmege bir dem

3932. Bu sırr-içün anı saklar halâyık
Salâtîn ider ol taşı menâtık

3933. Anı agzına alsa merd-i ‘atşân
‘Ataşdan kurtıla pes ola reyyân

Fî zikri hacer-i billûr

3934. Zücâcuñ ahsen-i billûrdur bil
K'olur san’atla yâkûta mümâsil

3935. Ag olur levn anuñ berrâk tâbân
Getürse bilesince anı insân

3936. Ne emrâz olsa cism içinde a’râz
Gide kılmaya te’sîr-ile emrâz

3937. Getürse güneşe tutsa mukâbil
Dokunsa penbeye şevkı yakar bil

Fî zikri hacer-i yâkût

3938. Olur yâkût taşı zât-ı elvân
Şedîd ü sâfîdür şefâf u tâbân

3939. Kimi ahmer olur vu kimi asfer
Kimi azrak olur vü kimi ahzar

3940. Bu levni ihtilâfı ol hasâde
Ma’âdin ihtilâfıdur serâda

3941. Kişinüñ menfa’tıdur bil gamına
Susuzlık kandurur alsa femine

3942. Siler ma’cûnı dilden ihtilâtı
Fasîh ider dili virür neşâtı

3943. Demi râyık kılur dirler bedende
Komaz kanı k'ola câmid-i tende

3944. Göze sürseler anuñ tûtiyâsın
Açar nûrdan mezîd ider ziyâsın

Fî haceri'z-zümürrüd

3945. Zümürrüd taşı dir merd-i sarrâf
Yeşildür levni hem sâfî şefâf

3946. Dimişdür cevheri añla beyânı
Ki altun ma'deninden çıkar anı
3947. Eger ol taşı dâyim baksa insân
Gözinüñ nûrı artar dir tıbyân
3948. Zümürrüd ki ola fâyık baksa aña mâr
Eriye bir nefesde su ola mâr
3949. Getürse bilisince anı masrû'
Gele başına 'akl ola mecmû'
3950. Agu içün kişiye döküp anı
İçirse olmaya zehrüñ ziyânı

Fî zikri haceri'l-fîrûzec

3951. Şu taş kim aña fîrûze durur ad
Dimişdür ol taşuñ vasfında üstâd
3952. Sorarsañ mülk içinde ol taşa kân
Ya Nîsâbûr olur yâhûd Horâsân
3953. Meger ol taşuñ olur levni yeşil
Karışur rengi olur göge mâyil
3954. Olur sâfi havâ sâfi ola ger
Mükedder olsa hem olur mükedder
3955. Aña bakmak münir ider uyûnı
Giderür derdi sag ider sunûnı
3956. Didi câfer 'avd görmeye her bâr
Şol el kim hâtemi firûzesi var

Fî zikri haceri'l-'akîk

3957. Aristo-yı hâkim ol şeyh-i Yûnân
Dimişdür ki 'akîk'e haş hâsân
3958. Katı kızıl ola ya zerd-i sâfi
Ki düşe her yana şevkı vu şefâfı
3959. Bulınur bahr-ı Arâ'dan sâhilinde
Ki deryâdur Yemen Tâyif ilinde
3960. Rivâyetdür nebîden bil hakîki
Ki her kim götüre mühr-i 'akîki
3961. Dahı göñlinde kalmaya hem ü gam
Gice harem cihânda görmiye hem

3962. Götüren hâtemi seng- i ‘akîki
Dimişler fakr görmeye hakîki
3963. Göre ‘inde'l-vefât eshel-i kabz
Ola kable'l-memât yiri arz
3964. Anı hâtem düzedüp getürende
Tecâvüz itmiye itse hışm-ı hande

Fî zikri haceri'l-cez’

3965. Aristo'dan rivâyet kılmış insân
Olur bu cez’ taşı zât-ı elvân
3966. İşüdilmiş durur hem ehl-i fenden
Getürürler anı Çîn ü Yemen'den
3967. Dimişler durur ehl-i tecrübe hem
Aña bakmak getürmek getürür hem
3968. Getüren ermiye emniyetine
Erişmeye kazâ-yı hacetine
3969. Anı etfâle baglasa anası
Le’âbı aka vu arta bekâsı
3970. Dögüp anı su-y-ıla içse âdem
Giren ola lisânı didiler hem
3971. Az ola nevmi çog ola fezâ’ı
Târ ola hulkı bed ola tebâ’ı

Fî tegayyüri vechi'l-arzi berren kâne ev bahren min hâlin ilâ hâl

3972. Hakîkat añlagıl iy hikmet-âmûz
Ki turmaz bir karâra asl-ı merkûz
3973. Zamâna sarf olup dönmekle eflâk
Tegayyür kesb ider bu sûreti hâk
3974. Felekden nîrân itmek-ile tahvîl
Olur bu yir yüzi tegayyür ü tebdîl
3975. Zamân müddet-ile bu cedîdân
Virür bu hâk-dâna dürlü elvân
3976. Ki bir gün göresin bir mülk-i ma’mûr
Yıkılmış yürür anda mâr-ıla mûr
3977. Göresin bir zamân bir şehr-i âbâd
Harâb olmış fezâsında eser bâd

3978. Ne bir yir göresin bir dûr-ı vîrân
Zamân gelür k'olur ma'mûr u büldân
3979. Göresin bir cebel pür ü ‘ar eşcâr
Gelür bir devr olur sahrâ-yı hem-vâr
3980. Meger bir yazıyı görseñ bir çag
Zamân-ıla olupdur anı bir tag
3981. Yürürken bir mahalde mâr u mâhi
Gemiler yürür-iken sâl u mâhi
3982. Göresin dönmek-ile çarh-ı gerdûn
Kimi yirine yürür anda gerdûn
3983. Nite kim işidürsin arz-ı Yûnân
‘İmâret mülkdi iklîm ü büldân
3984. Bugün ol milketi deryâ alupdur
Kadîmi berr-iken uş bahr olupdur
3985. Meger deryâ-y-iken hem arz-ı sâve
Yog-iken bir eser berden ‘ilâve
3986. Gidüpdür ya olupdur şimdi sahrâ
‘İmâretdür diyâr u şehr-i gavgâ
3987. Bu dünyâ kim görürsin zîr ü bâlâ
Harâb-ı ‘âmir peydâ vü deryâ
3988. Haberdür söylenür kim mâ-mezâda
İki yir hasf olur vech-i serâda
3989. Niçe peydâ-y-iken deryâ olupdur
Niçe deryâ-y-iken peydâ olupdur
3990. Birisi Gancere şehridür iy cân
Ki yapmışdur anı Rûm içre Yûnân
3991. Biri Hemedân ilinde şehr-i digerîz
Nazar kıl hikmete iy hikmet-engîz

El-Hikâyetü

3992. Hikâyetde gelüpdür Hızr zinde
Hikâyet eylemişdür diñle sen de
3993. Sorar bir kişi ol ehl-i rütbeden
Ki ne gördüñ cihânda dir ‘acebden
3994. Didi bir gün iderdüm seyr-i ‘âlem

Nigâh gördüm ki bir şehr-i mu’azzam
3995. Yapılmışdur diyârı bî-nihâyet
İçi tolu benî âdem temâmet
3996. Havâlisi güli gül-zâr u enhâr
İli güni ‘imâret halkı deyyâr
3997. Ki bir kimseye sordum bu medîne
Kaçan yapıldı didüm bu zemîne
3998. Cevâb itdigi biñ abâ-yı ecdâd
Bu yiri şehr gördük böyle âbâd
3999. Yidi cedde irişdi asl yüz yüz
Bu şehrüñ bu diyâruñ ehliyüz biz
4000. Ne didiler ne işitdük haberden
Bu şehri bunda kim yapdı beşerden
4001. Çün ol kimesneden bunı işitdi
Ta’accüb eyledi vu Hızr gitdi
4002. Bunuñ üstine beş yüz yıl ser-â-ser
Geçüp gelür yine Hızr peyamber
4003. Harâb olmış görür yok anda deyyâr
Yirini almış anuñ eşb ü eşcâr
4004. Gezüp seyrân iderken ol mekânı
Görür itmâm oturur bir şabbâni
4005. Gelüp sordı aña Hızr vilâyet
Kaçan vîrân olupdur bu ‘imâret
4006. Cevâb eyledügüm biz devrümüzde
Bu yiri böyle gördük ‘ömrümüzde
4007. "*Eba ‘an ced* " biz itdük bu ma’âni
‘İmâret görmedük biz bu harâbı
4008. Ne gördüñ ne hôd işitdük ehedden
Harâbedür yatur şöyle ebedden
4009. Olıcak ol kişiden bu icâbet
‘Acebledi bu işi Hızr gâyet
4010. Geçer biş yüz yıl üstine zamâne
Gine Hızr'uñ yol ugrar ol mekâna
4011. Görür kim bahr olmış ol mekânı
Görinmez ol harâbenüñ nişânı

4012. Ol evvel gördügi bî-hadd-ı peydâ
Gidüp almış yirini cümle deryâ
4013. Gemiler yürür içinde kemâhı
Hem andan sayd ider sayyâd-ı mâhî
4014. Sorar ol kimseye ider bu peydâ
Ne müddetden berü oldı böyle deryâ
4015. Didi Hızr'a meger iy merd-i hâzır
Deñizdür bu aralık evvel âhir
4016. Atadan anadan biz bu mekânı
Deñizdür bilürüz yokdur gümânı
4017. Rivâyetdür ki Hızr ehl-i kerâmet
Meger ol arayı kerrât u merrât
4018. Gehî deryâ gehî pâyân görüpdür
Gehî âbâd u ki vîrân görüpdür
4019. Gelüp gitmeg-ile devr-i zamânı
Gine bir şehr olmış görür anı
4020. Kelîmu'llâh dimiş durur muhakkak
Ki dünyâyı meger yitmiş keret Hak
4021. Bu âdem oglı-la ma'mûr idüpdür
Dönüp tûfân-ıla makhûr idüpdür
4022. Niçe dahı boşalup tolısardur
Ser-encâmın o bilür n'olısardur

Fî zikri sayrûreti's-sehl cebelen ve'l-cebeli sehlen ve'l-berri bahren ve'l- bahri berren

4023. Dimişdür 'alem içinde ehl-i 'irfân
Hikâyet böyle kılmışdur hikemiyân
4024. Ki bir yir sehl-iken va'r oldugı bil
Budur kim su-y-ıla toprak olup kül
4025. Eser ider aña harr âfitâbuñ
Bişer balçıgı taş olur türâbuñ
4026. Dahı bir yazı hasf olur geçüp çag
Meger ol vâdî vü havli olur tag
4027. Yahûd esmek-ile eryâh-ı 'âlem
Ki kılur bere topragı olur hem
4028. Çün ol mecma'da az az yıgılur ol

Mürûr-ı dehr-ile bir tag olur ol
4029. Cebel kim sehl olur dir ehl-i hikmet
Nedür tegyîr ne anuñ tarîkat
4030. Zamân-ıla ol tagda taş toprak
Yakılur güneşüñ harrı-la olur şak
4031. Husûsâ gâhi yaz u geh kış-ıla
Gehî yagmur-ıla geh güneş-ile
4032. Kopar bir sa'ika ya bir zelâzil
Olur ol cuhşiş taglara nâzil
4033. Dökilür birle olur berâber
Zihî hikmet zihî kudret zihî fer
4034. Kılupdur ehl-i hikmet böyle takrîr
Niçe deryâ-y-iken âhir olur yir
4035. Meger bir ulu sil olmak-la peydâ
Teheyyüc itmek-ile âb u deryâ
4036. Kılur bir tagı sahrâyı ol kam'
Getürür varın ider bir yire cem'
4037. Mürûr-ı dehr-ile bahr-iken ol yir
Cemî'i berr olur zî-emr-i takdîr
4038. Olur taş u kaya tayn-ıla memzûc
Güneşüñ harı kılur anı menzûc
4039. Tecemmüd kesb ider eyyâm-ıla hem
Olur yik-bâre bir seng-i musammem
4040. Bu hikmetde irem dirseñ yakîne
Nazar kıl göresin rû-yı zemîne
4041. Bitüp terkîb olupdur bir kayayı
Hasâ vu remel ü hep bahr-ı câyı
4042. Ezelde bahr-iken peydâ olandur
O remel ol hasâ andan kalandur
4043. Didi ehl-i hakem 'âlemde peydâ
Nice deryâ olur bu arz-ı peydâ
4044. Ki bahruñ olmag-ıla yirin bir
Ya içi tolmag-ıla seng-i yik-ser
4045. Düşer bir cânibine kuvvet-i âb
Akar dâyim anuñ üstine seyl-âb

4046. Basar eyyâm-ıla su ol kenârı
Türâbı gidüp olur bahr varı
4047. Didügüm berr ü bahr u berr ü hem bahr
Deñizler sâhilinde olur ekser

Fî zikri'z-zelzeleti

4048. Dimişlerdür hakîmyân-ı zamâne
Nedür bu zelzele kâvler cihâna
4049. Meger bu yirüñ altında buhârât
Duhân-ıla karışıcak her evkât
4050. Yirüñ serdi aña olmaz mukâvim
Çogalur mâdesi turdukça kâyim
4051. Kaçan kim sulb ola arz-ı makâmı
Nüfûz itmege bulımaz mesâmı
4052. Tasaddüm kılsa ol dem kudret-ile
Tezelzül virür arza kuvvet-ile
4053. Nite kim cism içinde dir etıbbâ
Rutûbet-i ‘afına olsa peydâ
4054. Kılur tahrîk a’zâ-yı teni hep
Pes oldur ki dirler lerze-yi teb
4055. Ya nâ-gâh ihtilâc olsa bedende
Taharrük hâsıl olur ba’zı tende
4056. Metîn-i arza zûr-ıla vire recf
İki şak ider anı ol durur hasf
4057. İşidilür anuñ şakından ihvân
Şakîkından ya su çıkar yahûd nâr
4058. Şerîrlerde kim olmaya salâbât
Az olur ol mahallerde bu hâlet
4059. Niçün kim rahv olan arzuñ buhârı
İçinde eylemez dâyim karârı
4060. Hakîmüñ sözi bu "*vallâhu a’lem*"
Velîkin ehl-i ‘ilm itmez müsellem
4061. İderler zelzele kâvler bilâda
Meger tenbiyyedür Hakk'uñ ‘ibâda
4062. Buyurur bir firişte çün Allâh

Tutuban agardur bu pîri her gâh
4063. Anı görüp halâyık bu cihetden
Rücû’ eyleyeler her ma’siyyetden
4064. Bu ne kut durur "*Allâhu Ekber*"
Ki bir iklîmi bir mülki ser-â-ser
4065. Tutuban ditredür şöyle ki yaprak
Ta’âla'llâh zihî fa’âl-i mutlak

El-Hikâyetü

4066. Meger geçmiş zamânda ittifâkı
Haber virmiş bir insân ‘arâkı
4067. Ki Nîsâbûr Rey arzında bir yıl
Nagâhân hâsıl olmış bir zelâzil
4068. Yıkılmış ol zelâzilde zî-âfet
Niçe şehr ü diyâr il ü vilâyet
4069. Dimişdür râf’i tezekkâr içinde
Otururken meger bir dâr içinde
4070. Zilâlinden yarılur sakf anuñ
Ki görinür nücûmı âsümânuñ
4071. Ki meltem olur ol sakf ol dâr
Ki kılmaz hiç anuñ şakfından âsâr
4072. Meger Antâkiye şehrine bir sâl
Olur Hakk emri-le bir cezb-i zelzâl
4073. Ki berüsinden ol şehrüñ hem ol rûz
Yıkılur toksan olur burc bir gûz
4074. Bugüne dik yatur vîrân ol
Yapılmamışdur haytânı anuñ
4075. Filistîn arzına dönmekle devrân
Meger bir zelzele oldı nagâhân
4076. Yarıldı bir mahalden ka’r-ı deryâ
Ki hasfından yire geçdi anuñ mâ
4077. Meger bir günlik arzı ol mekânuñ
Açıldı sâhilinden ka’rı anuñ
4078. Hem oldı bu yakîn o ân içinde
Bir ulu zelzele büldân içinde

4079. Kim anı görmişüz bir ol zamânda
Yıkıldı şehr-i Erzincân anda

Fî makûli'ş-şâ'ir

4080. ‘Aceb mi zelzele olsa cihânda
Ki tegyîr oldı ahvâl-i zamânda
4081. N'ola zâhir olursa her ‘alâyim
Ki tutdı yir yüzin cevr-i mezâlim
4082. Revâdur mülk içine düşse eklâf
Ki kalmadı mülûk içinde insâf
4083. Melikler milketde eylemez dâd
Yıkıldı ‘adl evi zulm oldı âbâd
4084. Kılurlar rüşvet-ile hükm-i kazzât
Berât-ıla tapar hükkâm-ı velât
4085. Hakı hükm eylemez ashâb-ı ahkâm
Yüritmez şer’ ahkâmına hükkâm
4086. Emânet kılmadı ehl-i zemîne
İrişmez oldı kimse bir emîne
4087. Terahhum ehli yok devrân içinde
Bulınmaz bir rahîm insân içinde
4088. Şu şefkat defterin dürdi zamâne
İrişmez kimsene bir mihribâna
4089. Halâyık bir birine hâsed oldı
Sadâkat yir yüzinde fâsid oldı
4090. Vefâ bu kîmyâ gibi durur kim
Harîf ü gam-güsâr veyâ rev mahrem
4091. Mürüvvetden bu ‘âlem hâli oldı
Fütüvvet ehlinüñ pes adı kaldı
4092. Boşaldı ‘asr içi ehl-i velâdan
Dahı ne hayr umarsın bu fenâdan
4093. Bu hâlet kim bizüm vardur bizüm var
‘Aceb kim pîre geçmez-idi aktâr
4094. ‘Amel kim bizde var pinhân u peydâ
‘Acebdür kim yıkılmaz vech-i gubrâ

Fî zikri tûfâni'l-'azami'l-Nûh

4095. Çü bir hikmet dahı geldi lisâna
Diyeyüm ger kulak tutsañ beyâna

4096. Kaçan kim Nûh kavmı üzre Sübhân
Diledi hışm idüp akıtdı tûfân

4097. Buyurdı göge yagdurdı suyını
Tefeccür kıldı yirlerüñ 'uyûnı

4098. Ki sovuk su-y-ıdı yagan semâdan
Hem issi su-y-ıdı çıkan serâdan

4099. Şu deñlü yagdı göklerden bu emtâr
Revân oldı virdi çıkdı enhâr

4100. Ser-â-ser yir yüzi şarka vu garba
Pür oldı su-y-ıla tahtâ vu fevkâ

4101. Cihânı ser-te-ser gark itdi deryâ
Berâber oldı tag u taş u sahrâ

4102. Gelürdi 'umkı sunuñ dirler ol gün
Yüce taglar başından otuz arşun

4103. Ne deñlü oldı alçakda 'alâsı
O deñlü oldı yüceden kıyâsı

4104. Pes altı ay sefîn-ile temâmet
Neciyu'llâh Nûh itdi seyâhat

4105. Ne varsa yir yüzinde cins-i hayvân
'Arîk oldı o tûfân-ıla yik-sân

4106. Buyurdı Hak Ta'âlâ bu zemîne
Temâmet suyını bal' itdi gine

4107. Nazar kıldı cihâna Nûh oldı
Boşalmış gördi ehlinden bu 'âlem

4108. Ne bir insân kalmış vahş ne tayr
Kim uça gökde vü yirde ide seyr

4109. Helâk olmış eger dervîş eger şâh
Zihî emr-i *"'azamu'l-hakemullâh"*

4110. Kanı ol bî-nihâyet ehl-i dünyâ
Kanı ol yidi iklîm içre gavgâ

4111. Kanı dünyâ-içün bu nice ta'blar
Gice gündüz kanı bu nice talebler

4112. Ya kanı Nûh'dan a’râz idenler
Koyup Hakk'ı bâtıl gidenler
4113. Cihân olmış kamusından mu’arrâ
Sanasın görmemiş anları dünyâ
4114. Yirinde kalan ol âb-ı semânuñ
Buhâr-ı ‘azb oldı adı anuñ
4115. Aşak yirlerde kim sular kalupdur
Gidüp tûfân o deryâ olupdur
4116. Dahı görseñ ki bir yir hâkî yikreng
Var anda özge dürlü toprag u seng
4117. Göresin bir mahal bî-bisyâr
Hücûm-ı âb-ıla aşınmış ahcâr
4118. Velî deryâ yok anda cümle peydâ
Kamu tûfân olmışdur eczâ
4119. Hakîk ol peydâdan gelüpdür
Yakın bu seng deryâdan gelüpdür
4120. Ne bilür kimse anı âb-ı tûfân
Ne milketden getürdi anı yik-sân

Fi'l-Münâcât

4121. Sıgındum saña yâ "*Mevlâ'l-mevâlî* "
"*Ve yâ Rabbi ‘aleyke ittikâl"* i
4122. Senüñ hışmuñdan olmayan hazer-nâk
Meger kalbi hacerdür gözleri hâk
4123. Fenâk altında ‘âlem vâlih-zâr
Halâyık mevtüñ altında giriftâr
4124. Melikler kahr idici şâh-ı kahhâr
Cebâbirler zebûn idici cebbâr
4125. Şulara kim yoluñda ola a’mâ
Cehennem ni’metüñ-ile muheyyâ
4126. Şu kim togrı tutubdur kullıga yol
Bulupdur rahmetüñle cenneti ol
4127. Kılanlar her mehâfetden enîni
İñarlar "*min emâni'l-hâyifînî*"
4128. Meded diyenlere feryâd-ressin

Aduñ çagırana ‘âlemde bes sin
4129. Enîsi Mûsâ'sın her vecîdüñ
Şefîkî şefîkisin her ferîdüñ
4130. Kapuñdur melce-yi kamu ‘ibâduñ
Tapuñdur dâr-gârı cümle dâruñ
4131. Kamu esrâra sensin ‘âlemü'l-gayb
Günehlü kullaruña sâtirü'l-’ayb

Fi'l-iftitâhi zikri'l-bihâr ve'l-cezâyir ve'l-enhâr ve'l-ebyâr

4132. Gel iş gavvâs-ı deryâ-yı ma’ânî
Ki yok durur bahruñ hadd u kirânı
4133. Tevekkül iylegil ol müsta’âne
Yine talgıl bu bahr-ı bî-girâna
4134. Cevâhirler çıkargıl cevher yine
Dururlar ‘arz ile müşteriye
4135. Bilürse cevherisi bilür anı
Ne bilür cevheri her saydalânı
4136. Çü bulduñ sen bugün dürr-i yetîmi
Aña görme sezâ illâ kerîmi
4137. K'aña lâyık olan ehl-i keremdür
Meger kim bu metâ’-ı muhteremdür
4138. Anuñ her dânesine kudr mikdâr
Yitürmez kimsene bâ-vezn-i mi’yâr
4139. Bu deryâda saña kullık senâsı
Olupdur Hak Ta’âlâ'dan ‘atâsı
4140. Olaldan sen bu deryâ içre bahrı
Sadef agzında düzdük nazma düri
4141. Ezelden her k'ola bu bahra seyyâh
Ne hâcet itse geştî vü melâh
4142. İrişmek isteyen deri semîne
Gire deryâya iñmeye sefîne
4143. Havâ-yı bahr ‘ışk-ıla bu ‘irfân
Temevvüc itdügüñce hem-çü ‘ummân
4144. Yine saçgıl kenâruña güherler
Yine etrâfuña dökgil dürerler

4145. Ki her bir dânesin ‘âlemde tüccâr
Niçe kim seyr ider etrâf u aktâr
4146. Yidi iklîme ideler teberrük
Kılana her kerîm anı temellük
4147. Cemâl ehline düzile cemâyil
Hal[l] ide anı bu ehl-i şemâyil
4148. Yaraşur uşbu dürr-i şâhvâre
Kim ola her kulaga gûşvâre
4149. Söze gelgil söze iy ibn-i Bâlî
İşitdüm ‘ilm-i hikmetden makâli
4150. Haber vir bu cihân içre gümâhı
İçi tatlu ne durur bu miyâhı
4151. Ki ya’nî söylegil nedür şol ebhar
Neden peydâ olur akar bu enher
4152. O nice ‘ışk-ıla her demde devvâr
Bu niçe şevk-ıla her lahza seyyâr
4153. Sevâhil söylegil dünyâ içinde
Cezâyir vasf kıl deryâ içinde

Fî zikri'l-kürreti'l-bahri'l-mâ’i'l ‘azb ve'l-mâlih ve cevher ve keyfiyyetihâ

4154. Elâ iy Kulzüm-ı ‘irfân-ı ma’nî
Muhît-i ma’rifet ‘ummân-ı ma’nî
4155. Re’is-i keştibân-ı bahr-ı hikmet
‘Azîz-i bahriyân-ı ehl-i rikkat
4156. Kebîr-i feylesof-ı ‘âlemiyân
Hakîm-i hurde-dân-ı âdemiyân
4157. Nazar kıl hikmet-ile gel bihâra
Temâşâ eyle sun’ı bîr ü bâra
4158. Nedür bu cevher-i seyyâl-i sâfî
Reviyyü't-tab’ revâk-ı şefâfî
4159. Ya bu cürm-i basît cür’a-yı mer
Nedür ya’nî meyât-ı sub’a ebhar
4160. Rivâyetdür ki dimiş hey’etîler
Hikâyet eylemişdür hikmetîler
4161. Küriyyü'ş-şeklidür mâ-yı bahruñ

Denîdür merkezi vasat kenâruñ
4162. Niçün kim râkib-i bahra der-âfâk
Görünse bir cebel deryâda ırak
4163. Kim olur evvel anuñ ucı zâhir
Görinür esfeli olaydı peydâ
4164. Niçün kim esfeli ‘ulvından anuñ
Yakın olur kenârıdur çü mânuñ
4165. Rivâyetdür ki dimiş ehl-i seyrân
Ne deñlü yüce taglar olsa yik-sân
4166. Deñizler yüce taglardan yücedür
Ne kudretdür bu ne sun’-ı Hudâ'dur
4167. Bu ‘ulvî kesret-ile gör bu emri
Düşilüp gark itmez bahr u berri
4168. Anuñ seddi olupdur kudret-i Hak
Aña mâni’ düşüpdür hikmet-i Hak
4169. Meger bu ma’nîdendür gâlibâ bil
Deñizlere cebeller oldı sâhil
4170. Havâline olur câyiz düşüpdür
Ki ya’nî mâni’ vü hâciz düşüpdür
4171. Acı vu tatlu var anda fevâyid
Sorarsañ tab’ın anuñ ratb-ı bârid
4172. Dimişlerdür ki her yirüñ türâbı
Ne tam’ olsa anuñ tek olur âbı
4173. Velî mîzân-ıla didi Aristo
Gelür tatlu sudan eskal acı su
4174. Kalupdur hey’etler bunı tenfîk
Meger bir merkezi hâkide tahkîk
4175. Rutûbetden bakiyyedür bu îcâr
Ki câf yitmişdür key cevher-i nâr
4176. K'atâ-yı şîr idüp şemsüñ hurûrı
Zemînüñ mürr ü dehrüñ mürûrı
4177. Meşiyyet iktizâ idüp bu âb-cer
Tegayyür kesb idüp oldı kamu mûr

Fî zikri'l-bahri'l-muhîti'l-a'zam

4178. Rivâyetdür ki dimiş Ka'bu'l-ahyâr
Ki yaratmış cihân içinde Cebbâr
4179. Yidi deryâ biri birinden edhar
Kamusından muhît-i a'zam ekber
4180. Bihâr-içün meger "*bi't-tûl ve'l'arz* "
Nebî didi "*hıyazu'llâh fi'l-arz*"
4181. Kılupdur ehl-i 'ilm ü ehl-i hikmet
Bu deryâyı muhît-içün rivâyet
4182. Ki dirler ekser arz bu deryâ
Bürimişdür meger tûl u 'arzâ
4183. Hât itdügi-içün bu cihânı
Muhît-i a'zam oldı bilgil anı
4184. Meger bahr-ı muhît içinde bu yir
Nite kim bir yumurta suda magmer
4185. Ki çogı suda gâyıs azı mekşûf
O keşf olandur ki dirler bir ma'rûf
4186. Çü vardur berrüñ alçagı yücesi
Cibâli vü hâdi vü fezâsı
4187. Bulup bu bahr alçakdan menâfiz
Olupdur her taraf halcân-ı nâfiz

Fî zikri meşâhiri bahri'l-muhîtü'l-A'zam bi'l-cihâti'l-a'zam

4188. Ebû zeyhân-ı H^{V}ârezmî didi hem
Sorarsañ bu muhît-i bahr-ı A'zam
4189. Cihânı maşrıka buldukda vuslat
Olur adı orada bahr-ı zulmet
4190. Dahı deryâ-yı ziftî bahr-ı Câmit
Müsâfirden bu resme oldı vârid
4191. Cenûbuñ cânibine tutıcak ser
Olur ol yirde adı bahr-ı Ahmer
4192. Cihânı magribe oldukda vâsıl
Ki mülk-i Endülîs'de ol sevâhil
4193. Adı anuñ okyânûs olur anda
Hem ismi bahr-ı Ahzar'dur lisânda

4194. Gemi varmaz anuñ vasatına gâlib
Kenârınca anuñ gider merâkib
4195. Velî irdükde Magrib sâhiline
Orada bir kulak olur zemîne
4196. Meger hatt-ı istivâya mâverâdur
Ki dirler Yemîmü's-Sevdân añadur
4197. Olur andan dahı bir kûşe fârık
Ki bahr-ı Kav'a dir aña halâyık
4198. Çekildükçe olur 'azmı ziyâde
Adı Leblâbe bahr olur orada
4199. İder bir kûşe hem andan tedevvür
Zikâfı bahr-ı Rûm'uñ mahrecidür
4200. Olıcak Endelîs kurbına vâsıl
Adı olur bahr-ı Fâris orada bil
4201. Olur bir kûşe hem andan havâle
Adı Vireng olur varur şimâle
4202. Ki dirler ol deñize bahr-ı zulmet
Hem aña bahr-ı Esved oldı şöhret
4203. Kim anda bahr ider gâyet teheyyüc
Katı yil eser eyler temevvüc
4204. Temevvüc itmesinden mâ-yı ebhar
Çıkar taglar gibi deryâdan ebhar
4205. Tutar deryâyı başdan başa zulmet
Kararur bahr tâ hazrâ temâmet
4206. Aña kâr eylemez nûr âfitâbuñ
Güneş gördükçe artar bugı anuñ
4207. Görinmez anda ne kesret ne kıllet
Anuñ-çün dirler aña bahr-ı zulmet
4208. Şimâl ü garb arasından varur ol
Meger zulmet bilâdına gider ol
4209. Giricek zulmet iklîmine ol bahr
Kılanın bilmez illâ Hâlıku'd-dehr

Fî inkısâmi'l-halecân min bahri'l-muhîti'l-a'zam

4210. Muhît-i kûre-yi a'zamdan iy cân

Çıkar rû-yı zemîne bunca halcân
4211. Bes ol halcândur kim her bilâda
Akup deryâ olup gelmişdür ada
4212. O deryâlar ki dirler ehl-i dünyâ
Ki vardur yir yüzinde yidi deryâ
4213. Yidisine dahı oldı ser-had
Bu deryâdan alurlar mâdde vü med
4214. Şimâle bir halîc olur mukaddem
Ki Yintas dir aña Yûnânîler hem
4215. Tarâbûzın'da ider ba'zılar nâm
Kılur Konstantiyye sarı akdâm
4216. Orada teng olur ol bahra sâhil
Akar deryâ-yı Şâm'a oradan dil
4217. Şimâli gözlesin ko bahr-ı Şâm'ı
Gider Rûmî'ye Bulgâr'a kavâmı
4218. Buradan münharif olup o deryâ
Varur maşrık diyârına hüveydâ
4219. Varıcak anda ol deryâ-yı Giryüz
Olur oradan adı bahr-ı Hürmüz
4220. Hem andan bir halîc olur yegâne
Çıkar Çîn iline olur revâne
4221. Meger deryâsı oldur mülk-i Çîn'in
Ulaşur bahr aña Hind-i zemînüñ
4222. Çıkar iki halîc andan mu'azzam
Diyâr-ı Fâris varur mukavvem
4223. Kılupdur ol iki deryâ tekaddüm
Biri Fâris deñizi biri Kulzüm
4224. Çekilür oradan ol bahra yik-ser
Olur vardukça adı bahr-ı Berber
4225. 'Aden bahrı olur gitdükçe bu yem
İrişür zence bahrı zenc olur hem
4226. Varur andan Kamer tagına ol bahr
Kim oldur Nîl-i Mısr'a menba'-ı nehr

Fî zikri'l-cezâyir elleti fî bahri'l-ahzar ve minhâ cezîreti kal’atü'l-maziyye

4227. Cezâyirler ki var dünyâ içinde
Kuru yirler durur deryâ içinde

4228. Dimişlerdür bihâr içre cezâyir
Nihâyetsüz olur vîrân-ı ‘Âmir

4229. Azı ma’mûr olupdur çogı vîrân
Varımaz degmesine anuñ insân

4230. Karadeñiz'de dimiş ehl-i hikmet
Meger kim bir ada vardur ‘imâret

4231. Var ol ada içinde didi bihâr
Yapılmış bir mu’azzam kal’a düşvâr

4232. Temâmet yapısınuñ taşı billûr
Varur her yanasına yahtu vu nûr

4233. Cemî’i ehl-i memdûhu'l-fa’âyil
Hasân uluca mahbûbu'ş-şemâyil

4234. Sana’îde katı tahrîr iderler
‘Aceb resm ü ‘aceb tasvîr iderler

4235. Meger ol kal’a dimişler iy cân
‘İmâret eylemişdür millet-i cân

Fî cezîreti Astîkûn fî bahri'l-mezkûr

4236. Var andan ilerü yigirmi emyâl
Meger kim bir cezîre çoklık a’mâl

4237. Olup durur anuñ haddına makrûn
Cibâl-i millet-i arz-ı Satîkûn

4238. Dimişler ol kûhistân-ı basîte
Düşüpdür fâsıla bahr-ı muhîte

4239. Biraz âdem yirinden mülk-i Çîn'üñ
Gelüp olmış mukîmi ol zemînüñ

4240. Cemî’ kâfir ü bî-mezheb ü dîn
Güne tapmak durur anlara âyîn

4241. Görenler ol mekân içre didiler
Çog olur ma’âdin yâkût hem zer

Fî zikri cezîreti Armiyânûsü'r-ricâl ve cezîreti Armiyânûsü'n-nisâ

4242. Hem ol deryâda var iki cezîre
Dimiş durur varanlar ol masîre
4243. Biri adı Kişiler adasıdur
İkincisi Dişiler adasıdur
4244. Kişiler adasında bir dişi yok
Dişiler oldugı yirde kişi yok
4245. Budur ‘âdetleri yılda olaruñ
İki ayında her evvel bahâruñ
4246. Gelürler karışurlar bir birine
Giderler ‘âkıbet yirlü yirine
4247. Tumanı eksük olmaz ol mekânuñ
Katı mevâc olur deryâsı anuñ
4248. Deñizden degmeñüz anda varılmaz
Varılsa dahı zulmetden görilmez

Fî zikri'l-bihâri's-seba’ ‘alâ vechi'l-arz ve minhâ bahri's-sabiyy ve mâ bihî mine'l-’acâyib

4249. Yidi bahrı ki var rû-yı zemînüñ
Biri deryâsıdur iklîm-i Çîn'üñ
4250. Biri Hind ü birisi Fâris'e yem
Biri Kulzüm biri bahr-ı Cezer hem
4251. Biri Magrib deñizidür biri zeng
Bu resme itmiş ehl-i ferheng
4252. İşit vasfını imdi bahr-ı Çîn'üñ
Mu’azzam bahrdur rû-yı zemînüñ
4253. Bu bahr-ı Çîn'e dirler bahr-ı Herkend
‘Acâyib hilkat itmişdür Hudâvend
4254. Dimişler bir deñiz bundan mu’azzam
Cihânda yokdur illâ bahr-ı A’zam
4255. Katı mevvâc olur hem rızk-ı âbı
‘Azîm olur midâdı ıztırâbı
4256. Niçe kim ıztırâbıdur um[m]ânuñ
Sukûnı dahı gâyet olur anuñ
4257. Taharrük itmedin bir gün mukaddem

Yüzine getürür bi'l-'ayn ol dem
4258. Çü bir kuş vardur sükûnadur nişâne
Kim ol kuşa deñizdür âşiyâne
4259. Deñiz sâkin olur ol gelse 'arsa
Ki kozlar suda hâşâk üzre maziye
4260. Var ol deryâda bir girdâb-ı mehlik
Olımaz ol mahalde kimse sâlik
4261. Gemi kim düşe devvârına anuñ
Halâs olmaz içinden ol mekânuñ

el-Hikâyetü

4262. Meger tüccârdan bir merd-i seffâr
Hikâyet eylemiş kim niçe tüccâr
4263. Girüp ol bahra sürmişler sefîne
Çıkar bir yil olaruñ karşusına
4264. Gemilerini ol bâdı muhâlif
İletür kılur ol girdâba sâdif
4265. Düşer girdâb içine çün mürekkeb
Görür tâcirler anı aglaşur hep
4266. Niçe merkeb görürler âb içinde
Düşüp kalmış durur girdâb içinde
4267. Kırılmış eslerinden yokdur insân
Kalupdur mâlı varur anı yik-sân
4268. Re'îsü'l-merkebe bu kavm-ı tüccâr
Rehîn-i mâl idüp kıldılar a'zâd
4269. Ki her ne vech-ile idüp müdâra
Halâsına olaruñ bula çâre
4270. Bunı rây eyledi mellâh-ı merkkeb
Ki ol mevtâları cem' idüben hep
4271. Habâle bagladı deryâya itdi
Gelüp balıklar ol mevtâyı yutdı
4272. Habâlüñ ucu güştîde mu'akkar
Balık karnında bir ucı müşedded
4273. Buyurdı kavme âvâz eylediler
Figân u nagra âgâz eylediler

4274. Çaluban sanc dökdiler duhûli
Nefîr urdılar urdılar tabûlı
4275. Bu hûl-ile anuñ havlinde mâhi
Teneffür kıldı yir yirin kemâhı
4276. Balıklar iplere zûr eylediler
Hilâf-ı garamdur dûr eylediler
4277. Çeküp çıkardılar devvâr içinden
Halâs eylediler tayyâr içinden
4278. İpi kesdi balıklar gitdi bir bir
Var olsun ehl-i rây u ehl-i tedbîr
4279. Var ola deryâda lülünüñ makâmı
Çıkarurlar oradan lülü hâsı
4280. Nihâyetsüz durur anda cezâyir
Ki bilmez sagışın illâ ki kâdir
4281. Şu kim kılmış ma'ârif ehl-i menkûl
On iki biñ sekiz yüz adadur ol
4282. Bes üç yüzi 'imâret mâ'adâsı
İsüzdür yok durur anda enâsi

Fî zikri'l-hayvânâti'l-'acîbe bi'l-bahri'l-mezkûr ve minhâ tayru'n-nûr

4283. Müsâfirler dilinden oldı mezkûr
Meger bir kuş var ol deryâda pür nûr
4284. Şu'â'ı pertevinden anı dîde
Tamâm idrâk ide bilmez gemide
4285. Görindügi gibi gâyet olur hem
Nereye gitdügüni bilmez âdem
4286. Sükûnı bahra olur ol 'alâmet
İrişür geştî ehline selâmet

Fî zikri dâbbeti'l-misk fi'l-bahri'l-mezkûr

4287. O bahr içindedür bir dürlü hayvân
Ad aña dâbbetü'l-misk ider insân
4288. Sıfâtı sûret-ile sanki âhû
Çıkar her yılda bir gün bahrdan o
4289. Hisâbı yok hadı vu hasrı ma'dûm

Gözedürler gelicek vakt ma'lûm

4290. Varurlar her yañadan kayd iderler
Kaça bilmez tutarlar sayd iderler

4291. İki dendânı var hınzîra beñzer
Anuñ nâfinde olur misk-i ezfer

4292. Yirinde misküñ olmaz bûyı zâhir
Bir iklîme iltimâsa müsâfir

Fi's-semeketi bi'l-bahri'l-mezkûr

4293. Var ol deryâ içinde bir balık hem
Uzunı üç yüz arşun dahı a'zam

4294. K'olur Vâkvâk âbında o hayvân
Gemi ehli görse anı nagâhân

4295. Figân idüp tegyîr ü tabl olurlar
Ki gelmiye gemiye ürküdürler

4296. Cenâhın ref' itse bahrda hem
Kimi yilkeni tek görinür a'zam

Eyzân fî's-semeketi bih

4297. Cenûbı yanasında bahr-ı Çîn'üñ
Vuhûşından meger ol bahr içinüñ

4298. Bir 'aceb mâhi olur adı seylân
Yatur üç gün kuruda ölmez o hayvân

4299. Dahı dirler yidi gün ölmez anı
Teninde ıztırâb ider revânı

4300. Kesüp kıysalar etin kıdra gâyet
İrişicek aña oddan harâret

4301. İçinden çıkar pâre pâre
Meger örtile muhkem ki ola çâre

Eyzân fî's-semeketi bih

4302. Hem anda bir balık var latam ismi
Yüzi hınzîra beñzer ünse hısmı

4303. Begâyet ferbih olur cism anuñ
Ki tolu şahm olur lahm anuñ

4304. Deñizüñ ka'rına girmez o mâhi
Su yüzidür anuñ ârâm-gâhı

4305. Didi çînîler ehl ol mekânuñ
Ki her kim sürtine yagını anuñ
4306. Suya girse dahı batmaya aslâ
Götüre tahta gibi anı deryâ

Eyzân fî's-semeketi bih

4307. Meger mâhi var anda gümâhı
Yüzi âdem velî cism-ile mâhi
4308. Çıkar sudan uçar kuş tek havâya
Gine iner batar deryâda mâya

Fî zikri's-seretân

4309. Var ol deryâda hem bir nev'a harceng
Deñizden çıkdugı demde olur seng
4310. Alur taşını anuñ merd-i kühâl
Katar kehilâ düzedür dürlü ekhâl

Fî zikri's-sülhafât

4311. Var anda bir sülhafât igen a'zam
Yigirmi arşun olur devresi hem
4312. Ki kuzlar her biri biñ beyza yik-sân
Çog olur orada bu cins hayvân

Fî zikri'l-hayye

4313. Meger ol bahrda her ejdehâ var
Yudar bir fîl başdan başa ol mâr
4314. Varur bir agaca yâ bir kayaya
Tolar kendüzini muhkem oraya
4315. Uşanur üstühvân cevfinde anuñ
K'işidilür sadâsı üstühvânuñ

Fî zikri'l-cezâyir fî bahri's-Sîn ve minhâ cezîreti zâyic ve bihâ mine'l-'acâyib

4316. Dimişlerdür bu bahr-ı Çîn'e Lâyic
Ki vardur bir cezîre adı zâyic
4317. İgen ulu adadur yok kıyâsı
İrişür Hind iline intihâsı
4318. 'İmâretdür ki yok bir deyr-i vîrân

Bulınur orada her nev’ insân
4319. Ucuzlıkdur nire varsa ol ada
Götürmez anda yüriyen zevâda

Fî zikri'l-hayvânât bi-sûreti'l-insân bihâ

4320. Dimiş ibnü'l-Fakiyye ehl-i ma’ârif
Ki vardur ol adada bir tavâyif
4321. Benî âdemdür ammâ sûret-ile
Vuhûş-ı tab’durlar sîret-ile
4322. Kaçarlar kimse görmez yüzlerini
Kimesne fehm idemez sözlerini
4323. Agacdan agaca perrân u galtân
Kebi gibi kılurlar cüst ü cevlân

Fî zikri'l-insâni't-tâyir bihâ

4324. Dimişler ol adada vardur hem
Sıfât u vaz’-ıla bir nev’ âdem
4325. Kara vu ag vu yaşıl hem ziyâde
Kanatları var uçarlar havâda

Fî zikri'l-karûd bihâ

4326. Hem olur orada bir nev’ kardan
Kimi beyzân olur kimisi sevdân
4327. Velî baksañ anuñ cisminde nakşa
Kimi câmûsa beñzer kimi kebşe

Fî zikri't-tuyûri'l-bîgâ bihâ

4328. Kelâmında dimiş ibnü'-ş-Şurûtî
Kim anda var durur bir nev’a tûtî
4329. Ag u saru kızıl eşkâl elvân
Hem iderler tekellüm sankim insân

Fî zikri'l-hürreti bihâ

4330. Olur bir kürbe ol deryâ içinde
Uçar hâfâş tek gice içinde
4331. Dahı bir cân-ver var kürbe girdâr
Zebâdı andan ider celb tüccâr
4332. Didiler anda olur mûş-ı müşküñ

Olur bir nev' bûyı hûş müşküñ

Fî zikri'l-magâret bihâ fî zikri'l-magreti'l-cebelî

4333. Hikâyet eylemiş merd-i revende
Büzi kûhı olur bir nev' anda
4334. Etinüñ turş olur gâyetde ta'mı
Ne vahş yirine hûd insân o lahmı

Fî zikri'l-verdi'l-'acîbeti bihâ

4335. Dahı Seyrâfî didi ol arada
Meger nev'-i gül biter felâda
4336. Kızıl saru ag u kül muhtelifden
Düşürür etegine ol külefden
4337. Tutuşur eteginde oda ol kül
Etegi yanmaz ol kül olur kül
4338. Meger kimse anı hergiz beşerden
Çıkarımaz yirinden bu eserden

Fî zikri'ş-şeceri'l-kâfûr

4339. Var anda bir agac 'âlî vü a'zam
Oturur sâyesinde anuñ yüz âdem
4340. Şecer kâfûr odur 'âlemde meşhûr
Çıkar sâkından anuñ sun'-ı kâfûr
4341. Anuñ sun'ıdur ol andan durur hem
Alıcak sıgmaz ol agac kurur hem

Ve minhâ cezîretü'l-Vâkvâk bi'l-bahri'l-mezkûr ve 'acâyibhâ

4342. Hem oldur yâ içinde kıldılar yâd
Meger bir ada vardur Vâkvâk ad
4343. Ki zâbih arzına vâsıldur ol yir
Nücûm-ıla varur aña müsâfir
4344. Var anda biñ yidi yüz bellü ada
Tahakküm berzen ider ol bilâda
4345. Kılupdur ibn-i Seyrâfî hikâyet
Ki seyrân itmeg-ile tûl u müddet
4346. Varur ol mâlikenüñ milketine
Tavassul bulur anuñ hazretine

4347. Görür bir tâc urunmış ol emîre
Cülûs itmiş bir altundan serîre
4348. Turur hem karşusına bî-had ebkâr
Güzel kızlar kamu şöyle ki akmâr
4349. Nihâyetsüz kenîzek hâne-gîler
Dil ü cân âfeti cânâne kiyler
4350. Güneş görmez yüzini dil-rübâlar
Kamer peyker perîler cân-fezâlar
4351. Ki barmak götürürse biri hûra
Baksa cennet içinde anı nûra
4352. Düzetmişler zer ü sîm ü cevâhir
Yürürler yüzleri mekşûf zâhir
4353. Tekanna' eylemezler yüzlerini
Hem itmezler temenna' özlerini
4354. Düzerler karda altundan hamâyil
Hem atlarına etrâk-ı selâsîl
4355. Agacı vâkvâkdur ol adanuñ
Anuñ-çün Vâkvâk oldı adı anuñ
4356. Yimişinden anuñ sem' itse âdem
Gelür bir vâkvâk özi her dem
4357. Biter anda dirahtı ebnûsuñ
Siyâhı levnî sahtı ebnûsuñ

Fî zikri'l-cezîreti Râminî bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4358. Var anda bir cezîre Râminî ad
Kılupdur ol yiri bir kavm âbâd
4359. Kamusınuñ teni biz gibi pür-mû
Behâyim sîret ü hem âdemi rû
4360. Cemî'i kâmet ü kadd-ıla iy yâr
Kasâsı vu uzunı dört eşbâr
4361. İgen çokdur hisâbı 'adde yitmez
Lugatlerin kimesne fehm itmez
4362. Gezerler mîşe içinde her bâr
Zerler murh gibi fevku'l-eşcâr
4363. Tutamazlar hem insân-ıla insî

Kaçarlar perî tek görseler insi

Fî zikri'l-cezîreti Selâhî bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l'acâyib

4364. Meger ol bahr içinde bil gümâhı
Bir ada var adı anuñ Selâhi
4365. Ucuzlık memleketdür hayr-ı vâfir
Dahı çıkar aña varan müsâfir
4366. Hikâyet eylemiş varan o yire
Ki çoklar memleketdür ol cezîre
4367. Meger her yıl mülûki ol zemînüñ
Hedâyâlar salar şâhına Çîn'üñ
4368. Şu yıl kim salmıyalar Çîn'e tartuk
Tura bilmez dahı ol yirde mahlûk
4369. Ki bir katre matar inmez semâdan
Yıkılur memleket kaht u galâdan

Fî zikri cezîreti Tûrân bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4370. Dahı ol deyr içinde dir hikemiyân
Meger bir ada var adı Tûrân
4371. Mu’azzam adadur hâli beşerden
Ki var her cins anda cân-averden
4372. Var anda bir cebel bahra musallut
Mu’azzam kûhdur ‘âlî vu mugallut
4373. Olur bir nev’-i kurd anda mücessem
Gelür her biri bir har deñlü a’zam
4374. Meger bir yir var anda diñlegil kavl
Ki dirler ol mekâna vâdi-yi Hevl
4375. Var anda âdemîden bir cimâ’a
Teni âdem başı beñzer sibâ’a
4376. Varıcak ol yire ehl-i merâkib
Görinmezler olurlar cümle gâyib
4377. Var anda mâdeni yâkût u ahmer
Latîf ü mihr mâhı hûb ezher

Fî zikri'l-cezîreti'n-Nisâ’ bi'l-bahri'l-mezkûr ve bihâ mine'l-'acâyib

4378. Bir ada var o bahr içinde ‘umrân
Nisâ adası dir ad aña insân

4379. Kamu ünsâdur ehli bir zeker yok
Oradan gayrı orada beşer yok

4380. Kenârında bitüpdür bir şecer var
Var ol yirde meger bir çeşme teyyâr

4381. Gelürler ol agaca sürtinürler
Girürler ol pıñar içre yunurlar

4382. Hûdâ emri-le ol devf-i şecerden
Olurlar hâmile şöyle ki erden

4383. Zihî kim *"hikmetu'llâhü'l-’aceb"*dür
Olara bu ‘amel nesle sebebdür

4384. Dogan kızdur olardan togmaz oglan
Ta’alâ'llâh zihî hallaku'l-insân

Fî zikri'l-cezîreti'l-Kasr bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4385. Hem andadur ki dirler Kasr adası
Ki vardur anda bir Kasr'uñ binâsı

4386. Yapılmışdur meger billûrdan ak
Irakdan görinür çün necm berrâk

4387. Kasru'l-nevm dirler ol nişâne
Garîb âdem gelicek ol mekâna

4388. Gice olsa gözini tutar uyhu
Yatur kalur uyanmaz dahı hem o

4389. Mukîmine degüldür bu ‘acîbe
Bu hâl olmaz hemân illâ garîbe

4390. Tılısm itmişdür anı mâ-tekaddüm
Ki hıfz-ı mülk-içündür bu mutalsım

4391. Kaçan bir yagı gelse ol masîra
Kaçar girür o kasra ehl cezîre

4392. Gice tutar gözüni yagınuñ nevm
Helâk ider çıkup anları ol kavm

Et-ta'accüb fi'l-Kasri ve't-tılısmâtihâ

4393. Nazar kılgıl şehâ bu 'âli resme
Teferrüc eyle bu muhkem tılısma

4394. 'Aceb kim işlemişdür uşbu kârı
Ne kişi resm idüpdür bu nigârı

4395. 'Aceb kim baglamışdur bu tılısmı
Kim ola rakam ider yâ Rab bu resmi

4396. Hezârân âferîn ol pehlüvâna
Ki göstermiş hüner komış nişâne

4397. Kim andan soñra görenler bu kârı
İrişdürmedi aña iftikârı

4398. Ki ne resme yapılmışdur o bünyâd
Ne nev'a ol tılısm olmışdur îcâd

4399. Bu ne 'ilm ü bu ne resme 'ameldür
Kim istedi işinde bî-haleldür

4400. Kanı ol bâni k'itdi anı bünyâd
Nirede bu tılısmı düzen üstâd

4401. Var-iken anca bunca bu menâkıb
Düzerken 'ilm-ile bunca 'acâyib

4402. 'Aceb niçün cihân içre bu 'âlim
Bir iş itmedi kim kalaydı dâyim

4403. İrişmeyeydi aña dest-i eflâk
Ecel anı dahı itmeye-di hâk

4404. Hatâ didüm nedür kusr issi insân
Ki bula bu ölüm derdine dermân

4405. Şu kim indürür-idi gökden anı
Ecel derdine bulmadı devâyı

4406. Ki bu derdüñ sakîmi bî-devâdur
Buña dermân olur dimek hatâdur

Fî zikri bahr-ı Hind ve mâ bihi mine'l-'acâyib ve'l-hayvânât

4407. Rivâyetdür ki dimişdür revende
Teseyyür eyleyenler bahr-ı Hind'e

4408. Yidi deryâ ki dirler ehl-i dünyâ
Kamusından mu'azzamdur bu deryâ

4409. Şu resmedür anuñ vüs’ u celâli
Ki bilinmez muhît-i ittisâli
4410. Degül şöyle ki bahr-ı Rûm olupdur
Muhît-i vasl anuñ ma’lûm olupdur
4411. Bu bahruñ tûlı kim cümlet kılındı
Tavâli’den gavâribden bilindi
4412. Ki halcânından özge kendüyi bil
Sekiz biñ vü tokuz yüz tokuz mîl
4413. İki biñ yidi mîl oldı ‘arzı
Keser mîl olsa elli fersah arzı
4414. Çıkar bu bahrdan bir niçe halhân
Ulusı Fârisî Kulzüm'dür iy cân
4415. Şimâli bahr-ı Fâris oldı mutlak
Cenûbı zenc bahrıdur muhakkak
4416. Meger güneş gelicek burc-ı hûta
Geçince sünbüle cevzâdan ota
4417. Ki dirler ol zamân evvel bahâra
Gicenüñ istivâsıdur bahâra
4418. Teheyyüc eyler artar ıztırâbı
Temevvüc kılur iner cümle anı
4419. Tutar zulmet deñizüñ yüzini hep
Gire bilmez dahı içine merkeb
4420. Gelicek şems mîzâna mukaddem
Geçüp vardukda kavs burcına hem
4421. Bes oldur istivâyı mevsim güz
Yakın olur bir ulu gice gündüz
4422. Meger ol demde kılmaz ıztırâbı
Oturur mevc sâkin olur anı
4423. Yürür her cânibine merkeb anuñ
Gezer benderlerin Hindüsitân'uñ
4424. Dimişler altı ayında şitânuñ
Çogalur garbîsinde suyı anuñ
4425. Velî şarkî cevânibde olur az
Gidüben kış olıcak altı ay yaz
4426. Döner hem şarkî olur med

Çekilür garbisinde cezr olur ced
4427. Bu bahruñ şarkisinden sarı yöni
Çekilür cânib-i garba uzunı
4428. Tutup aksâ-yı mülk-i Çîn'i başdan
İrişür zence aksâ-yı Habeş'den
4429. Çekilür mâverâ-yı Hind'den hem
Halîc olur gider bir şu’be a’zam
4430. Varuban kubbetü'l-arz geçer ol
Meger biñ yidi yüz mîl ü dahı yol
4431. Çıkar hem ola arz-ı Habeş'den
Çekilür bir yire varur bu başdan
4432. Halîc-i Berberî dirler aña ad
Olur bir şu’be biñ biş yüz kudr mîl

Fî zikri'l-hayvânâti'l-’acîbeti bi'l-bahri'l-mezkûr ve minhâ tarfenûn

4433. Dimiş ehl-i ticâretden olan tûş
Ki vardur bahr-ı Hind içinde bir kuş
4434. Fünûn iderler aña halk nâmı
Kaçan kim bir ola geçe kavâmı
4435. Gelür Yûrîlerinden iki Yûri
Aña hizmet ider oldukça ‘ömri
4436. Yidürür içirür bekler mekânın
Düzer aña münâsib âşiyânın
4437. Katından bir nefes gâyet degüller
Dahı özge işe tâlib degüller
4438. Biri gitse biri turur yirine
Gider biri gelür nevbet birine
4439. Ata ana hakın kılmak ri’âyet
Meger ol kuşa olmışdur hidâyet
4440. Ada itdügi-çün hakkın olaruñ
İşit lutfın aña perverdigâruñ
4441. Tebeyyüz güni irdükde fünûna
Bes on dört gün vardur bi-sükûna
4442. Kemâline irüp çıkdukça bücce
Gine başlar kılur emvâc-ı lücce

En-nasîhatü fî berri'l-vâlideyn

4443. Meger bir tayr-iken gör fi'lin anuñ
Gözedür hakın atanuñ ananuñ

4444. 'Aceb budur ki sen zât-ı beşersin
Ata ana hakından bî-habersin

4445. Bu deñlü haka râ'i olsa hayvân
'Aceb niçün ri'âyet itmez insân

4446. Bu hakkı bilmeyen âdem degüldür
Ne var insân-ısa ekrem degüldür

4447. Edâ it vâlideninüñ hukûkın
Emânet 'âk olup itme 'ukûkın

4448. Ki her kim ata anaya ola 'âk
Olur iflâh bâbı aña ıglâk

4449. Atanuñ ananuñ hakkın yitürmek
Odur 'isyânı pâyâna yitürmek

4450. Döküp söger-ise sen eyleme yûf
Dimegil kendülerüñ yüzine uf

4451. Olur ata rızâsı ogla rahmet
Ananuñ ayagı altında cennet

4452. Buña huccet nebînüñ beyânı
Ki didi mihnet akdâm ümmehâtı

4453. Götürseñ her birini kenefge ger
Hem iderseñ niçe kez hac-ı ekber

4454. Ödenmez hakkı atanuñ ananuñ
Kalur bu yanuñda olmasun gümânuñ

4455. Dilerseñ Hak Ta'âlâ'dan rızâyı
Atadan anadan algıl du'âyı

Fî zikri's-semeketi'l-mıntıkati bi'l-bahri'l-mezkûr

4456. Var ol deryâda hem bir cins mâhi
Teni mâhi yüzi âdem gümâhı

4457. Yüzinde noktalar var dâne dâne
"Ta'âlâ Hâlıki mâ celle şâne"

Fî zikri's-semeketi't-tayyâr bihâ

4458. Var ol deryâda bir nev'a semek hûş

Uçar gice içinde şöyle kim kuş
4459. Kenârında çıkar otlar kiyâhı
Güneş togsa girür bahra gümâhı

Fî zikri's-semeketi'l-hazrâ' bihâ

4460. Hem anda bir balık var adı hazrâ
Yılan başına beñzer başı pehnâ
4461. Ki her kimse kim anuñ etini yir
Yimek yimez nice hafta olur seyr

Fî zikri's-semeketi'l-müdevvereti

4462. Var anda müddevver balıg-ı a'zam
Ki adına Kâv mâhi eydür âdem
4463. Hem anuñ arkasında bir semek var
Ki ucı nîşter tek tîz berrâr
4464. Ne hayvânı ki deryâda görür ol
Urur ol nîşter-ile öldürür ol

Fî zikri's-semeketi'l-uhrâ ve bihâ

4465. Var ol deryâda hem bir mâhi gâlib
Anuñ yaş-ıla yazu yazsa kâtib
4466. Gice olsa görinür hatt-ı vâzıh
Velî gönder anı görmez levâmıh

Fî zikri's-semeketi'l-uhrâ ve bihâ

4467. Kitâbında dimiş sâhib garâyib
Var ol deryâda bir mâhi 'acâyib
4468. Yanar burnı delüginden anuñ od
Yine tokınsa yandurur çıkar dûd
4469. Nire varup atlarsa o mâhi
Oda yanar havâlinde kiyâhi

Fî zikri'l-cezâyir elleti fi'l-bahri'l-Hind minhâ cezâyir-i Bertâ'îl ve minhâ 'acâyib

4470. Dimiş 'ilminde Batlîmyûs hikmet
Meger kim bahr-ı Hind içre temâmet
4471. Cezâyirler olur tûl-ı ümemden
Kesîrü'l-hayr olur memlû ni'amdan

4472. Meger bir ada var Bertâ'îl adı
Yakındur zâbihuñ aña bilâdı
4473. Var anda bir halâyık mâdde vü ner
Siper tek yüzleri jerf ü müdevver
4474. Uzun saçları vardur kara vu al
Kaba olur nite kim esb ü dünbâl
4475. Hem ol ada içine bir cebel var
Kaçan kim ola gide envâr
4476. Gelür ol kûhden âvâze-yi tabl
Def ü subh-ı nefîr esvât-ı bi'l-hevl
4477. Olupdur bahrılar içre mukarrer
Oradan çıksa Deccâl-i a'ver
4478. Meger dir ba'zılar ol rehc-i tecnîs
Şeyâtîn rehcdür hem cîş-i iblîs
4479. Hikâyetdür söyler cümle bahhâr
Ki varur ol araya kavm-ı tüccâr
4480. Dökerler bir fezâ yirde buzâ'a
Gidüp irte gelürler ol metâ'a
4481. Görürler ol metâ'a karşu ol kavm
Getürmişler karanfil güm-ber-güm
4482. Bulur alsa irişicek bahâsı
Olur dahı olur gider gicesi
4483. Eger elmâslar kılsa fezâda
Gice gelürler iderler ziyâde
4484. Yıgarlar şol kadar anda karanfil
Kim ola ol metâ'a kıymeti kül
4485. Virürler şol kadar kıymet metâ'a
Ki râzı ola ol sâhib buzâ'a
4486. Bulardan ger tam' itse bir âdem
Karanfil birle alsa virdügin dem
4487. Gemileri turur deryâda gitmez
Niçe kim cehd iderler seyr itmez
4488. Hikâyet eylemiş ba'zı tüccâr
Ki görmiş yüz-be-yüz ol kavm tekrâr
4489. Sakalsuzlar-ımış pâkîze peyker

Kamu Türkî sıfat isfîd ü aşkar
4490. Kulakları mahrem hep hudâyî
Saçı uzun kamusınuñ nisâyî
4491. Dem-â-dem nâr ceyl ü mûr u mâhi
Yidükleri bulur durur gümâhı

Fî zikri cezîreti'l-kameri bi'l-bahri'l-mezkûr

4492. Bu bahr-ı Hind içinde didi tüccâr
Kamer adası dirler bir ada var
4493. Şimâlinde durur anuñ Serendîb
Olupdur niçe şehr ol yirde tertîb
4494. Cenûbında Sahârîler yalıdur
Kim anlar bahr-ı zulmet sâhilidür
4495. Orada sâkin olmış kavm-ı Sûdân
Zünûcü'z-zenc'dür ‘uryânu'l-âb-dân
4496. Var anda bir şeçer mûza münâsib
‘Arîz ü nâ’am u yapragı râtıb
4497. Düşürürler meger yapragın anuñ
Anı giyerler ehli ol adanuñ
4498. Ulu taglar olur ol adada bil
Kim oldur ba’zı râs-ı menba’-ı nîl

Fî zikri cezîreti's-Serendîb bi'l-bahril'-mezkûr

4499. Cenûbındadur ol bahruñ Serendîb
Ki Hind adalarına ol durur dip
4500. Mu’azzam adadur ol dahı gâyet
Gelür biñ mîl deñlü aña vüs’at
4501. Keser ortadan anı kûh-ı Râhûn
Anuñ-la Bilcerâm adası makrûn
4502. Var anda bir medîne hûb tertîb
Mu’azzam şehrdür adı Serendîb
4503. Tutupdur her milelden anda sekni
Müselmân u mecûsî vü nasârî
4504. Velî her milletüñ bir hâkimi var
Kamusına müselmân oldı sâlâr

Fî zikri cezîre -i Seylân ve bihâ

4505. Kılanlar bahr-ı Hind içinde seyrân
Dimişler bir ada var adı Seylân

4506. Kıyâs-ıla uzunı altı yüz mîl
İki yüz mîldür ini oñat bil

4507. Olur ol adada kâni bilhuşuñ
Hem oldur yiri mâdini benafşuñ

4508. Câdı taşı dahı dürlü cevher
Anuñdur ʻûd-ı Seylânî ki dirler

Fî zikri cezîreti's-Selâmat bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4509. O deryâda dimişdür ehl-i cîre
Selâmat adlu vardur bir cezîre

4510. Büyük adadur üç yüz mîl mikdâr
Kamu taglar durur eşçâr u ezhâr

4511. Kim andan celb olur evvel-be-evvel
Diyâra sünbül ü kâfûr u sandal

4512. Çıkar ol adada bir ʻayn-vâr
Dökilür suyı bir çâh içre teyyâr

4513. Reşâşından dökilen su kenâra
Olur dökildügi yirde hicâra

4514. Olur gice dökilen su kara taş
Ak olur gündüzin akan iç ü taş

Fî zikri's-semeketi'l-'acîbeti ve mâ bihâ

4515. Hem anda var durur bir cins mâhi
Ki deryâdan çıkar ol gâh gâhi

4516. Mekânı yuvasıdur anuñ eşcâr
Gıdâsı yidügidür dâyim esmâr

Fî zikri cezîret-i Câba bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4517. Var anda bir cezîre adı Câba
Haber virmiş varanlar ol me'aba

4518. Ki bir ulu cebel var anda meşhûr
Gice od çıkar andan gündüzin dûd

4519. Yakınına varımaz kimse anuñ
Bilemez kimse hâlin ol mekânuñ
4520. Ne kim yahşî koku varsa kiyâhı
Biter havlinde ol taguñ gümâhı
4521. Oradan celb iden her ‘ıtr tâcir
İletür her yire anı müsâfir
4522. Meger ol yirde var bir akvâm
Kim itmişlerdür ol mevzı’da ârâm
4523. Benî âdem cesedlülik bî-ser
Güñizde yüzleri vü levni aşkar
4524. Vuhûşü't-tab’dur nev’-i beşerden
Hemîşe sayd iderler bahr u berden

Fî zikri'l-cezâyiri'l-muhtelifeti bi'l-bahri'l-mezkûr ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4525. Dahı bir ada var anda mu’azzam
Ki vardur orada bir nev’ âdem
4526. Behâyim gibi kamu kuyrugı var
Beşerdür anlaruñ yidigü key her bâr
4527. Çog olur seng-i mıgnâtîs anda
Demür olmaz çog u az ol mekânda
4528. Varur andan añaru çok mesîre
Gine var anda bir ulu cezîre
4529. Çıkar ol adadan ahcâr-ı meşhûr
Zümürrüd hem dahı yâkût billûr
4530. Kitâbında dimiş sâhib-i garâyib
Kim anda üç cezîre var ‘acâyib
4531. Birinde gice olıcak eser yil
Yagar yagmur birinde her gice bil
4532. Birisinde giceler yalabır berk
Görürler yıl on iki ay anı halk
4533. Rivâyetdür ki Batlamyûs-ı hikmet
Kılupdur ‘ilm-i hikmetde işâret
4534. Ki bahr-ı Hind içinde ol âhir
Yigirmi biñ kadar vardur cezîre
4535. Toludur her biri bî-had millet

Hisâbın bilmez illâ Bâr-ı ‘izzet

Fî zikri bahr-ı Fâris ve mâ bihâ mine'l-’acâyib ve'l-hayvânât

4536. Meger Fâris deñizin dir revende
Mu’azzam şub’edür deryâ-yı Hind'e

4537. Egerçi şub’edür Hind'e o deryâ
Muhâlifdür sükûn hücceyle ammâ

4538. Müselles şekldür bu bahra hey’et
Haber bile verüpdür ehl-i hubret

4539. İki zal’ı ki gider Basra'dan ol
İrişince bilâd-ı Mihre'ye yol

4540. Ki re’sen Cimcime dirler o yolı
Tokuz yüz mîl olur bahr-ıla tûlı

4541. Deñizden yanısı biş yüz kadar yıl
Olur varınca berre fehm it ü bil

4542. Mübârek bahrdur bu bahr-ı Fâris
Her iklîme çıkar bundan nefâyis

4543. Kesîrü'l-hayrdur bahr-ı menâfi’
Satılar bu deñizden her bizâyi’

4544. Bu bahr içinde çok yürür merâkib
Bulınur bu deñizde her metâlib

4545. Cemî’i bahruñ olur ıztırâbı
Kamusından bunuñ sâkindür âbı

4546. O deryânuñ sorarsañ imtidâdı
Kamer dogdugı dem olur ziyâdı

4547. İrişince miyânı âsümâna
Begâyet müdâvirler irer nişâna

4548. Gurûba döndügi dem mâh-ı tâbân
Olur az az bu kere medd-i noksân

4549. Hem artar yirde geçince vetedden
Velî bu az olur evvelki medden

4550. Az olur ay varınca matla’ına
Çogalur togdugı sâ’atda gine

4551. Bu bahruñ bir mahalde vardugı yiri
Hem anuñ gibi bir yirde ketîri

4552. Katı mehlik durur bu iki mehreb
Oradan kurtılımaz degme merkeb
4553. Dimişlerdür meger ol cây-ı girdâb
Yalıdur arz-ı ‘ubbâdâne ol âb

Fî zikri magâsi'l-lülü bi'l-bahri'l-mezkûr

4554. Havâs-ı lülünüñ budur megâsı
Bu deryâdan çıkar hem lülü hâsı
4555. Rivâyetdür ki dimiş merd melâhî
Bahâr içre hübûb itdükde eryâh
4556. Begâyet mevc ider bahr-ı okyânûs
Reşâşından tutar deryâları bûs
4557. Yagmaz bahr üstine bârân-ı nîsân
Sadefler agzın açar aña yik-sân
4558. Çü nîsân yagmurından düşse katre
Sadef kurbında olur kudretle dürre
4559. Çıkar her gün deñizden bu sadef hem
Seher güneş togup batdukça ahşam
4560. Agız açar turur bâd-ı şimâle
K'ire te’sîr cevfinde lâle
4561. Tecemmüd kesb ide anuñ-la lülü
Nite kim rahm içinde nic'olur su
4562. Gün artar bahrdan çıkmaz ki düri
Fesâd itmeye şemsüñ anı harrı
4563. Reşâşından düşerse ulu katre
Hemân dürr-i yetîm olur o dürre
4564. Ne deñlü olsa ‘azmı vu cilâsı
O deñlü çog olur anuñ bahâsı
4565. Eger kalsa sadef içre içi su
Mükedder ola anuñ cevfinde lülü
4566. Ne deñlü içi sudan ola pâk ol
İder o deñlü dürri tâb-nâk ol
4567. Sadefde lülü çün irür kemâle
Sadef başlar yirinden intikâle
4568. Yine ka’rına bahruñ döker anı

Çü göre ehl-i bahrın ol nişânı
4569. Çıkarur tâze yigen anı gavvâs
Hûb olur levni oldur lülü-yi hâs
4570. Çıkarmazsa anı gavvâs derhâl
Döner levni tegayyür ol mâl
4571. Dimişler seyr idenler ol miyâhı
Balıkdur anda var bir cins mâhi

Fî zikri semeketi'l-küsec ve mâ bihâ

4572. Ki her yıl kim gele kânûn-ı sâni
On üçinci güni görürler anı
4573. Çıkar deryâ yüzine az eger çok
Kılur ol hâl istidlâl mahlûk
4574. Kim ol gün ol semek oldukda peydâ
Katı yiller eser uyanur o deryâ
4575. Gider teskîn artar ıztırâbı
‘Azîm emvâc olur çalkanur anı
4576. Suyı tagyîr olur levni mükedder
Tutar zulmet o deryâyı ser-â-ser

Fî zikri semeketi'l-küsec ve mâ bihâ

4577. Dimişdür ol deñiz içinde bihâr
Meger kim küsec adlu bir semek var
4578. Ulusınuñ uzunı iki arşun
Mu’ayyen vaktı vardur çıkar ol gün
4579. Hemân gördügi dem hayvân bahrı
Karâr-ı esnân-ıla sükkân-ı bahrı
4580. Dişi âdem dişi tek lîk bür’ân
Anı görse kaçar deryâda hayvân

Fî zikri semeketi't-sîn ve mâ bihâ

4581. Hem ol deryâ içinde bir balık var
Katı uzun u ince şöyle kim mâr
4582. Yigirmi arşun uzunı dahı artuk
İni bir iki arşun az eger çok
4583. İki gözi kızıl beñzer çü kana
Müşâbih her biri esnânı sinâne

4584. Anı görse kaçar hayvân bahruñ
Hep andan havf ider sükkân bahruñ

Fî zikri's-semeki'l-uhrâ

4585. Hem anda bir semek var mu’teberdür
Degirmi sûret-ile san siperdür

4586. Eger levnin sorarsañ müntehâdur
Agı ag u karası key karadur

4587. Katı karnında arkasında zarsı
Üç arşun kuyrugı var gör bu cinsi

Fî zikri's-semeki'l-uhrâ bihâ

4588. Hem anda bir semek var zât-ı menhâr
Neye ursa keser şöyle ki minşâr

4589. Uzunı bir zirâ’ olur kim ü biş
Gelemez bahrda hayvân aña piş

Fî zikri cezâyir elleti bahri'l-Fâris cezîret-i Hâdek ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4590. Hikâyet eylemiş merd-i tâcir
Ki vardur bahr-ı Fâris'de cezâyir

4591. Cezâyirler kamu ma’mûr u vîrân
Çogı issüz velîkin azı ‘umrân

4592. Ma’âdinler yiridür ol cezâyir
Çıkar anda her esnâf-ı cevâhir

4593. Gelür la’l ü ‘akîk ol adalardan
Zer ü sîm ü âhen bîcâdelerden

4594. Olardan birinüñ Hârik'dür adı
Megâs lülünüñ oldur bilâdı

4595. Megâsuñ ol durur yahşîşi hâsı
Aña nezdîk ola bahrına megâsı

4596. Sadef şol bahrda peydâ olur bil
Ki tatlu sular ola aña vâsıl

4597. Yigirmi mîl dirler ol zemîne
Var ol ada içinde bir medîne

Fî zikri cezîreti Kays bi'l-bahri'l-mezkûr

4598. Var anda bir cezîre Kays adı

On iki mîl dirler ol bilâdı
4599. ‘İmâretdür temâmet ol aralık
Toludur bag u bostân-ı hadâyık
4600. Dimişler sâhib-i ‘ummân o yire
Muhâkemdür anuñdur ol cezîre
4601. Gemiler koymış ol yirde pür âlet
Ki bahr-ı Hind içinde ider garâbet

Fî zikri cezîreti Câşk bihâ ve mâ bihâ mine'l-’acâyib

4602. Var ol deryâ içinde bir cezîre
Ki Câşk dirler halâyıklar o yire
4603. Kebîrü'l-fesh meskûnü'l-ümemdür
Kesîrü'r-rızk meşhûnü'n-na’amdur
4604. Var anda bir ümem bî-hadd u gâyet
Kıtâl-ı harb içinde ehl-i hubret
4605. Niçe kim kurıda kılurlar âheng
İderler suda yüzer-ken dahı ceng
4606. Halâyık görüp anlardan şitâret
Kılurlar anları cinniye nisbet

Fî zikri cezîret-i Lengâlûs ve mâ bihâ mine'l-’acâyib

4607. Hem ol deryâda bir yir var enâsî
Ki dirler aña Lengâlûs adası
4608. Var anda bir tevâyif cümle ‘üryân
Demürdür ziyneti merdân u nisvân
4609. Alup satsa arada bir birine
Demürdür yüriyen akça yirine
4610. Olarda yok durur altuna kıymet
Kim altun çog olur ol yirde gâyet

Fî zikri bahr-ı Kulzüm ve mâ bihâ mine'l-’acâyib ve'l-hayvânât

4611. Yidi deryâ kim iderler tekellüm
Birisi ol yididen bahr-ı Kulzüm
4612. Bu Kulzüm bahrı dir hikmet bilici
Olupdur bahr-ı Hind'üñ bir halîci
4613. Cenûbî sâhili anuñ arz-ı Berber
Dahı mülkdür zence kişver

4614. Kenâr maşrıki magrib-i demendür
Velîkin garbisi arz-ı Yemen'dür
4615. Kenârında var anuñ bir medîne
Ki Kulzüm dir halâyık ol zemîne
4616. Dimiş Fâris deñizi tek hikemyân
Olur bu bahra dahı medd ü heycân
4617. Haberdür söylenür a'vâm içinde
Ki iderler kadîm eyyâm içinde
4618. Yemen arzı-ıla bu bahra evsat
Cebeller var-ımış 'âlî vü mugallaz
4619. Meger ba'zı mülûk ehl-i devrân
'Adüvvüñ mülkini kılmaga vîrân
4620. Keser bir tag anda bir mahalden
Akıdur bahr ol kat'ı cebelden
4621. Basar deryâ bilâdın düşmeninüñ
Varını gark ider ol zemînüñ
4622. Dimişler bahr çün itdi tasaddüm
İrişdi Kulzüm'e oldı adı Kulzüm
4623. Yemen arzını basdı zîr ü bâlâ
Şu'ayb'uñ şehrine geldi o deryâ
4624. Cezâyirler var içinde firâvân
Velî yokdur birinde cins-i insân
4625. Bu şol deryâya beñzer kim Sikender
Düşüpdür Kaydefe mülkine yik-ser

Fî zikri hayvânâti'l-'acîbeti bi'l-bahri'l-mezkûr ve minhâ semek-i Mûsî

4626. Var ol deryâda bir mâhi kim aña
Ki dirler hût yûşa'hût-ı Mûsâ
4627. Ki ya'nî ol semek neslidür âşa'
Ki yarusın yimiş Mûsâ vu Yûşa'
4628. Hudâ yarusına virüp hayâtı
Girüpdür bahra gör bu mu'cizâtı
4629. Gözinüñ birle nısf-ı seri yok
Teninüñ yarusında peykeri yok
4630. Ki bir yanı hemân 'azam deridür

Haşâsı baksañ içinde görinür
4631. Halâyık ol balıga eyleyüp beher
Teberrük iletürler şehr-bâ-şehr

Fî zikri's-semeketi yukâlü lehâ'l-hattâf ve bihâ

4632. Ebû Hamid dimişdür bu kelâmı
Var anda bir balık hattâf nâmı
4633. Havâda kuş gibi uçar o mâhi
Var arkasında iki bir siyâhı
4634. Gelür gine konar bir âb-ı deryâ
Girer suya olur kullâb-ı deryâ
4635. Gehî komış olur uçar havâda
Yüzer mâhi gibi ki cevf-i mâda

Fî zikri's-semeketi'l-'azîmeti ve mâ bihâ

4636. Hem anda var durur bir cins mâhi
Uzunı iki yüz arşun gümâhı
4637. Kimi görse hemân galtân ider ol
Çalar kuyrugı-la garkân ider ol
4638. Var ol deryâda hem bir cins hayvân
Ki Katan bahr dirler aña insân
4639. Dakîk ü hem tavîl olur bedende
Tutarlar halk anı ol demende
4640. Kurudurlar güneşde cismin anuñ
'Amîk tek egirürler lahmın anuñ
4641. Ki gazlından anuñ üstâd-ı mâhir
Dokurlar şehlere sevb-i müfâhir

Fî zikri Katani'l-bahr ve hüve hayvân bihâ

4642. Meger ol bahrda bir cân-ver var
Ki sûretde müdevverdür siper-vâr
4643. Tutup sudan çıkarsa anı merdüm
Görinmez niresindedür ser ü dem
4644. Niçe kerre şişer gine siner ol
Kubarur kalkar u gine iner ol
4645. Bu hâl-ile geçer ol niçe kerre
Ya ölür ya irişür gine bahra

Fî zikri hayvâni'l-fereş bihâ

4646. Meger bir cân-ver var turfe halka
Yeşildür lîk vardur lîk zerka
4647. ‘Arablar aña iki ism eydür
Biri Kurş biri Seba’ Yemen'dür
4648. Zir’a-ıla uzunı dört mikdâr
Bir arşun burnı var şöyle ki minşâr
4649. Huşendür arkası anuñ çü sûhân
Kılıç balçıgı ider cildin insâñ

Fî zikri'l-cezâyir elleti bahr-ı Kulzüm minhâ cezîretü'l-melcâseti ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4650. Didi Kulzüm deñizi içre tüccâr
Ki on üç ulu giçi adalar var
4651. Olaruñ cümlesinden bir cezîre
Var-ımış Câsa der halk o pîre
4652. Olupdur ‘ilm ehlinde rivâyet
Temîmü'd-dârı itmişdür hikâyet
4653. Meger bir gün deñizde seyr ider-ken
Sefer kılup bir iklîme giderken
4654. Nigâh bir yıl olur deryâda peydâ
Kim uyanur ol eserden rû-yı deryâ
4655. İtmemek merkebin bâdı muhâlif
Alur ol adaya eylenür musârif
4656. Görürler anda bir hayvân çü merdüm
Meger her zeyl ile kılur tekellüm
4657. Sorarlar aña kim ne nesnesin sen
Didi Deccâl-içün ber-câseyem ben
4658. Meger şol dir kim görinür ezher
Anuñ içindedür Deccâl-i a’ver
4659. Gice gündüz size müştak durur ol
Oturup ol mahal içinde gözedür yol
4660. İşidüp anı ol yire varurlar
Turupdur anda Deccâl'ı görürler
4661. Buları göricek ol yirde Deccâl
Sorar üç nesneyi bunlara derhâl

4662. Ki ya’nî var mıdur dir nahl-i ‘ummân
Zagın ‘aynı Taberiye bahrı melân
4663. Kurısa ucı bunlaruñ cihânda
Benüm bendüm çözilür bu mekânda
4664. Çıkaram yürürem rû-yı zemînde
Oluram mülki tâ Mekke Medîne

Fî zikri cezîreti cebel-i Magnâtîs ve mâ bihâ mine'l-’acâyib

4665. Haber virmiş durur gören ânâsı
Kim andadur bu Magnâtîs adası
4666. Kimi gelse yanına ol mekânuñ
Uçar içinde key hep âhen anuñ
4667. Varuban düşer anuñ ma’denine
Varılmaz bu sebebden ol zemîne
4668. O bahra seyr ider geşte bihâr
Demürden tokımaz levhına messâr
4669. Ya çeker merkebi kendüye gazba
Halâs olmaz ol merkeb aslâ

Fî zikri bahri’z-zenc ve mâ bihâ mine'l-'acâyib ve'l-hayvânât

4670. ‘Ulûm ehlinden olmışdur rivâyet
Müsâfirler idüpdürler hikâyet
4671. Ki zenc'üñ bahrı Hind'e muttasıldur
Bu iki bahrı san yik-bâre dildür
4672. Süheyl'üñ necm kim necm-i Yemen'dür
Bu deryâ-y-ıla dâyim mukterindür
4673. Bu deryâda müsâfir gitse haylî
Görür kutbı cenûbı vu Süheyl'i
4674. Görinmez oradan baksañ leyâlî
Benâtu'n-na’ş hem kutb-ı şimâlî
4675. Cenûbı yanadur zenc'üñ bilâdı
Anuñ-çün zence bahrı oldı adı
4676. Dahı dirler o bahra bahr-ı Berber
Bir adı dahı anuñ bahr-ı Ahmer
4677. Anuñ-çün Ahmer oldı adı anuñ
Kim olur bâd-ı Ahmer bâdı anuñ

4678. Katı olur havâsınuñ humûmı
Giceler od olur eser semûmı
4679. ‘Azîm emvâc olur içinde râsih
Kopar mevci *"kâle tavâdu'ş-şevâmıh"*
4680. O deryâdan geçe bilmez merâkib
Hatır-nâk olur anuñ seyr-i gâlib
4681. Köpegi keff olmaz hergiz anuñ
Nite kim özge bahruñ özge mâhuñ
4682. ‘Azîm oldugı-çün mevci nihâdı
Delü deryâ olupdur anuñ adı

Fî zikri ‘anberi'l-hâm bi'l-bahri'l-mezkûreti

4683. Kılupdurlar meger zenc ehl-i a’lâm
Ki çıkar ol deñizden ‘anber-i hâm
4684. Dimişler ‘anber-i hâm ehl-i deryâ
Olur bir niçe deryâlarda peydâ
4685. Biri zenc ü biri Fâris biri Hind
Habeş biri biri Çîn ü biri Sind
4686. Biri Magrib birisi Mûsevidür
Bilür bu sözi şol kim ma’nevîdür
4687. İşitmişüz ki didi ehl-i deryâ
Toludur ka’r-ı deryâ kûh u sahrâ
4688. Meger ka’r-ı cebelden bahr içinde
Pıñarlar feyz olur ka’r içinde
4689. Çıkar ol çeşmelerden pâre pâre
Bu ‘anber-i mevc anı urur kenâra
4690. Velî çıkdugı dem dir merd-i câlib
Olur na’am nite kim şem’-i zâyib
4691. Bürûdet irişür aña havâdan
Tecemmüd kesb ider çıkdukda mâdan
4692. Sudan çıkdugı demde def’a def’a
Yapıyur bir birine katre katre
4693. Rivâyetdür ki dirler gâh gâhi
Yudar ol ‘anberi deryâda mâhi
4694. Alur mevc urur anı kenâra

Çıkarurlar içinden pâre pâre
4695. Deñizden çıksa adı ‘anber-i hâm
Balıkdan çıkana meblû’dur nâm
4696. Dahı dirler ne hayvân kim yir anı
Hemân virür yidügi demde cânı

Fî zikri'l-hayvânâti'l-’acîbeti bihâ minhâ insâni'l-bahr

4697. Dimişlerdür cihân-geştân-ı deryâ
Kim ol deryâda var insân-ı deryâ
4698. Temâmet sûret ü sîretde âdem
İki kanadı bir kuyrugı var hem
4699. Göricek âdemi başlar girîze
Varur ol dem gine batar deñize
4700. Gehî deryâ-yı Şâm içinde bî-naks
Görinür âdemî şeklinde bir şahs
4701. Görinse halka deryâda o sûret
Ucuzluga durur dirler delâlet
4702. Tutar bahrı âdemin bir geştisi bâni
Getürür bir emîre tuhfe anı
4703. O hayvân turmayup kılur tekellüm
Kelâmın kimsene itmez tefehhüm
4704. Pes imdi bulmaga aña tercemânı
Bir âdem getürüp cüft ide anı
4705. Çün oldı bir biriyle niçe devrân
Meger togdı ikisinden bir oglan
4706. Atası anası dilen ta’allüm
İdüp bes itdi anlarla tekellüm
4707. Getürüp sordı oglana ol emîr
Ne söyler didi ata ki haber vir
4708. Didi budur sözi her demde tekrâr
Ne söyler didi ata ki haber var
4709. Buları görürem ne turfe mahlûk
Bizüm gibi kanadı kuyrugı yok
4710. İşidüp sözine anuñ oldı hande
Ta’accüb kıldı anı şâh bende

Fî zikri Feresi'l-bahr bihâ

4711. Dimişler seyr kılanlar o bahrı
Ki vardur ol deñizde Esb bahrı
4712. Kamu a'zâde etdür bir kemi yok
Öküz gibi velî dırnagı yarık
4713. Deñizden havz idüp gelür kenâra
Çıkar otlar kuruda âşikâra
4714. Atası biri olsa anası bahrı
Asîl ü hûb olur gâyetde mihri

Fî zikri bakari'l-bahr ve bihâ

4715. Hem ol deryâda vardur kâv-ı deryâ
Ki kâvî ehli gibidür bâ-'azâ
4716. Gelür çıkar deñizden gâh gâhi
Kenâr-ı bahrda otlar kiyâhı
4717. Bu deryâda sefer kılanlar ekser
Anuñ sır gibidür dirler bu 'anber

Fî zikri's-semeki'd-dulfîn ve bihâ

4718. Dahı deryâ-yı zenc içinde yakın
Didiler bir semek var adı dulfîn
4719. Ki ol mâhi gezer deryâda her dem
Nerede görse gark olmış âdem
4720. Virür kuyrugını anuñ eline
Çıkarur anı deryâ sâhiline

Fi zikri semeki'l-konî ve bihâ

4721. Meger ol suda var bir cins balık
Ki konı dirler adına halâyık
4722. Var anuñ başınuñ altında bir şevk
Ki neyi görse anuñla ider devk
4723. Gemi gördükde deryâda bu hayvân
Dalar ol şevk-ile tâ ola garkân
4724. Kaçan kim aç ola dir anı tüccâr
Urur nefsini bir hayvâna nâçâr
4725. Ya öldürür ya yudar anı hayvân
Deler karnını olur fâni hayvân

4726. Alur çün cân-ver bir konı anı
Gıdâ olur semeklere kulâbı

Fî zikri's-selahfât'i'l-bahriyyeti

4727. Var ol deryâda bir nev'a selahfât
'Azîm zift olur gâyet aña zât
4728. Gelüben bahrdan çıksa kenâra
Görinür telle gibi âşikâra
4729. Kenâra çıkuban tursa serâda
Niçe eyyâm turur bir arada
4730. Anuñ hâline vardur rivâyet
Kadîm eyyâmda olmış hikâyet

el-Hikâyetü

4731. Zamân-ıla meger kim bir selahfât
Turur bir ada katında niçe evkât
4732. Türâb-ıla yil anı örter encâm
Biter üstine otlar geçüp eyyâm
4733. Adadan sanur anı ehl-i geştî
Ne bilsün ki odur tosbaga püşti
4734. Görürler çün anı akdâm iderler
Gelürler arada ârâm iderler
4735. Kim âhir orada bir kavm-ı tüccâr
Yimek bişürmeg-içün yandurur nâr
4736. Geçicek püştine oddan harâret
Hemân 'azm-ı deñiz kıldı selahfât
4737. Çü bildiler kim anı ehl-i deryâ
Selahfât arkası imiş ol me'vâ
4738. Hemân başladılar bir bir gurîze
Varup basdı selahfât ol deñize

Fî zikri's-semeketi'l-hıyyeti bihâ

4739. Hem olur ol deñizde mâr u mâhi
Ki ya'nî mârdur kirdâr-ı mâhi
4740. Yılan-ıla balıkdandur müvelled
Yılana tab'-ı akrebdür anuñ ced
4741. Anuñ-çün dirler aña mâr-u mâhi

Korudan vahş olur gâh gâhi

Fî zikri cezâyi bahri'z-zenc ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4742. Bu bahr-ı zenc içinde ol âhir
Yidi yüz ada var vîrân u 'âmir

4743. Bir birine mülâsıkdur o ada
Zünücek tamâm ol er me'vâ

4744. Kamu lülü megasıdur ki gavvâs
Müdâm andan çıkarur lülü-yi hâs

el-Hikâyetü

4745. Hikâyetdür meger bir merd-i tâhir
Varur ol adaya olup müsâfir

4746. Bulınur etfakı sohbetinde
Meger bir sâ' hummusdan katında

4747. Virürler dânesine dâne lülü
Satun alurlar evvel mevcûd kamu

4748. Çün anda yog-ımış hams-ı vücûdı
Ne durur tanımazlarmış nahûdu

4749. Anı satun alıcak ol adada
Zirâ'at kıldılar oldı ziyâde

Fî zikri cezîreti'l-Muhterikadi ve bihâ

4750. Hikâyet eylemiş merd-i seffâr
Ki bahr-ı zenc içinde bir ada var

4751. Kim adı ol adanuñ Muhterikad'dur
Şimâlinden deñize key ırakdur

4752. Varımaz aña biñde bir beşerden
Haber virmez kimesne ol makardan

el-Hikâyetü

4753. Görür ol adada bî-had mahlûk
Hisâbı var anuñ sagışı yok

4754. Mukîm olur orada niçe müddet
Turur ol kavm-ıla çün ins-i ülfet

4755. Olaruñ diline kılup ta'allüm
Lugatlarınca hem ider tekellüm

4756. Görür bir gün bu kavm efgân iderler
Bakup bir yılduza eşvân iderler
4757. Sorar ol kavma çün bir merd-i tâcir
Nedür bu girye-yi zâre sebeb dir
4758. Didiler şol görinen ulu yılduz
Her otuz yılda bir togar o yılduz
4759. Gelicek üstine ol bu adanuñ
Yakar hep bu adayı odı anuñ
4760. Tutuşur ucdan uca bu cezîre
Kül olur küllî döner kara yire
4761. Meger togdugı-çün ol necm-i muhrik
Figân u zâr iderler bu halâyık
4762. Yakına iricek ol necm-i tâbân
Meger kim ol cezîre ehl-i yik-sân
4763. Oradan başladı bir bir girîze
Gemilere girüp kaçdı deñize

Fî zikri cezîretü'z-zûzâ' ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4764. Sefer ehlinden olmış durur ahbâr
Ki zûzâ adlu anda bir ada var
4765. Bilâd-ı zenc'e ol ada ilidür
Kim anuñ mâ-verâsı zenc ilidür
4766. Meger bir şehr var anda mu'azzam
Yapılmış ag hacerden anda muhkem
4767. İsüzdür yok içinde âdemî zâd
Benî âdem yirine anda eser bâd
4768. Sefer kıldukça ol deryâya bihâr
Girüp anda sulanır kavm-ı tüccâr
4769. İşidürler meger ol yirde zûzâ
Kimesne yok velîkin var gavgâ
4770. Nihâyetsüz durur anda cezâyir
Çogı isüz durur azı 'amâyir
4771. Cemî'i mîşelerdür ol adalar
Agaçlıklar durur arz-ı filâlar
4772. Ki ekser enbûs u sâc u sandal

Agacıdur biter anda mükemmel

Fî zikri bahri'l-Magrib ve mâ bihâ mine'l-'acâyib ve'l-hayvânât

4773. Dimişlerdür cihân-geştân-ı 'âlem
Hisâb-ıla bu Magrib bahrı-çün hem

4774. Tutıcak cânib-i kutr-ı şimâli
Muhît-i a'zamadur ittisâli

4775. Şol âgâz kim aña dirler Sıtanbul
Meger Konstantiyye şehri dir ol

4776. Haber virmiş durur hem merd-i ahber
Düşüpdür anı ol yirden Sikender

4777. Katmışdur diyâr-ı Magrib'e anı
Anuñ-çün bahr-ı Magrib'dür beyânı

4778. İki tag ortasındadur divâne
Yürimiş münferiş olmış cihâna

4779. Sebeb düşmegine anı Sikender
Niçe dürlü rivâyet söylediler

4780. Bilâd-ı Magrib'i itmege garkân
Deşüpdür anı zü'l-karneyn-i Yûnân

4781. Dahı dirler meger kim ehl-i Berber
Diyâr-ı Endülis kavm-ıla yik-ser

4782. Görüp Aşnân kavmından hisâret
Sikender şâha kıldılar şikâyet

4783. Ki deşdi ol deñizi şâh-ı pür-dil
Miyânından k'olaruñ ola hâyil

4784. Deşüpdür didiler bu bahr-ı bâriz
Bilâd-ı Rûm arz-ı şâha hâciz

4785. Düşeli anı zü'l-karneyn-sâlâr
Dahı ol yirden akar bahr-ı tayyâr

4786. Sıtanbul'uñ döker bârûsını ol
Olur anda adı bahr-ı Sıtanbul

4787. Gelibolı bogazından o deryâ
Varur suyı ıtlâya vu 'alâya

4788. Cebel-i Akra' eteginden geçüp ol
Tutar hem Lâdikiyye arzına yol

4789. Geçer varur Tırâblıs-ı Dımışk'a
Ferîkiyye Beyrût'a vu Bark'a
4790. Olur ol mülk içinde ‘Araf nâmı
Sorarsañ bahr-ı Mâlih bahr-ı Şâmî
4791. Çevürür bu bahr andan reşîde
Hem andan Sagr u Dimyât u Sa’ide
4792. Tırâblıs-ı Dımışk öñinde iy ‘ayn
Deñiz ka’rında çıkar bir ulu ‘ayn
4793. Suyı toludur ol ‘aynuñ gümâhı
Karışmaz niçe dem bahra miyâhı
4794. Şu deñlü fevr ider ol ‘ayn-ı gâlib
Varımaz katında degme merâkib
4795. Oradan müferreş oluban ol yem
Varur İskenderiye sagrına hem
4796. Varıcak ol diyâra ol bilâda
Adı anuñ bahr-ı Mısr olur orada
4797. Bilâd-ı Bendikıyye arz-ı Tîrân
Kenârındadur anuñ niçe büldân
4798. Varur Cenûh u Serdâniyye'ye hem
İrişür Endülîs arzına ol yem
4799. Bu bahruñ şarkına didi nakkâl
Uzunı üç biñ altmış altı emyâl
4800. Uzunı fersah-ıla biñ ‘adeddür
On altı inine fersah-ıla haddur
4801. Bu bahr-ı Rûm'a dirler bahr-ı ahzar
Ki yaşıldur bu bahruñ suyı yik-ser
4802. Karadur suyı bahr-ı Magrib'üñ had
Ki dirler adına anuñ bahr-ı Esved
4803. Dimişlerdür bu bahruñ cezer-i meddi
Gice gündüz olur dört kere haddi
4804. Güneş togup irişince zevâle
Taşar Magrib deñiz irer kemâle
4805. Dökilür mecmu’'ül-bahreynden ol
Bu bahr-ı Rûm'a tâ haddi Sıtanbul
4806. Dönüp andan varınca magribine

Düşilür Rûm bahrı maklibine
4807. Çıkuban mecmu’ü'l-bahreynden hem
Dökilür garb deryâsına ol yem
4808. Dünüñ bir nısfına dik Rûm bahrı
Çekilür irişür pâyâna cezeri
4809. Dökilür bahr-ı Magrib Rûm'a yik-sân
Sabâh olup togınca şems-i tâbân
4810. Rivâyetdür ki dir ehl-i ‘ulûmuñ
Ki cezeri imtidâdı bahr-ı Rûm'uñ
4811. Kamer irtesi bile artar midâdı
Hem eksildükçe eksilür ziyâdı
4812. Dahı dirler aña medd ü hatîta
Olur şol şu resme kim bahr-ı muhîta

Fî zikri'l-halîci'l-hâric min haza'l- bahr ve hüve halîcü'l-benâdika

4813. Rivâyetdür didi ehli ‘ulûmuñ
Ki vardur bir halîci bahr-ı Rûm'uñ
4814. Nedür ol Bendekıyye cûyı ya’nî
Var iki yana sende iki rükni
4815. Bu iki rükninüñ aralıgı bil
Kıyâs-ıla gelür yitmiş kadar mîl
4816. Bu çün içindedür arz-ı Benâdık
‘İmâret milketidür ol aralık
4817. Toludur kal’alar şehr ü vilâyet
Ference ilindedür ol yir temâmet
4818. Hem ol çün içredür altı cezâyir
Üçi vîrân velî üçi ‘imâret

Fî zikri vasf-ı bahr-ı Tırabuzon ellezî hû bahru'r-Rûm bi-’aynihi

4819. Tırabuzon'da bahr-ı müstekaldur
Ki ya’nî Rûm bahrı aña dildür
4820. Pes imdi eyle olsa dir gemici
Bu bahr-ı Rûm olur anuñ halîci
4821. Bu iki yem *"‘alâ külli'r-rivâye"*
Hemân bir bahr olur varur nihâye

4822. Kim anuñ başıdur deryâ-yı a’zam
Sorarsañ mahrecin vallâhu a’lem
4823. Bilâd-ı Sakaliyye'nüñ zuhrıdur ol
Ki varur Baltamiyye arzına ol
4824. Yalarus'ı bilâd-ı Dâr Keşiyye
Dahı varsa diyâr-ı Ter Keşiyye
4825. Hem andadur bilâd-ı Lân Berhân
Ki Rûs ilindedür ol mülk yik-sân
4826. ‘İmâret milketidür ol vilâyet
Tolu şehr ü nevâhîdür temâmet
4827. Yirinüñ çogı tag azı sahârî
Müselmân yokdur anda hep nesârî
4828. İki limûne vardur anda mahsûn
Tırabuzon'da biri biri Samsûn
4829. Oradan Dâru'l-İslâm'a gelürler
Ticâret Rûm ol yirden kılurlar
4830. Sefer kılanlar ol diyâra her dem
Dimişler şarkisine uzunı hem
4831. İrişür biñ yidi yüz kırk mîle
Kurudan olsa hem yitmiş rah-ıla
4832. Kim arz-ı Mastıkî'dür şarkîsi anuñ
Cibâl olur zemîni ol mekânuñ
4833. İki yüz mîl olur anı şumârı
‘İmâret milketidür ol diyârı
4834. Şimâlinde olur bu bahra bir çün
Gelür tûlı otuz mîl ini on
4835. Varur Kıpçak deñizine dökilür
Orada bir müdevver bahr olur
4836. Uzunı ini anuñ iki yüz mîl
Kenârı havli cümle memleket il
4837. Yapılmış sâhilinde şehr-i Ekfâ
Hem andadur Kurum şehri minhâ
4838. Kenârındadur anuñ şehr-i Serdâk
Karâr anda idüpdür ehl-i Kıpçak
4839. Tırabuzon'da içinde müsâfir

Didi vardur yidi bellü cezîre

4840. Olarda Rûs itmişdür ikâmet
Harâmîdür anuñ ehli temâmet

4841. Gice gündüz kılurlar seyr-i deryâ
Gezerler bahr içinde pîr ü bernâ

4842. Nihânî bahr yüzinden varurlar
Üç aylarını garbuñ hep ururlar

Fî zikri'l-hayvânâti'l-'acîbeti'l- mezkûre mine'r-Rûm ile'l-Magrib minhâ semeketi

Mektûbeti 'alâ zahrihâ lâ ilâhe illa'llâh

ve beyne üznihâ Muhammed resûlu'llâh

Sübhâne'l-Hallâku'l-'Azîm

4843. Haber içre yazılmışdur mesâtır
Ki bahra olanlardan müsâfir

4844. Dimişdür 'Abdu'r-rahmân bin Hârûn
Meger bir yir var anda adı Bertûn

4845. Sıtanbul'uñ yakınıdur degül dûr
Şu deryâ kim olur anda Sakınkûr

4846. Gemileri kılur ol yire seyrân
Konarlar indürürler anda yilkân

4847. Balık avlamag-içün bak bu emre
Bırakurlar meger Sannâra bahra

4848. Çıkar Sannâra'dan bir cins mâhi
Yazılmış zarına hatt-ı ilâhi

4849. Ki yok Allâh'dan gayri bir Allâh
Muhammed'dür resûlu'llâh iy va'llâh

4850. Gelür bir şibr deñlü tûlı anuñ
Gör imdi hikmetini mesta'ânuñ

4851. Ki kâfir görüp anı zî-kerâmet
Müselmân oldı getürdi şahâdet

4852. Gine ol yirde âzâd eylediler
Halâyık içre vasfın söylediler

4853. Teberrük bilüp anı kavm-ı Sayyâd
Hatâdur diyü tutsa kılur âzâd

Fî zikri's-semeketi'l-’acîbeti elletî benî âdem bihâ

4854. Bu bahr-ı Rûm içinde didiler hem
Meger bir mâhi var sûretde âdem

4855. Görinür âdemî gibi sıfâtı
Kılur saga vu sola iltifâtı

4856. Öküz gözi gibi gözi degermi
Balık cismine beñzer cism-i cirmi

4857. Ayagı yok iki küççük eli var
Benî âdem eli gibi bikr-dâr

4858. Yiri taglar etegidür sevâhil
Ki anda ola megârât u medâhil

Fî zikri'l-hayvâni's-semîn bi-şeyhi'l-yehûd bihâ

4859. Var anda bir ‘aceb vahşuñ vücûdı
Ki dirler adına şeyhü'l-yehûdî

4860. Benî âdem bigi sûretde mutlak
Sakâlı var kocalar gibi appak

4861. Çıkar her şenbe güni içre bütün
Kenârına deñizüñ gün batar-ken

4862. Turur ol şeb ehad güni dahı hem
Güneş batup gice olınca ahşam

4863. İder âhir gine bahra vürûdı
Anuñ-çündür adı şeyhü'l-yehûdi

Fî zikri'l-hayvâni's-semîn bi-seyâfi'l-bahr bihâ

4864. Meger bir cân-ver var anda peydâ
Ki dirler adına seyâf-ı deryâ

4865. Benî âdem sıfâtında ‘acâyib
Turupdur şöyle kim merd-i muhârib

4866. Bir elinde kılınc birinde kalkân
Başında hudâdur şöyle kim insân

4867. Bilâduñ varı ol hayvâna ecsâm
Nite kim el ü ayak sâyir endâm

4868. Meger ekser bu hayvâna husûne
Ya serdaniyyedür yâ bir şelûne

Fî zikri'l-hayvân kehey’eti'r-recül ve'l-mer’eti bihâ

4869. Var ol deryâda hem bir cins hayvân
Teni mâhi velî sûretde insân

4870. Er ü ‘avrat sıfâtında musavver
Bulınur bahr-ı ‘azamda bu ekser

4871. Meger kim kuvvet-i mevc-ile geh gâh
Atar deryâ anı kuruya nâ-gâh

4872. Kaçan kim düşe deryâdan kenâra
Kaça bilmez düşürürler şikâra

Fî zikri's-semeketi's-semiyyeti bi'l-menâre bihâ

4873. Var anda bir balık adı menâre
Durur kuyrugı üzre âşikâre

4874. Koyup kendüzini gine bahra
Yarılur heybetinden tende Zühre

4875. Ne kişiye ki tokına mesârif
Hemân gark ider anı bî-muhâlif

4876. Meger anı göricek ehl-i merkeb
Çalarlar tabl u zemer sanc debdeb

4877. Kim anı işidüp kaça bu hayvân
Elinden mikrle kurtaralar cân

Fî zikri's-semeki'l-uhrâ bihâ

4878. Var anda bir semek halk-ı ilâhi
Çıkıcak bahrdan olmaz o mâhi

4879. Eger kılsalar anı pâre pâre
Taharrük kılur u gelmez karâra

4880. Meger bişe ki tura lahm anuñ
Begâyet tatlu olur ta’am anuñ

Fî zikri's-semeki'l-uhrâ ibhâ ve bihâ

4881. Var anda bir mu’azzam cins-i mâhi
Ki sudan taşra düşse gâh gâhi

4882. Şu deñlü ıztırâb ider vahalda
Ki soyılur kılur dârusı kilde

4883. İki kat çıkar altından ol dem
Uçar deryâya düşer ol balık hem

Fî zikri'l-hayâti'l-hamseti berâsin vahid

4884. Ebû Hâmid dimiş gör bu nakşı
Hem anda var durur bir nev'a vahşi
4885. Beşi birdür velî cismi nice mâr
Tende kara kara noktalar var

Fî zikri tenîni'l-bahr ve's-sü'bân bihâ

4886. Hem olur ol deñiz içinde yakın
Meger bir cins vahşi adı tennîn
4887. Kim ol hayvâna dirler ejdehâdur
Mu'azzam cân-verdür müntehâdur
4888. Karâr-gâhı deñiz ka'rıdır ekser
Katı bed cân-verdür mevzî vu şer
4889. Ne varsa bahrda her vahş-ı hayvân
Ezâkirdür kamusından bu Şa'bân
4890. Olur ekser muhît-i mu'teberde
Dahı Verenk deñizde vü cezerde
4891. Olupdur ehl-i ma'nîden rivâyet
Büyüyüp olıcak ol vahş-ı kuvvet
4892. Hücûm ider deñizde tünd-nâk ol
Ki hayvânât-ı bahr ider helâk ol
4893. Ziyâd oldukda hüsrân u hatâsı
Tecâvüz idicek zarr u adası
4894. Gazab kılur Hudâ ol ejdehâya
Varıban bulut vech-i semâya
4895. Yagar yagmur eser bâd u şakr berk
Havâda ra'd görülür garb tâ şark
4896. Tutar zulmet temâmet berr ü bahrı
Meliklere olur Allâh emri
4897. Gelürler bahrda ol ejdehâya
Çeküp anı çıkarurlar havâya
4898. Bırakurlar anı Kâf-ı zemîne
Meger Ye'cûc u Me'cûc'uñ yirine
4899. Meger ol kavmuñ olmış gıdâsı
Musahhah söz durur yokdur hatâsı

4900. Çekilür ezdehâ göge dem-â-dem
Görürler zâhir anı halk-ı ‘âlem
4901. Dahı bir söz var ehl-i ‘ilm söyler
Rivâyet ehl anı nakl eyler
4902. Melekler işidüp emr-i Hudâ'yı
Çekerler bahrdan ol ejdehâyı
4903. İletürler anı nere atarlar
Cehennem vahşîlerine katarlar
4904. Varup düşicek ol bîs'ül-ma’aba
Karışur anda hayât-ı ‘azâba

Fî'-zikri't-temsîl ve'n-nasîhati

4905. Nedür deryâ bu dünyâdur hakîkat
Ki tolmışdur kamu mevc-i mehâfet
4906. Şu kim bu bahr içinde ejdehâdur
Nedür ya’nî cihânda pâdişâdur
4907. Nedür ol ebr ü ra’d u berk u bârân
Meger ol ezdehâya hışm-ı Yezdân
4908. Nedür Ye’cûc u Me’cûc izdihâmı
Ki zâlimlere Hakk'uñ intikâmı
4909. Bugün kim memleketde pâdişâsın
Nite kim bahr içinde ezdehâsın
4910. Eger kim ‘adl idersen âdemîsin
Ne âdem bil firişte añar mısın
4911. Gidüp zulmet çerâguñ rûşen eyle
Yirüñ cennet makâmuñ gül-şen eyle
4912. Eger zulm eyleseñ aslan olursın
Halâyık yudıcı evrân olursın
4913. Çekerler memleketden seni encâm
Bırakurlar cehennem içre nâ-kâm
4914. Olursın hazret-i Hak'dan çü merdûd
Refîk olur saña Fir’avn u Nemrûd
4915. Yirüñ cennet ider gör ‘âkıl-iseñ
Cehennemden çekin ehl-i dil-iseñ
4916. Var-iken cennet ü rıdvân men’am

Dirîgâ kim ola yirüñ cehennem

Fî zikri cezâyiri bahri'l-magrib minhâ cezîreti Sakaliyye ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

4917. Müsâfirlerden olmışdur rivâyet
Ki Magrib bahrı içinde temâmet
4918. Mu’azzam adalar vardur firâvân
‘İmâretdür kamu iklîm ü büldân
4919. Var ol deryâda bir ulu cezîre
Ki dirler Askaliyye ol masîra
4920. Hem Afrikiye'nüñ oldur cibâli
‘İmâretdür ki yok bir arz-ı hâli
4921. Müselles şekldür hem ol cezîre
Ki biş yüz mîl olur aña mesîre
4922. Diyâr u kal’alardur il ü deryâ
Devâbb u ni’met ü enhâr u eşcâr
4923. Hem anda didiler ‘Abdü's-selâm
Var-ımış ‘ilm ehlinden çok akvâm
4924. Meger Bû'l-Kâsımu'l-Mehdî gelüpdür
Belermû şehrin anda ol kalupdur
4925. Adı Serkavmiye bir şehr vardur
Ki üç yanı deñiz bir yanı berdür
4926. Meger bir rükn üzre ol adada
Yapupdurlar bu şehri mâ-mezâda

Fî zikri cezîreti Kıbris ve mâ bihâ

4927. Birine Kıbris adası durur ad
Var anda üç mu’azzam şehr âbâd
4928. Yalıdur bir Şâm'a anuñ masîri
Yidi günlik durur dirler mesîri
4929. Yiri sahrâ durur pür-ravza vu bâg
Keser vustında anı bir ulu tag
4930. Firenc elindedir ol beriyye
Virür sultân-ı Mısra yılda cizye

Fî zikri cezîreti Rodos ve mâ bihâ

4931. Hem ol deryâdadur Rodos adası

Kim üç yüz mîldür vüs’-i kıyâsı
4932. Hem Efrence bilâdınuñ cibâli
Meger ol adadur bilgil makâli
4933. Var ol ada içinde nice kal’a
Firenc elindedür ol arz-ı buk’a
4934. Katı düşvâr adadur ol cezîre
Giremez yagıdan kimse o yire
4935. Yemen küffâr var ehl-i cefâdur
Deñiz yüzinde işleri adadur
4936. Olara bu ta’addi ‘urf-ı havdur
‘Adüvdür Dâru'l-islâm'a ‘adüvdür

Fî zikri cezîreti Karitış ve mâ bihâ

4937. Karitış adlu vardur bir cezîre
Firenc olmış durur sâkin o yire
4938. Cibâl-i berka dirler ol adadur
Suyı hûb u havâsı müntehâdur
4939. ‘İmâret olur adadur anı bil
Uzunı seyr-ile üç yüz otuz mîl
4940. Var içinde hem iki şehr-i âbâd
Biri Handak birisi Rabz-ı Çüzâd

Fî zikri cezîreti'l-Fars bihâ ve mâ bihâ mine'l’acâyib

4941. Hem anda bir ada var Fars adı
Kamu kâfir durur ehl-i bilâdı
4942. Var anda dört ulu şehr yegâne
Sevâhilde üçi biri miyâne
4943. Sühûli Mısr arzınuñ makâli
Cibâli Şâm u Rûm ili cibâli
4944. O yirde bir mu’allâ tag var hem
Var ol tagda meger bir deyr-i ‘azam
4945. Var ol deyrüñ içinde bir ulu bût
Murassa hep zer ü sîm-ile ol bût
4946. Mugallif âhen-ile her tarafdan
Düzilmiş şeytanat-la mâ-selefden
4947. Ki magnatîs taşından iki pây

Düzetmişler aña kim tura bir cây
4948. O taşuñ cezbi-le bu âhene bak
Turup durur ara yirde mu'allak
4949. Varup kâfirler anda zî-masiyye
Kim iderler ta'abbud ol salîbe

Fî zikri cezîreti Kavsen ve mâ bihâ

4950. Hem anda bir ada var adı Kavsen
Katı ulu adadur ol mu'ayyen
4951. İsüzdür yokdur anda âdemî zâr
Bulınmaz anda bir âbâd bünyâd
4952. Niçün kim turımaz ol yirde insân
'Afârît arzıdur ol mevzı'-ı cân
4953. Dimişler kim varursa ol diyâra
'Afârît aña olur âşikâra

Fî zikri cezîreti'l-Mevt ve mâ bihâ

4954. Hem andadur ki dirler Mevt adası
Ki mühlikdür otı suyı havâsı
4955. Orada sâkin olmaz asla insân
Karâr itmez o yirde cins-i hayvân
4956. Nohuda beñzer anda bir kiye var
Biter anda sedâba beñzer eşcâr
4957. Kokusın alsa hayvân ol kiyânuñ
Dirahtı sâyından tursa anuñ
4958. Helâk olur begâyet korhuludur
Kiyâhı mühlik eşcârı agudur

Fî zikri cezîreti'd-Deyr ve mâ bihâ

4959. Var ol deryâ içinde dir enâsî
Meger bir ada adı Deyr adası
4960. Var anda bir derîne deyr-i 'azam
Ezelden anda yapılmış mutalsım
4961. Batupdur su içine o 'imâret
Görinmezlik var anda emâret
4962. Dimişler yılda bir gün evvel âhir
Çekilür su olur ol deyr zâhir

4963. Dirilüp ol ada ehl temâmet
Gelüp iderler ol deyri ziyâret
4964. Turur ‘asrına dik mekşûf o bünyân
Pes ahşam olsa olur gine pinhân
4965. Gelince yıl dönüp ol yevm-i ma’lûm
Göremez kimse kalur şöyle meksûm
4966. O günüñ ‘ilmine diseñ bulam yol
Cezîre anuñ yigirmidür didi ol

Fî zikri cezîreti'l-Esmâk

4967. Bu bahr-ı Rûm içinde didi bihâr
Semek adası dirler bir ada var
4968. Mu’azzam adadur cümle ‘imâret
Var anda çok diyâr u şehr ü millet
4969. Olur bahrında anuñ her cins mâhi
O kavmuñ yidügi oldur gümâhı
4970. Sañâr ehlinden olmışdur bu mesmû’
Meger bir yıl tamâm olınca mecmû’
4971. Yüz otuz cins mâhiden temâmet
Gelür anda gider nevbet nevbet

Fî zikri cezîreti'n-Nevm

4972. Hem anda bir ada var zâtu'l-ezhâr
Çiçekden tag u sahrâsı yik-bâr
4973. Ki her kim ol çiçekden ala kohu
Uyuya tuta ol dem gözin uyhu
4974. Velî degme keret olmaya bîdâr
Virür bu hasleti dâyim ol ezhâr

Fî zikri cezîreti Sardaniyye

4975. Meger bir ada var Sardaniyye nâm
Mukîm olmışdur anda kavm-ı ervâm
4976. Katı iri olur anlar bedende
İgen hûr yâd olur sûretde tende
4977. Sabûr olur şikâya ol tavâyif
Karınca dîn mezhebinde muhâlif
4978. Üç ulu şehri var turmaga hânı

Olur ada içinde sîm kânı

Fî zikri cezîreti Belbûnas

4979. Dahı bir ada var Belbûnas adı
‘İmâretdür ili güni bilâdı

4980. Gelür havli kıyâsı biñ kadar mîl
Ulaşur vardur anda berre bir dil

4981. Sorarsañ ‘arz altı mîl olur ol
Uzanur irişince berre ol yol

4982. Hem on biş ulu şehri vardur anuñ
Firenc aslıdur ehli ol adanuñ

Fî zikri cezîreti Câlita

4983. Hem anda bir ada var Câlita nâm
Beşer yokdur orada yürür agnâm

4984. Ganam adası var adı lisânda
Yürür vahşıdur ol agnâm anda

4985. Toludır her taraf agnâm içinde
Katâî’ler yürür âcâm içinde

4986. Var anda bir mu’azzam ulu bünyâd
Ki dirler halk aña dir el-Ganam ad

Fî zikri bahri'l-cezâyir

4987. Hem anda iki ada vardur anda
Ki tutmışdur Firenc Kâtlân'ı anda

4988. Var anda bir ada dahı mesdûr
Mu’azzam sûr-ıla havli müsevver

4989. İçinde yok durur hiç âdemî zâr
Eser ol yirde âdem yirine bâd

Fî zikri bahri'l-cezer ve mâ bihi mine'l-’acâyib fi'l-hayvânât

4990. Haber sorarsañ eger bahr-ı cezerden
Gel imdi diñlegil ‘ilm ü haberden

4991. K'anuñ yokdur muhîta aslı aslâ
Sevâhildür hemân havlinde peydâ

4992. Meger ol bahr bahr-ı müstekaldur
Kenârı bir birine muttasıldur

4993. Dimişlerdür varanlar ol mekâna
Yigirmi nehr olur aña revâne
4994. Düşüpdür müstedîrü'l-vazı’ şekli
Velî tolınadur bisyâr mîli
4995. Cenûbından şimâledür uzunı
Gider garba ininüñ şark yöni
4996. Kurudan fersah-ıla dûr yik-sân
Ki biñ biş yüz olur kaldukda devrân
4997. Deñizden mîli-y-ile tûlı sekiz yüz
Anı mîl-ile altı vu düpdüz
4998. Kenârı şarkisidür mülk-i Cürcân
Şimâlidür Cezer arzına büldân
4999. Cibâli dîlim olmasıdur cenûbı
Cibâl Kerc'dür su bî-gurûbı
5000. Katı düşvâr deryâdur hatır-nâk
Kalupdur geşti bî-had helâk
5001. Ne cezeri olur ol bahruñ ne meddi
Tecâvüz eylemez mevcinde haddı
5002. Dimişdür bahrlar cins-i cevâhir
Ki çıkmaz ol deñizden evvel âhir

Fi zikri'l-hayvânât mine'l-’acîbeti bihâ ve minhâ’s-semeketi'l-'azimeti elleti tahrücü min anhâri’l-câriyeti

5003. Hikâyetdür ki Selâm-ı tercemândan
Ki Ebû Hâmid kılupdur nakl andan
5004. Halîfe şâh-ı Mısr añla makûlı
Hazar şâhına saldukda resûlı
5005. Resûlinüñ bes olmaga beyânı
Bilâ salmış selâm tercemânı
5006. Varup devrân-ıla ol ehl-i a’lâm
Mukîm olmış cezerde niçe eyyâm
5007. Haber virür meger ol kimse bir yevm
Görür kim bir balık avlamış ol kavm
5008. Meger bir mâhi-di gayetde a’zam
Virür cânın kenâra çıkdugı dem
5009. Açar güneşin nezâ’ında revânuñ

Çıkar bir câriye güneşinden anuñ
5010. Mogol-çîn gözlü bir mahbûb meşhûr
Kırkcın kaşlu bir ma'şûk-ı dil-keş
5011. Dahı vuslat güni tek şems efrûz
Saçı fürkat gicesi gibi bî-rûz
5012. Kara zülfi müşâbih enbûsa
Yañagı eli hamra-yı 'urûsa
5013. Revâdur hûrı disem yâ kenîzek
Gören ider Ta'alla'llâh tebârek
5014. Miyânında aşaga bir gışâve
Hudâ'dan setrine olmış 'ilâve
5015. Bilinde bagludur şöyle ki mîrer
Göbeginden dizine dek müsetter
5016. Hemân çıkdugı dem gûş-ı semekten
Bir efgân itdi kim geçdi felekden
5017. Yüzini yırtdı vu saçını yoldı
Dahı degmedi bu hal-ıla öldi
5018. Musahhih kıssa durur dir bunı nâkil
Yazılmışdur kütübde kavl-i kâyil
5019. 'Umûma irse ahbâr-ı tevâtur
'Ulûm ehli katında ol esahdur

Fi zikri semeketi'l-Bâd bihâ

5020. Hem ol deryâ içinde didi nakkâl
Meger bir cins mâhi var adı bâl
5021. Mu'azzam mâhidür kerden dirâz ol
Gelür tolıyla biş yüz deñlü kâr ol
5022. Cenâhın kaldurıcak sudan iy cân
Görinür nite kim deryâda yilkân
5023. Dehânından terşeş ilin su
Çıkar bir oh atam gider yukaru
5024. Kaçan anı göre ehl-i merâkib
Çalarlar subha vu tabl u debâdeb
5025. Niçün kim ol balık işidüp anı
Kaça irmeye anlara ziyânı

5026. Deñizde kim olur her cins mâhi
Anı görse kaçar andan gümâhı
5027. Yürür deryâda her yaña gider ol
Ne nev'a cân-ver görse yudar ol
5028. Nihâyetden geçicek iftirâsı
Tecâvüz idicek hadden adası
5029. Bes aña intikâm idüp İlâhî
Musallat kılur aña gine mâhi
5030. Kim ol balıga dirler leşek adı
Bir arşundur anuñ kaddı nihâdı
5031. Gelür bir subh-dem ol leşek nâ-gâh
Kulagına girür ol hûtuñ iy şâh
5032. Yir anuñ magzını oldur gıdâsı
İrişür 'âkıbet andan fenâsı
5033. Giricek gûşına bâluñ o mâhi
Tutar cânı diyârını devâhı
5034. Deger başın yire tâ çâk ola ol
Kulagından çıkar kaçan ola ol
5035. Kişi her ne kim iderse bulısar
Dimesün kimse itdügi kılısar
5036. Muhakkak bil göñülden bu kelâmı
Okıduñsa "*'azîz zü'l-intikâm*"ı

Fi zikri't-temsîl ve'n-nasîha

5037. Benî âdem dahı pâkize bâl
Yine beñzer meselde şöyle kim bâl
5038. Nasîb oldukda aña devlet-i vefr
Cihânda buldugınca kuvvet-i vefr
5039. Gurûr idüp kemâl ü kuvvetine
Tama' kılsa za'îfüñ ni'metine
5040. Oturup mülk-i sadrında serîre
Ta'addi itse miskîn ü fakîre
5041. Bes olur müstehak âh-ıla 'âmuñ
Cezâsına "*'azîz zü'l-intikâm*"uñ
5042. Aña hışm eyleyüp halkuñ rahîmi

Musallat kılur aña bir garîmi
5043. K'olur begenmedügi kimsenüñ ol
Elinde ‘âkıbet makhûr u mahzûl
5044. Hudâ emr itse bir mûr-ı za’îfe
Garîm olur Süleymân-ı şerîfe
5045. Garîme hôr bakma kana bakgıl
Karıncaya dahı merdâne bakgıl
5046. Her insândan hazr kıl a’lem-iseñ
Tolu bak âdeme âdemî-y-iseñ
5047. Eger Nemrûd-veş kılsañ tezâlem
Helâk ider seni bir pişe-yi bîm
5048. Mezîd oldukça senden kuvvet-i kût
İrişdügi bu tam’a şöyle kim hût
5049. Ve illâ seni bir leşekle fa’al
Helâk ider nite kim hâlet-i bâl
5050. Gelür insâna insândan mazarrat
Ki kendü cinsi olur her şîşe-yi âfet

Fî zikri cezîreti bahri'l-Hazar minhâ cezîreti'l-Cinn ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

5051. Rivâyetdür ki dimişdür müsâfir
Cezer bahrında vardur çok cezâyir
5052. Tehîdür bes birinde ins vardur
Agaçlar mîşler akar sulardur
5053. Var anda bir cezîre didi bihhâr
İsüzdür yok içinde deyr ü deyyâr
5054. Velîkin gelür andan dürlü âvâz
İşidürler halâyık kış eger yaz
5055. Vara bilmez kimesne ol adaya
Tahammül ide bilmez o sadâya
5056. Asah budur kim ol âvâz-ı hâyil
Ki cin âvâzesidür didi kayil
5057. Kılupdur ol makâmı cinni me’vâ
Anuñ-çün anda âdem turmaz aslâ

Fî zikri cezîreti'l-Cebel ve mâ bihâ mine'l-'acâyib

5058. Cebel adası dirler andadur hem
Katında bir kara tag var mu'azzam
5059. Çevürmişdür deñiz ol tagı mutlak
Var anuñ kullesinde bir ulu şak
5060. Çıkar andan olur bir su revâne
Gelür ol su içinde dâne dâne
5061. Şu sencem dânkı tek habb-ı asfer
Dökilür bahr içine ekber-i asfer
5062. Çıkarur bahr içinde anı gavvâs
Satar tüccâra oldur mühre hâs
5063. Cezer bahrını seyr ider müsâfir
Dinmişdür vardur anda üç cezâyir
5064. Birinüñ adına dirler Sinâ kûh
Var anda Türkden bir halk-ı enbûh
5065. Orada sayd iderler bâz-ı ebyaz
Mukâbildür meger sülûta ol arz
5066. Birine dirler anuñ halk-ı Türkân
Mu'allâ kûhdur yok aña pâyân
5067. Çıkar bir 'âli yirden orada nâr
Kim olur yüz fersah yirden izhâr
5068. Birine Kara dirler ism-i A'râb
Mukâbildür o yire bâbü'l-ebvâb
5069. Çemenler sular olur ol ada hem
Olur ol memleket hasb u rehâ hem
5070. Alınur oradan sayf-ı şitâda
Müsâfir Kara'yı her bir bilâda

Fî zikri'l-biharâ'l-mâlihati'l-meşhûreti minhâ bahîr-i 'Azgar

5071. Dimişler yüriyenler berr ü bahra
Ki yir yüzinde vardur nice bahra
5072. Haber böyle dimiş ehl-i beyânuñ
Meger bahr-ı Azgar'dur yiri anuñ
5073. Zagar dirler aña hem bahra-yı Lût
Gelür çok sular olur aña mahlût

5074. ‘Aceb budur akar ol bahra enhâr
Karışur suyına enhâr her bâr
5075. Eger sayf u eger fasl-ı şitâda
Ne eksilür hûd olur ziyâde
5076. Meger kim hârdur anuñ zemîni
Mahaldür ma’den-i kibrîte tîni
5077. Ki çıkar Lâyezâle anuñ buhârı
Buhâr olur giren enhâr varı
5078. Dimişler ol deñizüñ ol mekânuñ
Meger bir gavrı var ka’rında anuñ
5079. İki aylık gider dahı ziyâde
Gider ol gavra su tahte's-serâda
5080. Varur âhir bir iklîme çıkar ol
Orada arz sathına akar ol
5081. Meşâyihden dimişler özge harfe
Ki varur ol suda bir arz-ı hasfe
5082. Geçer ol hasfdan suyı serâya
Ki bahr-ı Kulzüm'e çıkar nihâye
5083. Dahı dirler o hasf işit kulak tut
Nedür bir sakbdur tâ arz-ı Behmûd
5084. Olur her nehr anuñ-çün anda gayıs
Bu deryâ ne mezîd olur ne nâkıs
5085. Biter bir nev’ kayr olur suda ki gâh
Kopar urur kenâra mevc nâ-gâh
5086. Ne iklîme ki çıka ol baza’a
Olur kim mâlik-ise ol diyâra
5087. Olur bir tellesi gibi dahı a’zam
Dahı subga katar sabbâg anı her dem
5088. İşidilmiş durur erbâb-ı eserden
Yazılmışdur kitâba ol haberden
5089. Ki ol bahra yirinde mâ-tekkaddüm
Var-ımış bir ulu şehr-i mu’azzam
5090. Olara irişüp hışm-ı Hudâ'nuñ
Yire geçmiş yiri bahr olmış anuñ
5091. Ki Şâm'uñ gavr-ı süflisine karşu

İki cânib arasındadur ol su
5092. Yidi fersah durur tûl u kıyâsı
İninüñ üç ferâsih intihâsı
5093. Dimişler ol buhayre içre yeksân
Bulınmaz isteseñ bir cins-i hayvân
5094. Niçün kim müntin fâsiddür anı
Ki tutmaz cân-ver anda mâni

Fî zikri buhayret-i Ercîş

5095. Be-hayrât içre iy ehl-i ma'âni
Biri Ercîş bahrıdur bil anı
5096. Uzunı müddet-ile dört merhal
İni bir merhale oldı mükemmel
5097. Hem anda kayz olur âşikâre
Hemîşe burk armen kenâra
5098. Velî bir mîl içinde iki mâhi
Tolar ol bahruñ içi vahş u mâhi
5099. 'Aceb budur ki ol su içre yeksân
Görinmez on ay içre cins-i hayvân
5100. Düşürürler vuhûşından şikâra
İletüben satarlar her diyâra
5101. 'Aceb hikmet durur bu hikmetu'llâh
Ki bir yıluñ içinde ol iki mâh
5102. Niçün mâhi tolar bu bahr yik-sân
Neden on ay bulınmaz anda hayvân
5103. İki ayda görinür ne sebebdür
On ayda gayib olur bu 'acebdür
5104. Gidicek kanda gider anlar iy cân
Gelicek ne yirden gelür firâvân
5105. Bu hâli fikr itse ehl-i 'irfân
Kıla bu bahr-ı hikmet içre garkân

Fî zikri buhayret-i Tennessür

5106. Meger bir bahr var Tennessür adı
Ki acı deñizdendür nihâdı
5107. İnine uzunına ittisâ'ı

Meger bir gün buçuklıkdur kılâ'ı
5108. Velî bir yıl içinde ol acı âb
Niçe gün 'azb olur zî-emr ü hûb
5109. Ki yiri ol bahîrinüñ temâmet
Diyâr u şehr-imiş il ü vilâyet
5110. Nagâhân bir gice bu bahr-ı Mâlih
Deşilüp olmış ol iklîme sâlih
5111. Temâmet gark kılmış ol mekânı
Nagâhân ber[r]ken bahr itmiş anı
5112. Hem andadur ki dirler "*fem tıyne*"
Ki bellü câydur meşhûr Mîna
5113. Eger Türk ü Frenc ü Şâm u Magrib
Ne yirden gelse Dimyât-ı merâkib
5114. Ol agızdan girür çog diyâra
Virür bâç u harâcı şehriyâra
5115. Şu 'asr içre ki Şeyb'üñ mîr-i devrân
Kılurdı Mîna vu Dimyât'a fermân
5116. Melik Eşref zamânı-y-dı ol eyyâm
Baña ol şehri şâh itmişdi in'âm
5117. Emîr ü nâzîr-idüm ol mahalde
Mukîm hâtır-ıdım ol mahalde
5118. Meger ol yirde gördüm bî-nihâyet
'Acâyibden 'aceb bir nesne gâyet
5119. Ki her yıl bir niçe gün ol agızda
Balık akar su yüzine deñizde
5120. Şu resme sayd ider sayyâd anı
Ki gelmez sagışa hadd u kerânı
5121. Tutılur ol mahalden her zamân ol
Gider her ilden ile armagan ol
5122. Dökilse yir yüzine anuñ âbı
Çıkar od gibi ol hâletde tâbı

Et-ta'accüb fî devri'z-zamân ve tagayyüre min hâlin ilâ hâl

5123. 'Acebdür bu cihânuñ hâli iy yâr
Ki turmaz bir karâra çarh-ı devvâr

5124. Zamânuñ döndügince her demine
Tegayyür irişür rû-yı zemîne
5125. Ki bir gün bir ‘imâret hânumânı
Göresin kim yıkupdur dehr anı
5126. Göresin bir yiri bir devr-i yâbân
Deñiz kılmış göresin anı devrân
5127. Göresin bir mahal bir vakt-ı peydâ
Olur bir tûl-ı eyyâm-ıla deryâ
5128. Düşilse nâ-gihân tumân-ı fermân
Yidi iklîmi gark eyleye yik-sân
5129. Cebel-i Kâf ola aña olmaya sed
Muhît ola aka dünyâya bî-had
5130. ‘Aceb ol bahr anı itmedi gark
Kim-idi ol yiri ma’mûr iden halk
5131. Eger bilseler-idi ol mekânı
Deşilüp gark idiser bahr anı
5132. Yapalar mı-ydı bir dîvâr anda
Tura mı-y-dı ya bir diyâr anda

Fî zikri buhayret-i H^{v}ârzem

5133. Dahı H^{v}ârzem arzında yigâne
Meger kim bir buhayre var revâne
5134. Dökilür aña âb-ı nehr-i Seyhûn
Hem enhâr-ı bilâd-ı Türk Ceyhûñ
5135. Kıyas-ıla anuñ devr-i temâmet
Meger yüz fersah itmişler mesâhat
5136. Ziyâde olmaz ol deryânuñ âbı
Acıdur tatlu olmaz anuñ âbı
5137. Dimişdür ba’zı ehl-i ‘ilm dehrüñ
Cezer bahrı başıdur o bahruñ

Fî zikri ‘ayn-ı Ermeniyye

5138. Varanlar Ermeniye sarı sîre
Dimişler vardur anda bir buhayre
5139. Akar altı ay anuñ âbı teyyâr
Yüzer yüzinde mâhi uçar tayyâr

5140. Kurur hem altı oldukda encâm
Bulınmaz yidi yıl içinde katre
5141. Sekizinci yıl akar bu emre
İrişince gine vaktına eyyâm

Fî zikri be-nâhiyyet-i Hâlit

5142. Diyâr-ı Hâlit arzında mu'azzam
Dimişler bir buhayre var durur hem
5143. Ki bir sâluñ geçer on deñlü mâhi
Görinmez anda ne zafda' ne mâhi
5144. Yıluñ iki ayına irse devrân
Tolar ol sunuñ içi dürlü hayvân

Fî zikri buhayreti be-nâhiyyeti min nevâhî Horâsân

5145. Horâsân milketinde dir müsâfir
Ki vardur bir bahire âbı vâfir
5146. Ma'âdinden ne düşse âbına anuñ
Hemân irür karışur âbına anuñ
5147. Bu sunuñ Mısr arzında dem-â-dem
Nazîri Bürke-yi Natrûn'dur hem
5148. Kim içine ne düşerse filâdan
Kamu Natrûn olur çıkınca mâdan

Fî zikri'l-hayvân elleti bihâ ve't-ta'accübü'l i'tibâri fî hâli zalike'l-hayvân

5149. Hem ol su içre var bir nev'a hayvân
Hemân sûretde vü sîretde insân
5150. Meger ol cân-ver bu hey'et-ile
Çıkar ol su yüzine müddet-ile
5151. Niçe söz söyler ü kılur tekellüm
Velî kimse ide bilmez tefehhüm
5152. Meger ol zâhir olmaga delâlet
Melik mevtine durur bu 'alâmet
5153. Nedür hikmet kim ol gelse makâle
Mülûkuñ devleti irür zevâle
5154. 'Aceb kim bildürür aña bu hâli
Ne kimse ögredür uşbu makâli

5155. Ni bilür iy ‘aceb bahr içre hayvân
Fenâ oldugını yir üzre insân
5156. Deñizden çıkuban virür haber ol
Hatâ itmez velî söyler hatır ol
5157. Meger kim öldürür ilhâm-ı kudret
Hakîkat bî-hatâ a’lâm-ı kudret
5158. Zihî hikmet ki yok ‘ilminde rebî
Deñizde söyledür hayvâna gaybı
5159. Bu resme olıcak ‘irfân-ı hayvân
‘Aceb mi bahr-ı hikmet olsa insân
5160. Mükerrem zât kim insân ola ol
‘Aceb mi ma’den-i ‘irfân ola ol
5161. Sözinden añlana her dürlü ma’nî
Özinden gelmeye bir mâla ya’nî

Fî makûli'ş-şâ’ir

5162. İşitseñ ibn-i Bâlî'den makâli
Saña yüz göstere hikmet-i cemâli
5163. Beyân ola saña esrâr-ı gaybuñ
Yüzüñe kefş ola dîdâr-ı gaybuñ
5164. Gözüñden ref’ ola gaflet hicâbı
Açıla kalbüñe ‘irfân bâbı
5165. Göresin garbı şarkı bir nazarda
Teseyyür eyleyesin bahr u berde
5166. Görinen kudret-i Rabbânî'den rû
Diye cân rûz-ı tenden ‘akl-ı yâhû
5167. Garâyibler ki bîdâlar içinde
‘Acâyibler ki deryâlar içinde
5168. Yaratmışdur Hudâ yokdur kıyâsı
Bilinmez sagışı vu intihâsı
5169. Eger sayılsa ol efrâd efrâd
Dükenmeye velî dökene a’dâd
5170. Eger söylense ol tafsîl tafsîl
Tamâm olmaya geçe bî-’aded yıl
5171. Şuña ki ‘ilmüm irdi söylemişem

Velî biñde birin cevz-ile vasf eylemişem
5172. Kim azından çogını ekliyesin
Kılasın cezv-ile küllüñ kıyâsın
5173. Deñizin fehm idesin katresinden
Bilesin âfitâbın zerresinden
5174. Ya'kûb görmek-ile necm-i sehânuñ
Kıyâsın idesin şems-i sehânuñ
5175. Şu kimse kim ola sâcid-i râyet
Kifâyetdür bu deñlü söz kifâyet
5176. Şunuñ var durur 'akla sebîli
Ne hâcetdür aña sözüñ tavîli
5177. Şu kim zâtında var tab'-ı selîmi
Ol añlar lâ-cerem kavl-i hakîmi

Fî zikri tevelüdi'l-enhâr ve'l-'uyûn ve'l-Cedâvil ve's-Seylân 'alâ vechi'l-arz

5178. Yaratmışdur yirüñ gögüñ ilâhı
Bu yir yüzinde çok dürlü miyâhı
5179. Yaradıldan Hudâ arz u semâyı
Akıtmışdur bu yir yüzine mâlı
5180. 'Aceb akar gice gündüz bu enhâr
Ne ardı kesilür ne öñi karâr
5181. Ne yirden akar ol enhâr yâ Rab
Nire olur gine tayyâr yâ Rab
5182. Dimişler yir yüzinde k'adı berdür
İki yüz kırk ulu enhâr vardur
5183. Uzunı elli fersah asgarınuñ
Velî biñ fersah oldı ekberinüñ
5184. Cebellerdendür ekser ibtidâsı
Deñizlere irişür intihâsı
5185. Meger mervîdür ehl-i hakemden
Yazılmışdur bize sâbık ümemden
5186. Ki taglara yagıcak yagmur u kar
İner suyı yirüñ ka'rına karâr
5187. Cemî'i cem' olup fasl-ı şitâda
Hazîn olur turur tahte's-serâda

5188. Yir altında kûhufâta tolar ol
Hudâ emri-le oradan bulur yol
5189. Çıkar yir yüzine olur revâne
Akar sular olur yürür cihâne
5190. Zamân-ıla hazânı bu serâdan
Çıkar mâ-esef-le akar ‘alâdan
5191. Kimi ırmaklar olur kimi enhâr
Kimi çeşmeler kimi ebyâr
5192. Yukarusından akan kühsitânuñ
Şu sulardur ki yokdur kat’ anuñ
5193. Aşagısından aksa taglaruñ su
Kışın akar kesilür yazın ol cû
5194. Sirâyet itmeyen sular olur feyz
Kim anı bal’ idemez kûre-yi arz
5195. Cibâl ü vâdîlerde cem’ olan âb
Revân olur akar her yaña seyl-âb
5196. Eger kim karışa enhâra enhâr
Olur ırmaklar olur âb-ı tayyâr
5197. Gör imdi lutf-ı Rabbu'l-’âlemîn'i
Ki tedbîr itmege ehl-i zemîni
5198. Akıdur yir yüzine bu miyâhı
Bitürür dürlü eşcâr u kiyâhı
5199. İrişür intifâ’ı her diyâra
Bulardan artanı varur bihâra

Fî zikri’l-enhâri’l-meşhûre ‘alâ vechi'l-arz ve minhâ’n-Nîl ve ‘acâyibi ahvâlihâ

5200. Muhammed Mustafâ'dan işit âsâr
Ki cennetden çıkar dir dört enhâr
5201. Biri Nîl ü birisi nehr-i Ceyhûn
Furât oldı biri birisi Seyhûn
5202. Kamusından mu’azzamdur velî Nîl
Diyeyem vasfın anuñ zâhirâ bil
5203. Kitâb-ı Nüzhetü'l-’Uşşâk içinde
Yazılmış kıssa-yı âfâk içinde
5204. Meger kim bir batiha vardur asgar

Çıkar ol kûh-ı Akmar'dan iner
5205. Bulınur menba'ıdur ol batiha
Çıkıcak ol batîhadan fesîha
5206. İki şu'be olur iki yañaya
Akar her şu'besi vech-i serâya
5207. Biri kûh-ı kamerden çün çekilür
Bihâr-ı Kubbetü'l-arza dökilür
5208. Akar birisi Nevbe sarı kâmil
Olur âhirde bahr-ı Rûm'a vâsıl
5209. Cibâl-ı Selc'dür dir menba'ın ba'z
Didiler Kâf tagındandur ol arz
5210. Akar ol aradan iner tutar yol
Gelür devr-ile bahr-ı Ahzar'a ol
5211. Keser ol bahrı geçer kuvvet-ile
Yürür akar kuruda müddet-ile
5212. Geçer Sûdân arzından Fizân'a
Olur Bezgâvi'ye 'ulüv revâne
5213. İrişür Donkala şehrine pâyân
Ki Nevbe arzıdur ol mülk-i büldân
5214. Bilâd-ı Nevbe'de bu Nîl-i sâ'îl
Biten yire görinmez üç merâhil
5215. Gelür iklîm-i evvelden geçer ol
Akar iklîm-i sâniye turur yol
5216. Varur Nisvân arzına dökilür
Gelür üçünci iklîme çekilür
5217. Olur bir mevzı'a bu Nîl vâsıl
Ki dirler adına anuñ Cenâdil
5218. Tolu ahcâr olur ol arz-ı Mes'ab
Geçe bilmez oradan hic merkeb
5219. İki tag arasıdur ol medîde
Geçer andan akar arz-ı Sa'îde
5220. Orada medd olur hâsıl o nehre
İrür Esvân'a vu Kastât-ı Mısr'a
5221. Hemân geçdigi dem Kastât-ı Mısr'ı
İki şakk olur anda Nîl nehri

5222. Bir ucı dökilür bahr-ı Reşîde
Birisi bahr-ı Dimyât-ı Sa'îde

Fî zikri mesâhati nehrü'n-Nîl ve bu'duhu tûluhu

5223. Meger kim nehr-i Nîl'üñ bil beyânı
Cenûbında şimâledür revânı
5224. Rivâyetdür ki dünyâda mükemmel
Meger bir nehr yokdur bundan atvel
5225. Bir ucından bir ucına temâmet
Uzunı yidi aylıkdur hakîkat
5226. Akar dört ay isüzlik yirde tayyâr
Beriyedür ki yokdur anda deyyâr
5227. Geçer bir ay buçuk arz-ı Habeş'den
Bir aylık Nevbe arzını bu başdan
5228. Buçuk ay seyr ider arz-ı Sa'îde
İrince sahar-ı Dimyât u Reşîde
5229. Rivâyetdür ki dimiş ba'zı dânâ
Ki bilmez kimse Nîl'üñ asluñ aslâ
5230. Meger kim mâ-tekaddüm 'asr içinde
Var-ıdı bir melik bu Mısr içinde
5231. Melik Sâlih dimeklik-ile melkûb
Aña dirlerdi Necme'd-dîn Eyyûb
5232. Dilerdi bile nedür asl-ı Nîl'üñ
Ne yirdendür netiyye vasl-ı Nîl'üñ
5233. Karakullar alup ol sâhib iklîm
Balık avlamagı itdürdi ta'lîm
5234. Dem-â-dem şâgıl-ıdılar bu işe
Yidükleri balıg-ıdı hemîşe
[a]5235. Dahı bilmezler-idi ni'met ü kût
Bu olmışdı bulara kuvvet ü kût
5236. Olar-içün düzetdi bir sefîne
Kodı anları ol kişi içine
5237. Buyurdı anlara bu san'at-ıla
Gideler bahr-ı Nîl'e müddet-ile
5238. Ki varup irişeler menba'ına

Göreler kandan akar menba'ına
5239. Rivâyetdür ki ol kavm u o millet
Yürimişler gemi-le nice müddet
5240. Varup irişmemişler menba'ına
Gine dönmişler âhir merci'ine

Fî zikri ziyâdeti'n-Nîl ve noksânihi

5241. Dimişdür Mühdevî tefsîr içinde
Yazılmış nâmeye takrîr içinde
5242. Ki ne kim varsa yir yüzinde enhâr
Musahhar eylemişdür Nîl'e Cebbâr
5243. Kaçan kim cem'le mahlûkuñ Halîl'i
Ziyâde eylemek dilese Nîl'i
5244. 'Urûk-ı arz içinde zîr ü bâlâ
Gerek medd ola aña enhâr-ı dünyâ
5245. Dilerseñ bu söze mısdâk ma'nî
Aña medd oldugı enhâr ya'nî
5246. Ki görseñ ne ziyâde olıcak bu
Gerek kim eksile 'âlemde her su
5247. Kamu sular ziyâde olıcak hem
Bu nehr-i Nîl olur gûne gune kim
5248. Ki ya'nî kim nihâr içinde her su
Mezîd olur lîkin eksilür bu
5249. Döner hem sayf u kanda tayr kıl
Kamu sular bulur ol vaktda taklîl
5250. Dimişdür Kıbtîler kıl bu kıyâsı
Bur'ana on ikinci gicesi
5251. Mücerrebdür ki bu yıl ol gicede
Gerek "*min külli bedd*" ola ziyâde
5252. 'Aceb budur ki her yılda bu deryâ
Nekâvet eylemez ol demden aslâ
5253. Kaçan kim artmaga başlasa ol her su
Beşâretler olur Mısr içre her sü
5254. Şu deñlü medd olur tedrîc-ile ol
Ki arz-ı Mısr sakî ider sun' u sûl

5255. Eger eksük gele Mısr'a galâdur
Eger artuk aka ‘ayn-ı hatâdur

El-’ilmü fî mekkiyeti mikdâr ziyâdetü'n-Nîl kable imtidâdihi

5256. Dimişdür Nîl hakkında mücerreb
Hem ol resme hisâb itmiş muhâseb
5257. Dilerseñ bilesin meddini Nîl'üñ
Midâdında n'olur haddini Nîl'üñ
5258. Nüzûli noktadan on gün mukdem
Ki cemre dirler aña halk-ı ‘âlem
5259. Türâbından bu Mısr'uñ didi nakkâl
Eger kim alsalar on altı miskâl
5260. Pes anı hıfz idüp ehl-i zayi’a
Kosalar bir yüce yirde vedî’a
5261. Bu şartla ki irişmeye aña gam
Tura anda sabâh olınca ahşam
5262. Gelüp vezn itse anı vezan arta
Gerek kırât-ıla uzunı arta
5263. Velî ne deñlü irişse az ziyâde
Pes on kırâtdan olmaz yâda
5264. Mücerrebdür ki bir kırât miskâl
Olur Nîl'üñ bir arşun meddine dâl

Fî zikri mikyâsi'n-Nîli Mısr

5265. Nebiyyu'llâh Yûsuf bin Ya’kûb
Zamânında meger ‘irfân-ıla hûb
5266. Kıyâsı meddini bilmeg-içün nâs
Düzetmişler durur bu telle mikyâs
5267. Bu bahr-ı Nîl içinde merd-i üstâd
Yapup durur meger bir ‘âli bünyâd
5268. Var ol bünyâd vasatında nişâne
Dökilmiş taşdan bir üstivâne
5269. Bu arz-ı Mısr takrîr eylemişler
Nişânın anda tahrîr eylemişler
5270. Nişânı mermeri mikyâsa merkûm
Zir’a-ıla hisâbı anda ma’lûm

5271. Kaçan kim bahr-ı Nîl ider medûda
Bakarlar ol ‘alâmetlü ‘amûda
5272. Suvarmış görseler çün bir nişânı
Bilürler su virür arz-ı Fülân'ı
5273. İricek Nîl haddi irtifâ’a
Çıkar meddinde on altı zirâ’a
5274. Kemâle iricek bahruñ ziyâde
Budur Mısr ehline her telle ‘âde
5275. Ulu gice kız oglan pîr ü bernâ
Dirilür anda olur ulu temâşâ
5276. Gelür hem Mısr selâtîni hışmla
Temâmet begler-ile vü hadem-ile
5277. Mahal kim kat’-ı Nîl iderler anı
Çalar bir kez kılıc-la ol mekânı
5278. Nice müddet akar yürür fezâya
Kamu Mısr arzına virür sakâya
5279. Hemân oldur deñiz kesmek tılısmı
Kılupdur mâ-tekaddümler bu resmi
5280. Pes imdi kat’ iderler yir yir anı
Revân olur basar her bir mekânı
5281. Muhâsibler kılupdurlar bu yâdı
Bu arz-ı Mısr'a Nîl'üñ imtidâdı
5282. Ziyâde oldugı-çün her bir arşun
Harâcı Mısr'uñ artar yüz biñ altun
5283. Nedür arşun yirmi dört ısâbı
Dimişdür bu sözi ehl-i sınâyi
5284. Ki her bir ısbında tûl u ‘arzı
Suvarur biñ kadar fidân-ı arzı
5285. İrişse ol sekiz arşuna haddi
Garîk ider bu arz-ı Mısr'ı medîdi
5286. İrişse imtirâdı ol ‘adîde
Yigirmi iki zirâ’ artar medîde
5287. Olur dört arşun artuk irtifâ’ı
Niçün kim yücedür anuñ bekâ’ı
5288. Yukaru gitdügince artar midâdı

Kim olur aşaga virse ziyâdı

el-Hikâyetü

5289. Dimişler câhiliyetde meger Nîl
İricek hâleti meddine her yıl
5290. Alup bir bâkire kız kıymet-ile
Düzerler idi dürlü ziynet-ile
5291. Bırakurlardı iletüp anı Nîl'e
Bu-y-ıdı ‘âdet ol kavm-ı dalîle
5292. Bunı ragm iderdi ehli küfrüñ
Ki böyle olsa artar Nîl'i Mısr'uñ
5293. Salup ‘Ömer ibn-i ‘Asî ibn-i Hattâb
Varup feth itdüginde Mısr'ı eshâb
5294. İrişmiş-idi vakt-ı meddine Nîl
Mu’ahhar oldı pes taşmadı ol yıl
5295. Yazup bildürdi Fârûk'a binâyı
Hikâyet eyledi mâcerâyı
5296. Bu hafsa iricek bu ‘alâka
Yazuban Nîl'e gönderdi Betâka
5297. Bunı yazdı Batâka içre iy Nîl
Taşarsañ ihtiyâruñ ile her yıl
5298. Bize hâcet degül sinüñ midâduñ
Ko hergiz olmasun bu imtidâduñ
5299. Taşar biñ kez döker emr-ile her sâl
Bi'iznillâh med ol gine derhâl
5300. Aluban ‘Ömr ibn-i ‘Asî anı
Bırakdı Nîl'e bi'l-ihlâs anı
5301. Alup ‘Ömr ol kitâbı itdi bir Nîl'e
On altı arşun artdı Nîl ol yıl

Fî zikri hayvânâti'n-Nîl ve minhâ’t-timsâh

5302. Rivâyetdür ki bu timsâh-ı mutlak
Olur bu Nîl nehr içinde ancak
5303. Dahı sularda olmaz dir hakîkat
Velîkin bahr-ı Sind'e var rivâyet
5304. Egerçi Nîl'dür ol vahşa me’vâ

Velî Kastât-ı Mısr girmez aslâ
5305. Ki olmaz Mısr katında vücûdı
Aña mâni’ durur Mısr'uñ hudûdı
5306. Dimişler çog olur Nîl içre zâtı
Müşâbihdür Sakankûra sıfâtı
5307. Tutup bir nesneyi kılsa tehannük
Aşaga çânesi itmez taharrük
5308. Teninde mahreci yokdur verâdan
Yapar olsa bâtını dürlü gıdâdan
5309. Çıkar deryâdan ol hayvân kenâra
Açar agzını turur intizâr
5310. Gelür bir kuş aña ol yirde âhir
Meger Katkât'dur dirler o tâyir
5311. Girüp karına yir anuñ fezâsın
Hak andan kılmış ol kuşuñ gıdâsın
5312. Var ol kuşuñ başında bir dikeni
Ki yumdurmaz o timsâha dehânı

Fî zikri nehri'l-Furât

5313. Rivâyetdür ile'l-Murtezâ'dan
Yazıldı deftere ehl-i binâdan
5314. Furât-içün dimiş ol hayru'l-ashâb
Akar cennetden aña iki mîzâb
5315. Dimişler Ca’ferî Sâdık dimişdür
Meger nehr-i Furât'a hayru'l-enher
5316. Halâyık bilseler nedür ol âbı
Yapalardı kenârına kebâbı
5317. Cihân içre ki dirler vâfidinüñ
Furât oldı biri ol iki ‘aynuñ
5318. Furât'uñ Ermeniyye'dür serâbı
Hem ol milketdür anuñ mebni’ âbı
5319. Olur Ahlât kurbından revân ol
Malâtıyya Şamısât'a turur yol
5320. Oradan ‘atf olur döner cenûba
Akar hem kal’atu'r-Rûm Sa’îbe

5321. Anuñ üstindedür Bîre hisârı
Nasîbin Rahbe vü Rakka diyârı
5322. Kenârında durur ‘âna hadîse
‘Ana görme kulak tutsañ hadîse
5323. Olur iki kenârı zûr-ı eşcâr
İrince böyledür tâ hadd-ı ebzâr
5324. Tecâvüz itse andan cûy âbı
İki kısm olur anda anuñ âbı
5325. Cenûba meyl ider bir bölügi hem
Kim ol kısma didiler ism Galkam
5326. Kenârındadur anuñ şehr-i Halle
Dahı Kûfe diyârı bile cümle
5327. Ki Basra bile vâsat vastına yol
İricek bir batîha dökilür ol
5328. İkinci kısm adı nehr-i ‘Îsâ
Varur Bagdâd'uñ iklîmine ol mâ
5329. Bilâd-ı Hayra arzına çekilür
Varur Fâris deñizine dökilür
5330. Çıkuban Ermeniyye'den ‘uyûnı
Meger Şamsât'a irince uzunı
5331. Gelür bu’ud-ıla yüz elli mîl ol
Varınca oradan Bagdâd'a bi't-tûl
5332. Olur hem altı yüz elli üç a’dâd
Ferâsih-i hükm-ile bu nehre vefâd

Fî zikri nehr-i Ceyhûn

5333. Meger kim nehr-i Ceyhûn yegâne
Olupdur şarkdan yaña revâne
5334. Bedehşân'uñ hudûdından çıkar ol
Varuban Belh haddına akar ol
5335. Oradan ‘atf ider döner şimâle
Horâsân arzına olur havâle
5336. Horâsân'a kaçan kim ol su varur
Geçer H^{v}ârzem arzını suvarur
5337. Horâsân arzı hem H^{v}ârzem iline

Semerkand u Buhâra sâhiline
5338. Düşüpdür fâsıla bu nehr dirler
O yaña Mâverâü'n-nehr dirler
5339. Geçer ondan olur enhâr helcân
Yemîne vü şimâle akar iy cân
5340. Döner gine karışur bir birine
Akar yigirmi fersah deñlü gine
5341. ‘Amûd-ı vâhid oluban çekilür
Varur H^{v}ârzem bahrına dökilür
5342. Uzunı fersah-ıla üç yüz altmış
Dimiş Ceyhûn'ı şol kim seyr itmiş
5343. Katı gelse zemistân ol masîra
Deñiz suyı döner ol nehr yire
5344. Yol olur vu yürür üstinde gerdûn
Görinmez kalur iki iy bu Ceyhûn
5345. Sovuk sınur hevâ çün kim asınur
Açılup âb-ı nehrüñ yüzi sınur
5346. Cihân içinde yokdur didi nakkâl
Anuñ gibi dahı bir nehr-i kıtâl
5347. Ki her kim ol enher içinde ola garkân
Halâs olmaklıga az ola imkân

Fî zikri nehr-i Seyhûn

5348. Şu su kim dirler aña halk Ceyhûn
Verâsındadur anuñ nehr-i Seyhûn
5349. İkisinüñ arası kısmet-ile
Gelür on biş mesâfe med-ile
5350. Dimişler nehr-i Seyhûn'uñ sîrâbı
Hudûdı Türk ilindedür me’âbı
5351. Niçe enhâr olur bir yirde makrûn
Biriküp dirler aña nehr-i Seyhûn
5352. Akar Fergâna arzına irişür
Orada aña çok sular karışur
5353. Revân olur yürür ol yirde taşhûn
Beriyyeler keser yürür niçe gün

5354. Akar v’ar üstine ol nehr-i gâlib
Bu nehre seyr ide bilmez merâkib
5355. Kaçan kim varur arz-ı Sa’d'a bu mâ
Mürevvec gâbih olur ol ara
5356. Orada muhaddur olan miyâhı
Dirilür bir yire gelür gümâhı
5357. Varur bir nehr-i a’zam olur encâm
Ki dirler adına anuñ Hazâm Kâm
5358. Geçer arz-ı Buhârâ'dan revâne
Varur âhir dökilür bir mekân
5359. Bahîr olur anda adı Câşhûn
Mukâribdür o nehre nehr-i Ceyhûn
5360. Yigir[mi] fersah ini var uzunı
Gelür dimiş görenler Câşhûn'ı
5361. Gider Gazne diyârına çekilür
Varur âhirde Ceyhûn'a dökilür
5362. Hazâm Kâm argı Ceyhûn u Seyhûn
Bir olur dökilür H^{v}ârezm'e taşhûn
5363. Meger ta’yîn idüpdür ehl-i kânûn
Yigirmi merhaledür hadd-ı Seyhûn
5364. Geçer üç ay üstinden kavâfil
Devvâb-ı halk u ahmâl u revâhil
5365. ‘Aceb budur ki bu ‘azm-ıla ol su
Toñar kış oldukda yekpâre her sü

Fî zikri nehri'd-Dicle ya’nî eş-şattu Bagdâd

5366. Kılupdur Dânyâl'a vahy-ı Hallâk
K'akıduram cihân içre bir ırmak
5367. Mutî’ olsun saña emr itdüm arza
Akıt nice dilerseñ tûl u ‘arza
5368. Bu resme vahy olıcak Dânyâl'a
Uru turdı ‘asâsın aldı ele
5369. Yürüdi şark sarı garam kıldı
‘Asâsıyla yir yüzine resm kıldı
5370. Nire resm itdise ol şâh-ı mille

Yüridi ol rüsûm üstine Dicle
5371. Rivâyetdür ki ol ehl-i hedâye
Yüriyüp resm itdükde serâya
5372. Yetîm var mille yâ şeyh-i fânî
Yirine gelse resm itmezdi anı
5373. Tolanurdı oradan bir mahalle
Anuñ-çün togar u akmaz nehr-i Dicle
5374. Bir adı Şat biri nehr-i Bagdâd
Dahı iderler ol nehre Selâm ad
5375. Selâm oldıgı-çün bu Şat nâmı
Didiler şehr-i Bagdâd'a selâmı
5376. Mübârek nehrdür bu nehr-i a’zam
Garîk olmaz içine düşse âdem

Fî zikri mübtedâi'd-dünyâ ve müntehâ ve mesâhati tûlihâ

5377. Cibâl-i Âmed iklîminde meşhûr
Meger bir kal’a var düşvâr-ı ma’mûr
5378. Kim aña Hasan-ı zü'l-karneyn dirler
Çıkar ol aradan bu ‘ayn dirler
5379. İki taguñ arasından çıkar ol
Ki varur şehr-i Şehrûz'a akar ol
5380. Hem andan Hasan kifâye irişür
Orada iki nehr aña karışur
5381. Ki başı Arzurum'uñ taglarıdur
Çogalur orada bulur teveffür
5382. Varıcak Mûsul'a nezdîk eger dûr
Karışur anda aña nehr-i Hâbûr
5383. Kim Aderbâycân'dur menba’ı anuñ
Delüdür adı ol nehr-i revânuñ
5384. Olur ol ırmaguñ yanı Mûsul
Hem olur bir yañası arz-ı Bâbil
5385. Akar Tekriyet arzına varur Şat
Dökilür anda aña zâb-ı evsat
5386. Varur hem arz-ı Sermen râya ol mâ
Gelür aña karışur nehr-i ‘Îsâ

5387. Varur Bagdâd'a çün kim Şat nehri
Miyânından iki böler bu şehri
5388. On iki ırag olur ol yirde Dicle
Birikür bir yire ‘âkıbet cümle
5389. Kaçan andan geçüp olur revâne
Karışur anda nehr-i Hezevân'a
5390. Hem olur vâsıta halvâne vâsıl
Batâyıh olur andan geçicek bil
5391. Çıkar hem ol batâyıhdan üç enhâr
Akar her nehr bir iklîme teyyâr
5392. Birisi Basra'ya varur mukavvem
Biri Ehvâz arzına akar hem
5393. Biri Basrâ-la ‘Abâd anuñ iy yâr
Miyânından geçer kat’ ider aktâr
5394. Bu üç enhâr yirin yirin çekilür
Kamu Fâris deñizine dökilür
5395. Bu sudur hadd olan iftirâka
Cezâyir milkine arz-ı ‘Irâk'a
5396. Başından ayaga gitse o nehrüñ
Ki üç yüz fersahdur ehl-i seyrüñ
5397. Dimişler dâyim anuñ akdugı yir
‘İmâret milketdür evvel âhir
5398. Rivâyet böyle var durur bu nehre
Ki dirler ehl-i vâsıt ehl-i Basra
5399. Suvarurlar anuñ suyıla arzı
Dükedürler ki kılmaz bahra feyzi

Fî zikri nehr-i Mihrân

5400. Çıkar Mihrân nehri bir aradan
Ki akar dört enhâr ol serâdan
5401. Ki her biri müşâbihdür Furât'a
Tutar her nehr nisbet bir cihâta
5402. İkisi Sind arzından revândur
Birinüñ menba’ı Kâbilsitân'dur
5403. Birinüñ añdugı Keşmîr olupdur

Dirilür bir yire bu dört enhûr
5404. Karışur dördi bir birine yik-sân
Olur orada adı nehr-i Mihrân
5405. Şimâle akar sanurlar zâhir anı
Hakîkatde cenûbadur revânı
5406. Niçün kim togrı akmaz bir kıbâle
Ta'âr içinde çok döner şimâle
5407. Mu'azzam nehrdür gâyetde Mihrân
Gelür 'azm-ıla nehr-i Nîl'e yik-sân
5408. Bu ne ayı içere şöyle kim Nîl
Hem artar eksilür bu nehr her yıl
5409. Ne nev'a kim ola hayvân içinde
Bulınur cins anuñ Mihrân içinde
5410. Şimâle irdüginden imtidâdı
Basar her bir nevâyıhdan bilâdı
5411. Dimişlerdür meger erbâb-ı 'irfân
Şu yirden kim kapar bu nehr-i Mihrân
5412. Akar âhir Milûtân'a irişür
Varur Mansûra arzına karışur
5413. Zamân-ıla akar andan çekilür
Varur Fâris deñizine dökilür
5414. Uzunı ibtidâdan intihâya
Gelür fersah-ı aktârına gâye

Fî zikri nehr-i Secistân yüsemmâ nehr-i Hindmend

5415. Secistân milketinde kıldılar yâd
Meger bir nehr vardur Hind-i mendâd
5416. Kim ol şehremîni Cehr ibn-i Ebrûz
Akıtmışdur Secistân içre düpdüz
5417. Bilâd-ı Hind'üñ arzından çıkar ol
Gelür mülk-i Secistân'a akar ol
5418. Geçer andan kılalar kesüp ince
İrişür Rehhec ü Best ü zerence
5419. Orada ayrılur andan çog enhâr
Akar her nehr bir iklîme teyyâr

5420. Rivâyetdür ki bir nehri mu’azzam
Karışur aña vu andan çıkar hem
5421. Ne artar ne hûd eksilür ziyâde
Hemân bir hâlet üzredür midâde
5422. Çün kim gâyet a’zamdur ‘umûdı
Belürmez anda enhâruñ vücûdı
5423. Yürür eyyâm-ıla anda merâkib
‘İmâretler durur etrâf gâlib
5424. Bu nehrüñ evvelinden âhirine
Yürür yüz fersah emyâli sefîne
5425. Cebel arzında bir su var revâne
Ki dirler adına anuñ nehr-i Gâna
5426. Dahı dirler o nehre nehr-i Sûdân
Velî nehr-i Habeş dir ba’zı insân
5427. Didiler bahr-ı Câvûs'dan çıkar ol
Niçe taglar arasından akar ol
5428. Bulur ol Gâna şehrini miyâne
Olur iki kenârı şehr-i Gâna
5429. Nedür Gâna bir iklîme olur nâm
Şu resme kim Dımışk'a dinilür Şâm
5430. Olur maşrıkdan ol cûy-âb-ı Gâna
Meger magrib kıbâline revâne
5431. Var ol nehrüñ içinde çok cezâyir
Harâbî yok durur kamu ‘amâyir
5432. İçinde cins-i sûdân dir enâsî
Hem andadur ki dirler Tebr adası
5433. Dimişler yılda bir kez nehr-i Gâna
Taşar yir yüzine olur revâne
5434. Basar ol milketi hep şöyle kim Nîl
Suvarur yirlerini il ü Bâbil
5435. Bilâd-ı Emcerî gögüden ol su
Akar hem iki aylık yire togru
5436. Zagu Gâna'nuñ gelür yirine
Olur üç ay revâne ol zemîne
5437. Varur Tekrûr Kânem arzına hem

İki ay cârî olur biş ü bî-kem

5438. Bir ay Kûse bilâdını keser ol
Tutar bir ay buçuk hem var heme yol

5439. Geçer andan deñiz sarı çekilür
Varur bahr-ı okyânûsa dökilür

Fî zikri nehr-i Etil

5440. Hazar mülkinde dimiş her dekâyil
Meger bir nehr vardur adı Etil

5441. Mu'azzam nehrdür Allâhu ekber
Gelür Dicle kadar yüz deñlü ekser

5442. O nehrüñ mebde'i-çün didi seffâr
Bilâd-ı Rûs'dur hem arz-ı Bulgâr

5443. Secistân arzına oldukda vâsıl
Bir ulu bahr olur bu nehre Etil

5444. Dökildügi mahal bahr-ı Hazar'dur
Velî erbâb-ı hikmetden haberdür

5445. Ki yitmiş fer' olur bu nehr-i Etil
Olıcak hem Hazar bahrına vâsıl

5446. Nazar kılsañ velî aslından aslâ
Sanasın gitmemiş katre kadar mâ

5447. Dökildügi mahalde bahra nehri
İki günlik keser rûz-ıla bahrı

5448. Karışmaz bahra ol deñlü mesîre
Görinür bahr içinde âb-ı tîre

5449. Rivâyetdür ki bu 'azm-ıla ol su
Döker fasl-ı şitâ içinde her sü

5450. Şebîh olur zemîn-i hâk-dâna
Yüz üstinden yol olur kârvâna

5451. Var anda dürlü dürlü cins-i mâhi
Biri birine yokdur iştibâhı

5452. Hem anda bir balık vardur mu'ayyen
Gelür veznle sakîli iki yüz men

5453. Uzun olur cesedde ol balık hem
'Aceb hortûm var başında a'zam

5454. İgen gökçek olur anuñ dehânı
Ne dendânı olur ne üstühânı

Fî zikri nehri'l-Ker

5455. Dahı bir nehr vardur Ker adı
O nehrüñ başıdur Cezrân bilâdı
5456. Geçer Tiflis arzından miyâne
Olur arz içre hem revâne
5457. Masabbı ‘âkıbet bahr-ı Hazerdür
Mu’azzam âb nehri mu’teberdür
5458. Meger her mevzı’nda anuñ kemâhı
Dimişler var durur bir cins-i mâhi
5459. Mübârek nehr dirler gâyet anı
Ki nef’i çok durur azdur ziyânı

El-Hikâyetü

5460. ‘Acâyibdür işit bu dâsitânı
Dimişdür bir fakîh Nahcuvân'ı
5461. Kılurken bir gün ol nehr üzre seyrân
Garîk olur görür suda bir insân
5462. Kenâra götürür cehd idüp anı
Görür bir pâre var cismüñde cânı
5463. İlâc eyler aña bir nice hôş
Tenine cânı gelür başına hôş
5464. Sorar ol kimsene bu ne mekândur
Fakîh eydür ki arz-ı Nahcuvân'dur
5465. Meger gark oldugı yir ile anuñ
Irag idi arası Nahcuvân'uñ
5466. Oturur bir dîvâr altunda encâm
Kim ide sâyesinde bir dem ârâm
5467. Nagâhân yıkılur üstine dîvâr
Kalur altunda olur âhir-i kâr

Fî zikri i’tibâri emrullâh fi'l-mevt

5468. Hakîkat nedür iy merd-i hakîkî
Bu suda ölmedi gör bu garîki
5469. Sudan kurtıldı anı ne sebebdür

Cidâr altında öldi bu'l-'acebdür
5470. O günde ölmek-imiş çün arada
Garîk oldı niçün ölmedi mâda
5471. Çü dîvârdı anuñ ölmegine bâb
Ölür midi n'ola oldısa gark âb
5472. Kamu nesne fenâd olur 'acebdür
Velî her şey'e bir nesne sebebdür
5473. Hakîkatdür bu sözden yokdur illâ
İrişmese kişiye vakt müsemmâ
5474. Ne takdîm ola bir dem ne hû tâhîr
Ne tebdîl ola bir sâ'at ne tagyîr
5475. Kemâl-i va'desine cümle hayvân
İrişmeyince olmaz yokdur imkân
5476. Şuña kim 'ömr virdi müsta'ânı
Deñize düşse kurtılur revânı
5477. Şunı kim diledi öldüre Cebbâr
Yıkılur nâ-gihân başına dîvâr
5478. Anı kurtardısa sudan mucîbi
Bir zevâr-ıdı 'ömrinden nasîbi
5479. Düketdi çün kim anı âhir oldı
Ecel irdi cidâr altında öldi

Fî zikri nehr-i Sıfâhân

5480. Sıfâhân içre bir su var revândur
Kim anuñ adı nehr-i Asfihâ'dur
5481. Su-la anuñ yusalar câme dâyim
Harîr döner olur nerm-i nâ'im
5482. Meger bir kûy vardur adı Mâkân
Bu sunuñ mahrecidür ol yir iy cân
5483. Olınca Asfihân arzına vâsıl
Karışur aña çok âb u cidâvil
5484. Çogalur orada anuñ cümû'ı
Sorarlar anuñ-ıla çok zerû'ı
5485. Geçer andan girer bir arz-ı remle
Batar anda yire bu nehr cümle

5486. Niçe müddet görinmez varur âhir
Olur Kirmân arzı içre zâhir
5487. Çıkar andan revân olur çekilür
Varıban Hind bahrına dökilür

Fî zikri nehr-i Cündi Sâbûr

5488. Horâsân mülkinüñ içinde meşhûr
Meger su var adı Cindi Sâbûr
5489. Sıfâhân taglarıdur menba'ı anuñ
Dicle ırmagıdur hem musanna' anuñ
5490. Geçer şâdî revânı testeri ol
Tutar Fâris deñizi üstine yol
5491. Var üstinde anuñ bir cisr-i a'zam
Kadîmi yapudur bünyâdı muhkem
5492. Uzunı biş yüz elli üç adımdur
İni on biş didi ehl-i teseyyür

Fî zikri nehr-i Aras

5493. Bir âbı vardur Aderbâycân'uñ
Aras'dur halk içinde adı anuñ
5494. Mu'azzam nehrdür hem âb-ı vâfir
Hacerdür akdugı yir evvel âhir
5495. Başından başına pür va'r u devvâr
Akar baş seyl-âb üstine teyyâr
5496. Bakarsın her mahal ecrâf-ı hâyil
Kenârı mühlik etrâf-ı hâyil
5497. Bu ma'nîden kim akar ol zemîne
Yürimez anuñ içinde sefîne

Fî zikri nehr-i Ceyhân

5498. Meger bir yir var adı Âbilistân
Kim oldur menba'ı cûyân-ı Ceyhân
5499. Çıkar bir sahradan anuñ bikârı
Olur âhir bir a'zam nehr-i câri
5500. Bu su çıkdugı yirde kayanuñ
Yapılmış bir kinîse üstine anuñ
5501. Mu'azzam dir-imiş 'âlî bünyân

Velî kılmış anı bu dehr vîrân
5502. Kaçan kim ol aralıkdan çıkar ol
İki taguñ arasından akar ol
5503. Ki Düldül tagıdur ol taguñ adı
Çıkar çü Karava'ya imtidâdı
5504. Anâvarza hisârından geçer ol
Tutar togru Masîsa şehrine yol
5505. Gider Tartûs arzına çekilür
Varuban Rûm bahrına dökilür

Fî zikri nehr-i Seyhân

5506. Çün işidüñ nicedür nehr-i Ceyhân
İşit nedür sıfât-ı nehr-i Seyhân
5507. Meger kim Hasan-ı Mansûr'la gîsûm
Arasından gelür ol nehr-i ma'lûm
5508. Anuñ çıkdugı yir üstinde muhkem
Yapılmışdur meger bir deyr-i a'zam
5509. Zamân-ıla hem ol deyrdür yine
Yıkılmış turur âsârı yirine
5510. Meger var ol sunuñ bir ulu cisri
Ki dirler adına anuñ Taş Köpri
5511. Dimişlerdür cihânda ehl-i rivâyet
'Acâyibden durur ol köpri gâyet
5512. Sorarsañ vasf-ı bünyâdın o cisrüñ
Kenârından kenârına bu nehrüñ
5513. Olupdur 'akd u vâhid üzre mebnî
Turur bir kantıra üstine ya'nî
5514. Sorarsañ nehr-i Seyhân'a nedür tûl
Yidi yüz mîl otuz mîldür ol
5515. Revân olur yürür her bir cihâta
Karışur 'âkıbet nehr-i Furât'a

Fî zikri nehr-i Arden

5516. Meger kim nehr-i Arden ol âhir
Mu'azzam nehrdür âb-ı vâfir
5517. Çekilür Bânyâs arzından izhâr

Dirilür bir buhayre olur asgar
5518. Karışur orada aña çog enhâr
Çıkar andan yine bir nehr-i teyyâr
5519. Çekilür kıble saru hayt-ı vâhid
Kim olur cisr-i Ya'kûb üzre vârid
5520. Hem Tabriyye bahrısına girür Kasîra
Hem olur gavr içinde bir buhayre
5521. Varur Havrân arzında kasîra
Hem olur gavr içinde bir buhayre
5522. Ki dirler adına anuñ Mücâmi'
Çekilür oradan ol nehr-i câmi'
5523. Gice gündüz akup kılur tevaffur
Musabbi bahra-yı âb-ı za'azdur

Fî zikri nehri'l-Arnat ve hüve'n-nehri'l-'Âsî

5524. Meger Arnat suyı añal kelâmı
Ki nehr-i 'Âsî'dür meşhûr nâmı
5525. Cihânda ne ki sular var-ısa hep
Şimâliden cenûba akar agleb
5526. Velî bunuñ şimâledür midâdı
Anuñ-çün 'Âsî oldı dilde yâdı
5527. Cebel-i Lübnân'dan kim oldur cebel-i Şâm
Meger bir kûy var aña Lebve'dür nâm
5528. Sorarsañ Ba'lbek ilidür ol kûy
Meger andan çıkar bu didügüm cûy
5529. Dahı bir yir var ol şehrüñ bilâdı
Kim anuñ kâyim Ehermül'dür adı
5530. Olur bir başı yirden revâna
Yapılmışdur orada bir nişâne
5531. Meger bu iki mevzı'dan çıkar ol
Karışur Hums arzına akar ol
5532. Ki Hums arzı yanında bu 'Âsî
Pıñarlar cem' olur dâbı vu kâsı
5533. Kitâb içre budur ma'nası naklüñ
Ki ol bend âb bendidür her kuluñ

5534. Eger vardur Hamâ şehrin miyâne
Olur Şîraz bilâdanı revâne
5535. Girür taglara yazıdan çıkar ol
Varuban Rûm bahrına akar ol

Fî zikri nehri'z-zeheb

5536. Adı bir ırmaguñ nehr-i zeheb'dür
Kim anuñ menba'ı arz-ı Haleb'dür
5537. Ne yirden kim kılur ol mürûrı
İñerler üstine dürlü büzûrı
5538. Meger bir kûy vardur adı Ceyyûl
Akar varur çün anuñ arzına ol
5539. Dökilür anda cümle bir fasîha
Olur ol yirde bir a'zam batîha
5540. Yıgılan su orada evvel âhir
Nemek olur toñar zi-emr-i Kâdir
5541. 'Aceb budur kim özge yirde ol mâ
Ne deñlü kim tura melh olmaz aslâ
5542. Çü bunca rızka ol nehr sebebdür
Anuñ-çün adı anuñ nehr-i zeheb'dür

Fî zikri nehri'l-Yemen

5543. Dimişler bir su var arz-ı Yemen'de
Yemen nehridür adı ol deminde
5544. Togup batınca çarhuñ âfitâbı
Akar maşrıkdan anuñ garba âbı
5545. Yitüp tobınca hurşîd-i mu'azzam
Dönüp magribden akar maşrıka hem
5546. Ki gündüz magribe akar hemân ol
Gice maşrıka olur revân ol

Fî zikri nehr-i 'Arâde

5547. Dahı nehr var adı 'Arâde
Dımışk a'mâline akar arada
5548. Meger dört yıl akar suyı firâvân
Teneffi' ider andan ehl-i büldân
5549. Diler dört yıl kesilür akmaz âbı

Su yirinde tozar yile türâbı
5550. Kesilse içmegi-çün ehl-i cîre
Kılurlar dört yıllık su zahîre

Fî zikri nehr-i Saklâb

5551. Meger bir nehr var Saklab adı
Ki Saklâg arzıdur anuñ bilâdı
5552. O nehr yaradıldan pâk-i Yezdân
Akar her haftada bir gün firâvân
5553. Kesilür muttasıl altı gün âbı
Yidinci gün akar gör bu hisâbı
5554. Ki ya’nî haftada bu nehr-i Saklâb
Akar kankı gün olur-ısa ol âb

Fî zikri nehr-i Asfâr

5555. Akar Asfâr ilinde bir su teyyâr
Ki dirler adına anuñ nehr-i Asfâr
5556. Hudâ emri-le ol nehri yigâne
Sekiz yılda olur bir yıl revâne
5557. Ki ya’nî kat’ olur sekiz yıl âbı
Tokuzıncı yıl akar seyl-âbı
5558. Onuncı yıl gine kat’ olur ol nehr
Geçer bu resme devrân u döner dehr

Fî zikri nehr-i Mekrân

5559. Dimişdür sâhib-i tuhfe hem iy cân
Meger bir nehr vardur adı Mekrân
5560. Anuñ üstinde var bir köpri a’zam
Hemân bir pâre taşdan saht-ı muhkem
5561. Rivâyet şöyledür ehl-i binâdan
Mutalsımdur bu köpri mâ-mezâdan
5562. Gelüben her kim üstinden geçer ol
Ne kim karnından var-ısa kusar ol

Fî zikri nehr-i Vâdi Ermeniyye

5563. Meger bir nehr var fevvâr âbı
Diyâr-ı Ermeniyye'dür me’âbı

5564. Akar bir vâdiden ol nehr teyyâr
Varımaz ol sunuñ katında deyyâr
5565. Begâyet issidür ol nehrüñ âbı
Çıkar dâyim buhârı vu zabâbı
5566. Zulâmı gitmez anuñ kış eger yaz
Gelür kaynamagından her dem âvâz
5567. Var ol yirde gine bir vâdi-yi a'zam
Akar bir su miyânından anuñ hem
5568. Tırâşdur menba'ında ta'am anuñ
Velî halvâ olur içinde inanuñ
5569. Toludur ol dere bâg u besâtîn
Zira'ât-i nevâhı vu tevâhîn

Fî zikri'l-'uyûni'l-câriyyeti ve sıfâtihâ

5570. Hakîmüñ kavlidür tutgıl mesâmı'
Ki vardur yirüñ altında menâbı'
5571. Çü çıkar ol menâba'dan bu emvâh
Yüce alçak zemîn üzre tutar râh
5572. Bu arzuñ ol sular durur 'uyûnı
Akar geçdükçe eyyâm u menûnı
5573. Buhârı cevf-i arzuñ bulsa neşât
Hem irişse aña yirde bürûdet
5574. Sular tozmadın anuñ buhârı
Hem olur bu 'Urûk-ı arza câri
5575. Menâfid bulsa bir yirde bu esvâd
'Uyûn olur akar arz üzre her gâh
5576. Eger olmasa sarf ol âb-ı vârid
Gavîr olur hem oldur 'ayn-ı râkid
5577. 'Aceb budur kim olur bir yirden izhâr
Kimisi bârdur kimi olur hâr
5578. Çü yaz olsa sor yir içre her âb
Kışın issi olur zi-emr-i Vehhâb
5579. Bürûdet bula çün cevv-i havânuñ
Harâret kesb ider cevfi serânuñ
5580. Meger ol harâretden bu emvâh

Sühûnet kesb ider turmakla her gâh
5581. Harâret hâsıl olsa bu havâya
Bürûdet feyz olur tahte's-serâya
5582. Sor su ol bürûdetle serâda
Nazar kıl hikmeti Rabbi'l-’ibâda
5583. Şu sular kim savuk çıkar serâdan
Olur menba’ı anuñ ekser kayadan
5584. Şol a’yîn kim suyı anuñ ol har
Meger kibreti yirden olur izhâr
5585. Şu yir kim ola kibreti tabî’at
Olur ger kış u yaz anda harâret

Fî zikri ‘ayn-ı Nihâvend

5586. Nihâvend'de mukarreb bir cebel var
Çıkar ol kûhdan bir ‘ayn-ı teyyâr
5587. Velî her ‘aynnuñ akmaz hemîşe
Akar kaçan gerek olsa bir işe
5588. Gerekmez olsa akmaz bu ‘acebdür
Gerek oldukda akar ne sebebdür
5589. Hemân işitdügi mikdâr bir su
Akar nice dilerler-ise her sü
5590. Gider ol kime ardınca suvarur
Anuñla bâg u bostânı suvarur
5591. İşi bitüp tamâm olsa murâdı
Kesilür ol su kalmaz imtidâdı

Fî zikri ‘ayn-ı Arvende

5592. Meger bir kûh vardur Arvende adı
Hemân ildür anuñ yokdur bilâdı
5593. Mu’allâ tagdur mahbûb u me’vâ
Müşerref cây-gâh u hurrem-ârâ
5594. Meger var ol cebel üstinde bir ‘ayn
Ki ‘ayna yahtu virür gökler beyn
5595. Hudâ emri-le bir taşdan çıkar ol
Revân olur her yaña akar ol
5596. Meger her yılda ol ‘ayn-ı kerâmet

Niçe gün akar akmaz niçe müddet
5597. Mu'ayyendür anuñ akdugı eyyâm
Bilür ol vakt ger hâs u eger 'âm
5598. İçerler suyını derde devâdur
Cemî'i hastaya şurb-ı şifâdur
5599. Dimişler suyın anuñ hâne cândur
Ki bir ilden ile armagandur
5600. Ne deñlü gelse halk içmege anı
O deñlü olur ol 'aynuñ revânı
5601. Ki ya'nî çok gelürse çok çıkar su
Eger az gelse yine az akar su

Fî zikri 'ayni be-cebel-i Fâris

5602. Diyâr-ı Fâris içre bir cebel var
Var ol tagda meger bir mu'teber gâr
5603. Dem-â-dem su çıkar şakından anuñ
Yıgılur sahnına sakfından anuñ
5604. İçerse ol sudan ne deñlü âdem
Kifâyetçe akar ne biş ü ne kem
5605. Çü var bir çeşme 'ayn-ı Gazne adı
Ki Gazne mülkidür anuñ bilâdı
5606. Düşürüp yir yüzinden hâr u hâşâk
Kaçan dökseler ol 'ayn içre çâlâk
5607. Bulut tutar havâyı garb tâ maşrık
Eser bâd u yagar bârân sakr-ı berk
5608. Niçe kim sudadur ol bil yik-sân
Dahı diñmez o berk u bâd u bârân
5609. Çıkarsalar o kazviyât-ı mâdan
Deger bârân gider bulut havâdan

el-Hikâyetü

5610. Hikâyetde yazılmışdur sefâra
Kaçan bir yagı gelse ol diyâra
5611. Dökerlermiş meger ehl-i diyâruñ
İçine hâr u hâşâk ol bikâruñ
5612. Yagup bârân akarmış dürlü seyl-âb

Kılurmış düşmenüñ cemî'ini gark-âb
5613. Velî şol 'ahde dik kim şâh zamâne
Meger Sultân Muhammed yigâne
5614. Yürütdi Gazne'nüñ katına leşker
Hisâr itdi varup ol mülki yik-sân
5615. Hemân dem ehl-i Gazne çüst ü çâlâk
Getürüp dökdiler ol 'ayna hâşâk
5616. Şu deñlü esdi yil ü yagdı bârân
Sanasın ki kıyâmetdür ya tûfân
5617. Yakın oldı ki sayna leşkeri şâh
Şehî ol açmışdı kıldılar âgâh
5618. Ne varsa ol yigirde hâr u hâşâk
Varuban leşker-ile eyledi pâk
5619. Ne yil kaldı havâda ne hû bârân
Urındı her güzerden cevv-i yik-sân
5620. Güneş togdı vu 'âlem hurrem oldı
Refâhet birle şâh ol mülki aldı

Fî zikri 'ayn-ı Nâmyân

5621. Meger bir yir adı var Nâmyân'dur
Horâsân arz içinde nişândur
5622. Çıkar ol arada bir 'ayn-i kuvvâr
Ki kaynar san ki kadri kaynadur nâr
5623. Bıraksa kazurât içine insân
Taşar suyı kılur havline garkân

Fî zikri 'ayn-i Bâdhânî

5624. Kühîn dirler hudûd-ı İmgân'da
Meger bir kûy vardur ol mekânda
5625. Haber virmiş durur görenler anı
Akar ol yirde 'ayn-ı Bâdhânî
5626. Mogol katında ol kûy ehl-i her yıl
Dilese harmenin savurmaga yil
5627. Alurlar bir kûy hayz-ı bî-pâk
Bırakurlar anı bu 'ayna çâlâk
5628. Hemân bir bâd eser çıkar havâda

Virince harmenin ol kavm bâda
5629. Yiticek işleri bil güft ü gûyı
Çıkarurlar pıñardan ol rükûyı
5630. Deger ol bil dahı esmez ‘acebdür
Anuñ esmesine bu iş sebebdür
5631. Suyından bir kadar götürse hammâl
Hacer olur elinde ol su derhâl

Fî zikri Eylâbistân

5632. Meger esfer ini-y-ile Cürcân
Arasında olur bir kûy iy cân
5633. Varur ol kûyuñ içinde bir ulu gâr
Çıkar ol gârdan bir ‘ayn-ı teyyâr
5634. Şu deñlü çok durur ol ‘aynuñ âbı
Çevirür suyı seng-i âsyâbı
5635. Zamân olur ki ol ‘ayn-ı firâvân
Kavurur kalmaz içinde suyı iy cân
5636. Kaçan kim suyı anuñ ola maktû’
Budur ‘âdet ki ol kûy ehl-i mecmû’
5637. Ulu gice er ü ‘avrat kız u oglan
Gelürler ol pıñar üstine yik-sân
5638. Girürler hilleler ziynet iderler
Yiyüp içerler ü ‘işret iderler
5639. Çalarlar sâz u kılurlar türâne
Girürler raks iderler şâdimâne
5640. Ne kim var-ısa âlât u melâhi
Çalarlar ol pıñar üzre gümâhı
5641. Akar ol key gibi dahı vâfir
Nazar kıl hikmete pâk ile hâtır

Fî zikri ‘ayni's-Salât

5642. Görenler magrib içre kıldılar yâd
‘Acebdür bir su var ‘aynü's-Salât ad
5643. Akar ol ‘ayn olıcak her biş evkât
Ki ya’nî hums-ı evkâtü's-salavât
5644. Halâyık âb-dest andan alurlar

Bu biş vakt-ı namâz anda kılurlar
5645. Geçicek vakt anuñ suyı kesilür
Gine akar kaçan kim vaktı olur

Fî zikri ‘ayn-ı Câc

5646. Meger bir kûy vardur Câc adı
Ki Kahtâ ilidür anuñ bilâdı
5647. Yakınında o şehrüñ bir nakaş var
Depesinden çıkar anuñ bu pıñar
5648. Yazupdur Sahibü'l-Tuhfe kitâba
Hem işitdüm Varın'dan ol me’âba
5649. Kaçan kim olmaya bulut semâda
Görinmez katre-yi âb ol ‘ayn-ı mâda
5650. Bulut olsa havâ pür olur âbı
Bu resmedür dem-â-dem inkılâbı

Fî zikri ‘ayn-ı Aderbâcân

5651. Dimişdür Sâhib-i Tuhfe beyânda
Ki bir çeşme var Aderbâycân'da
5652. Suyını yine koysa ehl-i ferheng
Toñar ol sâ’at içinde olur seng
5653. Dökerler kâlıba andan kirâmîd
Düzerler ol sudan dürlü ‘avâmîd
5654. Şöyle yapular yaparlar anuñ
Taş ider suyı gör emrin Hudâ'nuñ

Fî zikri ‘ayn-ı Gırnata

5655. Diyâr-ı Endülîs'den didiler hem
Kadîmi bir kinîse var mu’azzam
5656. Var anda bir pıñar iy nûr-ı ‘aynı
Ki dirler halk aña Gırnâta ‘aynı
5657. Hem anuñ cânibinden didi seffâr
Meger bir ulu zeytûn agacı var
5658. Rivâyetdür ki yılda bir gün ol su
Güneş togdugı dem artar tolar cû
5659. Akar çeşme yeşerür agac ol gün
Çiçeklenür virür ol vakt zeytûn

Fî zikri ‘ayn-ı Semermer

5660. Meger bir ‘ayn var şark içre eşher
Ki dirler halk aña ‘ayn-ı Semermer

5661. Düşüpdür dirler ol ‘ayn revâna
Sıfâhân-ıla Şîrâz'a miyâne

5662. Bu durur suyınuñ vasf-ı rüsûmı
Çekirge bir yire itse hücûmı

5663. Getürürler suyından anuñ ekser
Gelür ol sunuñ ardınca Semermer

5664. Velî ol suyı nakl iden kişinüñ
Budur şartı anuñ evvel işinüñ

5665. Meger ol suyı yire koymaya hiç
Dönüp bakmaya ardına olup hiç

5666. Bu tavr kılsalar ol suya resmi
Varur ardınca murg oldur tılısmı

5667. Ne yirde kim ola ol murg mübârek
Cerâd olmaz te’alla'llâh tebârek

5668. Meger her birisi biñ biñ cerâdı
Helâk ider dahı andan ziyâdı

5669. Ünin işitse turmaz biñ eger bir
Nite kim bâzdan kaçar ‘asâfîr

Fî ‘ayn-i Yâsî Çemen

5670. Meger Ahlâd arzın Rûm-ıla hem
Arasından çıkar bir çeşme a’zam

5671. Kim adı çeşme-yi Yâsî Çemen'dür
Akup ol ‘ayn itdükçe tefevvür

5672. Çıkar ol çeşmeden bir savt-ı kâtı
İşidenüñ gider ol dem hayâtı

5673. İşidicek o savtı kankı hayvân
Hemân ol dem olur bî-’akl u bî-cân

5674. Göresin ol sunuñ havlinde peydâ
Yatur her cân-verden niçe mevtâ

5675. Komışlar var anuñ yolında âdem
Komaya gide kimse aña her dem

Fî zikri ‘ayn-ı Kapluca

5676. Meger bir şehr vardur Rûm ilinde
Adı Bersâ durur halkuñ dilinde
5677. Çıkar ol şehr içinde niçe çeşme
Ki her biri bagışlar nûr çeşme
5678. Olardan biri ‘ayn-ı Kapluca
Ne savukdur ne hûd issidür ol
5679. Ki bir hammâm ‘aynıdur Hudâ'dan
Yapılmış bir bünyâd mâ-mezâdan
5680. Sebîlu'llâhdur ol ‘ayn-ı dâfik
Levcu'llâh yunar anda halâyık
5681. Varuban ol pıñarı görmişem ben
Hem ol hammâm içine girmişem ben

Fi zikri't-ta’accüb ve'l-i’tibâri

5682. Akar andan iki enbûbdan mâ
Biri bârid sudur birisi germâ
5683. İkisi bir mahalden vârid olur
Niçün germ ol bu niçün bârid olur
5684. Ne dest içinde kaynar böyle bu âb
Ne âteşden durur bu sûziş-i tâb
5685. Neden olur bu âb-ı germ vârid
Ne bir necd[d]en akar bu âb-ı bârid
5686. Kimüñ-içün akar bu iki enbûb
Yanan bilsem orada kankı mahbûb
5687. Kimüñ-çün feth olupdur uşbu halvet
Ne şâh-içün durur yâ Rab bu hidmet
5688. ‘Aceb kim ola bu hammâm issi
Ki kılmış suyı vu hammâm issi
5689. Bu hammâmuñ kim ola külhanîsi
Nereden çıkar anuñ külhan isi
5690. Yaratmışdur anı Bâri Hudâyi
Ki görüp ideler aña senâyı
5691. Bileler sun’ında anuñ kemâlin
Kemâl ü kudret içinde celâlin

Fî zikri ‘ayni'l-Kayr

5692. Meger bir kûy var şark içre iy ah
Iragı Mûsıl'a bir iki fersah

5693. İki çeşme akar ol yirde teyyâr
Birisi bârid ü biri katı hâr

5694. Şu çeşme kim anuñ serd oldı mâyı
Alamaz kimse içinden hasâyı

5695. Şu kim issi durur bakagıl bu feyze
Bişürür suyuñ issini beyza

5696. Su çıkdukça çıkar ol çeşmeden kır
Zihî kudret zihî fermân-ı takdîr

Fî zikri ‘ayn-ı Dârât

5697. Meger bir ‘ayn vardur adı Dârât
Biter o çeşmede niçe nebâtât

5698. Giren ol çeşme içre gâh gâhi
Tolaşur ol sunuñ aña kiyâhı

5699. Dahı andan bula bilmez necâtı
Niçe kim cehd ide ol merd katı

5700. Taharrük kılmaga itmese âgâz
Çözilür ol kiyâh andan az u az

Fî zikri ebyâri'l-’acîbe ve sıfâtihâ

5701. ‘Acâyibden durur anlar cihânda
Añılur adları dâyim lisânda

5702. İşit her birinüñ imdi beyânın
Sıfâtın hey’etin arz-ı mekânın

5703. Olamıyan kudret-i sâñi’den âgâh
Saña yüz göstere bu hikmetu'llâh

5704. Mu’ayyendür ki bu tahte's-serâda
Acı tatlu sular olur kıyâda

5705. Revân olur yirüñ yik-sân
Şu resme kim tamarlarda yürür kan

5706. Şu yir kim şûr ola seng ü türâbı
Acı vu kekre olur anuñ âbı

5707. Kıyâsı sâfi olan yirüñ iy yâr

Suyı tatlu çıkar dir merd-i suffâr
5708. Hakîme bu durur gerçi tahakküm
Hilâfın söylemiş ehl-i tekellüm
5709. Ki ya'nî bu-y-ıdı emri Hudâ'nuñ
Bu tatlu acı olaydı ta'am anuñ
5710. Bu söze hücceti makbûl ya'nî
Diyeyüm añlagıl iy ehl-i ma'nî
5711. Ki bir yirde kazılmış iki kuyı
Biri tatlu birinüñ acı suyı
5712. İkisinüñ çü bir ola kıyâsı
Bir olaydı gerek ta'am u kıyâsı
5713. Çün anı tatlu kıldı bunı acı
Anuñ emri bu kim yok ihtiyâcı
5714. Temessül ister-iseñ bu beyâna
Misâli sendedür düşme gümâna
5715. Baka imdi hikmetle bir nazarda
Dehân u çeşme bu vech-i beşerde
5716. Yahûd eyle nazar iy ehl-i kûşe
Benî âdemde bu beyni vü kûşe
5717. Bu sûret safhasında gör hubâbı
Kimi tatlu kiminüñ acı âbı
5718. Agızda tatludur bak bu ruzâba
Nazar kıl acıdur bu gözde âba
5719. Kulakda müntin burunda hâmız
Hudâ'nuñ emridür bu 'ilm-i gâmiz

Fî zikri Bi'r-i zemzem şerrefeha'llâhu Te'alâ

5720. Müşerref bi'rdür şol bi'r-i zemzem
Anı kılmış durur Hâlık mükerrem
5721. Kim oldur maşrıb-ı 'atşân 'uşşâk
Şarâb-ı çeşme-yi hayvân-ı 'uşşâk
5722. Nasîb olsa kime ol âb-ı rahmet
Garîk 'afv ola seyl-âb-ı rahmet
5723. Akar deryâ-yı rahmetden her evkât
Anuñla arınur çirk-i müzilât

5724. Şu kimse kim yur anuñla humûmı
Erür anuñ harâm olan lahûmı

el-Hikâyetü

5725. Rivâyet eylemişdür ehl-i hubret
Halîlu'llâhu İbrâhîm hazret
5726. Hatunı Hâcer oglı İsma'îl'i
Koyuban Ka'be'de tutdı sebîli
5727. Niçe vakt anda itdiler ikâme
Dökindi suları bak bu kelâma
5728. Nazar kıl İsma'îl'i nûr-ı çeşme
Akıtmış eşüp ayagı-la çeşme
5729. Görüp şükr eylemese göl
Akardı yir yüzine 'ayn olup ol
5730. Çıkar ka'rında anuñ bak bu resme
Hudâ'nuñ emrile üç dürlü çeşme
5731. Birisi 'ayn-ı rükn-i esveddür iy gayn
İkinci bâksîn katındakı 'ayn
5732. Üçinci Merve katındakı çeşme
Al imdi kudret-i Yezdânî çeşme
5733. Döküleydi murahham arz-ı zemzem
Anı mansûr kılmışdur murahham
5734. Bu çâh-ı zemzem'e çokdur kerâmet
Bu deñlü oldı o sâf kifâyet

Fî zikri Bi'ri'l-Matariyye

5735. Bu Mısr arzında var bir yillü kariye
Ki dirler adına anuñ Matariyye
5736. Var anda bir kuyı yây-ı zemistân
Suvarılur anuñ suyıla bilsen
5737. Anuñ agacı dir ehl-i felâhat
O sudan gayrdan olmaz sekâyet
5738. Sorarsañ yokdur dünyâda yik-sân
Ki bite orada bu binti Bilsân
5739. Kerâmet yirde midür yâhû suda
Havâsında o kûyuñ yâ kuyıda

5740. Suyındandur dimiş ehl-i tecerrüb
Ki biter ol mahalde zî-ta'accüb
5741. Haberdür kim Nebiyyullâhu 'İsâ
Aña gusl eylemiş dirler nasârâ
5742. Anuñ-çündür ki dir ehl-i rivâyet
Olupdur ol çehâba bu kerâmet

Fî zikri Bi'r-i Bâbil

5743. Dimişdür Bâbilistân içre kâyil
Meger bir çâh vardur adı Bâbil
5744. 'Acâyibden durur 'âlemde ol cüb
Diyeyüm diñle vasfın kıl ta'accüb
5745. Orada eylemişdür bend ü zindân
Meger Hârût-ıla Mârût'ı Yezdân
5746. Muhakkakdur bunı diyâr dirler
Çıkar ol çâhdan eshâr dirler
5747. Yüridür cümle sihrüñ didi kâyil
Bu deyr-i 'âlem içre çâh-ı Bâbil

el-Hikâyetü

5748. Haber virmiş durur Şeyh Mücâhid
Ki varmış girmiş ol çâha bu 'âbid
5749. Görür içinde anuñ iki firişte
Asılmış baş aşaga eli beste
5750. Mu'azzam kimseler zift-i mücessem
Sanasın her biri bir kûh-ı a'zam
5751. Diline geldi ol dem ism-i Lâhût
İşitdi çün anı Hârût u Mârût
5752. Bir âvâz itdiler kim toldı 'âlem
İşitdi anı vahş u tayr u âdem

Fî zikri Bi'ri'l-Beden

5753. Tarîk-i Mekke üzre bir kuyu var
Adı Beyru'l-Beden'dür anuñ iy yâr
5754. Didiler ehl-i küfr ü ehl-i islâm
Kıtâl itmişler ol yirde bir eyyâm
5755. Yüritüp himmet-ile ehl-i dînüñ

‘Urukın kat’ itmiş müşerkînüñ-
5756. Kırılmış anda bî-had ehl-i evsân
Bırakmış ol kuyuya müsilmân

el-Hikâyetü

5757. Yazılmış mâ-tekaddümden kitâba
Hikâyet eylemişdür bir sahâbe
5758. Sefer kılmış meger ol râha gelmiş
Zamân-ıla yolı ol çâha gelmiş
5759. Yakın oldukda ol çâha bu insân
Çıkar andan kaçar bir kimse ‘uryân
5760. Olur bir kimse anuñ ardınca tâbi’
Kovar anı elinde satt-ı kâmı’
5761. İrişür redd ider anı bi'd-darb
Getürür çâha sokar anı ‘an-gasb
5762. Mu’ayyen bildiler bu ‘alâmet
Nedür ol katl-ı küffâr üzre hâlet

Fî zikri Bi’r-i Hindiyân

5763. Meger kim Fâris a’mâlinde meşhûr
Didiler var durur bir kûy ma’mûr
5764. Adıdur Hindiyân ol kûyuñ iy şâh
Var anuñ haddında bir ulu çâh
5765. Çıkar ol çâh içinden bir ulu od
Su’ud ider havânuñ yüzine dûd
5766. Yakınından anuñ kimse geçemez
Yıkılur kuş havâsından uçamaz

Fî zikri Bi’r-i Kaysûr

5767. Şu Hind iklîminüñ içinde meşhûr
Meger bir ada vardur adı Kayasûr
5768. Ki var ol adanuñ bir turfe çâhı
Olur ol çâhda bir nev’a mâhi
5769. Çıkıcak çâh âbından bu balık
Hacer olur hemân zî-emr-i Hâlık

Fî zikri Bi'r-i Bûkayr

5770. Diyâr-i Magrib içre ehl-i ta'bîr
Didiler bir kuyu var adı Bûkayr
5771. Eser ol çâhdan bir mu'teber yil
Ki diñmez yili anuñ ay her yıl
5772. Ne düşse içine biş ü eger kem
Komaz taşra atar yil anı her dem

Fî zikri sıfati'd-dünyâ ve ahvâlihâ

5773. Nazar kılsak nazar bu dâr-ı dünyâ
'Acâyibdür ne kim var zîr ü bâlâ
5774. Semekden tâ semek ü taht u tâ fevk
Serâdan tâ serâya garb-tâ-şark
5775. Melâyik ins ü cinn ü vahş u hayvân
Nebât u câmid ü sükkân u cünnân
5776. Camî'-i hikmet ü ferd ü sametdür
K'anuñ evsâf-ı bî-payân u haddur
5777. Bu dünyâ nicesi magbun idüpdür
Gözin yaş u yüregin hun idüpdür
5778. Bu 'âlem kim görinür her aradan
'İbâretdür hemân cevr-i otdan
5779. Tegayyürdedür çün hâlet hâk
Karârı yokdur döner bu eflâk
5780. Ki yokdur hadd-ı zâtında sebâtı
Degül nâr-ı semâ sâbit olur zâtı
5781. Ola iy ibn-i Bâlî gâfil olma
Nazar kıl bu cihâna gâfil olma
5782. Gözüñ aç olmagıl dünyâya meftûn
Sakın seni dahı itmeye magbûn
5783. Egerçi mahza hikmetdür bu dünyâ
Sarsar 'ayn-ı 'ibretdür bu dünyâ
5784. Kanı 'âlemde bir ehl-i basîre
Ki hikmetle nazar kıla bu yire
5785. Teferruh gâh olur 'aynına dünyâ
Kıla bu 'ulvî süflî temâşa

5786. Göre nedür bu ‘ayân u bu asâr
Ola bu sırr-ı eşyâdan haber-dâr
5787. Egerçi hoş temâşâdur bu ‘âlem
İgen mahbûb-ı ârâdur bu ‘âlem
5788. Velî n'idem ser-encâmı fenâdur
Dirîgâ hâsılı cevr-i cefâdur
5789. Nazar kılsun hakîkatle nazar kıl
Nedür bu mümkinât-ı fâniyi bil
5790. Ki niçe bî-vefâ dünyâ durur bu
Ne vîrân olıcak aradadur bu
5791. Mürekkebdür cihân çün âb u gül-dân
Çıkar insânuñ şu katı dilden
5792. Şunuñ kim âb u gül-dândur binâsı
Mu’ayyendür ne deñlü ol bekâsı
5793. Şol ara kim toludur suru gavga
Dimişlerdür anuñ adına dünyâ
5794. Mahal kim her belâyı çün mekândur
Kamu dillerde uş adı cihândur
5795. Şu kim içi taşı toludur gam
‘Alem koymışlar aña halk u ‘âlem
5796. Makâmuñ kim fenâdur dilde saytı
Komışlardur anuñ adını Gîti
5797. Bu me’vânuñ soñına vardılar
Rebî oldugı-çün dünyâ didiler
5798. Göresin bu virânı hâk-dânı
Görüpdür bî-nihâyet mîr ü hânı
5799. Niçelerden kalupdur saña mîrâs
Alacakdur elüñden gine vârâs
5800. Harâb olur kaçan-ısa bu hâne
Göñül virme harâb olan mekâna
5801. Yıkılur bârî yıkılmadı anı
Bırak elden ferâgat eyle cânı
5802. Çü bir nesne ki vîrân olıcakdur
Gidüp sen ol yirüñde kalıcakdur
5803. Niçün anı saña mahbûb idersin

Çü mahbûbuñ kalur u sen gidersin
5804. Sevecek yir deñlü zindândur bu
‘İmâret sanmagıl vîrândur bu
5805. Severseñ sevgil ol dâru'l-hulûdı
N'idürsin hâne-yi dâru'l-vukûdı
5806. Anı iste ki râhat gül-şenidür
Bunı kogıl ki mihnet gül-hanıdur
5807. N'idürsin gül-hanı nâr-ı cahîmüñ
Var-iken gül-şeni nâz-ı na’îmüñ
5808. Göñül baglama illâ şol makâma
Ki sıgmaz vasf-ı eltâfı kelâma
5809. Hazâna irmez anuñ murg-zârı
Hemîşe tâzedür sebze-zârı
5810. Gül-istânına esmez bâd-ı sarsar
Hem itmez mihr ü cân evrâkın ebter
5811. Bekâ mülki durur yok durur fenâsı
Gınâ evi durur olmaz ‘inâsı
5812. Hatâ olmaz kamu andan ‘atâdur
Cefâ olmaz orada hep safâdur
5813. Ne ölüm vardur anda ne elem var
Nagamdur tolu ne gussa ne gam var
5814. Makâmı kâbil-i rahmet durur ol
Mekânı lâyık-ı müncet durur ol
5815. Dilerem cümle mahlûkuñ rahîmi
Nasîb ide bize dâru'n-na’îmi
5816. Cihâna kim peyamber didi cîfe
Yaraşmaz cîfe insân nazîfe
5817. Beşer mürdâr-ıla itmez ma’aşı
Kilâba koy kilâba sen bu lâşı
5818. Bu lâşı koy kilâba yisün iy yâr
Gerek tûtiye şeker zâga mürdâr
5819. Cihân bir remzle oldı yok gümânı
Koy elden tayyibü'n-nefîsüñ anı
5820. Şu yir kim dökilür anda kuzûrât
Nice mezâbil olmaz ol harâbât

el-Hikâyetü fî temsîli'd-dünyâ

5821. Resûlu'llâh'dan dir ehl-i hubra
Rivâyet eylemişdür Bû Hureyre
5822. Meger bir gün peyamber vahy-i kâbı
İletür bir harâbât üzre anı
5823. Ki yıgılmış zamân-ıla zebâli
Didi dünyânuñ uşbudur misâli
5824. Şu tagılmış ‘azâm-ı âdemîyân
Diri idi didi bir devr iy cân
5825. Olar dahı bu dünyâyı severdi
Dem-â-dem ardına düşüp kovardı
5826. Şu dürlü dürlü pâre pâre hırka
Libâsıydı meger bir devr o halka
5827. Bugün dest-i zamân anı tutupdur
Meger pâreleyüp hâki atupdur
5828. Şu görinen hâyim üstühvânı
Varaydı anlaruñ bir devr-i cânı
5829. Bugün kim bunlaruñ reyb-i zamânı
Yimiş etini kalmış üstühvânı
5830. Zamân varaydı kim bu zebelbed bu
Kamu ni’metler-idi dürlü dürlü
5831. Bugün kim anları bu eşküm hâk
Yiyüp zebl eylemiş bed bûy bî-pâk
5832. Şu kim kühne ider her bir cedîdi
Nice hûr olmaya anuñ sa’îdi

en-Nükte ve'n-nasîhatü

5833. Bu dünyânuñ Muhammed şâh-ı millet
Dimişdür tûl u eyyâmına sâ’at
5834. Gerek ol sâ’ati tâ’at idesin
Yüzüñ ag ola çün bundan gidesin
5835. Cihânda bir dem-içün hayf gâyet
Ki fevt ola zamân-ı bî-nihâyet
5836. Şunuñ fehmi var añlar sebîli
Satar mı sâ’ate ‘ömr-i tavîli

5837. Şunuñ kim ‘akl vardur nice aza
Virür mi kimse hergiz çogı aza
5838. Arana gel erisüñ gayret eyle
Bu bir sâ’at Hudâ'ya tâ’at eyle
5839. Çü bu az ‘ömr içinde kim olasın
Varasın rûh-ı kudse yâr olasın
5840. Bulasın anda bir bâkî cihâna
Ne göz görmiş işitmiş sem’ anı
5841. K'anuñ ma’mûrınuñ yokdur harâbı
Bitürdügini yitürmez türâbı
5842. Ter ü tâzedür anuñ sebze-zârı
Hazâna irmez aslâ murg-zârı
5843. İder bülbülleri dâyim terennüm
Kılur sâkinleri ‘ıyş u tegannüm
5844. Ni dimek ola hûr u ‘ayn-ı Rıdvân
Tapuñda turalar gılmân u vildân
5845. Olasın bir habîbe vâsıl iy cân
Kim irişmez anuñ vaslına hicrân
5846. Kılasın bir nigâr-ıla ‘anâkı
Ki hergiz yok durur anuñ firâkı
5847. İdesin bir gül endâmıdur âgûş
Ki firkat olmaya anuñ vaslına tûş

İftitâhi'l-kelâm el-hikâyetü fi'l-huzeyfât

5848. Söze subh-dem iy murg-ı ‘ârif
Ki vardur sende çok dürlü ma’ârif
5849. Dişür ‘akluñ gözüñ aç bak cihâna
Ki ne nev’a döner devr-i zamâna
5850. Güneş çün sünbüleden oldı nâzil
Gelüp mîzân burcın kıldı menzil
5851. Nazar kıl gül gül-istâna seher-gâh
Göresin tâ ki sırrı "*sıbgatu'llâh* "
5852. Yeşil yaprakları dehrüñ hazânı
Nice sun’ eylemişdür za’firânı
5853. Ki zerrîn reng-ile sabbâg-ı kudret

Virüpdür sufhe-yi evrâka ziynet
5854. Saçılur katre-yi gûş havâdan
Dökilür berg la'l ü zer sabâdan
5855. Gine esdi cihânuñ mihr-i cânı
Bahâruñ gine dükendi zamânı
5856. Bahâr-ıla bizenmiş gül-sitânı
Gine bozdı gelüp fasl-ı hazânı
5857. Sarardı murg-zâruñ sebze-zârı
Çemende kılmaz oldı murg-zârı
5858. Meger düşdi 'urûs-ı dehr bîmâr
Kim oldı vech-i 'âlem nîlüfer var
5859. Şu gördügüñ bahâruñ nakş-ı çîni
Seherde 'andelîbüñ âh hüzni
5860. Gelüñ şol nâzik ü ra'nâ cemâli
Çemende serv-i kadduñ i'tidâli
5861. Açılmış yâsemînüñ ter yañagı
Tagılmış sünbülüñ gîsûsı agı
5862. Zamân esdürmek-ile mihre cânın
Komadı bozdı bunlaruñ nişânın
5863. Döner çarh geçer çagı zamânuñ
Tegayyür olur ahvâli cihânuñ
5864. Hazâna irmedin bu 'ömr-i evânı
Temâşâ eyle bu fasl-ı hazânı
5865. Sühûlet virmiş-iken saña devrân
Kogıl kim eylesün peymâne devrân
5866. Getür sâkî içür kuvvet revânı
Ki ya'nî câm u yâkût u revânı
5867. Ki kalmaya göñülde gussa vu gam
Olavuz câm içüp Cem bigi harem
5868. Kim anuñ cür'ası kût-ı revândur
Nicesi kût kim cânlara cândur
5869. Dilersin bulasın zevkın bu câmuñ
Geçürgil bâde-y-ile subh u şâmuñ
5870. Felek dönmeg-ile esmeg-ile bâd
Dükenür bâde vü mahbûb olur yâd

5871. Seher-tavr mutrıbâ ile tegazzül
Ki vardur nagmıña bizde temeyyül
5872. Gel iy gûyende-yi me'vâ-yı 'uşşâk
Gazel-hûn-ı çemen-ârâ-yı 'uşşâk
5873. Ser-âgâz ile bir dem çenge ur çeng
Nevâda heng kalmaya kıl âheng
5874. Hicâz u Isfâhândan eyle âvâz
Vücûd-ı zât-ı insândan kıl âgâz

Fî zikri tekvîri'l-insân şey'en hatta yeşîru insânen kâmilen

5875. Zihî hikmet ki dimişdür hakîmân
Neden bulur tevellüd zât-ı insân
5876. Mukadder kısmet olınan Hudâ'dan
İrişse mi'deye nesne gıdâdan
5877. Kılur çün hâzıma hall ol gıdâyı
İki kısm ider anı bil beyânı
5878. Süzer ya'nî anı şöyle ki masfât
Biri sâfî olur birisi fazlât
5879. Şu sâfidür ki emr-i hikmet-ile
Ciger cezb ider anı kuvvet-ile
5880. Varıcak munferrık olur kebedde
Tamarda kan olur yürür cesedde
5881. Cigerden artanını evvel âhir
Nuhâ'a sürer anı hükm-i Kâdir
5882. Çün ire ünsine bak bu lutfa
Aña hâl olur anda tab'-ı nutfe
5883. Çü Nîsân arzından düşse katre
Sadefden baglıya yikdâne dürre
5884. Koşsa bir birine mihr-ile mâh
Gerek yılduz toga arada her gâh
5885. Ki ya'nî bu tevassuldan zî-turfe
Hulûl itse mahalline bu nutfe
5886. Pes altı gün olıcak Kâdiru'llâh
Anuñ a'zâsını resm ider iy şâh
5887. On iki gün olıcak hayz kânı

‘Alak kılur karışur çün kim anı
5888. Pes imdi muza’ olur o yimiş kan
‘Azâm ider anı fermân-ı Yezdân
5889. Dem hayz ile şol kim lahm olur bes
‘Azâm üzre olur ol et mülebbes
5890. Olıcak müddet-ile kırk eyyâm
Belürür cism içinde her bir endâm
5891. Bulur anda cemâl ü nakş u tahtît
Hudûd üstinde hâl-i resm-i tenkît
5892. Yüz otuz gün olıcak aña müddet
Aña cân nefh kılur Bâr-ı ‘izzet
5893. Tokuz ay olıcak tokuz bir insân
Hudâ emri-le ger kız u ger oglan

Fî zikri halkati'l-insân

5894. Dimişler ‘âlimân-ı ‘âlemiyân
Yidi nesne durur a’zâ-yı insân
5895. Dimâg u hem ‘urûk u lahmdur ol
Dem ü cild ü ‘asb hem ‘azamdur ol
5896. Velî üç yüz altmış ‘ırk kandur
Dahı yüz kırk sekizi üstühvândur
5897. ‘Azâm-ı cism içinde didi kâyil
Sayarsañ var durur şems-i megâsıl
5898. Dahı yüz biñ yigirmi dört biñ kıl
Yaratdı cism-i insânda Hudâ bil
5899. İki göz bahş kıldı iki kulakla
İki el virdi hem iki ayakla
5900. Kodı kalbi miyâne hikmet-içün
Dimâg baş içinde fikret-içün
5901. Giyürdi kisveti cildi bu cisme
Hicâb ola âzâdan bu tılısma
5902. Ki issi sâdık aña itmeye kâr
İrişmeye aña hâr cidde ızrâr
5903. Kodı görmeg-içün göze şu’â’ı
Hem işitmeg-içün kûşe semâ’ı

5904. Hem ele mes virdi ayaga seyr
Kamu bir rûhla hayy itdi lâ-gayr
5905. Kodı her hâsede Hak bir firişte
Ki tedbîr-ile oldı anuñ sirişte
5906. Bulupdur kudret-i rahmân-ıla kevn
Kıyâmına irâdetdür Hudâ ‘avn

Fî zikri hey’eti'l-cenîn fi'l-erhâm

5907. İşitgil kavl-i Bukrât-ı hakîmi
Bilesin sun’-ı rahmânu'r-rahîmi
5908. Cenîn-içün didi ahkâm içinde
Ne dürlü vaz’ olur irhâm içinde
5909. Başın diz üstine komış oturmış
İki eli-le başın götürmiş
5910. İki bâzûsı ızlâ’ına mulsık
Kamu a’zâları bir yire mulhak
5911. Oturmış müstedîr-i münhanî kad
K'ola her âfetinden batnuñ ib’ad
5912. Sıgışsun dîvar-ı hâme gümâhı
Anı böyle kılur hükm-i İlâhi
5913. Yüret ki andandur neb’i hayâtuñ
Dahı mahzûz ola vastında zâtuñ
5914. Yüzi sulbına sulbı niçenüñ hem
Merâkına enâsînüñ mukavvem
5915. Gör imdi lutf-ı Rabbü'l-’âlemîni
Nice tertîb idüpdür ol menîni
5916. Her a’zâsından agardur çün kim ser
Kodı anı rükbetin üzre berâber
5917. Za’îf oldugı-çün rükbe beher hâl
Başuñ hamlına itmiş iki el
5918. Nezâdemden masûn olsun diyü anuñ
Gelür sulbı merâkına anuñ

Fî zikri tekvîni'l-insân ‘alâ vechi'l-icmâl

5919. Mukaddem âdeme toprag-ıdı zât
Pes anuñ-çün didi Hak "*küntüm emvât*"

5920. Çü toprakdan nebât oldı didi tâ
"*Ve enbetnâ mine'l-arzi nebâtâ*"
5921. Meni kıldı nebâtı emr-i kudret
'Alak kıldı menîni Bâr-ı 'izzet
5922. 'Alakdan masga oldı mazgadan hem
Beşer yaratdı Hak a'lâ vu a'zam
5923. Aña cân virdi hem hüsn ü tehcîl
Kemâl-i ma'rifet 'ilm ü ta'akkul
5924. Çün oldı bu merâtib aña hâmil
Pes oldı lâ-cerem insân-ı kâmil

Fî zikri'l-havvâsı'l-mahmûdeti fî benî âdem

5925. Dimişler imtihâ-y-ıla hakîmân
Havvâs-ı âdemîde niçe bürhân
5926. Kim olur sûretle bilinür sıfâtı
Hem ol sîretle olur vasf-ı zâtı
5927. Teşebihde dimişdür ehl-i ma'kûl
Bu cism-i âdeme sandûk-ı makfûl
5928. Kişi bilmez ne var mahlûk içinde
Nite kim örtülü sandûk içinde
5929. Şu kimse kesîrü'l-imtihândur
Bilâ şek âdemîde hâssadândur
5930. Nazar kılsañ kişinüñ hilyetine
Hemân dem vâkıf olur sîretine
5931. Şular kim imtihânlar eylemişler
Bu sözi aña göre söylemişler

Fî zikri hılyeti'l-mahmûdeti fî benî âdem

5932. Benî âdemde bir niçe sıfat var
Kim oldur hilkati mahbûb-ı muhtâr
5933. Nedür ol vasf kulak tut beyâna
Kişi kim kâmeti ola miyâna
5934. Ne aglaz nârkîk ola şekimde
Hem anuñ gibi ola tutukda femde
5935. Hem ola mu'tedil başında 'azmı
Eti yumşak ola vu ag cismi

5936. Velî cisminde anuñ aglıgı bil
Ola kızıla yâ saruya mâyil
5937. Ne katı uzun ola saçı bî-had
Ne igen kısa ala şöyle ki ehad
5938. Saçı kamer el ola vu vechi esbil
Hem ola müstevvü'l-’unk atvel
5939. Ne sulbında vu rüknde eti anuñ
Çog olmaya didi ehl-i beyânuñ
5940. Tabi’atda dimişlerdür etıbbâ
Ne sakrâvî mizâc ola ne sevdâ
5941. Bakıcak gör ne yüzinde behcet
Nişân-ı şâdi âsâr-ı meserret
5942. Kelâmı az ola vu samt-ı vâfir
Zekiyyü'l-tab’ ola vu pâk hâtır
5943. Bu hilkatlu olandur hayru'l-insân
Bulursañ bir anuñ tek kimse iy cân
5944. Elüñden koyma etegin emânet
İderseñ anuñ-ıla eyle sohbet

Fî zikri hılyeti'l-a’yün

5945. Gel işitgil kelâm-ı zü'l-’ukûn'ı
Ki gök gözdür dimiş "*ardı'l-’uyûnı*"
5946. Şu kim aşkar ola vu azraku'l-’ayn
Şürûr-ı ehlidür hem sâhibü'ş-şeyn
5947. Dimişler şol beşer çün ehl-i Yûnân
Siyeh çeşm olsa olur merd-i cân
5948. Şol insân kim ola hem ‘âbirü'l-’ayn
Habîs ü câhil olur sâhibü'ş-şeyn
5949. Sabî bakışlar kimse göresin çün
Zahûkü'l-levce ola ol ‘ömr-i evzen
5950. Eger ola batıyyü'l-’ayn insân
Didiler sâhibü'l-mekr olur iy cân
5951. Şol insân kim ola ol gız gözlü
Katı câhil olur menhûs bed hû
5952. ‘Azîmü'l-’ayn ola hem çeşm-i lerzân

Olur ol bî-hayâ vu merd-i h^{v}ân
5953. Bahâdur kim ola ‘ayni ahmer
Dahı dirler gelür ol kimseden şer

Fî zikri hılyeti'ş-şu’ûr

5954. Rakîkü'ş-şu’ûr olan insân mevcûd
Salâh ehli olur hem sâhib-i cûd
5955. Haşin saçlu olan hem ahsenü'ş-şu’r
Şecâ’at ehli olur sâhibül'l-cisr
5956. Saçı gâyetde leyn olan âdem
Dimâg-ı bârid olur fıtnatı kem
5957. Kesîrü'ş-şu’r olan cismden serde
Olur habâb ol kimse beşerde
5958. Şunuñ kim sadr u batnında ola kıl
Delâlet kılt-ı fehme durur bil
5959. Kebîrü'd-dakn olandur delâlet
Kalîlü'l-’akl ola hem bi-cür’et
5960. Galîzü'l-hâcib olan kimsenüñ hem
Çog olur ol kişiden hazanla hem
5961. Şunuñ kim kışları gâyet siyehdür
Nazardur ne dırâz u ne kitendür
5962. Didiler zeyrüñ ü şâtır ola ol
Her işde hâdık-ı hâtır ola ol

Fî zikri hılyeti'l-cihât

5963. Dimişler alnı büyük olan insân
Olur ol kimsene gâyetde keslân
5964. Kimüñ kim ola pîşânesi asgar
Anı câhil olur dir merd-i ahbar
5965. Şunuñ kim münbasıt ola cebîni
Ki ya’nî olmaya alnında çîni
5966. Anuñ bigi kişi olur mahâsım
Güzâf vezîrüñ kavlinde sâdık

Fî zikri hılyeti'l-enûf

5967. Şunuñ kim yufka ola turfe enfî
Muhâsım ola insânuñ evzafı

5968. Şu kim burnı delügi ola vâsi’
Olur şerîr ü hassâm u merâkı’
5969. Miyâne atf olan kimse beşerde
Fehîm-i ehl-i ‘akl ola seyirde

Fî zikri hılyeti'l-efvâh

5970. Küşâde leb olup hem vâsi’ü'l-fem
Bahâdur olur anuñ gibi âdem
5971. Tutagı aglaz olan bil muhakkak
Galîz olur olur hem merd-i ahmak

Fî zikri hılyeti'l-a’nâk

5972. Dimişlerdür kasîrü'l-’unk insân
Habîs olur dahı mekkâr u fettân
5973. Şol insân kim ola ol etvalu'l-’unk
Sabûr olur velîkin seyyyü'l-halk
5974. Tavîlü'l-’unk olan asgaru'n-nâs
Didiler ahmak olur ol sıfat nâs
5975. Galîzü'l-’unk olandur sâhibü'l-cehl
Hem olur ol kimesne gâlibü'l-ekl
5976. Ne uzun ne kısa boyunlu insân
Saka vu sâdık olur dirler iy cân
5977. Hem olur ehl-i ‘akl u ehl-i tedbîr
Müveddet issi olur sâhibü'l-cebîr

Fî zikri hılyeti sâyiri'l-a’zâ

5978. Başı büyük olanuñ kavli kûtâh
Olur şerîr ü hem mecnûn u gümrâh
5979. Kabâ kulaklu kimse ola câhil
Dahı hâfız ola dir ba’zı kâyil
5980. Kulagı küçük olan olur ahmak
Dahı dirler olur ol merd-i esrak
5981. Yüzinde etlü ola iki şadkı
Galîzü't-tab’ ola olmaya hadkı
5982. Arugız yüzlü olan kimse iy yâr
Habîs-i erzil olur merd-i mekkâr
5983. Rakîk ola şunuñ kim ketfi gâyet

Olur ol hokkat-i ‘akla delâlet
5984. Şunuñ kim yassı ola ketfi zehri
Şeci’dür az olur ‘aklı vu fzikri
5985. Şu kimse kim tavîl ola zirâ’ı
Uzatsa dizine irişe bâ’ı
5986. Şecâ’at ayası sâhib-keremdür
Mürüvvet-kânı vu ehl-i himemdür
5987. Zerâtı şol kişinüñ ola aksar
Muhannes olur u hem sâhibü'ş-şer
5988. Galîzü'l-yed olan dirler muhakkak
Delâlet bu durur kim olur ahmak
5989. Elüñ bir barmagı uzun olmak begâyet
İder şol şiddet-i cehle delâlet
5990. Dimişlerdür gâlîzü'l-batn her gâh
Olur dirler hemîşe sâhib-i bâh
5991. ‘Arîzü'z-zahr olmaklık sebebdür
Ki bu resme kişi ehl-i gazabdur
5992. Dimişler inhinâ’ü'z-zehr her dem
Nişândur kim berk olur ol âdem
5993. Kimüñ kim ola sulbınuñ eti çok
Galîzü'l-hüsndür ol fikreti yok
5994. Kebîrü'l-verk olanadur delâlet
Kim olur ola kişi ehl-i şecâ’at
5995. ‘Azîmü'r-rükbe olan kimse dirler
Delîr olur dahı ehl-i dil-âver
5996. Galîzü's-sâk olan kimse iy şeh
Dimişlerdür olur ola kişi ebleh
5997. Yagı etlü olan nesl-i âdem
Meger ol seyyü'l-fehl olısar hem
5998. Şu kim ola ayagı hıred anuñ
Mizâh ola işi ola dil-rübânuñ
5999. Uzun boylu kimesne olur ahmak
Hem orta boyluda olur hayru'l-hak
6000. Kısa boylu olur fettân u ‘ayyâr
Fuzûlî vu habîs ü merd-i mekkâr

6001. Rubû’u'l-kâme olan âdemî hem
Kerîm ü sâlih olur mer’-i ekrem

Fî zikri hılyeti'l-elvân

6002. Gerek kim ola levni baksañ iy yâr
Kızıl sâru lehîbü'n-nâr girdâr
6003. Didi vasfında anuñ ehl-i ma’kûl
‘Acûlî merdümî dîvânedür ol
6004. Rakîkü'l-hamra olan kimsene hem
Hayâ ehli olur dirler ol âdem
6005. Şu kimse kim anuñ levni karadur
Yemân olmakda hûyı müntehâdur
6006. Şu kimse kim saña oldukda tudaş
Kızara beñzi yâ gözden gele yaş
6007. Ya seni göricek ide tebessüm
Muhabbekdür senüñ bilgil o merdüm

Fî zikri's-sıfât elleti yükemmihü bîhâ'l-hüsn ve'l-ileyhâ

6008. Meger hüsn ehline dir sâhib a’fâf
Gerekdür otuz altı dürlü evsâf
6009. Bulunsa bu sıfat anda temâmet
Melîhü'z-zât olur ol kimse gâyet
6010. Ki ya’nî ag gerekdür dört nakşı
Teni sânî gözi agı vu dişi
6011. Kara olmak gerekdür dört resmi
Beñi vü turresi kaşı vu çeşmi
6012. Gerekdür dördi kızıl bir yañagı
Ayası içi vü dili tutagı
6013. Deger mi olmak gerekdür dört zeyni
Başı ‘unkı topugı sâ’adını
6014. Rakîk olsa gerekdür dördi a’zam
Boyı boynı kaş-ıla kirpügi hem
6015. Kiçi olmak gerekdür dörtde nişânı
Eli ayagı vü enfi dehânı
6016. Gerek vâsi’ ola dört yirde cismi
Cebîni iki gögsi iki çeşmi

6017. Gerekdür dört yirde boyı nagzı
Kulagı koltugı burnı vu agzı
6018. Güzeli hûb ider dirler güzeli
Güzel hulk kılıç ider güzeli
6019. Bilenler hüsn ‘ilmini sahîhi
Bu resme vasf itmişlerdür melîhi
6020. Gör imdi hikmet-i Hallâk halkı
‘Aceb nesne yaratmışdur bu cismi
6021. Ta’âlâ'llâh Ta’âlâ kudret eli
Ne zîbâ hilkat itmiş bu cemâli
6022. Mürekkeb nûr-ıla hattât-ı kudret
Yazupdur ahsen-i takvîme sûret
6023. Yazupdur ag yüzde kara kaşlar
Kılur cân u dili orada kaşlar
6024. Bu gamz remzüñe ider anı gözler
Girişmeyle dil alur cân gözler
6025. Bu sîmîn hadd üzre hâl-i miskîn
Kılur bir dânesi biñ cân teskîn
6026. Bu ag yüz üstine kara zülüfler
Getürür başa hâli muhtelifler
6027. Bu şeker lebler ü piste dehânlar
Bu cân tûtîsine virür lisânlar
6028. Bu nâr u şîve bu şîrîn sözler
Bırakur ‘âşıkuñ cânına sözler
6029. Bu sîmîn boyın ol billûr gabgab
Ne kılur ‘âşıkı dermânda yâ Rab
6030. Bu hüsn-i i’tidâl ü lutf u kâmet
Getürür ser ü başına hacâlet
6031. Hudâ-yı nâkışu'l-hüsn ibn-i Bâlî
Cemîle hûş ‘atâ itmiş cemâli
6032. Bu sûret kim Hudâ tasvîr idüpdür
Kemâl-i kudretin tahrîr idüpdür
6033. ‘Acemîdür ola bu hüsn-i câzib
Ki sun’ın gösterüpdür anda vâhib

Fî zikri'l-âdemîni'l-'arabiyyeti's-suver ve minhâ 'Avc bin 'Unuk

6034. Meger bir kimse vardı âdemi zâd
Aña dirlerdi 'Avc ibn 'Unuk ad

6035. Bedende zift-idi a'zâda gürbüz
Büzürg ü 'âli san kim kûhu'l-Bürz

6036. Dirâz-ıdı begâyet kaddı anuñ
İrürdi başı ucına havânuñ

6037. Şol-ıdı kâmeti tûlına fermân
Ki dirler ol kimesne devr-i tûfân

6038. Yürürdi âb-ı tûfân içre her sü
Dizine çıkarmaz-ıdı anuñ ol su

6039. Deñizlere girüp seyrân iderdi
Kenârından kenârına giderdi

6040. Deñizlerden balıklar düşerdi
Semâda şemse tutup bişürürdi

6041. Katı cebbâr-ıdı fi'l ü 'amelde
Fesâd iderdi varup her mahalde

6042. Yürürdi yir yüzinde bahr u berr ol
Kılurdı ne dirlerse bî-hazr ol

6043. Hem üç biñ altı yüz biñ gördi devrân
İrince Mûsâ'nuñ 'ahdine pâyân

el-Hikâyetü

6044. Haberdür söylemişdür ehl-i tenbîh
Benû İsrâyil'e dir olıcak tîh

6045. Çü 'Avc ibn-i 'Unuk görmiş o kavmı
Olaruñ iylemiş katline 'azmi

6046. Koparmış bir cebelden bir ulu taş
Gelür ol kavm cem'ine şâbâş

6047. Getürmiş başı üstine o sengi
Dilemiş ide ol kavm-ıla cengi

6048. Benî İsrâyil'üñ üstine anı
Bıraka ya'nî ol seng-i girâbı

6049. Çü geçdi gerdenine 'Avc'uñ ol seng
Görüp katline Mûsâ kıldı âheng

6050. ‘Asâ-y-ıla gelüp ta’n itdi anı
Anuñ bir zahmı-y-ıla oldı fâni
6051. Haber virmiş durur ehl-i rivâyet
Ki on arşun-ıdı Mûsâ'ya kâmet
6052. Hem on arşun-ıdı dirler ‘asâsı
Dahı saçardı on arşun kıyâsı
6053. Bu deñlü ‘ulv-ile ucı ‘asânuñ
Meger ‘urukuna irişdi anuñ
6054. Helâk itdi anı ol yirde Mûsâ
Halâs oldı elinden ehl-i dünyâ

Fî zikri ‘Unuk ümmü ‘Avc ibneti Âdem ‘aleyhi's-selâtu ve's-selâm

6055. Dahı var-ıdı ‘Avc'uñ bir anası
‘Unuk dirlerdi adına enâsî
6056. Meger âdem ata kız-ıdı ol
‘Acâyib hilkat-idi şöyle kim gûl
6057. İki başı var-ıdı bir cesedde
Yigirmi barmagı hem iki yedde
6058. Dahı her barmagında iki zıfrı
Gelürdi her biri bir tîg-ı kadrı
6059. Bu oldı yir yüzinde ilk ‘âsî
Fücûr izhâr kıldı itdi ‘âsî
6060. Atamaz Âdem'e "*salli ve sellem* "
Hudâ virmiş-idi bir ism-i a’zam
6061. K'aña mahkûm olurdı cin her gâh
Ugurladı ol ism ‘Unuk nâ-gâh
6062. Şeyâtîni anuñla kıldı teshîr
Ol itdi evvelâ a’mâl-i teshîr
6063. Perîler kuvvetiyle oldı seyyâr
Kehâne san’atın ol kıldı izhâr

Fî zikri'r-recüleyn fî beden-i vâhid

6064. İmâmu'ş-şâfi’i görmiş durur hem
Yemen'de bir ‘acâyib hüsn-i âdem
6065. Ki nâfinden aşaga bir bedendür

İki ayagı üzre yürür lîk zerindür
6066. Göbeginden yukaru cism-i tâ ser
Ulaşmış iki âdemdür müzekker
6067. Bile yirler bile içerler hemîşe
İkisi bile başlarlar her işe
6068. Savaşurlar barışurlar ikisi
Alışurlar virişürler ikisi
6069. Meger ol ikinüñ olur birisi
Diri kalur niçe müddet birisi
6070. Niçe müddet o dahı diri olmış
Aña dahı ecel irişmiş ölmiş

Fî zikri'l-mer'eti 'acîbeti'l-evlâd

6071. Bilâd-ı Belh içinde dir hakîmân
Meger bir kariye vardur adı Sâmân
6072. Haber virürler anda bir zenüñ hem
Meger bir oglı togmış yarım âdem
6073. Her 'âzada biri var birisi yok
Meger nesnâse beñzer turfe mahlûk
6074. Geçer üstine bunuñ nice müddet
Togurmış bir veled gine o 'avrat
6075. Var-ımış iki başı bir bedende
İşit bu hikmet-i Yezdân'ı sen de

Fî zikri'r-recüli'l-kürdîyyi'l-Mûsulî

6076. Cebel-i Mûsul arzı içre bâd
Meger bir kavm vardur adı Ekrâd
6077. Fakîh ider o kavmuñ içre turdum
Meger kim bir mazahham kimse gördüm
6078. Tokuz arşun boynı vardur göreydüm
Dahı oglandur ölmiş diseydüm
6079. Her eliyle bir insânı tutardı
Getürüp başından aşurı atardı

Fî zikri'r-recüli'l-'arabiyyeti's-sa'îdî ve'r-recüli't-Türkî

6080. Garâyib evsâflu âdem cihânda
Size vasf eyleyem ben bu zamânda

6081. Gözümle gördügümdür söyledügüm
Yakînümdür size vasf eyledügüm
6082. Meger şol şâh iki cândı cihânuñ
Şâhı-y-ıdı zemînüñ ü zamânuñ
6083. Müyesser ü yeşbek ü mehdî devâdâr
Münevver rûhına lutf ide Gaffâr
6084. İki kimse var-ıdı hazretinde
Yürürler-idi piyâde hidmetinde
6085. Sa'y-ıdı kimsedi biri 'Arab'dan
Birisi Türk-idi arz-ı Haleb'den
6086. Muzahham kimse-y-idi ol sa'y-ıdı
Tutarsa mûm iderdi hadîdi
6087. Gelürdi altı arşun kâmetiyle
Basardı arslanı kuvveti-y-ile
6088. Bir arşundan dahı artukdı ba'ı
Gelürdi bir karış 'arz-ı zirâ'ı
6089. Teni gürbüz idi çün fîl zinde
Başı beñzerdi lîkin cevr-i Hind'e
6090. Şu Türk-idi işitgil hikâyet
Kasîrü'l-kadd-ıdı ol merd-i gâyet
6091. Kaba-y-ıdı sakâlı ol kişinüñ
Büyükdi kellesi gâyet başınuñ
6092. Eli ayagı kısa bir 'aceb zât
İni uzunı san kim selahfât
6093. Bu meger turfe âdem niçe müddet
O şâhuñ hazretinde kıldı hidmet
6094. Ecel irişdi öldi ol sa'y-ıdı
Haleb'de gömdiler oldur sa'y-ıdı

Fî zikri hayvâni'l-mütevellid mine'l-insân ve'd-düb

6095. Togubdur bir kişi Rabb-i beşerden
Karışmış âdemîdür cân-verden
6096. Tûsı ayu teni insâna beñzer
Beşerdür gerçi kim hayvâna beñzer
6097. Benî âdem gibi kılur tekellüm

İder her şeyde ta’lîm ü ta’allüm
6098. Nedür pîşe nasîbe bâb-ı meftûh
Kemâl-i nefsdür hem râht-ı rûh
6099. Hüner ehli ‘azîz olur hemîşe
Ganîdür nerde-ise ehl-i pîşe
6100. Kifâfını çıkarur sun’ından
Emîn olur halâyık minnetinden
6101. Ola mı bundan özge fakr-ı a’zam
Ki uma lokmasın âdemden âdem
6102. Şunuñ kim san’atı yok ac olur ol
Sanâ’at ehline muhtâc olur ol
6103. Olur her nesnenüñ bir imtihânı
Bu yokluguñ sınâ’atdur hicâbı
6104. Egerçi kısm iden rızkı Çalab'dur
Velî san’at dahı rızka sebebdür
6105. Sanâ’at işle vü oturma battâl
Ki battâl olanı sevmedi fa’âl

Fî zikri min tekaddüm fî ihtirâci'l-‘âmali's-sanâyi’a fi'l-'âlem

6106. Cihânda âdem itdi evvel felâhat
Hem andan kaldı bize bu zirâ’at
6107. Anuñ bünyâdıdur evvel bu Mekke
Hem ol urdı zer ü sîm üzre sikke
6108. Atamuz bû'l-beşer neslinden akdem
Cihânda togdı Kâbil ibn-i Âdem
6109. Hikâyet san’atın ol zamânda
Meger şeyb eyledi dirler cihânda
6110. Dahı İdris-idi tasnîf iden hem
Cihânda derzilik pîşesin akdem
6111. Kim öñdin setr itmege vücûdı
Giyerlerdi libâs idüp cülûdı
6112. Ola-y-ıdı okın ‘ilm ü dırâst
Kalem tutan kılan evvel kitâbet
6113. Aña kâr oldugı-çün ‘ilm ü tedrîs
Adı Ahnûh-iken didiler İdrîs

6114. Ticârât san’atın Nûh itdi tasnîf
Gemi düzetmegi ol itdi mü’ellîf
6115. Halîlu'llâh giydi evvell seâvîl
Hem andan kaldı buhtan eylemek bil
6116. Bu halka andan oldı evvel izhâr
Meger kass-ı şuvârib kalem illâ zaffâr
6117. Olaydı minberi tazyif iden hem
Cihânda hutbe te’lîf iden hem
6118. Anuñ işi-y-idi fenn-i felâhat
Ol itdi evvelâ zayıfa ziyâfet
6119. Zebîyu'llâh İsma’îl iy hür
‘Arab dilin düzetdi bû'l-’Arab'dur
6120. Haberdür söylenür dâyim lisânda
O bindi evvelâ ata cihânda
6121. Cihânda yazmag-içün kâgıd u hem
Dürüpdür didiler Yûsuf mukaddem
6122. Hadîd ehline ‘âlemde mu’ayyen
Zire düzmege Dâvud iyledi fen
6123. Süleymân yazdı evvelde kadîmi
Bu "*bismi'llâhi'r-rahmani'r-rahîm* "i
6124. Süleymân yapdı hamâmı mukaddem
Süleymân-ıdı sâbûnı düzen hem
6125. Kirâm-ıdı bişüren dirler iy cân
Kim-idi evvelâ ‘âlemde hâmân
6126. Demürcilik pîşesin kıldı îcâd
Cihânda Hâlik ibn-i ‘Ömer u haddâd
6127. Harîme ibn-i Mâlik eyledi kâr
Mukaddem ata na’l urmagı baytâr
6128. ‘Arabca yazmagı vaz’ itdi tekrâr
Merâman ibn-i Meneh ehl-i enbâr

Ve fîhi nev’un âhar ellezî kâne ba’de zuhûri nebînâ ‘aleyhi's-selâm

6129. Resûlu'llâh Cebrâyil mu’azzam
Vazı’ ögrendi her şeyden mukaddem
6130. Kelâmu'llâhdan kılmışdur evvel

Hem okur sûresin Mahmûd'a menzil
6131. Gelüpdür evvelâ İslâm'a tahkîk
Ululardan meger bû Bekr-i Sıddîk
6132. Fatîlerden ‘Alî hem şîr-i merdân
Gelüpdür evvelâ İslâm'a iy cân
6133. Mevâliden gelen İslâm'a ikdâm
Meger kim Hârse oglı zeyd'di hem
6134. Ezân evvel Bilâl itdi cihânda
Kim añarlar du’âdan her ezânda
6135. Nisâlardan mukaddem gele-di dîne
Hadîce kim anadur mü’mine
6136. Meger ensârdur Câbir dahı hem
Gelüpdür dîn-i İslâm'a mukaddem
6137. Mukaddem dâru'l-islâm içre cum’a
Hemân es’ad kılupdur bu vaz’a
6138. Namâz-ı cum’ada ikinci ezân
Ziyâde kıldı ‘Osmân ibn-i ‘Affân
6139. Mu’âviye eyledi evvel hitâbet
Namâz-ı cum’ada budur rivâyet
6140. Dahı bintü'l-harâma kisveti hem
Nebîle ibn-i ‘Abbâs itdi ikdâm
6141. Muhammed adı dirlerdi mukaddem
Bu İslâm içre ibn-i Hâtime hem
6142. Mukaddem dâru'l-islâm içre zâhir
Şehîd oldı Sîme Ümmü ‘Âmir
6143. Mukaddem akçaya nakş itdi iy cân
Meger ‘Abdü'l-melik Ferzend-i Merdân
6144. Cihânda kıssa-h^{v}ânlık kılmagı hem
Tamîmü'd-dârı kılmış durur ikdam

Fî zikri san’ati't-ticâreti

6145. Sanâ’îde dimişler ehl-i hubret
Mübârekdür dimiş gâyet ticâret
6146. Şerîf oldugı-çün mevli bu san’at
Didi bi’at-ı ehlu'llâh âyet

6147. Şular kim bu ticâreti komışlar
İkinci pâdişâhlıkdur dimişler
6148. Niçün kim olmasa tüccâr her dem
Bulımazdı nizâm ahvâl-i âdem
6149. Bilürsin her metâ'a var mevâzı'
Bulınmaz bir mahalde her bazâyı'
6150. Beşer muhtâc olıcak bir metâ'a
Gerek vardı anuñ-çün her bukâ'a
6151. Bu hikmetdür kim uş cümle milelden
Olur bâzâr-gânlar her mahalden
6152. Gice gündüz yürürler mülk içinde
Gehî ber üzre gehî felek içinde
6153. Mahal yokdur kim âdem yir yüzinde
Sefer kılmaya yolında azında
6154. Gehî garba gehî şarka giderler
Gehî tahta gehî fevka giderler
6155. Kazandugın bilâ vu muhatîle
Düşürdügin cefâ vu kisvet-ile
6156. Deñizde göresin bir gün olur gark
Ya od düşer kül ider kellesin çark
6157. Ya yolın kat' ider alur harâmî
Ya yagmalar yıkılur izdihâmı
6158. Ya bir sultân-ı câbir gazb ider hem
Elinden alur anuñ bîş eger kem
6159. Ya ölür kendü yirinde kor anı
Alur vârisler anı yok gümânı
6160. 'Acebdür kim bilürken bu kelâmı
Düşürür her helâli vü harâmı
6161. Dimez ben düşürem bu deñlü mâlı
Yiye özge kala bende vü bâlî
6162. Dimez koyam göze dünyâ türâbın
Ala bir kişi ben virem hisâbın

Fî zikri gafleti'l-mugterîn bi't-ticâreti

6163. Gel iy bâzar-gân diñle nasîhat

Bulasın dînî vü ‘ukbî sa’âdet
6164. Dilerseñ arta dünyâ içre mâluñ
Olıcak hûş ola ‘akîbde hâlüñ
6165. Düriş kesb ide gör mâl-i helâli
Tasarruf eyle hayr işe o mâlı
6166. Zekâtın vir ulaşdur hayr-ı sıdka
Müdâm ihsân kıl mâluñla halka
6167. Nice k'ihsân idüpdür saña Allâh
Kıl ihsân sen dahı kullara her gâh
6168. Kazan dünyâ-y-ıla ‘ukbâyı bâlîd
Ki dünyâ fânîdür ‘ukbâ muhalled
6169. Yidügüñ giydügüñ hayr itdügüñdür
Saña kalan bes ancak bilgil oldur
6170. Şu mâlı isteme kim dâyim arta
Sen olasın kıla ol senden arta
6171. Senüñ yıgduguñı tagıda gayrı
Saña şerri kıla ol göre hayrı
6172. Helâl-ise kıla sende hisâbı
Haram-ısa çeke câbûk ‘azâbı
6173. Emânet yıgmagıl mâlı harâmı
Ki almaya helâlügi harâmı
6174. Depesi taba döner dibi kıla
Esâsı kıl olan lâbud yıkıla
6175. Olursa mâyesi bâzâr-gânuñ
Nedür hakkânî olmaklıgı anuñ
6176. Bazâ’ası anuñ ola ziyâde
Kıla dünyâ vü ‘ukbada ifâde
6177. Şu kimse kim zagallıkdur fa’âli
Hakîkatdur hasâret kesb-i mâlı
6178. Nice nâkid basar yir oldukda nâzır
Kıla bey’ ü şirâda gışşe tâcir
6179. Her âfetden dimek saklana mâluñ
Zekâtını çıkar mâlı helâlüñ

el-Hikâyetü

6180. İşitgil mâ-tekaddümden hikâyet
Var-ımış bir kişi ehl-i ticâret
6181. Helâl-imiş elinde re’s-i mâlı
Kılurmış rûz u şeb kesb-i helâli
6182. Virürmiş mâlı Hakka'llâh her sâl
Kılurmış mâlı-la çok hayr ef’âl
6183. Helâl oldugı-çün re’s-i mâlı
Mezîd olur-ımış her lahza mâlı
6184. Gelelden Bârî ol h^{v}âce cihâna
Dahı ugramış bir gün ziyâna
6185. Gezerken şehr içinde h^{v}âce bir gün
Düşer bir kimse andan tolu altun
6186. Niçe kim ister anı bula bilmez
Düşürdügi mahalli bile bilmez
6187. ‘Acebledi bu hâli h^{v}âce gâyet
Didi ‘ömrümde görmedüm hasârat
6188. Ne hikmetdür ki yitdi bu metâ’um
Ziyâna döndi bu gün intifâ’um
6189. Ümîdüm varmaz key çü mâlum
Bulınur gine ol mâl-ı helâlüm
6190. Hudâ'ya niyetini tutdu h^{v}âce
Çü yiten mâlına sabr itdi h^{v}âce
6191. Geçer bir müddet üstine bu eyyâm
İşit mâl-ı helâle n'olur encâm
6192. Hudâ'nuñ emri-le zî-hikmet-âver
Kızıl u al-ımış ol surh-ı zer
6193. Düşür bir şûha kuşı görür anı
Kapar yirden mikrât sanur anı
6194. Alur çengâline uçar havâya
Ki ya’nî ilete anı yuvaya
6195. Dönüp ol kîse-yi şuha uçarken
Uçıban bâmı üstinden geçerken
6196. Düşürür kîseyi emîne anuñ

Ki ya’nî hânesi tamına anuñ
6197. Meger günlerde bir gün h^{v}âce-yi cân
Çıkar bâm-ı serâya k'ide seyrân
6198. Görür ol kîseyi kim kılmışdı zâyi’
Hemân ‘ayn-ıla bâmında vaki’
6199. Müzekkî mâl-ıdı olmadı zâyi’
Nasîb itdi gine isine Sâni’
6200. Emânet mâlınuñ çıkar zekâtıın
Koma boynuñda anuñ seyyâtın
6201. Çıkarmasuñ zekâtın h^{v}âce mâluñ
Harâm olur belâ keydür helâlüñ
6202. Hakını virmeseñ Hakk-ı mecîbüñ
Nisâbuñdan cidd olur nasîbüñ

Fî zikri nefâyisi'l-bizâ’a

6203. İşitgil hıbretin bâzâr-gânuñ
Ki mergûbı nefîsi bende-gânuñ
6204. Beşûş ol sıfatda râst güftâr
Rezîn ü ‘âkıl u fermân berdâr
6205. Gezüp kim ola pâk-ı ‘afîfe
Hayâ ehli vü mahbûba tarîfe
6206. Tazannu’ kılmaga itmâma ragbet
Cihâna ol kıza itmeye ragbet
6207. *"Feres-nâme"* içinde didi baytâr
Şudur yahşi feres kim ola aşkar
6208. Kümeyt ola yâ hunük yâhûd yedic
Bu aya pâdişehler ola ahvec
6209. Ne deñlü hûr olursa bu sıfat esb
‘Azîz olur verik virât anı kesb
6210. Yarışmışdur ulu kiçi bu sayta
Dimişler sancu olmaz ata ite
6211. Didiler bâzdâne eylegil gûş
Cibâli sehli ola hûb olur kuş
6212. Ki tuta âdem-ile ins ü ülfet
Anuñ gibi kuşa olmaya kıymet

6213. Şudur bâzuñ nefîsi kim muhakkak
Ki levni eşheb ola yâhûd ezrak
6214. Nedür şâhîn başak içre ecyed
Ya rengi ag ola ya rengi esved
6215. Nefîsi cezrüñ oldur ki ola süsi
Dahı nâ’im ola hûrşiddür lebûsı
6216. Nefîs olur hem ebrişîm sâbûr
Dahı H^{v}ârezm ebrîşimi meşhûr
6217. Menakkuş ola yâhûd sâde câme
Anuñ lebisi virür cisme selâma
6218. Dahı mahbûb sınıf pôst-ı kâkam
Şu kâkamdur k'uzun ola aña dem
6219. Hazar samûrı mahbûb olur ekser
İgen esved gerek yâ katı ahmer
6220. Nefîsi kunduzuñ oldur kim iy yâr
Uzun hem seber ola aña târ
6221. Bisâtuñ hûbı oldur bil beyânı
K'ola ol şüşterî yâ hırvânî
6222. Kılıcuñ hâsı olur bürrân bürrân
Meger Hindî kılıcıdur didi tüccâr
6223. Dımışkî kavs-ı Cürcânî nişânı
Didiler hâsı olur añla hitâbı
6224. Kitâbet yazdı yazmaga habîri
Kalem ahvâzı ola haber-i Mısr'ı
6225. Dahı hâsını bilgil muhakkak
Semerkandî ya Bagdâdî olarak
6226. Dahı dirler nefîse âb-gîne
Ya Fergânî ya Sâsî ola gine

Fî zikri san’ati'l-hikâyeti

6227. Tevârîh itmiş durur ehl-i rivâyet
Ki âdem atadan kaldı hikâyet
6228. Gereklü pîşedür bu yir yüzinde
Aña muhtâcdur merd ü zende
6229. Ki ya’nî ölüye bundan kefendür

Diriye ton olur setr-i bedendür
6230. ‘Aceb san’at durur bu san’at-ı nesc
Dakîk olur ona bilmeklige nehc
6231. Bırakur nesc nakş u tasvîr
Kılur tatrîf tatrîz üzre tahrîr
6232. ‘Aceb budur var anda bunda dikkat
Ki irürmez degme kimse aña fikret
6233. Niçün hışt mülâzımdur bu işe
Neden hûr oldı halk içre bu işe

el-Hikâyetü

6234. Meger bir vakt Meryem Ümmü ‘Îsâ
Diyelüm kim "*selâmu'llâh ‘aleyhâ* "
6235. Gezüp oglı Mesîh'i arar-ıdı
Kime ugrarsa anı sorar-ıdı
6236. Gezerken geldi yolı gördi nâ-gâh
Ki işler bir mahalde niçe cûlâh
6237. Meger anlara sordı Îsâ'yı ol
Aña yañlış yaña gösterdiler yol
6238. Sebeb bu oldı kim anlara mersem
Getürüp dest-i tefrîn itdi ol dem
6239. Didi halkuñ gözine inşaallâh
Hakîr olana yirde olsa cûlâh

el-’amel fi'l-hikâye

6240. Selef Yûnânilerden bir mu’allim
Tokımış bir ‘aceb biz pür-’alâyim
6241. Mukaddem bu cihâna gelen anâm
Dimişlerdür Bukalamûn aña nâm
6242. Nazar kıldukda aña âdemî tiz
Görinür her zamân bir levne ol biz
6243. Gehî hazar görinür gâh ahmer
Gehî azrak görinür gâh asfer

Fî zikri san’ati'l-haddâde

6244. Didiler âhengirîlik ehl-i ma’kûl
Begâyet menfa’atlü pîşedür ol

6245. Cihânda yok durur bir nev'a san'at
Ki bu âhen aña olmaya âlet
6246. Girür âhen zâyi'den her işe
Anuñla işlenür her dürlü pîşe
6247. Gelüpdür Âdem atamuzla bu üç
Ki ya'nî kelbetin ü örs ü çâkûc
6248. Çün kim işildi bu pîşeyi ol
Agac kesmege düzdi tîşeyi ol
6249. Bu işe kim şurû' eyledi âdem
Düzetdi bıçagı et kesmege hem
6250. Hayırda şöyledür yok dahı nesne
Benî Kâbil'den iki kimesne
6251. Birisi Tâbel birisi Tûbel
Olar düzmiş cihânda seyf ol
6252. Rivâyetdür ki dirler ba'd-ı tûfân
Kılıcı düzdi evvel Behimen Han

Fî zikri san'ati'l-iftinâs

6253. Halâs oldı şikârı bahrı berrüñ
Budur Kur'ân içinde nassı emrüñ
6254. Harâm olmaz av itmek her ümümde
Bes ancak Ka'be içinde haremde
6255. Egerçi sünnet oldı 'âdeti sayd
Mülûke yaraşur bu san'atı sayd
6256. O av anı dimişler er demidür
Şikâr atuñ hem erüñ erdemidür
6257. Giderür sayd kayguyı hıldden
Çıkarur ol her derdi cesedden
6258. Nagâhân çıksa sahrâda bir âhû
Dise ehli anuñ ardınca yâhû
6259. Aşaga yirde kosa anı tâzî
Salınsa yukarudan murg-ı bâzî
6260. Anuñ ardınca itmek esb-i burrân
Aguz iken giderür dir hakîmân

el-’amelü'l-’acîb fi's-sayd

6261. Hazar bahrında var bir sayd ehli
‘Aceb olur avı suda hayli
6262. Getürüp bir kabagı niçe devrân
Suda korlar k'aña üns ola murgân
6263. Gelür bir vakt ol ucı nihânı
Batar suya geçürür başına anı
6264. İki sü râh düzer ol kabaga
Kim andan baka nezdîk ü ıraga
6265. Teni suda kabakda başı pinhân
Gelüp cem’ olıcak ol suya murgân
6266. Tutar her birin ayakdan nihânı
Kanadını burar sîb ider anı
6267. Bu hileyle şikâr ider az u çok
Birisinden birinüñ âgâhı yok
6268. Uçamazlar kanatları olur kayd
Kabakdan çıkar ider cümlesin sayd

Fî zikri san’ati'l-felâha

6269. Felâhat san’atı-çün bil hakîkat
Meger Kur’ân içinde Bârî ‘izzet
6270. Didi "*İnnâ sababne'l-mâ’e sabbâ"*
Dahı "*Sümme şakaknâ'l-arda şakkâ*"
6271. Cihânda çokdur gerçi sanâ’at
Mukaddemdür kamusından felâhat
6272. Mübârek pîşedür bu pîşe a’zam
Cihânda evvel itdi anı âdem
6273. Şu kimse kim cihânda bulmaz ekmek
Anuñ karnı toyınca bulmaz ekmek
6274. Eger âdem eger vahş u eger tayr
Görür ehl-i felâhatdan kamu hayr
6275. Felâda ekmese ehl-i felâhat
Medâyin ehl itmezdi ma’îşet
6276. Hakîkat rızk viren hôd Çalap'dur
Ekincilik ara yirde sebebdür

6277. Saçar rızkın yire göge tutar yüz
Diler ya’nî Hudâ'dan gays her rûz
6278. Kılur yıldan yıla sabr u temennâ
Ki rızkın vire Rezzâku'l-berâyâ
6279. Ekincide var-iken bu fa’âyil
‘Aceb budur ki görürler erâzil
6280. Olurlar sebhi görseler râm
İderler hizmet ü ikbâl ü ikrâm
6281. Ekinci gûsfende vü gürg cendi
Yimez mi gürg bulıcak gûsfendi

el-Hikâyetü fî erzaleti ehli felâhati

6282. Haberdür söylenür a’vâm içinde
Resûlu'llâh bir eyyâm içinde
6283. Gazâvatdan gelürdi teşne leb ol
Varup bir kûye su itdi taleb ol
6284. Resûli bilmeyüp ol kûyuñ ehli
Su virmediler aña gör bu fi’li
6285. Birazdan geldi haydur şâh-ı millet
Olara kıldı bir a’zam siyâset
6286. K'anı görüp getürdiler ‘azîm âb
Temâmet leşker içinde
6287. Gör imdi bu mürüvvetsüz ekinci
İçürmez su yimese zahm renci
6288. Elinde isbehînüñ görse debbûs
Düşer eline ayagına ider bûs
6289. Demür dübûs olsa mûm olurlar
Sipâhî göricek muhkem olurlar
6290. Virür havf itdügine hânumânı
Yidürmez hakk-içün bir pâre nânı
6291. Resûle lutf-ıla virmediler âb
Sipâhî kıldılar gark-ıla gark-âb
6292. Dimiş dâyim Hudâ iy kavm-ı yagı
Gidermesün baş u gözden çomagı
6293. Sebeb bu oldı kim ehl-i felâhat

Zelîl oldı vu buldı erzeliyyet

6294. Ekinci kînci dirler meselde
Kim işleri haseddür her milelde

6295. Diricek harîmini kesmüginde
Komasa dâne öñinde soñında

6296. Nihânı makta'uñ yimese kısmet
Diyeydüm müflihûn anlaruñ ismin

Fî felâhati'z-zer'

6297. Ekincilik ikidür biri ekmek
İkincisi yire eşcâr dökmek

6298. Şu nev'i kim dirler zirâ'at
Meger kim ol durur asl-ı felâhat

6299. Rivâyetdür ki her sınıfı cübûk.
Dahı ne var-ısa envâ' nasbuñ

6300. Cebellerden alınmışdur usûli
Ekilmişdür mezâr'ıda şütûli

6301. Hem aña tertîb-ile ehl-i hikmet
Verüpdür hüsn tertîb-i asâlet

6302. Gerekdür evvelâ her merd-i felâh
Aña şol arzı k'ola zir'a ıslâh

6303. Ki ya'nî yagmurı fasl-ı şitânuñ
Yirin şevk eylemek yazın anuñ

6304. Güyâhı gögi anuñ olsa muhkem
Katı kutlu yiridür ol mahal hem

6305. Kavî arza gerekdür ekile kendüm
Za'îf olsa çü eke merdüm

6306. Karışsa rîkle pîrüñ türâbı
Olur câv ekmegüñ ol yir me'âbı

6307. Öküzüñ karnı üstinde bidârı
Saçarsa zer iderken keşt kârı